KANALVÆSENETS HISTORIE.

UDARBEIDET

VED

KANALKONTORET.

III.

VORMEN OG LAUGEN.

KRISTIANIA.

TRYKT I DET STEENSKE BOGTRYKKERI.

1881.

Indhold.

		Side.
III a.	Oprensning i Svanefos i Vormen	1
III b.	Regulering af Vormen mellem Mjøsen og Eidsvold	5
III c.	Hurdalssjøens Sænkning og Flødningen i Andelven	83
III d.	Dam for Hunselvens Udløb af Enavand, Dam for Konglestadelvens Udløb af Skumsøen	91
III e.	Starrmyrenes Udtapning, Linderudsjøens Sænkning	101
III f.	Starrmyrenes Udtapning	109
III g.	Svartelvens Flødbargjørelse fra Rokosjøen til Mjøsen	113
III h.	Lillehammers Havn	121
III i.	Lændse i Laugen ved Lillehammer	127
III k.	Elvebrud i Gausa (Jøra) Elv	133
III l.	Laugens Farbargjørelse mellem Baadstø i Øier og Harpebro i Fron samt Sænkning af Losnas høieste Vandstand	139
III m.	Forbygninger i Laugen ved Ringebo Præstegaard	175
III n.	Sellsmyrenes Udtapning og Ulaelvens Regulering	189
III o.	Regulering af Sjoaelv ved Gaarden Slette	241
III p.	Elvebrud i Finnaelv ved Vaage Præstegaard	249
III q.	Vaagevandets Sænkning	261
III r.	Lesjevandenes Udtapning	267

III a.

Oprensning i Svanefos i Vormen.

III a.

Oprensning i Svanefos i Vormen.

Efterat et Aktieselskab havde sat et Dampskib i Fart mellem Aarnæs og Eidsvold Jernbanestation og paa Grund af Svanefossen var hindret i at holde Ruten regelmæssig, anmodede Selskabets Direktion i Skrivelse af 6te September Departementet om at lade undersøge, hvorvidt der kunde gjøres Noget for at mindske Strømmens Hastighed i Fossen, der i de 3 à 4 Sommermaaneder hindrede Dampbaadens Passage. Andragendet var ledsaget af Amtets Anbefaling af 8de s. M. og blev under 12te s. M. sendt Kanaldirektøren til Erklæring. 1876.

Kanaldirektøren lod Løitnant Nysom, paa Grundlag af de ældre Maalinger og Vandstandsobservationer, anstille de nødvendige Beregninger med Hensyn til en Udvidelse af Svanefossen i den Udstrækning, som (kfr. Afsnit om Vormens Regulering mellem Mjøsen og Eidsvold) oprindelig var tænkt for Vormens Regulering ovenfor Sundfos, men som senere blev reduceret. Efter en i Nærvær af Kanaldirektøren foretagen Prøvefart med Dampskibet viste det sig, at dette kunde passere Fossen, naar Faldet ikke overskred 1.8 Fod med en Hastighed i Strømstregen af omtrent 11 Fod i Sekundet. Ved at lægge denne Forudsætning til Grund og efter ved Beregning at have fundet, at det nævnte Maximumsfald, 1.8 Fod, for midlere og lave Sommervandstande efter Udvidelsen vilde svare til 2.3 Fods Fald før samme, fandt Nysom, at det farbare Tidsrum for Dampskibet vilde i Gjennemsnit forøges med 30 Dage eller ca. 65 pCt., 1877.

1877. saaledes at man idethele kunde paaregne regelmæssig Fart i omtrent 76 Dage. Den Indflydelse, en saadan Udvidelse vilde have paa Mjøsens Flomvandstande, fandt han ved Beregningen at være saagodtsom ingen. Omkostningerne ved den til Grund lagte Udvidelse beregnede han til Kr. 16,000.

Under 8de Februar afgav Kanaldirektøren sin Betænkning, ledsaget af Nysoms Beregninger. Han udtalte deri, at det vilde fordre en uforholdsmæssig stor Udvidelse af Elveleiet, naar Faldet i Svanefos ved Flom eller endog kun ved middels høit Vand skulde reduceres til 1.8 Fod, og at en saadan Udvidelse kunde bidrage til mærkbart at sænke Mjøsens Flomhøide, hvilket altid vilde have sine store Betænkeligheder. Det var derfor kun ved midlere og lave Sommervandstande, at man kunde tænke paa ved en rimelig Udvidelse at formindske Faldet, og som saadan rimelig Udvidelse ansaa han den i Løitnant Thams's Forslag af 7de Marts 1854 for Reguleringen af Vormen ovenfor Eidsvold—Sundfos beregnede. Han fandt imidlertid en Dampbaadsfart, der med jævnlige Afbrydelser i Regelen kun kunde vedligeholdes 1½ Maaned af Aaret, af liden Betydning, og selv om man kunde faa Farttiden forlænget til 2½ Maaned om Aaret, saa vilde det være tvivlsomt, om de derved opnaaede Fordele vilde svare til Omkostningerne. Han antog, at Arbeidets Udførelse burde være afhængigt af, om de deri Interesserede kunde skaffe tilveie Halvdelen af Omkostningsbeløbet, mod at den anden Halvdel bidroges af Elverensningsfondet.

Efterat Ansøgerne gjennem Amtet vare gjorte bekjendt med denne Kanaldirektørens Erklæring, besluttede de i et den 12te April afholdt Møde for det Første ikke at indlade sig videre paa Sagen, men se Tiden an.

III b.

Regulering af Vormen mellem Mjøsen og Eidsvold

Indhold.

Side.

I. **Sagens administrative Behandling** 11

1. Eidsvold-Sundfos Dam og Sluse 11

Kongelig Resolution af 14de Juni 1844 angaaende Afvisningsværk, Mærker og Varpeindretninger 12

Høieste Resolution af 1846 angaaende Sperbune ved Fremmentangen 12

Damskibsdirektionens Undersøgelser og Forestilling om videre saadanne 13

Optagning af Kart over Vormen mellem Mjøsen og Eidsvold 14

Undersøgelse med Hensyn til Eidsvold Havn 14

Kanaldirektørens Rapport af 5te Januar om Forholdene i Vormen 14

Jernbanedirektionens Forestilling af 22de November 1853 ang. Undersøgelser 15

Undersøgelser sigtende til en Farbargjørelse af Vormen... 15

Thams's Forslag af 7de Marts 1854 til Vormens Farbargjørelse 15

Jernbanens Tilsynskommissions Betænkning om Forslaget. 18

Jernbanedirektionens Betænkning derover 18

Forhøielse af Omkostningsoverslaget for Farbargjørelsen .. 19

Kongelig Proposition af 31te Juli 1854 og Storthingbeslutning af 6te Septbr. ang. Farbargjørelsen 19

Arbeidets Paabegyndelse 20

En Del af Dammen ødelægges i Flommen 1855 20

Taxtforretning den 19de April 1855 ved Sundfos over Grund til Sluse 21

Forslag til Forandring i Planen 21

Dammens Reparation, Kanaldirekt. Rapport af 5te Septb. 1856 22

Klage fra Brugene ved Sarp over Vandstanden, deraf følgende Forsøg paa Dam i Sarpfos 23

Side.
Forøgelse af Omkostningerne 24
Taxtforretning ved Svanefos den 14de April 1856 24
Arbeidets Forsinkelse, Foranstalninger i den Anledning... 24
Lændser ovenfor Dammen..... 24
Lændse for Baarliddalens Brug 25
Ansættelse af midlertidigt Opsyn 25
Slusens Aabning i 1858..... 25
Kanaldirektørens Forslag af 22de Febr. 1859 til Reparationsarbeider 26
Ansættelse af fast Opsyn, Opsynsmandens Huse..... 26
Reparationsarbeider efter Flommen i 1860..... 27
Dammens Indflydelse paa Flomvandstandene:
Klage derover 27, 28
Kjøbmand Platou paa Hamar tilstevner Skjønsforretning 28
Betænkninger om denne Indflydelse fra:
Klingenberg og Pihl..... 27
Kanaldirektøren af 10de Septbr. 1860 28
Do. » 1ste Juli og 28de Oktober 1861.. 29
Do. « 18de Juni 1867 35
Do. « 20de Februar og 21 August 1869 35
Inngeniørkommissionens af 5te December 1861..... 29
Kanaldirekt. Rapport af 26de Juni 1860 ang. Overskridelse 29
Kongl. Proposition af 12te Aug. 1862 og Storthingsbeslutning af 10de Novbr. 1862 ang. yderligere Bevilgning 30
Departementets Ordre af 31te Januar 1862 med Hensyn til Dammens Aabning i Vintertiden..... 30
Reparationsarbeider i 1862 31
Kanaldirekt. Forslag af 10de Febr. 1865 til større Reparationer 31
Kgl. Resol. af 3die April 1865 ang. Bevilgn. til Reparationer 32
Vogts Rapport af 29de Mai 1865 ang. Reparationsarbeiderne 32
Storthingsbeslutning af 28de Oktbr. 1865 ang. Bevilgning til Reparationsarbeider..... 32
Vogts Rapport af 25de Septbr. 1865 ang. Reparationsarbeiderne 32
Kgl. Resolution af 9de Marts 1867 ang. Bevilgning til en Materialbod og Redskabsbeholdning 33
Reparationer paa Dammen i 1865 33
Departementets Bemyndigelse af 20de Novbr. 1865 til Reparation af Dammen 33

Side.

Kanaldirektørens Forestilling af 26de Marts 1867 ang. Renden ovenfor Minnestrømmen 34
Departementets Bemyndigelse af 1ste April 1867 til Sprængning af Stenen Hella 34
Vogts Rapport af 23de Mai 1867 herom og om Reparation af Dammen m. m. 34
Kanaldirekt. Erkl. af 28de Juni 1867 ang. Flomvandstandene 35
Anlæg af Ledelændse ovenfor Dammen 36
Kgl. Resolution af 12te Febr. 1870 ang. denne Ledelændse 36
Erhvervelse af Lændsefæste 36
Beskadigelse af Dammen i 1873 37
Kanaldirekt. Forest. af 5te Jan. 1874 ang. Reparationsarbeider 37
Kgl. Resol. af 3die Febr. ang. Bevilgn. til Reparationsarbeider 37
Kanaldirektørens Rapport af 23de Juni 1874 ang. Reparationsarbeiderne 38
Oprettelse af Dokument ang. Damfæste 38
Reparation af de nedre Sluseporte i 1875 38
Fornyelse af de øvre Sluseporte i 1878 38
Reparation paa Dammen og Forstøtningsmure i 1879 38
Instrux for Damvogteren af 26de August 1879 39
Kgl. Resolution af 3die Febr. 1880 for Bevilgning til Ommuring af vestre Slusehoved 39
2. Flødning i Vormen ovenfor Eidsvold-Sundfos... 39
Første Udkast til Flødningsreglement 40
Kgl. Resolution af 13de Juli 1855 ang. Flødningsreglementets Approbation indtil Videre 41
Bestemmelse af Slipningstiden 41
Kgl. Resol. af 22de Septbr. 1856 ang. Slipningstiden 41
Foranst. til Sundbroens Beskyttelse mod Tømmerflødningen 42
Ansættelse af Opsynsmand ved Broen 43
Kanaldirekt. Forslag af 19de Juli til Lændseanlæg for Broen 43
Møde paa Eidsvold den 11te Aug. 1857 ang. Kanaldirektørens Forslag 44
Do. paa Do. den 29de Janr. 1858 ang. Flødningen 44
Kanaldirektørens Forslag af 27de Mai 1858 til Forandringer i Flødningsreglementet 44
Forskjellige Møder i Kristiania i 1858 og 1859 til Behandling af dette Forslag 45

Side.

Kanaldirekt. Udtalelse af 21de Janr. 1860 ang. Flødningen 46
Møde den 23de Februar 1861, hvor man enedes om Grundlag for et Flødningsreglement 48
Indstilling om Flødningsreglement af 12te Juni 1862 48
Kanaldirekt. Erkl. af 9de Juni 1863 ang. Flødningsreglement 52
Amtets og Amtsformandskabets Betænkning om Flødningsmaaden 54
Kanaldirektørens Kontinuationserklæring af 11te Novbr. 1863 55
Kanaldirektørens Forslag af 18de Oktober 1864 til Reglement for Tømmerslipning over Dammen 57
Kanaldirektørens Betænkning af 19de Oktober 1864 ang. Reglement for Flødningen 58
Forhandlinger om Reglement for Slipning af Tømmer over Dammen 58
Bekjendtgjørelse af 11te Februar 1865 ang. Tømmerslipning over Dammen 59
Forandring af Flødningsreglement af 13de Juli 1855 stilles i Bero 60

3. Eidsvold-Sund-Bro 61
Forberedende Forhandlinger om Broens Ombygning 61
Kgl. Resolution af 20de Febr. 1858 ang. den nye Bro over Eidsvold-Sund 66
Erstatning for Afsavn af Bro i 1856—57 66

II. **Forslag** med deri senere foretagne Forandringer 67
III. **Expropriationer, Forlig og Overenskomster** 67
IV. **Processer og Domme** 69
V. **Arbeidets Kostende** 74
VI. **Anlæggets senere Bestyrelse og Forhold til Staten** 75
VII. **Reglementer og Regulativer** 76

III b.

Regulering af Vormen mellem Mjøsen og Eidsvold m. m.

I.

Sagens administrative Behandling.

---

1. Eidsvold-Sundfos Dam og Sluse.

I Magasin for Naturvidenskaberne, 10de Bind, 1828, findes en trykt Afhandling af Kanalinspektør Schive over de dengang foretagne foreløbige Undersøgelser i Vormen og Glommen, hvoraf man vil faa en Beskrivelse af Forholdene i Vormen dengang. Under Afsnittet «Glommens Farbargjørelse» er derhos meddelt, hvad der med Hensyn til den øvre Del af Vormens Farbargjørelse i Forbindelse med det udstrakte Kanalprojekt er forhandlet.

I en i Anledning af dette Projekt til Departementet 1844.
oversendt Skrivelse af 23de September androg Kanal- og Havnedirektøren bl. A. om Bemyndigelse til at lade anbringe de for Skibsfarten nødvendige Mærker og Varpeindretninger mellem Minne og Eidsvoldbakken samt om Anbringelse af et Afvisningsværk, formodentlig til Beskyttelse af Elvebrud ved Fremmentangen. Efterat nemlig Dampskibsfart var aabnet paa Mjøsen, blev det af større Betydning at kunne udstrække denne tilligemed den anden Seillads ned til Eidsvoldbakken uden Afbrydelse og Hinder af lav Vandstand.

1844. Ved kongelig Resolution af 14de Juni 1844 blev det bestemt:

Kongl. Resolution af 14de Juni 1844 ang. Afvisningsværk, Mærker og Varpeindretning.

«At der til Opførelsen af Mærker og Varpeindretninger samt af et Afvisningsværk i Vormen mellem Minne og Eidsvoldbakken, efter det af Kanal- og Havnedirektøren derom afgivne Forslag, af Statskassen naadigt bevilges et Beløb af indtil Kr. 3,600, der blive at udrede af det paa Budgettet til tilfældige Udgifter opførte Beløb».

1845. Fra Grundeierne protesteredes mod Afvisningsværkets Anbringelse, og derved blev denne udsat indtil Vaaren 1845, da Værket saavelsom 19 Seilmærker langs Elverenden ovenog nedenfor Minne og 2de ved Eidsvold Sundbro samt 2de Vandstandsmærker anbragtes.

Paa det hertil bevilgede Beløb havde man indsparet ca. 1,200 Kr., og da Vandløbet mellem Fremmentangen og Lysnæs tilsyneladende uddybedes ved Afvisningsværket, og dette saaledes truede med at blive farligt, foreslog Kanaldirektøren under 4de April Anlæg af en Sperbune over nævnte Løb foruden en Reparation af Afvisningsværket og Anbringelse af et Vandstandsmærke i Mjøsen.

1846. Ved høieste Resolution blev det bestemt:

Høieste Resolution af 1846 ang. Sperbune.

«At der af det ved kongelig Resolution af 14de Juni 1844 til forskjellige Arbeider til Lettelse af Farten paa Vormen fra Minne til Eidsvoldbakken af Statskassen bevilgede Beløb, Kr. 3,600 naadigst tillades udredet indtil Kr. 400 til Anbringelse af en Pæle- eller Sperbune imellem Lysnæslandet og Fremmentangen overensstemmende med Kanal- og Havnedirektørens derom indgivne Forslag».

Sperbunen, dannet af 2de Pælerader med mellemlagte 3 Faskinhøider, blev derefter bygget; et Vandstandsmærke anbragt ved Byrud i Mjøsen, Afvisningsvingsværket repareret og den i Resolution af 19de Juni 1843 omhandlede Varpeindretning i Minnesund udlagt.

1847. Denne sidste viste sig lidet svarende til Hensigten, og efterat en ny Kanaldirektør var tiltraadt, blev den efter hans Forslag og med Departementets Samtykke af 6te September igjen sløifet som mindre nødvendig.

I sin Skrivelse af 4de April 1845 havde Kanaldirektøren henledet Opmærksomheden paa, at Mjøsen under høi Vandstand havde begyndt at bane sig et faretruende Løb

gjennem Dornæsset. Amtsformandskabet havde dengang til Forebyggelse af videre Udskjæring udlagt nogle Træstammer i Løbet og belastet dem med Sten. I 1847 bevilgede det 600 Kr. til yderligere Foranstaltninger her, og paa dets Henvendelse til Departementet om Kanaldirektørens Bistand tilraadede han under 28de August at anvende en simpel Beklædning med Faskiner, befæstede med Pølser og Pinder samt belagte med Grus. 1847.

Efter en Indberetning fra Føreren af Dampskibet Dronningen om, at Skibet var stødt paa Sandbankerne ved Baadshaugtangen og Doknæssanden, og om Klager over den lave Vandstand mellem Minne og Eidsvoldbakken, lod Direktionen for Dampskibet hele Dybrenden undersøge. Efter denne Undersøgelse, der viste, at Renden fra Minne og ned til forbi Doknæssanden var tilstrækkelig dyb ved en Vandstand af 4.83 paa Minne Vandmærke, medens Grundene længer nede ved Røkholtpaalen, Vilberg og Baadhus syntes at opgrundes, henvendte Direktionens Formand, Kjøbmand Wiese, sig til Kanaldirektøren med Oplysning om disse Undersøgelser, og paapegede, at den ved Sundstedet opførte Bro for Vinterfærslen over Vormen formodentlig standsede Sandafløbet sydefter, saaledes at yderligere Opgrunding her var at befrygte. Direktionen bemærkede derhos, at de udlagte Seilmærker laa forlangt til Siden af Renden, og da — som anført i Afsnittet om «Glommens Farbargjørelse» — vidtløftigere Undersøgelser i den Anledning skulde foretages, foreslog den bl. A., at disse Undersøgelser maatte indbefatte Dybfuren fra Eidsvoldsbakken til Minne efter laveste Vandstand i April, Mai, November og December, og at de for offentlig Regning udlagte Bøier eller Mærker henflyttes til Yderkanterne paa begge Sider af Dybfuren, samt at der bevirkedes optaget et Kart eller en Plantegning over Grundene ved Doknæs og Røkholtpaalen til fremtidige Observationer af, hvorvidt disse Grunde forandrede Form og Høide. I Skrivelse af 21de November til Departementet foreslog Kanaldirektøren i Henhold hertil, at Bøierne skulde flyttes og hertil at anvende de fra Bevilgningen af 14de Juni 1844 resterende Kr. 200, hvorimod han fandt det unødvendigt at 1849. Dampskibsdirektionens Undersøgelser og Forestilling om videre saadanne.

1849. optage noget Kart, da det til den antydede Hensigts Opnaaelse var tilstrækkeligt til forskjellige Tider at undersøge Dybden ved og mellem Bøierne. Departementet bifaldt under 30te November Forslaget med Hensyn til Bøiernes Flytning.

1850. Optagning af Kart. I April Maaned blev Assistenten, Løitnant Thams, beordret til at omlægge Bøierne og til at opmaale Elven i $^1/_{10000}$ mellem Minne og Eidsvold Sundbro. Samtlige Bøier bleve udlagte saaledes, at der ved dem var 6 Fods Dybde, naar Vandstanden ved Minnes Mærke viste 2 Fod.

Bøierne bleve senere hver Høst indtagne og om Vaaren igjen udlagte.

1851. Ifølge en Rapport af 30te April fuldendte Løitnant, Thams denne Vaar Opmaalingen og Oplodningen af Vormen mellem Minne og Eidsvold.

1852. Undersøgelse med Hensyn til Eidsvolds Havn. Efterat Anlægget af Hovedjernbanen var paabegyndt gav Departementschefen Kanaldirektøren Ordre til i Forening med Kaptein Aubert og Løitnant Thams nærmere at undersøge Adgangen for Fartøier til Jernbanestationen ved Eidsvoldbakken.

1853. Kanaldirektørens Rapport af 5te Januar 1853 om Forholdene i Vormen. Efter en i Begyndelsen af December 1852 sammen med de nævnte Herrer foretagen Undersøgelse af hele Elvestrækningen mellem Minne og Eidsvold, under hvilken et Længdenivellement blev optaget af Thams, indsendte Kanaldirektøren den 5te Januar en Rapport. Han meddelte deri en Del Oplysninger med Hensyn til Vandstandene gjennem de Aar, hvori de havde været observerede og gjorde opmærksom paa, at Seilrenden ved en Vandstand af + 0.9 paa det daværende Vandmærke ved Minne intetsteds var under 4 Fod dyb og ved laveste Vandstand ÷ 2.0 kun paa enkelte Steder. De dengang paa Mjøsen farende Dampskibe stak imidlertid omkring 5 Fod dybt, et Dybgaaende, som vel ikke kunde formindskes for Fartøier, der skulde være skikkede til Fart paa Mjøsen, og for at disse til enhver Tid af Aaret skulde kunne befare Vormen, maatte Seilrenden have en Dybde af 7.5 Fod under ÷ 0.6 paa Vandmærket i en Bredde af mindst 30 Fod. Den hertil fornødne Dybde manglede paa flere Steder, idethele i en Længde af 12,000

Fod, eller, hvis man vilde indskrænke sig til at kunne befare Elven ved 1 Fod høiere Vandstand, i en Længde af 5,500 Fod. Da Aarsagen til den ringe Dybde paa enkelte Steder dels laa i Leiets store Bredde, dels i Strømmens Spaltning i 2 eller flere Render og dels i en fastere Bund, foreslog han i Forbindelse med Muddring at indskrænke Lavvandsleiet til en Bredde af 180 à 200 Fod, hvorved Elven da væsentlig selv vilde oparbeide og vedligeholde et tilstrækkeligt dybt Løb. Uden bestemt at kunne beregne de hertil fornødne Omkostninger, antog han, at de neppe vilde blive mindre end 40 à 60,000 Kr. 1853.

Jernbanedirektionens Forestilling af 22de Novbr. 1853 ang. Undersøgelser.

Paa Grund af at lav Vandstand i Vormen til forskjellige Tider havde hindret Dampskibene i at passere dem, samt da Banken Hella i Mjøsen strax ovenfor Minne under lav Vandstand var til Hinder for Passagen, henvendte Direktionen for Hovedbanen sig i en Forestilling af 22de November til Departementet med Anmodning om ved offentlig Foranstaltning at faa disse Hindringer hævede. Under 29de s. M. paalagde derfor Departementet Kanaldirektøren at anstille yderligere Undersøgelser for efter nærmere Konferance med Jernbanens Driftsbestyrer angaaende Fartøiernes Dybgaaende og Bredde at afgive detailleret Forslag med Omkostningsoverslag til den fornødne Fordybning af Elven og til Bortskaffelsen af ovennævnte Banke.

Undersøgelser.

Kanaldirektøren lod da de tidligere Undersøgelser supplere med Oplodning af Sundfossen, Nivellement af selve denne Fos og et Nivellement fra den op til Minne, Oplodning af Banken ved Hella samt Nivellement og Oplodning af Svanefossen, hvilke Undersøgelser udførtes af Løitnant Thams.

1854.

Thams's Forslag af 7de Marts 1854 til Vormens Farbargjørelse.

Støttet til disse og de foreliggende Vandstandsobservationer udarbeidede Thams et Forslag med Overslag til Farbargjørelse af den omhandlede Del af Vormen, dateret 7de Marts. Han behandlede i det 3de forskjellige Alternativer, nemlig enten Opmuddring af en Seilrende eller Hævning af laveste Vandstand ved en Dam i Eidsvold-Sundfos, som da enten kunde være alene en fast Dam eller en kombineret fast og bevægelig Dam, men anbefalede det sidste som det

1845. billigste og bedste. Da man ogsaa kunde tænke sig Dammen lagt længer nede ved Svanefos, angav han som Grunde imod Valget af dette Sted, at

1. Svanefossen var snevrere og det i en længere Strækning end Sundfossen.
2. Dammen der maatte gjøres næsten 3 Fod høiere end ved Sundfos.
3. Sluseanlægget der vilde blive kostbarere.
4. Sundfossen derved ikke vilde væsentlig forbedres.

For overalt at faa tilstrækkeligt dybt Vand fandt han at burde hæve Normalvandstanden til Kôten 10 paa Sundfos Mærke (til hvilket Mærke alle senere her anførte Høider referere sig) eller 5.53 paa Minnes Vandmærke*), skjønt en Vandstand af 7.4 paa Sundfos Vandmærke var tilstrækkelig for 5 Fods dybgaaende Fartøier, og støttede han sine Beregninger af Dammen paa den Forudsætning, at største Vandmasse var 50,000 Kubikfod, med hvilken Vandføring den tidligere Vandstand ikke maatte forøges eller gaa over 24.8 paa Sundfos, fremdeles at den mindste Vandmasse var 1,500 Kubikfod. Da Faldet i Sundfossen under Flom kun var lidet, ca. 1.3 Fod, og da Elveprofilet der ikke uden uforholdsmæssige Omkostninger lod sig omforme saaledes, som dette ringe Fald krævede, foreslog han ved en Sænkning af Vandstanden mellem det og Svanefossen at forøge det frie Fald i Sundfossen til minds 2.3 Fod. Han fandt da, at Grunddammens Krête burde ligge paa Kôten 3 og have en Længde af 280 Fod, ovenpaa hvilken en bevægelig Fermettedam med Naaler skulde anbringes for at holde de lavere Vandstande oppe. Da Sundfossen, som tidligere ialmindelighed kunde befares af Baade, efter Dammens Anbringelse ikke længer vilde blive farbar, og da Baadfarten her ikke kunde standses, foreslog han endvidere Anlægget af en Sluse i en Fjeldkam paa høire Bred. I sin Helhed lød saaledes Forslaget paa:

---

*) Nul paa det gamle Vandmærke ved Minne svarer nemlig til 4.47 paa Mærket ved Eidsvold-Sundfos.

1. at en fast Dam bygges over Sundfossen, saaledes at dens Krête lægges paa 3 Fod paa Sundfossens Vandmærke. 1855.
2. at der paa den faste Dam indrettes en bevægelig Dam, hvorved laveste Vandstand kan hæves til 10 Fod paa Sundfossens Vandmærke.
3. at Svanefos og Sundfos gives den for denne Damhøide fornødne Udvidelse, saaledes at hverken Middelflom eller høieste Flom bliver hævet.
4. at en Kanal med Sluse bliver at anlægge forbi Svanefos.

Omkostningerne ved det hele Anlæg beregnede han til Kr. 85,600.

I sit Forslag anførte han de Fordele, som Hævning af Vandstanden ved Hjælp af en Dam vilde have fremfor Opmuddring af Seilrende, til følgende:

1. Anlægskapitalen var mindre.
2. Vedligeholdelsesomkoskningerne vilde sandsynligvis blive mindre.
3. Seilrenden vilde blive bredere.
4. Strømhastigheden vilde aftage, medens den i Renden vilde tiltage, eftersom Vandet faldt, en Fordel af Vigtighed, da Strømmen er til større Gene, jo mere Seilrendens Bredde aftager.
5. Ved Eidsvoldbakken vilde fremkomme en Havn, som blotte Muddring af en Rende ikke kunde give, en Fordel, der formentlig var af stor Vigtighed, da Landtransporten her skulde standse og Vandtransporten begynde.
6. Sundfos vilde til enhver Tid blive farbar og Svanefossen forbedredes især ved lavere Vandstande.

Som de Fordele, en fast og bevægelig Dam havde fremfor en alene fast Dam, anførte han:

1. Ringere Anlægskapital.
2. Om et Fartøi ved lav Vandstand kom paa Grund, et Tilfælde, der hyppigt vilde kunne indtræde, saa kunde det i kort Tid uden Bekostning blive gjort flot ved at lukke en Del af Dammen.

1854. 3. For alle Bygningsforetagender i Elven nedenfor vilde den bevægelige Dam være af stor Vigtighed, idet man ved Hjælp af den under lavt Vand kunde afdæmme Vormen uden Udgift.

4. Uden mærkeligt forstørrede Udgifter vilde man kunne frembringe en høiere Vandstand end 7.4 paa Sundfos Vandmærke, hvilket vilde være til stor Fordel for Havnen ved Eidsvoldbakken og Havnene langs Mjøsen, navnlig Lillehammers Havn.

Dette af Thams udarbeidede Forslag tiltraadte Kanaldirektøren og oversendte det den 7de Marts til Departementet.

Betænkning over Forslaget fra Jernbanens Tilsynskommission.

Efter Modtagelsen af dette Forslag gjorde Departementet Direktionen for Jernbanen bekjendt dermed og foranledigede denne til at indhente Betænkning over Sagen fra Tilsynskommissionen for Jernbaneanlægget, væsentlig forsaavidt Forslagets tekniske Del angik. I sin saaledes afgivne Betænkning erklærede bemeldte Kommission sig i alt Væsentligt enig i det i Forslaget Udviklede og vedlagde samme en fra Overingeniøren ved Jernbaneanlægget, Bidder, indhentet Erklæring, der gik ud paa, at han ikke betvivlede, at Projektet var fuldkommen udførbart, og at man vilde opnaa Hensigten dermed uden at bevirke nogen skadelig Forandring i Vandstandsforholdene.

Jernbanedirektionens Betænkning.

Ved at tilstille Departementet disse Erklæringer bemærkede Jernbanedirektionen, at den enstemmig var af den Formening, at de fra Vormens mislige Forholde hidrørende Hindringer for Trafikens lette og sikre Fortsættelse langs de nordenfor tilstødende Vanddrag bedst og sikrest bortfjernedes ved ganske at omgaa Vormen ved Jernbanens Forlængelse til Minne eller et Sted i Nærheden deraf, ja, at Jernbaneanlægget først ved Udførelsen af denne Forlængelse vilde kunne siges at være fuldstændigen afsluttet. Men da der vel under alle Omstændigheder maatte formodes at ville hengaa en rum Tid, inden et saa stort Foretagende som Jernbanens Forlængelse til Mjøsen kunde komme til Udførelse, maatte Direktionen fremdeles anse det af særdeles Interesse, at Vandkommunikationen mellem Jernbanens nord-

lige Terminus og Mjøsens sydlige Ende snarest muligt undergik de Forbedringer, hvortil der var Adgang. Og i denne Henseende fandt den, at Iværksættelsen af Kanaldirektørens Forslag maatte fyldestgjøre enhver billig Fordring. Den tilraadede derfor dets Iværksættelse, og at der burde andrages paa, at de fornødne Skridt gjordes for at erholde den til Projektets Udførelse beregnede Sum bevilget (kfr. Storthingsindstilling S. No. 67, 1854). 1854.

Forhøielse af Overslaget.

Paa Grund af en stedfindende Tendens til Stigen i Arbeidspriserne og paa Grund af nærmere Oplysninger betræffende i Udlandet udførte bevægelige Damme tilraadede Kanaldirektøren at forøge den i Forslaget beregnede Overslagssum til 96,000 Kr., ligesom han mundtligen opgav for Departementet, at Omkostningerne ved de udførendes Arbeiders Vedligeholdelse i Gjennemsnit antoges ikke at ville overskride Kr. 1,000 aarlig foruden Løn til en Opsynsmand, der antagelig kunde sættes til Kr. 400.

I de saaledes indhentede Oplysninger og Erklæringer fandt Departementet Opfordring til snarest muligt at søge de foreslaaede Arbeider udførte. Med Hensyn til Passagen gjennem Slusen ved Sundfossen antog det, at der billigvis ikke burde blive Spørgsmaal om nogen Afgift, saalænge den var den eneste Indretning af dette Slags til Lettelse af Farten paa det omhandlede Vasdrag; hvorimod der, naar og saafremt enten dette i det Hele maatte vorde kanaliseret, eller der særskildt maatte vorde anlagt Sluser til Farbargjørelse af en eller flere andre af de i samme værende Fosse, saasom Svanefos eller Fundfossen, formentlig burde bestemmes at skulle erlægges Afgift ogsaa for Passagen gjennem den her omspurgte Sluse ved Sundfossen.

Kongl. Prp. af 31te Juli 1854, Storthingsbeslutning af 6te Septbr. 1854.

Følgende kongl. Prp. af 31te Juli 1854 blev derpaa bifaldt af Storthinget i Møde den 6te September s. A.:

«Til Farbargjørelse for Damskib ved de lavere Vandstande af Vormen Elv mellem Minne og Eidsvoldbakken i det Væsentlige overensstemmende med Kanaldirektørens Forslag af 7de Marts d. A. bevilges af Statskassen et Beløb Kr. 96,000».

Denne Beslutning blev ved kongelig Resolution af 7de Oktober 1854 befalet tagen tilfølge.

1854. I Henhold til Departementets Approbation af 11te November 1854 blev Arbeidet med Undtagelse af den bevægelige Dam, Sluseportene og den nødvendige Forandring af Eidsvold-Sundbro bortakkorderet til Tømmermester Neelsen for 76,000 Kr.

Arbeidets Paabegyndelse.

Arbeidet blev derpaa uopholdelig sat igang.

1855. Omtrent en 300 Alen ovenfor Eidsvold Færgested, og ligeudfor Jernbanestationen laa dengang en Bro over Vormen, indrettet for de lavere Vintervandstande, og da denne for den regulerede Vandstand vilde blive for lav, var der allerede i Thams's Forslag paaregnet i Overslagssummen et Beløb af Kr. 800 til at forhøie Brobanen 1 Fod over reguleret Vand. Efter nærmere Overveielse fandt Kanaldirektøren, at Broen i saa høi Grad vilde komme til at besværliggjøre Trafiken ved Jernbanestationen, at det burde undersøges, om ikke Broen aldeles kunde fjernes eller ialfald flyttes ned til Færgestedet og der maaske ombyttes med en Flydebro. Han indgik i den Anledning under 9de Februar med en Forestilling til Departementet, hvori han henstillede til det at søge Sagen snarest ordnet. Se forøvrigt med Hensyn til de videre Forhandlingee denne Sag angaaende under Afdeling 2 om «Eidsvold-Sundbro».

Efter Kontrakten med Entreprenøren skulde Dammen i Sundfossen været færdig inden 15de April 1855 og de øvrige Arbeider der inden Flommens Ankomst s. A., medens Udvidelsen af Svanefos først skulde været færdig inden Flommens Ankomst 1856. Det var saaledes Meningen, at den nye regulerede Vandstand allerede ved Skibsfartens Aabning 1855 skulde kunne holdes, i hvilken Anledning Forberedelser maatte gjøres for Tilveiebringelse af et Reglement for Flødningen i Vormen. De fornødne Forhandlinger desangaaende kom ogsaa igang, men hvad dem angaar henvises til Afdeling 3 om «Flødningsreglement for Vormen».

En Del af Dammen ødelægges i Flommen.

For at kunne opføre den tømmerlaftede Grunddam over Svælget i Sundfossen var det nødvendigt ovenfor denne ved Finsflaaen at afdæmme Vormen ved en provisorisk Dam.

Skjønt Dammen ved Finsflaaen paa Grund af Vandets Stigen ikke kunde holdes lukket længere end til 15de Mai,

lykkedes det dog at faa Dammen i Sundfossen nogenlunde færdig til den Tid. Man fik imidlertid ikke Tid til paa Opsiden af samme at opkaste den paatænkte Jetté, der skulde optage det med Strømmen gaaende Elvematerial og saaledes danne en sikrere Tætning for Grunddammen. Dette i Forbindelse med, at Bunddammens Overklædning var for tæt, foranledigede for en væsentlig Del, at 5 af Karrene for den bevægelige Dam med større og mindre Dele af den Plankeklædning, hvorpaa de stode, og med mindst et Omfar af Bunddammen i Juni og Juli Maaneder bortreves af Strømmen. Som medvirkende Aarsager hertil anførte Kanaldirektøren i en Rapport af 5te September 1856 desuden, at Forboltningen i de smaa Kar var bleven udført med mindre Nøiagtighed, og at Enderne paa Overklædningens Planker ikke vare blevne afskaarne, hvorved større Rystelser i den hele Dam foranledigedes, Alt som Følge af, at Arbeidet maatte udføres med saamegen Iil. Længere ud paa Sommeren blev et 6te Kar, nærmest østre Landkar, hvor Bunden ei bestod af Fjeld, underskaaret og bragt i en skjæv Stilling, saaledes at der dengang kun var de tvende Landkar og de tvende vestre Midtkar tilbage af den bevægelige Dam. 1855.

Uvist af hvilken Grund havde man ikke som oprindelig paatænkt arrangeret den bevægelige Dam som Fermettedam, men som faste tømmerlaftede Kar, hvorpaa løse Broer anbragtes.

Taxtforretning d. 19de April 1855 over Præstegaardens Grund.

Den 19de April afholdtes Taxtforretning over den Grund, der af Eidsvolds Præstegaards Jorder maatte exproprieres til Slusen og Vogterboligen.

Forslag til Forandringer i Planen af 30te Mai 1855.

I sin Rapport af 30te Mai havde Kanaldirektøren oplyst, at han under de i den forløbne Vinter og Vaar paagaaende Arbeider havde fundet det fornødent at foretage enkelte Forandringer i Planen for samme, og da disse vilde paaføre Entreprenøren forøgede Udgifter, foreslog han for Departementet i Skrivelse af 30te Mai, at den Entreprenøren tilakkorderede Betaling forøgedes med 6,400 Kr., hvilket Forslag Departementet i Skrivelse af 12te Juni bifaldt.

1855. Efterat Vandstanden i sidste Halvdel af September Maaned igjen tillod det, blev de under Sommertiden afbrudte Arbeider atter satte igang.

1856. For at sikre Reparationen af den bevægelige Dam lod Kanaldirektøren, ifølge hans Rapport af 5te September 1856, alt det mindre udminerede Material fra Kanalen udlægge i en Jetté fra det vestre Land parallel med den faste Dam og saa langt ovenfor samme, at den kunde benyttes som provisorisk Dam. Ved denne Jetté koncentreredes tillige Strømmen langs den østre Bred, hvorved det lykkedes at bortjage den derværende Grusbanke, og da den provisoriske Dam sluttedes den 11te April, faldt Vandet nedenfor saavidt, at Restaurationen af den egentlige Dam kunde paabegyndes. Der blev da først sænket Bundkar paa de Steder, hvor Grusbanken var bortjaget og derefter den faste Dam afjævnet, med Omhyggelighed sammenboltet saa dybt som muligt og fyldt med Sten.

Dammens Reparation, Kanaldirektørens Rapport af 5te Septbr. 1856.

Eftersom Bunddammen blev færdig, bleve de allerede sammentømrede smaa Kar for den bevægelige Dam, der dels vare restaurerede dels fra Nyt af oplaftede, anbragte uden Klædning under samme og ved større og mindre Bolte og Skinner forbundne med Bunddammen, ligesom de forskjellige Omfar bleve sammenboltede og Karrene udmurede. Øverst paa hvert af de smaa Kar blev der for Bjælkerne anbragt en Langsvil med Stødsvil, befæstede med Bolte og en paa Karspidsen og over Langsvilen anbragt Jernskinne. Mellem de smaa Kar blev, fæstede til Bunddammen, anbragt Damsviller, og hiin i Mellemrummene dækket med Planker i 3 à 4 Tommers Afstand undtagen i den østligste Aabning, hvor man paa Grund af Undervandets raske Stigen maatte erstatte Plankedækket med stor velordnet Sten. Formedelst Bundkarrenes Stilling i den østre Del af Dammen blev det nødvendigt at anbringe et Kar mere end paatænkt for den bevægelige Dam, hvorved Inddelingen af Fagene er bleven uregelmæssig, men Dammen har derved vundet i Styrke uden at den Indskrænkning, som Elveleiet derved har lidt, kan komme i Betragtning.

Eftersom den bevægelige Dam blev færdig, blev Toppen

af den udkastede Jetté raseret ved Hjælp af Drægge og Hager, og Jettéen kompletteret med Udfyldning fra Land af. I Slutningen af April var Dammen paany færdig, og efterat den bevægelige Dam den 10de Mai var helt igjensat, tjente den fra da af til at holde Vandet i reguleret Høide. Under Flommen stode Karrene i en 2 à 3 Maaneder indtil 5 Fod under Vand, og under Vandets Vext hendte det oftere, at store Tømmerhobe bandt sig mod Karrene, der viste sig urokkelige. 1856.

Klage fra Brugene ved Sarp over Vandstand. Dam i Sarpfos.

Under Afstængningen af Vormen indkom der mundtlig Klage fra Eierne af Hafslund Brug over at Vandstanden ovenfor Sarpfossen var for lav. For at undgaa Erstatningskrav lod derfor Kanaldirektøren ved Skibsbygmester Singdahlsen en allerede det foregaaende Aar forberedt Dæmning anbringe i Sarpfos. Denne Dæmning har formodentlig været sat i Svælget nedenfor Broen og udførtes paa den Maade, at man lagde en af flere Tømmerstokke sammenskruet stærk Bjælke tværs over Svælget og fæstede den til Fjeldet i Høide omtrent med den Vandstand, man agtede at dæmme Vandet op til. Mod denne Bjælke støttedes en af Tømmer sammenboltet Ramme eller Rist, bestaaende af 2de horizontale Stokke, til hvilke 14 opretstaaende Tømmerstokke vare fastboltede. Disse vare nedentil afhugne til saadanne Længder, at de, anbragte i skraa Stilling, formede sig efter Profilet i Slugten og støttede sig mod Bunden. Nedfiringen skede ved Hjælp af tvende Kjættinger, fæstede med den ene Ende i den nederste horizontale Stok og med den anden til Fjeldet ovenfor. For at bringe Rammens Ende til at synke var der fæstet Sandsække til den. Denne Dam lykkedes det at bringe i Stilling, og, uagtet den altsaa var meget aaben, bragte den dog strax Vandet til at stige til den for Brugene nødvendige Høide. Faa Dage efter, at den var sat, tørnede imidlertid nogle Isflag mod den og knækkede flere af Stokkene. Bjælken og en Del af disse, der tilbageholdtes af Kjættingerne, forbleve dog en Tidlang paa sin Plads, og formodentlig har Elven været i Stigende, da der senere ingen Klage indløb fra Brugseierne over Vandstanden.

1856. Forøgelse af Omkostningerne.

I sin Rapport af 5te September gjør Kanaldirektøren opmærksom paa, at Anlægsomkostningerne paa Grund af uforudseede Omstændigheder vilde komme til at overskride Overslaget med Kr. 15,413.32, saaledes at de samlede Omkostninger skulde komme til at beløbe sig til Kr. 111,413.32. Som de væsentligste Aarsager til denne Overskridelse anførte han Forandringen af Slusens Beliggenhed, Opdæmningen ved Sarpfos, Uheldet med den bevægelige Dam, Stigning i Material- og Arbeidspriser samt Vinterbroen, der skulde bygges helt ny istedetfor som paaregnet kun forhøies.

Taxtforretning ved Svanefos den 14de April 1855.

Efterat der af Eieren af Fosserud var gjort Fordring paa Erstatning for den Grund, der blev bortmineret i Svanefos, og da han derhos gjorde Krav paa Erstatning for Tab af Fiskeri uden at mindelig Overenskomst kunde istandbringes, blev der afholdt Taxtforretning ved Svanefos den 14de April.

Arbeidets Forsinkelse, Foranstaltninger den Anledning.

Entreprenøren for Arbeidet havde ikke kunnet opfylde den Forpligtelse at faa Slusen færdig inden Flommen, og da der ikke var Udsigt til at den snart kunde blive det, meddelte Kanaldirektøren den 13de Mai Underretning herom til Departementet, Amtet og Kristiania Trælastdirektion, hvem han i den Anledning gjorde opmærksom paa de i Flødningsreglementet opstillede Bestemmelser med Hensyn til Foranstaltninger til Dammens Beskyttelse, samt paa, at de i Reglementet omhandlede Flaader eller Flager ikke kunde passere Sundfossen. Denne Omstændighed, at Slusen ikke kunde aabnes for Trafik, var ikke af synderlig Indflydelse paa Tømmerflødningen, da den kunde foregaa over Dammen; den var derimod til fuldstændigt Afbræk for Baadfarten. Paa Kanaldirektørens Foranledning af 9de Juni udvirkede derfor Departementet (ifølge Skrivelse af 19de Juni) Jernbanedirektionens Samtykke til, at de søndenfra paa Vormen ankommende Baade indtil Videre kunde gaa op Andelven og aflevere de til Eidsvold Station bestemte Ladninger ved den søndre Ende af Tunnelen.

Lændser ovenfor Dammen.

I Gjensvar paa den dem gjorte, ovenfor omtalte Meddelelse med Hensyn til Flødning over Dammen negtede

Kristiania Tømmerdirektion i Skrivelse af 5te Juli at træffe de til Dammens Beskyttelse fornødne Foranstaltninger. Kanaldirektøren udbad sig derfor under 11te s. M. Departementets Tilladelse til at lade udlægge tvende Lændser ovenfor Dammen for at lede Tømmeret til et bestemt Løb og erholdt under 16de s. M. dets Samtykke hertil. Efter Opsynsmandens Rapport af 27de September bleve disse Lændser udlagte (kfr. 2. «Flødningen i Vormen ovenfor Eidsvold»). 1856.

Eierne af Baarlidalens Brug, der tidligere havde kunnet lade hele Tømmerbomme passere Sundfossen ned til Andelven og opad denne hale dem frem til Bruget, maatte fra 1856 af, indtil Slusen var færdig, ifølge Reglementet slippe Tømmeret løst over Dammen og nedenfor igjen sanke det sammen. Hertil var en Lændse absolut fornøden, og da denne var en provisorisk Foranstaltning, foranlediget af Damanlægget, samtykkede Departementet under 20de Juni paa Kanaldirektørens Forslag af 13de s. M. i at Eierne for en Godtgjørelse af Kr. 1,200 anbragte en Lændse tværs over Vormen med Aabning for Baadfarten, og mod at Lændsen blev Kanalvæsenets Eiendom. Lændse for Baarlidalens Brug.

Til Dammens Manøvrering blev fra 15de Mai ansat en midlertidig Opsynsmand med fri Bolig og Kr. 50 i maanedlig Løn samt en Medhjælper med Kr. 1.60 for hver Arbeidsdag. Ansættelse af midlertidigt Opsyn.

Heller ikke i 1857 lykkedes det Entreprenøren at faa Kanalen og Slusen færdig; man havde med mange Viderværdigheder paa Grund af høi Vandstand og utætte Fangdamme kun naaet til at faa opsat de to nederste Sluseporte. Efterat Arbeidet paa Grund af høi Vandstand havde været afbrudt, blev Sundfosdammen den 15de November atter aabnet for saaledes lettere at kunne fuldføre Arbeiderne. 1857.

Slusen og Kanalen bleve i 1858 aabnede og Anlægget forsaavidt afsluttet, idet man efter en Forestilling fra Kanaldirektøren af 12te Juli og med Departementets Samtykke indskrænkede Udmineringen i Svanefos med de da gjenstaaende ca. 200 Favne, da det viste sig unødigt at udføre den i den Udstrækning som paatænkt. I sin Rapport 1858. Slusens Aabning.

1858. af 12te Juli foreslog Kanaldirektøren ligeledes, at Entreprenørens Arbeider, uagtet uforsvarlig Opførelse af især høire Slusemur, hermed skulde være afsluttede mod et Afdrag af Kr. 4,400 i Akkordsummen væsentlig paa Grund af den mindre Minering i Svanefossen, hvilket Departementet under 6te August bifaldt.

1859. Kanaldirektørens Forslag af 22de Febr. 1859 til Reparationsarbeider.

Efter i Slutningen af Februar at have inspiceret Anlæggene ved Sundfossen og fundet Dammens Overklædning paa flere Steder beskadiget af det nedflødede Tømmer, samt at Jettéen maatte restaureres og en betydelig Del Fyld tilføres bag den indre Slusemur, foreslog Kanaldirektøren i Skrivelse af 22de Februar for Departementet, at der til disse Arbeider anvendtes 4 à 6,000 Kr., og at de udførtes under Løitnant Vedelers specielle Ledelse, hvilket Forslag Departementet i Skrivelse af 2den Marts bifaldt. Efter de indkomne Rapporter blev Jettéen tættet med Grus og begge de nedre Slusehoveder ommurede samt til Støtte for Grunddammen, hvor denne var sunket, tillige anbragt et tømmerlaftet og stenfyldt Bundkar bag samme. Da saaledes flere Arbeider fandtes nødvendige end paaregnet, gik Kompletterings- og Restaurationsarbeiderne op i en Sum af Kr. 6,831 eller med Ingeniørens Diæter i Kr. 6,891.43.

Ansættelse af fast Opsyn, Opsynsmandens Bygninger.

Efter et Forslag fra Kanaldirektøren af 13de Mai bifaldt Departementet under 24de s. M., at der ved Anlægget ansattes en fast Opsynsmand, med fri Bolig og Kr. 80 maanedlig Løn, men med Forpligtelse til selv at udrede Udgifterne til Medhjælp, hvorhos det approberede det af Kanaldirektøren udfærdigede Udkast til Instrux.

Da den engagerede Opsynsmand jævnligen tiltrængte en Medhjælper og ofte havde Møie og Vanskeligheder ved at skaffe sig saadan, lod han for egen Regning opføre en liden Bolig for denne for derved altid at kunne have ham ved Haanden. Han magtede imidlertid ikke at udrede Udgifterne for samme, og efter at han forgjæves havde foreslaaet for Departementet at kjøbe Huset, støttede dette ham ved Indrømmelse af et Gageforskud mod Kaution og 20 Kr. maanedligt Afdrag af Gagen (Departementets Skrivelse af 10de Februar 1860).

1860.

Under den i 1860 indtrufne ualmindeligt store Flom, der steg indtil 4 à 5 Fod over Slusemurene, anrettedes adskillige Beskadigelser paa Anlæggene, hvoraf væsentlig fremhæves, at Naalehuset bortreves, at Vandet skar sig Vei bag Muren forbi øverste Portnische, samt at østre Port af det nedre Par løftedes af sin Tap m. m. Under Ledelse af Ingeniørløitnant Vedeler blev der som Følge heraf foretaget forskjellige Reparationsarbeider, hvorom Vedelers Rapport af 11te August indeholder nærmere Oplysninger. Der medgik dertil ialt Kr. 1,959.20, men stod da endnu en Del Smaating igjen at gjøre.

Reparationsarbeider efter Flommen 1860.

Den ualmindelige Flom havde opover langs Vormen og Mjøsen forvoldt adskillig Uleilighed og Skade, og man var meget tilbøielig til at søge Grunden til den høie Vandstand i de forandrede Forhold ved Sundfossen, især da Flommen i selve Glommen ei engang naaede nogen af de større Flomgange i dette Aarhundrede. Fra Hamars Magistrat indløb der saaledes under 23de August en Klage til Departementet, som dette den paafølgende Dag oversendte Kanaldirektøren med Forespørgsel, om Noget stod at gjøre for at forebygge Vandets fortsatte Stigen. Kanaldirektøren bemærkede i Skrivelse af 25de s. M. hertil, at det eneste Middel for at forøge Afløbet var at aabne Sluseportene, men fraraadede at gjøre det, da den voldsomme Strøm sandsynligvis vilde bortrive de nederste Slusehoveder, der kun tildels stode paa Fjeld.

Klager over Dammens Indflydelse paa Mjøsens Flomvandstand.

Paa Foranstaltning af Kjøbmand Platou paa Hamar havde Advokat Grøn indhentet en Erklæring fra Kaptein Klingenberg og Ingeniør Pihl angaaende Indflydelsen af Dammen i Sundfossen. I denne, der er dateret 4de August, udtalte de den Formening, at Flommens Høide var forøget paa Grund af de i Sundfossen udførte Arbeider, og paapegede som betryggende Arbeider for Fremtiden en Indretning, hvorved Sluseportene kunde holdes aabne i Flomtider, en Forøgelse af Dammens Længde, og en Udvidelse af Svanefossen til en Udstrækning, som oprindelig var paatænkt.

Klingenbergs og Pihls Erklæring om Dammens Indflydelse.

1860. Kanaldirektørens Betænkning ang. Dammens Indflydelse.

I en Betænkning hertil af 10de Sektember gjendrev Kanaldirektøren deres Formening i sine Enkeltheder, idet han beregnede Afløbsmasserne for en Vandstand af 24.8 gjennem det tidligere og det nye Profil i Sundfossen og fandt deraf, at den for det sidste var meget større. Han benægtede, at Mjøsen fra dens tidligere lavere Vinterstand skulde hæve sig mindre end under den nye høiere Vinterstand, da Rummet mellem disse Flader vilde være fyldt hurtigen, og før den egentlige Flom indtraadte, hvilket ogsaa bevises derved, at Stigningen efter Damanlægget fra Vinterstand til Kulmination omtrent var den samme som før. Endvidere bemærkede han med Hensyn til de paapegede betryggende Arbeider, at man ved at aabne Sluseportene under Aarets Flom kun vilde bevirket 0.23 Fods lavere Vandstand, der lidet havde at sige mod de mulige Ødelæggelser, som derved kunde forvoldes. Hvad Længden af Dammen angik, saa var den omtrent 20 Fod længere end oprindelig foreslaaet, og med Hensyn til Svanefossens Udvidelse, saa fremgik det aldeles bestemt af Vandstandsobservationerne, at Hensigten var opnaaet, og en meget stor Udtømmelse af Mjøsen kunde desuden forvolde Skade nedenfor.

1861. Platou tilstævner Skjønsforretning.

Kjøbmand Platou paa Hamar lod mod det Offentlige tilstævne en til Foretagelse paa Eidsvold Jernbanestation den 24de Mai berammet Skjønsforretning til Oplysning om den Skade, han formente sig tilføiet ved Kanalisationsarbeiderne ved Sundfossen, hvilken Forretning under Mødet blev udsat for at erhverve Thingsvidner.

Klager fra Hedemarkens Amt og Hamar Magistrat over Opdæmning.

Fra Hedemarkens Amt og Hamar Magistrat indkom der til Departementet ligeledes Klager over den Indflydelse, de formente, at Sundfosdammen havde paa Flomvandstandene. I den Anledning forlangte Departementet under 18de Mai Ingeniørkommissionens Betænkning om Iværksættelighedeu og Tilraadeligheden af Arbeider, sigtende til at bevirke et hurtigere Afløb for Mjøsens Flomvand, samt om hvorvidt de udførte Kanalisationsarbeider i Vormen efter den derom fremsatte Paastand havde bidraget til at forhøie Mjøsens Vandstand i Flomtider.

1861.

Kanaldirektøren havde i Skrivelse af 1ste Juli udtalt sig mod, at Anlæggene i Sundfos havde nogen skadelig Indvirkning paa Flomvandstandene, og imødegik yderligere de gjorte Paastande i en Skrivelse til Ingeniørbrigaden af 28de Oktober. Ved under Henvisning til anstillede Vandstandsobservationer at føre et populært Raisonnement paaviste han:

Kanaldirektørens Betænkning af 1ste Juli og 28de Oktbr. 1861 ang. Opdæmningen.

1. at Vandet ovenfor Dammen var hævet ved Vandstande under 20 Fod.
2. at Vandafløbet gjennen Sundfossen ved Vandstande mellem 23 og 25 Fod ovenfor samme efter Reguleringen var ikke alene ligesaa, men hellere mere fordelagtigt end før.
3. at der var stor Sandsynlighed for, at Vandet ved Vandstande over 25 Fod var sunket ovenfor Fossen. Med Hensyn til Spørgsmaalet om at skaffe Mjøsen et større Afløb, da ansaa han nok dette for gjørligt, men turde ikke uden efter nærmere Undersøgelser udtale sig om, hvorvidt det kunde have nogen skadelig Indflydelse paa Vandstandene nedenfor og navnlig i Øieren, ei heller om, hvad det kunde koste.

Ingeniørkommissionens Erklæring af 5te December gik ud paa, at man ikke uden nærmere Undersøgelser kunde udtale sig angaaende yderligere Arbeider, sigtende til et hurtigere Afløb, medens den med Hensyn til Virkningen af Reguleringsarbeiderne var enig med Kanaldirektøren.

Ingeniørkommissionens Erklæring af 5te Decbr. 1861.

I Skrivelse af 1ste Juni forlangte Departementet af Kanaldirektøren en sammenhængende Oversigt over de siden hans Rapport af 5te September 1856 udførte Arbeider med speciel Udhævelse af Aarsagerne til den stedfundne Overskridelse af det bevilgede Beløb, idet det opgav den til da medgaaede Sum til Kr. 127.472.72. Efter under 4de Juni at have indsendt Regnskab for Reparationsarbeiderne fra 25de November 1859 til nævnte Dato afgav Kanaldirektøren den 26de s. M. en Rapport, hvori han anførte som Aarsager til den betydelige Overskridelse foruden de i Rapporten af 5te September anførte Grunde:

Kanaldirektørens Rapport af 26de Juni 1861 ang. Overskridelser.

1861. Anlæg af 2de upaaregnede Lændser.

Nogle upaaregnede Udgifter ved Opsynsmandsboligen.

En mere solid, men derfor ogsaa kostbarere Udførelse af Arbeidet efter det i 1858 indtrufne Uheld med en nødvendig, men ei forudseet Forstærkning og Tætning af Grunddammen.

Den nødvendige Reparation af de ved den overordentlige Flom 1860 foraarsagede Beskadigelser.

De stedse stigende Priser paa Materialier og Arbeidsløn.

At Tilsyn- og Vedligeholdelsesudgifterne for omtrent 7 Aar vare medtagne i Anlægsomkostningerne, medens dertil var paaregnet en Sum af 1,400 Kr. aarlig.

Departementet, som Intet fandt at bemærke ved Regnskabet, gav derefter i Skrivelse af 20de December Ordre til, at Reparationer for Eftertiden ikke skulde opføres paa Anlæggets Konto.

1862. Efter Indstilling fra Departementet i Anledning af Overskridelse af de til Anlægget i 1854 bevilgede Kr. 96,000 blev der forelagt Storthinget følgende Proposition af 12te August 1862:

Kongl. Prp. af 12te Aug. 1862. Storthingsbeslutning af 10de November 1862 ang. yderligere Bevilgning.

«At et Beløb af Kr. 31,047.91, der er medgaaet til Farbargjørelsen af Vormen mellem Minne og Eidsvoldbakken udenfor det af Storthinget i 1854 bevilgede Beløb af Kr. 96,000, maa passere til endelig Udgift for Statskassen».

Denne Proposition blev vedtaget af Storthinget i Møde den 10de November.

Departementets Ordre af 31te Januar 1862 og 23de August 1879 med H. til Dammens Aabning i Vintertiden.

Naar Dammen aabnes om Vintren, efterat Vormen og Glommen ere islagte, er der Fare for at Isen nedenfor til stor Gene for Færdselen bliver landløs, og at Broer ved Isens Løften beskadiges. Paa Foranledning af Amtsingeniøren (22de Januar) anholdt Amtet hos Departementet om, at der maatte træffes Forføining til, at Dammen i Sundfos i Vintertiden, naar Vormen og Glommen havde lagt sig, ikke aabnes, forinden derom 5 à 6 Dage forud er gjort Meddelelse til Lensmanden i Næs. I den Anledning beordrede Departementet under 31te Januar Kanaldirektøren til at træffe Foranstaltning overensstemmende med Amtets Ønske.

Ved Departementets Skrivelse af 23de August 1879 er den Bestemmelse forandret derhen, at Meddelelsen skal gives til Amtets Veibestyrelse istedetfor til Lensmanden. Denne Ordre er optaget i Instrux for Damvogteren af 26de August 1879. 1862.

I November Maaned 1861 indtraf det Uheld, at Foringen under nederste Tærskel blev bortrevet, saa Slusen ei længer kunde fyldes. Al Baadfart maatte dermed indstilles indtil Videre, da Feilen først senere kunde rettes, naar Mjøsen paa Grund af Arbeiderne i Mørkfos var udtømt og Dammen igjen lukket. Reparationsarbeider.

I Henhold til Departementets Samtykke af 19de Marts blev Feilen rettet, idet man istedetfor Træforinger fyldte Rummet mellem Tærskelen og Fjeldet med Beton.

Allerede i flere Aar havde man observeret, at Murene paa høire Side af Slusen og Kanalen havde givet efter for Trykket af den bagenfor liggende Jordbakke, og fundet ved Maaling, at den Bug, Muren havde faaet, i Løbet af halvandet Aar var tiltaget med 1 à 2 Tommer. Muren viste sig idetheletaget for skrøbelig til fremdeles at blive staaende. Væsentligen var dette Tilfældet med Muren langs selve Slusen. Under Anlægget af Slusen var der derhos ikke truffet nogen Foranstaltning til under forefaldende Reparationer at kunne afdæmme den nedentil, formodentlig fordi man troede til sine Tider at kunne ved Manøvrering af Dammen sænke Undervandet tilstrækkeligt dybt. Da man imidlertid paa denne Maade var indskrænket til bestemte Tider med Foretagelse af Reparationer og saaledes udsat for at maatte indstille Færselen for længere Tid, fandt Kanaldirektøren det ønskeligt ved de nu nødvendige større Reparationsarbeider ogsaa at faa anbragt en fast Dæmningsindretning for Slusens nedre Ende. Foruden disse Mangler var der flere andre, væsentlig savnedes den fornødne Tæthed, saa Slusningen besværliggjordes og den bagenfor Muren liggende Fyld udvaskedes. I en Forestilling af 10de Februar foreslog derfor Kanaldirektøren, at et Beløb af Kr. 16,000 skulde bevilges til de fornødne Reparationer, og da han paa Departementets Foranledning i en Skrivelse 1865. Kanaldirektørens Forslag af 10de Febr. 1865 til større Reparationer.

1865. af 7de Marts udtalte sig for Ønskeligheden af strax at kunne disponere over 2,000 Kr. til Forberedelser for en Dæmningsindretning i Underkanalen, inden det hele Beløb kunde bevilges af Storthinget, indgik Departementet under 18de Marts med en af Regjeringen tiltraadt Indstilling om, at det bemyndigedes til at anvende Kr. 2,000 til Paabegyndelse af en Reparation af Slusen ved Sundfossen i Overensstemmelse med Kanaldirektørens Forslag af 10de Februar, samt om at der skulde forelægges det forestaaende Storthing Proposition angaaende Samtykke til, at det nævnte Beløb passerede til endelig Udgift for Statskassen, samt angaaende Bevilgning af 14,000 Kr. til Fuldførelse af den ovennævnte Reparation. Ved kongelig Resolution af 3die April blev Indstillingen vedtaget, og i Forventning herom havde Departementet allerede under 22de Marts givet Kadirektøren Ordre til de forberedende Arbeider.

Dep.tets Indstilling af 18de Marts 1865, Kgl. Resol. af 3die April 1865 ang. Bevilgning til Reparationsarbeider.

Det blev overdraget Ingeniør Vogt at lede disse, og angaaende dem indgav han under 29de Mai en Rapport ledsaget af Profiler, hvoraf man vil erfare Fjeldets Beliggenhed under venstre Slusemur. I sin Rapport anførte han, at de udførte Rensninger omkring denne Mur havde overbevist ham om det Ugjørlige i ved Oprensning og senere Fylding rundt det venstre, nedre Slusehoved at erholde en vandtæt Afspærring nedenfor Slusen, og at man først efterat have revet Slusehovedet ned kunde lægge Plan for, hvorledes en saadan Afspærring skulde udføres.

Vogts Rapport af 29de Mai 1865 ang. Reparationsarbeider.

I Møde den 28de Oktober bevilgede Storthinget i Henhold til Proposition det forlangte Beløb.

Bevilgning af Storthinget.

Over de udførte Arbeider har Vogt under 25de September afgivet en detailleret Rapport med Tegninger og Profiler. Blandt de deri nævnte Arbeider skal her væsentlig fremhæves:

Vogts Rapport af 25de Septbr. 1865 ang. Reparationsarbeider.

Ommuring af høire Slusemur fra nedre Vendenische af og nordover i en Længde af omtrent 220 Fod,

Ommuring af nedre, venstre Slusehoved,

Fornyelse af Plankeklædningen paa høire Væg i Slusekammeret,

Reparation af Plankeklædningen paa Slusekammerets venstre Væg, 1865.
Anbringelse af nye Gangbroer og nye Indretninger til Aabning af Portene,
Fuldstændig Afdæmningsindretning i Underkanalen,
Udbedring af Jettéer og Indfatningsmure ved Underkanalen,
Fjærnelse af det tidligere Rækværk langs Slusen og Anbringelse af en Murrem i dets Sted.

Foruden disse, de egentlig foreslaaede Reparationsarbeider, blev tillige Opsynsboligen og Naalehuset udbedret, en Smedie opført samt i Henhold til Kanaldirektørens Forslag af 9de Mai og Departementets Approbation af 4de Juni en Materialbod opført til Opbevaring af større Redskaber, som Kanaldirektøren i sit nævnte Forslag mente, at Kanalvæsenet burde have paa Oplag der.

Senere blev ved kongelig Resolution af 9de Marts 1867 bestemt: Kongl. Resolution af 9de Marts 1867 ang. Bevilgning til Materialbod og Redskabsbeholdning.

«1. At et Beløb af Kr. 302.08, der ere medgaaede til Opførelse af et Materialskur ved Eidsvold-Slusen, naadigst tillades udredet af de til Oprensning af Elvedrag m. V. paa Budgettet opførte Midler.
2. At der af samme Midler endvidere naadigst tillades udredet et Beløb af Kr. 1,756.93, udgjørende Værdien af endel fra Reparationsarbeidet ved nævnte Sluse tiloversblevne og til Brug ved fremtidige Kanalarbeider oplagte Redskaber».

Ved Tømmerflødningen over Dammen var flere af Karrene til den bevægelige Dam blevne beskadigede, ligesom der ved Dammen idethele var adskillige Smaareparationer at foretage, og da det ene Kar, det 4de fra Øst, var saaledes derangeret, at Gangbroen ikke kunde lægges paa det, anholdt Kanaldirektøren under 10de November efter indhentet Samtykke fra Jernbanebestyrelsen om Departementets Tilladelse til i den forestaaende Vinter at tappe ud Mjøsen og foretage de fornødne Reparationer paa Dammen, hvis Kostende paa Forhaand ikke kunde beregnes, men som antagelig vilde dreie sig mellem 400 og 1,200 Kr. I Skrivelse af 20de November bemyndigede Departementet ham til efter 1ste Januar 1867 at holde Dammen aaben og til at anvende indtil Kr. 1,200 paa Reparationerne. 1866. Reparationer paa Dammen. Dep.tets Bemyndigelse af 20de Novbr. 1865 til Reparationsarbeider.

1867. Kanaldirektørens Forestilling af 26de Marts 1867 ang. Renden ovenfor Minnestrømmen.

Da Mjøsens Vandstand saaledes skulde sænkes ned saavidt gjørligt, anmodede Jernbanebestyrelsen Kanaldirektøren om samtidig at bortminere Stenen Hella ovenfor Minnestrømmen, der i taaget Veir var farlig at passere for Dampskibe. Efter Direktørens Formening laa denne Sten inden Grændsen af den Strækning, som Staten paa en Maade ved Anlægget af Eidsvolddam havde paataget sig at farbargjøre, og da dens Fjærnelse nu maatte falde billigst, indgik han under 26de Marts med en Forestilling til Departementet, hvori han søgte Bemyndigelse til at bortrydde denne Hindring for Skibsfarten, hvortil Omkostningerne neppe vilde naa op til Kr. 400.

Dep.tets Bemyndigelse af 1ste April 1867 til Sprængning ved Hella.

I Skrivelse af 1ste April meddelte Departementet ham i saa Henseende den forlangte Bemyndigelse til for Kanalvæsenets Regning at bortsprænge Stenen og for Udgifterne aflægge særskildt Regnskab.

Vogts Rapporter af 23de Mai 1867 over Forbedringsarbeiderne.

Samtlige de saaledes for Vinteren bestemte Arbeider bleve udførte under Ledelse af Ingeniør Vogt, der under 23de Mai afgav særskildte Rapporter over Reparationsarbeiderne paa Dammen og Arbeidet ved Hella. Efter disse Rapporter bleve de 4 nærmest venstre Bred staaende Midtkar fuldstændigt ombyggede over Kôten 5 og de øvrige 5 Kar oventil udbedrede. Den øvre tilspidsede Del af samtlige 9 Midtkar blev over Kôten 5 beklædt med 2toms Planker og den nordre Karspids forsynet med en Slidningsstok. Grunddammens Plankedække blev udbedret, det høire Landkar repareret og Trappegangen ned til Dammen fornyet samt gjort løs, saa den i Flomtid kunde optages. Ved nærmere Undersøgelse fandt Vogt, at der nedenfor Hella ogsaa laa en Samling af større Stenblokke i samme Høide som den og saaledes ogsaa til Gene for Skibsfarten, medens der paa Østsiden af Seilrenden kun laa et Par større Stene til Hinder. Indenfor Hella (d. e. vestenfor) var Mjøsen desuden for grund under lavere Vandstande for de nyere Dampskibe. Vogt fandt det derfor til liden Nytte at rydde Hella og den nedenfor liggende Samling af Stenblokke tilside og indskrænkede derfor Arbeiderne her til at fjerne de omtalte paa Seilrendens Østside liggende Stene og til at anbringe

Bøier ved Hella og ved Stenrøsen nedenfor. Efter hans Rapport have Udgifterne beløbet sig for Damreparationernes Vedkommende til Kr. 1,534.06 og for Minneosets til Kr. 163.33. 1867.

Af Frygt for en høi Vandstand i Mjøsen under den voxende Flom havde Hamar Magistrat igjennem Hedemar-Amt tilstillet Departementet en Forestilling om, at der saavidt muligt maatte vorde truffet Foranstaltninger derimod, i hvilken Anledning Departementet under 12te Juni forlangte Kanaldirektørens Erklæring. I Skrivelse af 18de s. M. paaviste han derpaa i en længere Udvikling, at Dammen ingen skadelig Indflydelse havde paa Flomvandstandene, og fremholdt det Betænkelige i ved yderligere Arbeider at svække Mjøsens Reguleringsevne samt de store Vanskeligheder, hvormed saadanne Arbeider vilde være forbundne. Kanaldirektørens Erklæring af 18de Juni 1867 ang. Flomvandstanden.

I en Betænkning af 14de November 1868 angaaende en af Ole Baadshaug m. Fl. anlagt Sag mod Indredepartementet med Krav paa Erstatning for Skade tilføiet ved Opdæmningen havde Kanaldirektøren tillige udtalt, at Dammen i Sundfos ingen mærkbar Indflydelse havde paa Vandstande over 10 Fods Kôten, medens den tidligere Kanaldirektør i en Erklæring af 28de Oktober 1861 ansaa det bevist paa det Skarpeste, at ved Vandstande under 20 Fod var Vandet hævet ovenfor Fossen. Denne tilsyneladende Modsigelse foranledigede, at Regjeringsadvokaten, for under den paafølgende Proces at være forberedt paa mulige Paastande fra Modpartens Side, under 12te Februar indhentede Kanaldirektørens nærmere Forklaring. 1868. Kanaldirektørens Redegjørelse af 20de Febr. 1869 af Vandstandsforholdene.

I en Skrivelse af 20de Februar redegjorde denne derpaa under Henvisning til Vandstandsobservationerne før og efter Dammens Opførelse for, at Vandstandsforholdene mellem 10 og 20 Foden vare omtrent de samme før som efter Dammens Opførelse, hvorhos han antog, at den i Erklæringen af 28de Oktober 1861 opstillede Grændse, 20 Foden, under hvilken Vandet skulde være hævet, enten var en Skrivfeil for 10 Foden, eller at den forrige Kanaldirektør, for at undgaa den vidtløftige Behandling af Vandstandene fra 10 til 20 Foden og for at være sikker paa at være 1869.

1869. gaaet langt nok op med den Vandstand, som skulde bevises at være uforandret, har brugt 20 Foden, da det paa Sagens daværende Standpunkt var ligegyldigt, hvordan Vandstandsforholdene vare under den almindelige Flom — 20 Fod.

Da Regjeringsadvokaten under 14de August forlangte yderligere Oplysninger angaaende Vandstandsobservationerne før og efter Dammens Bygning, meddelte Kanaldirektøren ham under 21de s. M. en grafisk Fremstilling af disse med oplysende Forklaringer.

Anlæg af Lændse ovenfor Dammen.

Efter en Anmeldelse fra Opsynsmanden (6te Juni) var der nedflødet over Dammen noget Tømmer af større Længde end Reglementet tilsteder, og da en Del af dette havde bundet sig mod Karrene og dannet en Vase, indmeldte Kanaldirektøren Sagen for Departementet under 15de Juni med Indstilling om Mulkt for vedkommende Eiere af Tømmeret og Krav paa Erstatning for det Tilfælde, at Karrene skulde beskadiges. Departementet paalagde derefter Amtet at forfølge Sagen, men som det under Afsnittet om «Flødningsreglement for Vormen» vil sees havde man ved et lignende Tilfælde tidligere ikke fundet Anledning til Tiltale.

For dog i Fremtiden saavidt muligt at beskytte Dammen mod lignende Tømmervaser, da de i 1856 anbragte Ledelændser senere formodentlig ikke have været udlagte, foreslog Kanaldirektøren under 22de December Anlægget af en ny saadan, der skulde lede Tømmeret hen til at passere en af de større Aabninger i Dammen. Han fandt nemlig Forholdet analogt med det i Skien og ved Mørkfos, hvor det var anseet for Dammens Sag at gardere sig mod Beskadigelse.

1870. Kongl. Resolution af 12te Febr. ang. Ledelændse.

Departementet udvirkede i Henhold hertil kongelig Resolution af 12te Februar, hvorved det tillodes udredet et Beløb af indtil Kr. 800 af de til Oprensning af Elvedrag m. V. paa Budgettet opførte Midler til Anlæg af en Ledelændse ved Dammen i Eidsvold-Sundfos.

Erhvervelse af Lændsefæste.

I Løbet af Marts Maaned blev Ledelændsen anbragt, efterat der var oprettet Kontrakt af 5te Marts med Eierne af Vilberg angaaende Lændsefæste, hvilken Kontrakt blev

thinglæst den 30te Marts og lød paa en aarlig Godtgjørelse af Kr. 4.00. 1870.

Senere i 1871 blev denne Lændse ifølge Kanaldirektørens Rapport af 4de Marts 1871 forbedret ved, at den gjordes længere, og ved at der istedetfor Anker anbragtes et Lændsekar. Idethele havde Lændseanlægget kostet Kr. 685.57.

1873. Beskadigelse af Dammen.

Under en Storm i Begyndelsen af December Maaned drev Tømmer og Is ovenfra ned paa Dammen og rev overende det 6te og 7de Kar, hvorved 3 Løb af Dammen kom til at staa aabne. For at ikke Vandet skulde synke til Hinder for Skibsfarten, forsøgte Kanaldirektøren at nedsænke nogle Tømmerkar ovenfor Dammen, men efter en Indberetning til Departementet af 20de December mislykkedes Forsøget, idet 2de Trosser sprang. Da Vandstanden kun sank langsomt, og da der var Sandsynlighed for, at Dampfarten vilde kunne holdes gaaende til Bryggen ved Kommersrud, indtil Isen aldeles stoppede den, blev Forsøget ikke gjentaget, men Reparationen af Dammen udsat til beleiligere Tid.

1874. Kanaldirektørens Forestilling af 5te Janr. 1874 ang. Reparationsarbeider.

Inden man endnu paa Grund af Vandstanden kunde i sin Helhed iagttage den Skade, Dammen havde lidt, men var sikker paa, at Bunddammen under de bortrevne Kar var beskadiget, og da der desuden var forskjellige andre Reparationer ved Sluseklædningen, som burde foretages, indgav Kanaldirektøren under 5te Januar en Forestilling til Departementet, hvori han, efterat have angivet Maaden, hvorpaa Reparationsarbeiderne burde udføres, kalkulerede Omkostningerne ved dem til Kr. 10,800 og paapegede Nødvendigheden af, at Dammen vedligeholdtes, uagtet der kunde være Spørgsmaal om en Flytning af Dampskibenes Anløbssted op i Mjøsen, efterat Hedemarksbanens Anlæg var bestemt.

Kongl. Resolution af 3die Febr. 1874 ang. Bevilgning til Reparationer.

Ved kongl. Resolution af 3die Februar blev det derfor bestemt, efterat Ingeniørkommissionen under 14de Januar havde erklæret sig enig med Kanaldirektøren, men kun paapeget Sandsynligheden af, at Overslaget vilde blive overskredet:

«At der af de til Kanalvæsenet bevilgede Midler naadigst tillades udredet et Beløb af indtil 10,800 Kr. til Istandsættelse af Reguleringsdammen ved Sundfossen overensstemmende med Kanaldirektørens Forslag af 5te Januar 1874».

1874. Arbeiderne bleve allerede paabegyndte den 27de Januar.

Kanaldirektørens Rapport af 23de Juni 1874 over Reparationsarbeider.

En vidløftig Varedam blev anbragt ovenfor Dammen, og efterat den i Slutningen af Marts var færdig, blev den Del af Bunddammen, der laa mellem Karrene No. 4 og 7 tilligemed de 3de Midtkar No. 4, 5 og 6 nybyggede og Dammen forøvrigt efterseet og repareret (kfr. Kanaldirektørens Indberetning af 23de Juni). Samtlige Reparationsarbeider, iberegnet Fornyelse af Slusens Beklædning, havde kostet Kr. 13,493.83, men deraf bleve de Kr. 2,693.83 at udrede af de til løbende Udgifter ved Kanalvæsenet bevilgede Beløb som medgaaede til de sædvanlige Vedligeholdelsesudgifter (Departementets Skrivelse af 17de August 1876 og Kanaldirektørens af 20de September s. A.).

Oprettelse af Dokument med Vilberg ang. Damfæste.

Under Arbeidet fremkom Eierne af Gaarden Vilberg med Krav paa Erstatning for Damfæste, der tidligere ikke havde været dem tilkjendt.

Efterat Kanaldirektøren havde forhandlet med dem angaaende Erstatningen og var bleven enig om Kr. 320 een Gang for alle, foreslog han under 29de Juni for Departementet at vedtage den og ubetale Beløbet mod Udstædelse af thinglæst Dokument, hvortil han leverede et Udkast. Departementet vedtog Overenskomsten, som blev thinglæst den 24de Oktober.

1875. De nedre Sluseporte bleve dette Aar underkastede en

Reparation af de nedre Sluseporte.

Hovedreparation, der kostede Kr. 1,220.37 og efter Departementets Ordre af 8de Juni udrededes af Kontoen for Kanalvæsenets løbende Udgifter. Ligeledes blev i Henhold til Opsynsmandens Forslag af 11te Juni med Kanaldirektørens Samtykke en Del Udbedringer foretagne paa Opsynsboligen.

1878. Dette Aar blev de øvre Sluseporte fornyede.

1879. I Anledning af, at Mjøsen paa Grund af Fundamen-

Reparationer paa Dammen og Forstøtningsmurene.

tering af Minnebroens Pillarer skulde udtappes, benyttede man Leiligheden til at foretage en Del Udbedringer ved Dammen. Den i 1874 opførte Bunddam havde nemlig sat sig saa meget, at 5te, 6te og 7de Damsvil laa mellem $^1/_3$ og $1^1/_4$ Fod for lavt og desuden ud af Retning med de

øvrige Sviller, ligesom ogsaa de ved Siden af dem staaende Kar vare blevne for lave. Ved Paaforing og Paabygning blev disse bragt i planmæssig Stand og forøvrigt andre mindre Reparationer foretagne. Forstøtningsmuren paa høire Side af Overkanalen mod den høie Lerbakke var igjen saaledes derangeret, at det ansaaes nødvendigt for en Del at ommure den. Et 68 Fod langt Stykke deraf fra øverste Portnische og opover blev derfor om Vaaren ommuret og for dels at udjævne Trykket fra Bakken og hindre Lerens Indtrængen i Muren blev der mellem den og Lerbakken anbragt et nedentil 5 og oventil 2 Fod tykt Lag Sten. Idethele medgik der til disse Reparationsarbeider Kr. 2,182.78. 1879.

Den 26de August blev ny Instrux for Damvogteren udfærdiget. Instrux for Damvogteren.

Vaaren 1880 blev vestre Slusehoved ommuret og hertil ved kongelig Resolution af 3die Februar bevilget Kr. 5,200 af Elverensningsfondet. 1880. Kgl. Res. for Bev. til Ommuring af vestre Slusehoved.

2. Flødning i Vormen ovenfor Eidsvold-Sundfos.

Efter en Optegnelse af afdøde Kanaldirektør Røyem blev Tømmeret tidligere transporteret over Mjøsen i store Flaader paa 2 à 300 Tylter og sluppet løst i Minnevigen for at passere Vormen, naar det skulde saa langt ned som til Bingens Lændse, i hvilket Tilfælde det var underlagt Kristiania Tømmerdirektion, medens det Tømmer, der skulde ned til Baarlidalens Brug, blev ført i Bomme ned ad Elven. Flødningen havde tidligere her kunnet foregaa uden Indskrænkninger og Baand. Da Dammen med Sluse blev opført, og da, som Følge af Vandstandens Regulering og Anlægget af Jernbanen til Eidsvold, en Udvikling af Dampskibs- 1855.

1855. og Baadtrafiken paa Vormen vilde finde Sted, kunde Flødningen ligeoverfor saa vigtige Almeninteresser ikke længer lades uhindret Disposition over Elven, men maatte tilplig-tes at foregaa paa en Maade, hvorved alle Interesser varetoges.

Udkast til Flødnings-reglement.

I Skrivelse af 9de Marts opfordrede derfor Departementet Amtet til at indkomme med Forslag til et Flødningsreglement, og paa dettes Anmodning sammentraadte Kanaldirektøren, Foged Hauge og Dampskibsfører Amundsen (eller i hans Sted Dampskibsfører Berg) for i Forening med Flødningsinspektør G. Soot, som Befuldmægtiget for Tømmerdirektionen at udarbeide et saadant Forslag. Efter 3de paa Eidsvoldbakken, den 1ste, 9de og 10de Mai, afholdte Møder afgav Kommissionen et motiveret Forslag til Flødningsreglement, efter hvilket det under visse nærmere Bestemmelser med Hensyn til Slipningstid var tilladt at føre Tømmeret gjennem den omhandlede Del af Vormen dels løst, dels i Bomme og dels i Flaader eller Flager, hvorhos det var paalagt vedkommende Lastehandlerforeninger og Tømmereiere at træffe de Foranstaltninger, som Kanaldirektøren maate anse tilstrækkelige for at hindre det løse Tømmer fra at ophobe sig mod den foreslaaede Dam i Sundfossen og den foreslaaede høiere Vinterbro i Eidsvoldsund.

Amtet indhentede Tømmerdirektionens Erklæring angaaende dette Forslag, og i denne, der er dateret den 6te Juni, gjorde Direktionen opmærksom paa, at kun en Del af Flødningen i Vormen vedkom den, og protesterede mod at bære Udgifterne ved de Foranstaltninger, der ansaaes nødvendige for at sikre Dammen og Broen mod Beskadigelse af Tømmerflødningen, idet de mente, at enten maatte Dam og Bro indrettes saaledes, at Tømmeret kunde gaa som før, eller ogsaa maatte Dammens og Broens Vedkommende bære Omkostningerne ved den forandrede Flødningsmaade. Direktionen foreslog forøvrigt, at det foreslaaede Reglement burde prøves i den daværende Sommer.

1855. Kongl. Resolution af af 13de Juli ang. Flødningsreglementets Approbation indtil Videre.

Amtet indstillede derpaa under 9de Juni, at Forslaget, som det var, kun med 2de Redaktionsforandringer approberedes til at gjælde indtil Videre, hvilket ogsaa skede ved kongelig Resolution af 13de Juli og bekjendtgjordes det ved Tryk den 27de s. M.

1856. Bestemmelse om Slipningstiden, Protest derimod m. m.

Efter Konferance med Jernbanedirektionen, Fogden og Dampskibsførerne (kfr. Fogdens Erklæring af 16de August 1855, paategnet af Lensmanden den 15de Februar 1856, Dampskibsførerne Berg og Amundsens Erklæringer af 22de November 1855 og 15de Februar 1856 samt Jernbanedirektionens af 26de April 1856) lod Amtet under 28de Mai udgaa Bekjendtgjørelse om Ruter og Slipningstider indtil Udgangen af September Maaned, og henvendte sig under samme Dato til Fogden i Anledning af de nødvendige Modifikationer heri for Høsten. I Anledning deraf sammentraadte D'Hrr. Flødningsinspektør Soot og Lastehandlerne Gregersen og Larsen paa Tømmereiernes Vegne til et Møde paa Eidsvold Station den 12te Juni, hvorefter de protesterede mod den paatænkte Tømmerslipning om Natten alene og fordrede Erstatning for de forøgede Udgifter, som paalagdes dem som Følge af Dammen og Broen samt udtalte Billigheden af, at Staten bekostede de fornødne Varpeindretninger for Tømmerbommenes Førelse.

Kongl. Resolution af 22de Septbr. 1856 ang. Slipningstiden.

Ikkedestomindre blev Amtet, efter derom indgiven Forestilling, ved kongelig Resolution af 22de September bemyndiget til, forsaavidt det fandtes hensigtsmæssigt, uanseet Budet i det ved kongelig Resolution af 13de Juli 1855 approberede Reglement for Baad- og Skibsfart samt Tømmerflødning i den øvre Del af Vormen, dets § 5, at bestemme, at Slipning af løst Tømmer i bemeldte Elvedrag fra September Maaneds Udgang indtil Dampskibsfartens Ophør hvert Aar alene maatte foregaa om Aftenen og om Natten samt at fastsætte de Klokkeslet, mellem hvilke den paa denne Tid kunde foregaa, dog saaledes, at der til denne Flødning mindst erholdtes et sammenhængende Tidsrum af 6 Timer i hvert Døgn.

I Henhold hertil lod Amtet udgaa en Bestemmelse af 27de September om de Tider af Døgnet, da Dampskibsfart

1856. saavelsom Flødning kunne foregaa, hvilken Bestemmelse senere ved en lignende af 27de Juni 1857 blev modificeret.

Det er ovenfor under den historiske Fremstilling af Damanlægget omtalt, at Tømmerdirektionen paa Kanaldirektørens Opfordring af 13de Mai negtede i Skrivelse af 5te Juni at træffe de i Reglementet foreskrevne Foranstaltninger til at sikre Dammen og Broen mod Ødelæggelse af Tømmerflødningen, og at Kanaldirektøren efter en Forestilling af 11te Juli erholdt Departementets Samtykke af 16de s. M. til at udlægge tvende Ledelændser ovenfor Dammen.

1857. Foranstaltninger til Sundbroens Beskyttelse mod Flødningen.

Efterat den nye Bro over Vormsund var færdig, og efterat der under 19de Juni var indløben Anmeldelse fra Veiinspektøren om Misligheder ved Flødningen og om Tømmer, som havde lagt sig for Broen, opfordrede Amtet i Skrivelse af 26de s. M. Fogden til i Forening med Veiinspektøren og muligens Formandskabet, Tømmereierne og Jernbanedirektionen at foreslaa Bestemmelser til Sikring af Broen, idet det bemærkede, at til Lettelse af et Arrangement i denne Retning syntes billigen at kunne komme i Betragtning ved Siden af Jernbanens egen Interesse af, at Broen til enhver Tid kunde være i behørig Stand for Færslen, ogsaa det særlige Krav, som Veivæsenet efter Forholdets Beskaffenhed og det udtrykkelige Indhold af den mellem daværende Amtmand Møinichen og Hr. G. R. Bidder under 16de September 1853 indgaaede Overenskomst skulde have paa Imødekommen fra Jernbanens Side.

Den sidstnævnte Overenskomst lød saaledes:

«Det vil blive Hr. Rammel overladt at enes med mig om et billigt Arrangement for at hæve de Vanskeligheder, som Udfyldningerne til Jernbanen have foraarsaget med Hensyn til Landingspladsen for Færger i Eidsvoldsund».

G. R. Bidder. E. Møinichen.

Endvidere opfordrede Amtet Kanaldirektøren under 27de Juni til at opgive, hvilke Foranstaltninger der i Henhold til det ved kongelig Resolution af 13de Juli 1855 approbe-

rede Reglements § 1 Litr. c. burde bevirkes trufne af Vedkommende med Hensyn til Tømmerflødningen under Broen. 1857.

Ansættelse af en Opsynsmand ved Broen.

Eidsvold Formandskab havde, da Tømmereierne frasagde sig ethvert Ansvar for Broens Beskadigelse ved Flødningen, som midlertidig Foranstaltning i Møde den 18de Juli besluttet at engagere en Mand til at føre Opsyn med Broen og at formaa Jernbanedirektionen til at overtage Betjeningen af Vindebroen, medens Kanaldirektøren den 19de Juli sendte Amtet et Forslag til Lændseanlæg for Broens Beskyttelse. Skjønt de foreslaaede Lændsers samlede Længde vilde udgjøre omtrent 3,200 Fod, antog Kanaldirektøren dog, at de i Længden vilde blive langt billigere end nogetsomhelst rimeligt Vagthold.

Kanaldirektørens Forslag af 19de Juli 1857 til Lændseanlæg ved Broen.

Dette Forslag oversendte Amtet under 23de Juli til Fogden for at benyttes under de Overlægninger, som han i Skrivelse af 26de Juni havde paabudt, og efterat denne i Skrivelse af 25de Juli havde remitteret den hele Sag til Amtet med Bemærkning, at det nærmest maatte paaligge Kanaldirektøren at pleie de fornødne Forhandlinger i dens Anledning, fik han den atter under 28de Juli tilbage, idet Amtet fandt, at det nærmest paalaa Politiet og Veiinspektøren at ordne den. Imidlertid havde det under s. D. anmodet Kanaldirektøren om enten selv eller ved en Befuldmægtiget at overvære et Møde i Sagens Anledning ved Eidsvoldsund.

Fogden kunde nemlig ikke indgaa paa, at Opsynet med Broen skulde paaligge Politiet som saadant, og antog, at Opsynsmanden heller burde handle paa Broeiernes — Formandskabets — Vegne end efter Politibemyndigelse, da Loven af 1854 og saaledes ogsaa Reglementet ei med Sikkerhed kunde anvendes paa den forhaandenværende Bro, saaledes at det var tvivlsomt, om man kunde løshugge Flaader for Broens Skyld. Paa Grund af denne sin Opfatning (kfr. hans Skrivelse af 31te Juli) kunde han ikke meddele Lensmanden bestemte Ordres, men maatte overlade ham at handle efter egen Overbevisning, om fortsatte Misligheder ved Tømmerflødningen skulde have nogen skadelig Indflydelse paa Broen. Da Lensmanden ogsaa delte Fogdens An-

1857. skuelse, blev Reglementet saaledes kun daarligt overholdt, idet Tømmereierne negtede at træffe de foreslaaede Foranstaltninger til Broens Beskyttelse.

I Anledning af de oven omtalte Misligheder ved Flødningen var der den 10de August paa Hedemarken optaget Forhør, hvorunder vedkommende Flødere havde forklaret, at det vanskelig med Sikkerhed kunde forebygges, at Tømmerbomme gik istykker, og at det da næsten var umuligt at faa dem istand. Af Forhørene fandt man ikke Anledning til at gjøre Ansvar for Beskadigelse af Broen gjældende mod Nogen, uagtet Reglementets Bestemmelser vare overtraadte.

Møde paa Eidsvold den 11te Aug. 1857.

Den 11te August blev der endelig afholdt et Møde paa Eidsvold Station, hvor der foruden om Kanaldirektørens Forslag tillige foreløbig forhandledes om Nødvendigheden af at bevirke Forandringer i de ved kongelig Resolution af 13de Juli 1855 approberede Bestemmelser. For at tilveiebringe alle Oplysninger og Erfaringer, der kunne tjene til at give Spørgsmaalet en grei og praktisk Løsning, opstillede Kanaldirektøren under 25de August paa Amtets Foranledning af 19de s. M. en Række Spørgsmaal til Besvarelse af de i Flødningen, Skibsfarten og Broen Interesserede.

1858.

Møde paa Eidsvold den 29de Janr. 1858.

Efterat de forlangte Erklæringer vare indkomne, berammede Kanaldirektøren et Møde i Landhandler Evensens Hus paa Eidsvoldbakken til den 29de Jannar, hvorom Amtet, Fogden, Tømmerdirektionen, Jernbanedirektionen, de forskjellige Dampskibsdirektioner, Dampskibsførere, 2de Baadførere og Brugseierne nedenfor Eidsvold bleve varslede. Dette Møde blev imidlertid uden noget tilfredsstillende Resultat, og da Fogden ønskede sig fritaget for at lede Sagens videre Behandling, fremsendte Kanaldirektøren senere til Amtet under 27de Mai paa egen Haand et motiveret Forslag til Forandringer i det bestaaende Reglement. Han fremholdt deri, at Flødning af Løstømmer og Flødning i Bomme maatte, for at ikke Skibsfarten skulde hindres formeget, og for at ikke Broen og Dammen skulde blive for meget udsatte, paalægges saadanne Indskrænkninger og Udgifter til Foranstaltninger for at gjøre dem uskadelige, at

Kanaldirektørens Forslag til Forandringer i Flødningsreglementet af 27de Mai 1858.

den utvivlsomt vilde blive ligesaa kostbar som Flødning i Flaader og Flager. Hans Forslag var derfor baseret paa at forbyde aldeles hiint Slags Flødning og paabyde Flaade-flødning. Han fremsatte i den Hensigt følgende Udkast til nyt Reglement: 1858.

§ 1.

Over Mjøsen og nedad Vormen indtil nedenfor Eidsvold-Sundfos maa Tømmer kun føres i Flaader eller Flager, dog undtages herfor det Tømmer, der blot skal føres fra et Punkt ved Mjøsstranden til et andet.

§ 2.

Disse Flaader eller Flager maa ei være længere end 80 Fod, ei bredere end 18 Fod og ei stikke dybere i Vandet end 5 Fod — dog kan over Mjøsen flere af disse Flaader sammenbindes.

§ 3.

Flaaderne eller Flagerne maa ei overligge i Elverenden, skulle give tilstrækkelig Plads for Fartøier og til den Ende altid, naar de ere i Bevægelse, være forsynede med det for Styringen fornødne Mandskab og Redskab og i Mørke vise et Blus eller en Lygte af passende Lysstyrke. De skulle passere Flødningsaabningen i Eidsvold Bro og Slusen ved Eidsvold Dam, dog uden Betaling.

§ 4.

De Duc d'Alber, Moringer og andre Fæstigheder, der til Flaadernes Manøvrering skulle vise sig nødvendige, anbringes eller bekostes af Kanalvæsenet.

Angaaende dette Forslag blev Erklæringer indhentede fra Fogden og Tømmerdirektionen, der i Skrivelse af 19de Juli erklærede sig imod Bestemmelserne, samt Kristians Amt anmodet om at indhente videre Betænkninger samt udtale sin Formening. Da disse vare afgivne, sammentraadte Akershus og Kristians Amts Amtmænd, Overforstmester

Møder den 7de Decbr. 1858, 12te Janr. og 8de April 1859 i Kristiania til Behandling af Kanaldirektørens Forslag.

1858. Meydell og Kaptein Stenstrup til et Møde med Kanaldirektøren den 7de December for at afhandle Sagen, men man kom der ikke til noget endeligt Resultat, hvorimod det blev bestemt, at Kanaldirektøren i Forening med Forstmester Meydell og Flødningsinspektør Soot videre skulde forberede den.

1859. I et Møde af disse Herrer den 12te Januar blev Sagen foreløbig omtalt, og i et senere Møde den 8de April fremsattes der Tvivl om, hvorvidt man kunde paalægge Tømmereierne at træffe Foranstaltninger til Beskyttelse af de nye Broer i Eidsvoldsund og Vormsund. Angaaende dette Spørgsmaal indhentede Kanaldirektøren derfor Amtets Erklæring af 23de April, der dog kun blev en Henvisning til det oprindelige Forslag til Flødningsreglementet med sine Motiver. Et 3die Møde blev dette Aar afholdt, men ogsaa uden noget egentligt Resultat.

1860. Kanaldirektørens Udtalelse af 21de Janr. 1860 ang. Flødningen.

Under 21de Januar opsatte Kanaldirektøren et historisk Resumé over Behandlingen af Flødningens Ordning og Gang indtil da, og redegjorde derefter for sin Anskuelse: at al Flødning burde foregaa i Flaader eller Flager saaledes, som af ham foreslaaet under 27de Mai 1858. Han bemærkede i den Anledning, at Hovedindvendingen mod de foreslaaede Flaader havde været de betydeligt forøgede Omkostninger, som i tidligere Møder havde været anslaaede til 53 à 67 Øre pr. Tylt, men da han antog, at Sagen idethele alene kunde ordnes paa en tidsmæssig Maade ved Benyttelse af Flaader, søgte han at svække denne Indvending, idet han gik ud fra, at Loven tilstedede at paalægge Tømmereierne paa egen Bekostning at beskytte de over Elven opførte Broer og de i Skibsfartens Interesse anbragte Damme, samt at træffe Foranstaltninger til, at der ei fandtes løst Tømmer i Vormen paa de Tider, da Dampskibene vare i Gang, d. e. til at holde en større Længde nedenfor Minnestrømmen. Han oplyste, at efter de indløbne Erklæringer havde Flødningen i Flaader over Mjøsen ikke mødt nogen bestemt Modstand fra Distriktet, og han mente, at om end Sammenlægningen skulde blive noget kostbarere

end Indbomning, saa undgik man dog derved al Resiko, hvorhos Flaader oftere med Fordel kunde benyttes til Transport af simplere Produkter. Forudsat altsaa, at Tømmeret ankom til Minne i passende Flaader, saa vilde: 1860.

a. det Tømmer, som skulde til Bingens Lændse og saaledes alene vedkom Kristiania Tømmerdirektion, og som hidtil havde passeret løst nedover Vormen med Tømmerdirektionens Samtykke i de samme Flaader føres nedad Vormen. Tager man saa Hensyn til, at disse Flaader ialmindelighed kunne passere hele Vormen, at al Landrensning derved spares ligesom alt Bidrag til Lændseanlæg i Minnevigen og til Foranstaltninger ved Dammen i Sundfos og Broerne over Eidsvoldsund og Vormsund, synes det antageligt at Tømmerdirektionen maatte staa sig paa at udrede endel af Omkostningerne ved Flaadernes Sammenlægning.

b. det til Baarlidalen bestemte Tømmer, der tidligere har gaaet i Bomme nedad Vormen, men nu paa Grund af Eidsvold-Sundfos Dam enten maa slippes løst over denne eller flaadelægges for at passere Slusen, hvortil ingen Afgift er at svare, finde sig nødsaget til at flaadelægge, da det i løs Tilstand maa opsamles paa en Lændse nedenfor Dammen og her til Hinder for andet Tømmer, der har at passere videre, udskilles, et Arrangement, som i Længden ikke kan tillades. Bliver derfor dette Tømmer allerede flaadelagt i Mjøsen, saa vil det i den Tilstand ubetinget kunne føres billigst frem nedad Vormen til sit Bestemmelsessted.

c. det til Videreforsendelse med Jernbane bestemte Tømmer vistnok som hidtil kunne bringes ned i Bomme, men i mange Tilfælde vilde det blive vanskeligt at bringe Bomme gjennem den Lændse, der maatte udlægges til Broens Beskyttelse, ligesom Bommene vilde ligge til Hinder i Jernbanens Havn. Ialfald vilde der ikke ved Flødning af de allerede sammenlagte Flaader forvoldes nogen Omkostninger, der i mindste Maade

1860. kunne sammenlignes med Lændseanlægget i Minnevigen.

d. det til Sagbrugene ovenfor Jernbanen bestemte Tømmer vinde ved at fremføres i de allerede bundne Flaader, hvis Dimensioner kunne gives et større Spillerum, uagtet saadanne Flaader ikke kunne komme saa langt op i de forskjellige Evjer, som det løse Tømmer.

Af disse Grunde fandt Kanaldirektøren, at Flødning i Flaader paa Vormen ikke kunde møde nogen grundet Indvending, og at Hovedspørgsmaalet, paa hvis Besvarelse et Reglement for Flødningen skulde bygges, var, om det med Rimelighed kunde forlanges, at det for Vormen bestemte Tømmer skulde føres i Flaader over Mjøsen.

Denne Fremstilling af Sagen tilligemed dens øvrige Dokumenter oversendte han de tvende Herrer, isammen med hvilken han skulde udarbeide Udkast til et nyt Reglement m. m.

1861. Endelig afholdtes igjen et Møde, hvortil ogsaa Amtsingeniøren paa Amtets Foranstaltning var tilkaldt, den 23de Februar, paa hvilket man enedes om Grundlaget for et Reglement og om, at Kanaldirektøren støttet dertil skulde udarbeide en Indstilling. Han leverede ogsaa et ufuldstændigt Udkast, men da forskjellige Omstændigheder hindrede Komitemedlemmerne i at samles til nyt Møde og Kanaldirektøren paa Grund af andre Foretninger foreløbig savnede Tid til videre at bearbeide Sagen,

Møde den 23de Febr. 1861, hvor man enedes om Grundlaget for et Reglement.

1862. kunde han først den 12te Juni afgive et fuldstændigt Udkast til Indstilling om Reglement. I et Møde den 14de Juni blev dette forelagt for Soot og Amtsingeniøren, og undertegnet af Kanaldirektøren alene, medens de to andre Herrer tilførte et særskildt Votum, som gik ud paa, at de vare enige med Direktøren, men dog troede, at den i Indstillingen omhandlede Lændse i Minnebugten kunde erstattes med enkelte duc d'Alber, hvorved der istedetfor 16,000 Kr. kun vilde blive Tale om 8,640 Kr., som tilligmed Vedligeholdelse burde udredes af Staten, Jernbanen, Jernbane-

Indstilling om Flødningsreglement af 12te Juni 1862.

og Oplandske Damskibsselskaber, Tømmerhandlerne og Akershus Amts Veivæsen. 1862.

Efter en kort Oversigt over de tidligere og daværende Forholde udtaltes der i Indstillingen, at de vundne Erfaringer havde vist Nødvendigheden af, at yderligere Forholdsregler træffes til Forebyggelse af, at det i Vormen løsslupne Tømmer ved Ansamling mod Broen, Jernbanebryggen og de for Anker liggende Dampskibe og Baade skulde kunne forvolde Skade. Til dette Øiemeds Opnaaelse havde der været foreslaaet Anbringelse af Ledningslændser ovenfor Bro og Dam samt en Opfangningslændse i Minnevigen eller Udfærdigelse af Reglement, hvorefter al Flødning skulde foregaa i Flaader under Kommando, hvilket sidste Forslag havde været undergivet Dampskibsførernes og Soots Erklæring, men samtlige havde udtalt sig for, at den hidtil anvendte Maade at slippe Tømmeret løst maatte for deres Vedkommende ansees for den hensigtsmæssigste ogsaa i Fremtiden. Af den Grund, og da det var vanskeligt uden særskildt Opsyn at se Paabudet om Flødning i Flaader under Kommando gjennemført, antoges det, at Kanaldirektørens Forslag af 19de Juli 1857 til Ledningslændser ved Eidsvold Bro afgav det hensigtsmæssigste Middel til at ordne Forholdet, dog formentes, at der foruden disse Lændser ved Broen og de nødvendige Lændser ved Eidsvold Dam maatte anbringes nogle duc d'Alber eller lignende Fæstigheder i Eidsvold Havn til deri at fortøie Bomme og Flaader, om hvis Befæstelse til Strandene der havde været ført Klage fra flere Grundeiere, samt anlægges en fuldstændig Opfangningslændse med tilhørende Fæstigheder og stadigt Opsyn i Minnebugten, som det eneste Middel, hvorved Slipningen paa Vormen fuldstændig vilde kunne ordnes.

I Indstillingen var anført, at disse Foranstaltninger, hvis Detail bedst ordnedes af Kanaldirektøren, kunde istandbringes for en Sum af 16,000 Kr. eller en aarlig Rente af 800 Kr. Naar dertil lagdes 800 Kr. som Løn for en Opsynsmand og 800 Kr. for Vedligeholdelse, saa vilde den aarlige Udgift blive 2,400 Kr., som maatte udredes af det

1862. Tømmer, omtrent 10,000 Tylter, som passerede Vormen med 24 Øre pr. Tylt. Skulde det ansees utilraadeligt at paalægge en saadan Afgift paa Tømmeret og skulde den paaregnede Udgift ikke paa anden Maade kunne tilveiebringes, saa lod det sig ikke gjøre med nogenlunde Tryghed at fløde Tømmer gjennem Vormen uden efter det tidligere af Kanaldirektøren under 21de Marts 1858 foreslaaede Reglement. I dette Punkt dissenterede — som oven nævnt — Soot og Amtsingeniøren.

Som Følge heraf var der i Indstillingen fremsat følgende 2de Alternativer, hvoraf det første var en Modifikation af det bestaaende Reglement med Hensyn til de faste Anlæg og det andet baseret paa Flødning i Flaader.

Alternativ 1.

§ 1.

Alt fra Mjøsen kommende Tømmer standses paa den i Minnevigen anlagte Lændse og maa ikke føres videre nedad Elven uden Tilladelse af den ved Lændsen ansatte Opsynsmand, hvilken Tilladelse ei maa gives, forinden den bestemte Lændseafgift er erlagt.

§ 2.

Vælges det at føre Tømmeret videre Stok for Stok, da maa dette ikke stikkes ud af Lændsen uden til de Tider, hvor saadant er tilladt efter Amtmandens Bekjendtgjørelse angaaende Dampskibsruterne; ligeledes maa der intet Tømmer stikkes paa Elven i de Tidsrum, da Vandstanden ei tillader Tømmeret at passere Eidsvold Bro eller Dammen i Sundfos.

§ 3.

Vælger Vedkommende at bringe Tømmeret nedad Elven i Bomme eller Ringe, da iagttages:

a. Ingen Bom maa indeholde mere end 40 Tylter almindeligt Sagtømmer eller anden Last i en tilsvarende Kvantitet.

b. Bommene maa til enhver Tid, naar Dampskibe kunne ventes i Farvandet, hvilket ogsaa kan indtræffe udenfor de bestemte Ruter, holde sig udenfor Elverenden og vige Plads for større Seilfartøier, der skulde passere den forbi. Som Følge heraf skal Bommene være forsynet med fornødent Mandskab og hensigtsmæssige Redskaber. 1862.

c. Naar Vandstanden ei tillader Bommene at passere Eidsvold Bro eller Dammen i Sundfos, maa de standses ovenfor disse og fortøies, indtil Tømmeret er sluppet eller flaget efter § 2 og 4.

§ 4.

Flager eller Flaader af Tømmer eller anden Last kan til enhver Tid med Opsynsmandens Tilladelse sammenlægges i Minnebugten og passere Elven, naar de ere forsynede med behørigt Mandskab og Redskaber til at styre dem. De bør ei være længere end 45 Alen, ei bredere end 9 Alen og ei stikke dybere i Vandet end 5 Fod for at kunne passere Slusen i Eidsvold Sundfos, og over den derværende Dam maa de aldrig føres.

Alternativ 2.

§ 1.

Over Mjøsen og gjennem Vormen ovenfor Eidsvold-Sundfos maa Tømmeret kun fremføres i Flaader eller Flager.

§ 2.

Disse kunne være indtil 40 Alen lange, 9 Alen brede og 5 Fod dybgaaende.

§ 3.

Over Mjøsen kunne flere Flaader sammenbindes til en, men de maa atter skilles ad, førend de passere Minnestrømmen.

§ 4.

Flaaderne maa ei overligge i Elverenden og skulle, naar de ere i Bevægelse stedse være forsynede med nød-

1862. vendigt Mandskab og Redskab til Styringen samt i Mørke vise Blus eller en Lygte af passende Lysstyrke. De skulle passere Eidsvold Bro gjennem Flødningsaabningen og i Eidsvold-Sundfos passere Slusen, dog uden Betaling.

§ 5.

De duc d'Alber, Moringer etc., der til Flaadernes Manøvrering skulle vise sig absolut nødvendige, anbringes af Kanalvæsenet og skulle behandles med Omhyggelighed efter for ethvert Tilfælde bestemte Regler.

1863. Denne Indstilling blev ved Amtsingeniør Wetlesen oversendt Amtet.

Efterat Amtet havde indhentet de fornødne Erklæringer angaaende disse Forslag og expederet Sagen videre til Departementet, sendte dette den til den nytiltraadte Kanaldirektør til fornyet Erklæring. Han forhørte sig i den Anledning i Skrivelse af 18de Mai hos Direktionerne for Hovedbanen og det Oplandske Dampskibsselskab, om den da brugelige Flødningsmaade med løst Tømmer havde vist sig til væsentlig Ulempe for Skibsfarten paa Vormen, om i hvilken Form den største Masse Tømmer i den sidste Tid var kommen til Minne, om enten løst eller lagt i Bomme eller sammenlagt i Flaader, og endelig om Direktionerne vilde være villige til at deltage i Omkostninger ved Lændsers Anbringelse til Beskyttelse af Seilfarten mod løst Tømmer og i saa Fald paa hvilke Vilkaar. De nævnte Direktioners Udtalelser af 6te og 10de Juni gik i det Væsentlige ud paa, at de ikke havde videre imod Flødning af løst Tømmer, og begge erklærede de sig imod at deltage i nogensomhelst Omkostninger til Flødningens Lettelse.

Kanaldirektørens Erklæring af 9de Juni 1863 ang. Flødningsreglementet.

Derefter afgav Kanaldirektøren under 9de Juni sin Erklæring. Han oplyste deri, at Tømmeret ankom til Minne i Bomme, i hvilke det i de fleste Tilfælde laa krydslagt i flere Lag og undtagelsesvis løst overensstemmende med Reglementet af 27de Juni 1857 om Sommeren mellem Kl. 9 Aften og 5 Morgen og om Høstem mellem Kl. 8 Aften og 2 Morgen,

hvorved Skibsfarten maatte siges at være beskyttet. Det havde imidlertid vist sig, at der havde været sluppet løst Tømmer udenfor de reglementerede Tider, hvilket dog paastodes kun at have været Tilfældet paa Grund af, at Strøm og Vind havde revet de i Minne oplagte Flaader itu. Derimod, bemærkede Kanaldirektøren, ydede Reglementet ingen Beskyttelse for Broen og Dammen. Man havde derfor seet sig nødsaget til for Broen at bekoste særskildt Opsyn, som visselig især under Høstflommene paa Grund af Natteslipning var magtesløst, saaledes at Broen altid stod en Resiko. Dammen i Sundfos var med sine smekre Kar ikke meget stærk, og om noget tilstødte den, var det forbunden med Vanskeligheder at faa den repareret, og vilde store Interesser lide derunder. Han ansaa det ikke med den daværende Flødningsmaade tilstrækkeligt at sikre hverken Broen eller Dammen ved Lændseanlæg og troede, at saadanne desuden ville genere Skibsfarten netop paa den vigtigste Strækning af Elven, saaledes at der hverken fra den eller fra Staten turde paaregnes noget Bidrag til Forbedring af Forholdene. Ubilligt vilde det ogsaa være at paalægge Tømmeret alle Omkostninger ved disse Lændser, der skulde tjene til Broens Beskyttelse, og da Amtskommunen maatte være den eneste, som kunde siges at høste Nytte af Lændserne, maatte den ialfald deltage deri, men naar de kun skulde udredes af 2, vilde Udgiften falde for tung, saaledes at Amtskommunen maatte finde sig ligesaa vel tjent med de forhaandenværende Forholde. Den nye Kanaldirektør var derfor enig med den aftraadte i at betragte Flødning i Flaader som den bedste Udvei og som specielt berettiget her, hvor en saa vidt betydelig Skibsfart fandt Sted. Angaaende de Indvendinger, som vare gjorte mod dette Slags Flødning paa Grund af de forøgede Omkostninger, saa bemærkede han, at de maatte ansees mindre berettigede, al den Stund det meste Tømmer ankom til Minne sammenlagt i Flaader. Vistnok indrømmede han, at Omkostningerne ved Føringen nedad Vormen kunde blive større, men antog, at man efter nogen Tids Øvelse vilde kunne reducere Flødningsudgifterne idethele, og fremsatte den Tanke, at der foreløbig i 5 Aar skulde

1863.

1863. udredes et Bidrag til Flødningen fra Amtskommunen, Dampskibene og Staten og efter den Tids Forløb paany bestemmes, om Bidraget skulde bortfalde, nedsættes eller vedblive Han antog, at Flaaderne i Vormen kunde gives større Dimensioner end foreslaaet af den forhenværende Kanaldirektør, og at det burde paalægges dem at vige tilside for Dampskibene, der maatte holde Seilrenden. Dette Paabud vilde nemlig for de større Flaaders Vedkommmende have tilfølge, at de under de lave Vandstande bleve førte nedover i de Tider, da ingen Dampskibe passerede Elven, saaledes ofte om Natten, medens de under høiere Vandstande lettelig kunde passere forbi dem. I Henhold til hvad der saaledes i Uddrag her er anført foreslog Kanaldirektøren følgende Modifikationer i den aftraadte Direktørs Alternativ — Forslag No. 2.

§ 3.

Over Mjøsen kunne flere Flaader sammenbindes til en, men skal Flaaderne føres videre, maa dette kun ske enkeltvis om Dagen, og om Natten i Tiden fra Kl. 9 Aften til 5 Morgen i høist 4 sammenføiede Flaader, der skulle være høist 80 Alen lange, 18 Alen brede og $2^1/_2$ Alen dybtgaaende.

Til § 4 føies efter «Lysstyrke»: Hvorhos det paaligger Flaaderne, naar de møde Fartøier, at vige saavidt ud af Seilrenden, at disse kunne passere.

i § 2

bør enten Fod reduceres til Alen eller Alen til Fod.

§ 5

bør udgaa som i sit Væsen ei henhørende til et Reglement og i dets Sted anføres Straffebestemmelser i Henhold til Loven af 26de August 1854.

Amtets og Amtsformandskabets Betænkning om Flødningsmaaden.

Efterat Departementet havde remitteret Sagen til Amtet, fik det den atter tilbage med dets og Amtsformandskabets Betænkning, der væsentlig gik ud paa at fremholde Tømmer i Flaader som langt farligere for Bro og Dam end

i løs Tilstand, hvorfor de ansaa hint for at kræve mere Opsyn end dette. De fandt det endvidere urimeligt, at Amtskommunen skulde paaføres en Udgift, der stod som Bidrag til Flødningen. 1863.

Departementet sendte derfor Sagen atter tilbage til Kanaldirektoren til fornyet Behandling den 23de September og modtog den igjen fra ham den 26de November, ledsaget af en længere Imødegaaelse af de gjorte Indvendinger, hvorefter Kanaldirektøren fastholdt sit i Skrivelse af 9de Juli motiverede Resultat. Kanaldirektørens Kontinuationserklæring af 26de Novbr. 1863.

Han bemærkede, at Dampskibe og andre Fartøier vilde være ligesaa farlige for Dam og Bro som Flaader, dersom de fik Lov at skjøtte sig selv og drive for Veir og Vind. Men da Fartøierne selv vilde lide ved at tørne mod Broen, laa det i deres egen Interesse at forhindre dette, og nogen Reglementsbestemmelse for deres Vedkommende var derfor unødig. Flaaderne derimod vilde høist kunne opløses og det uden Skade, da de saa alligevel strax nedenfor skulde det; det var saaledes Broen alene, som ved en Kollision ved dem vilde være den lidende. Og derfor var det nødvendigt for deres Vedkommende at træffe Reglementsbestemmelse om, at Flaaderne skulle være forsynede med det fornødne Mandskab og Redskaber for Styring. Men var saadan Bestemmelse givet, maatte man forudsætte, at den overholdtes, og i saa Tilfælde kunne Flaaden aldrig blive farligere end Fartøier. Den ved Eidsvold opførte Bro var bygget billigt, men derfor ogsaa konstrueret paa en Maade, som syntes særlig skikket til at opfange løstgaaende Tømmer, saaledes at den i høit Vand vilde være meget udsat for at ødelægges ved Løsflødning. Kanaldirektøren antog, at de af ham førte Raisonnements ligesaavel som Erfaringer fra andre Lande tilfulde havde godtgjort, at Flaadeflødningen var den bedste til at sikre Broen, Dammen og Skibsfarten, og udtalte, at hvorvel særskildt Opsyn kunde være hensigtsmæssigt, saa ansaa han det her unødigt, hvor der i Nærheden jævnligen var Personer tilstede, som vare interesserede i, at Flødningsreglementet blev punktligen efterkommet.

1863. Det foreslaaede Bidrag til Flødningen, som Amtet fandt urimeligt, søgte Kanaldirektøren videre at begrunde, idet han anførte, at Flødningen havde existeret siden lang Tid tilbage og i den senere Tid var bleven hindret ved en Bro, der af Sparsommelighedshensyn var bygget efter en for Flødningen særlig uhensigtsmæssig Konstruktion. Det syntes derfor mer urimeligt at paabyrde Flødningen det fulde Ansvar for Broen, hvilket Amtet ogsaa syntes at have erkjendt, idet det hidtil havde bekostet Opsynet. Naar nu en kostbarere Flødningsmaade skulde paabyrdes Tømmeret for at sikre Broen og spare Opsynet, saa syntes det ikke urimeligt, at Amtet som Eier af Broen ydede sit Bidrag til at gardere denne sin egen Eiendom. Af de indkomne Erklæringer og Oplysninger fra vedkommende interesserede Parter fremgik imidlertid ingen Indvendinger mod Løsflødningen, hvorimod de alle udtalte sig imod Bidrag til Flaadeflødningen, tildels fordi de savnede formel Adgang til at yde saadant. At paalægge Tømmeret alene de med Flaadeflødningen forøgede Udgifter syntes urimeligt, ei heller talte Billighed for, at Staten overtog dem, Kanaldirektøren fandt derfor ingen anden Udvei end enten at lade Reglement om Flødning i Flaader emanere uden at tilbyde Godtgjørelse, eller at lade det bestaaende Reglement med en Smule Forandring fremdeles blive gjældende.

Skulde Departementet ville paabyde Flaadeflødning under disse Omstændigheder, saa foreslog Kanaldirektøren til det som Alternativ No. 2 i Indstilling af 12te Juni 1862 opstillede Reglementsforslag med de i Skrivelse af 9de Juni gjorte Bemærkninger endnu en Bestemmelse tilføiet om, at Flaaderne skulle være forsvarligt fortøiede, naar de vare oplagte, samt om at det tillades Flaader af 5 Fods Dybde at passere Eidsvold Sundfos Dam ved Vandstande over 18 Fod paa øvre Eidsvoldsunds Mærke, og at det tillades at rive Flaaderne og lade Tømmeret gaa løst nedenfor Eidsvold-Sundbro ved Vandstande over 14 Fod paa fornævnte Vandmærke. Endvidere burde det tillades 4-dobbelte Flaader at passere til alle Tider samt paalægges Dampskibene at sagtne sin Fart ved Passage af Flaader, ladede Far-

tøier eller Baade. Med disse Modifikationer opsatte Kanaldirektøren en ny Redaktion af Alternativ 2 i 7 Paragrafer. 1863.

Skulde Departementet derimod finde sig foranlediget til at lade det bestaaende Reglement fremdeles staa ved Magt, saa anbefalede Kanaldirektøren den af Dampskibsselskaberne ønskede Forandring i Slipningstiden for Tømmeret, saaledes at denne sattes til mellem Kl. 9 Aften og 1 Morgen baade for Sommer og Høst.

Efterat Amtet igjen havde havt Sagen til Behandling og forlangt et fuldstændigere Forslag til Reglement med detaillerede Bestemmelser for Flaadernes Bygning, Mandskabets og Redskabernes Antal og Beskaffenhed etc., samt paabudt Flaadeflødning uden nogen Godtgjørelse, modtog Kanaldirektøren den igjen under 29de August tilbage for at udtale sig om den efter den Anledning, som dens daværende Stilling gav. 1864.

Tømmervase paa Dammen. Kanaldirektørens Forslag af 18de Oktbr. 1864 til Reglement for Tømmerslipning over Dammen.

Imidlertid var der ved uforsigtig Flødning indtruffet et Tilfælde, som foranledigede Kanaldirektøren til at søge midlertidige Foranstaltninger trufne, indtil Reglementssagen i sin Helhed kunde afgjøres. Der havde nemlig som Følge af noget Tømmers usædvanlige Længde bundet sig en Tømmervase foran nogle af Karrene, der truedes med Ødelæggelse. I Skrivelse af 18de Oktober beskrev Kanaldirektøren Dammens Konstruktion og paaviste Nødvendigheden af at beskytte den bevægelige Dams Kar mod Ophoben af Tømmervasser foran dem. Han oplyste om, ved hvilke Vandstandshøider de vare udsatte for saadanne og at de kun kunne forebygges ved at Tømmer over en vis Længde ikke tillodes at passere Dammen. I Henhold til de meddelte Oplysninger foreslog han, at der i Henhold til Lov af 26de August 1854 bestemtes følgende

Reglement

for Flødning af Tømmer over Vormen i Eidsvold-Sundfos.

§ 1.

Naar Vandet er lavere end 14 Fod paa øvre Dammærke ved Eidsvold-Sundfos Sluse, forbydes det over

1864. Eidsvold-Sundfos Dam at fløde løst paa almindelig Maade Tømmer, der er længere end 11 Alen. Saadant langt Tømmer maa da enten føres gjennem Slusen eller med Bistand af det for Tilfældet fornødne Mandskab ledes Stok for Stok gjennem Dammen.

§ 2.

Overtrædelse af denne Bestemmelse paatales og straffes efter Lov angaaende Flødnings- og Flodrensningsvæsenet af 26de August 1854 § 3. 7.

Kanaldirektørens Betænkning af 19de Oktbr. 1864 ang. Reglement for Flødningen.

Sine Bemærkninger til Amtsformandskabets sidste Behandling af Reglementssagen afgav han under 19de Oktober og fremholdt derved det Urimelige i de forlangte detaillerede Bestemmelser. Og da hverken Amtet eller Amtsformandskabet vilde indgaa paa at yde Godtgjørelse til Flaadeflødningen, foreslog han, at der sattes en vis passende Frist f. Ex. mindst 3 Aar fra den Tid, Reglementet udgik, før det sattes i Virksomhed, medens det forøvrigt bibeholdtes med de Forandringer, som vare paapegede af Ingeniørkommissionen.

Forhandlinger om Reglement for Slipning over Dammen.

Med Hensyn til Forslaget om det midlertidige Reglement antog Departementet, at Kanaldirektøren i Henhold til Reglementet af 13de Juli 1855 § 1 Litr. c. var berettiget til at paalægge Tømmeret at træffe de Foranstaltninger, som han ansaa tilstrækkelige til at sikre Dammen mod Ophobning af Tømmer foran den, og henstillede derfor i Skrivelse af 18de November til ham, hvorvidt det ikke maatte være tilstrækkeligt for Øiemedet, at han gjorde Brug af den ham derved givne Bemyndigelse til selv at meddele de under de omhandlede Omstændigheder fornødne Forskrifter, hvis Misligholdelse antoges at give ham Adgang til ved den ansatte Opsynsmand at foranstalte det Fornødne paa de Forsømmeliges Bekostning.

Forinden han lod noget Paabud i denne Retning udgaa, henvendte Kanaldirektøren sig først til Kristiania Tømmerdirektion under 28de November med et Varsel om, at han fandt det nødvendigt til Sikring af Sundfos Dammen at

lade et saadant udgaa, idet han meddelte de fornødne Oplysninger om Forholdene ved Dammen og udbad sig Direktionens Udtalelser derom. 1864.

I Skrivelse af 21de December bemærkede denne, at et saadant Paabud i væsentlig Grad vilde forøge Flødningsomkostningerne, hvorfor den maatte reservere Lastehandlerne den Ret, der maatte tilkomme dem, til Erstatning for de forøgede Omkostninger, som maatte paaføres dem ved den paabudne Indskrænkning i den tidligere frie Tømmerflødning i Vormen Elv. Direktionen gjorde derhos opmærksom paa Muligheden af at undgaa Forbudet ved Anlæg af en Ledningslændse og fremholdt Billigheden af, at det ikke traadte i Kraft førend der efter dens Udgivelse var forløbet et Tidsrum, tilstrækkeligt til at de Personer, hvis Interesse det vedrørte, kunde have Adgang til at tage de Forholdsregler, som den indtrædende Forandring af de tilvante Forholde gjorde nødvendige eller ialfald ønskelige. Endelig fandt Direktionen den af Kanaldirektøren fastsatte Maximumsdimension for det Tømmer, det frit kunde tillades at gaa over Dammen, ansat for liden og foreslog denne sat til 15 eller ialfald 12 Alen.

Paa Grund af de gjorte Bemærkninger fandt Kanaldirektøren det raadeligst, forinden han lod noget Paabud udgaa, i Skrivelse af 2den December at æske Departementets Formening, idet han fandt det udenfor al Tvivl, at Paabudet vilde forøge Flødningsomkostningerne, men var uvis om det kunde virkelig komme til at medføre noget Erstatningsansvar.

I Skrivelse af 10de Februar bemærkede Departementet hertil, at den af Tømmerdirektionen bebudede Paastand paa Erstatning ikke afgav tilstrækkelig Grund for Kanaldirektøren til at afholde sig fra i Henhold til det ved kongelig Resolution af 13de Juli 1855 approberede Reglement § 1 Litr. c at lade et Forbud i denne Retning udgaa. I Henhold hertil udstedte derpaa Kanaldirektøren under 11te Februar følgende Bekjendtgjørelse, der blev thinglæst og kommuniceret alle Vedkommende samt bekjendtgjort i Trykken: 1865.

Bekjendtgjørelse af 11te Febr. 1865 ang. Tømmerslipning over Dammen.

1865. «Naar Vandet er lavere end 14 Fod paa øvre Vandmærke ved Eidsvold-Sundfos Sluse, forbydes det for Eftertiden over Eidsvold-Sundfos Dam at fløde løst og paa almindelig Maade Tømmer, der er længere end 12 Alen. Saadant langt Tømmer maa da enten føres gjennem Slusen, eller med Bistand af det for Tilfældet fornødne Mandskab ledes Stok for Stok gjennem Dammen.»

1868. Forandring i Flødningsreglementet af 13de Juli 1855 stilles i Bero.

Sagen angaaende Forslaget til et nyt Reglement modtog Kanaldirektøren under 26de Februar 1868 igjen tilbage fra Departementet, efterat Amtsformandskabet havde udtalt sig angaaende Direktørens sidste Erklæring af 19de Oktober 1864. Departementet havde, idet det i sin Tid oversendte denne til Amtet, paapeget, at der mod Indførelse af den foreslaaede forandrede Flødningsmaade i flere Henseender stillede sig Vanskeligheder, og at det af de i Sagen afgivne Erklæringer syntes at fremgaa, at hverken Dampskibsinteressentskaberne eller Amtsformandskabet af Hensyn til Broen ved Eidsvold ansaa dens Indførelse for magtpaaliggende, medens der til Beskyttelse af Sundfosdammen mod en af de værste Ulemper var truffet særskildt Forføining i Medhold af Flødningsreglementet af 13de Juli 1855. Under disse Omstændigheder maatte man, anførtes der, anse det rettest, at Spørgsmaalet om Indførelse af nyt Fløningsreglement stilledes i Bero, idet man, forsaavidt der tillige var moveret om Lændseanlæg ved Eidsvold Jernbanestation, tilkjendegav, at en saadan Foranstaltning, der maatte antages hovedsagelig at ville have sin Betydning som Beskyttelse for Broen, formentlig ikke burde udføres for Statskassens Regning.

Sagen havde været behandlet af Amtsformandskabet saavelsom af Amtsingeniøren i Forening med vedkommende Veiinspektør, Lensmand og Ordføreren i Eidsvold Formandskab, i Overenstemmelse med hvis Forslag Amtsformandskabet havde bevilget Midler til en yderligere Forstærkning af Broen og til Opsyn ved samme. Derimod fandt ikke Amtsformandskabet tilstrækkelig Grund til at søge de gjældende Bestemmelser om Tømmerslipningen forandret.

Departementet ansaa Sagen, forsaavidt den yderligere Behandling af Forslaget angik, for alene vedkommende

Flødningen og Dampskibsfarten og tillagde derfor ikke Amtsformandskabets Udtalelse angaaende Slipningstiden nogen afgjørende Vegt, men i Betragtning af den lange Tid, som var hengaaet, siden Forslaget blev afgivet, og i hvilken Erfaringen muligens kunde have medført forandrede Anskuelser om Sagen, troede det ikke at burde foretage Videre til Gjennemførelsen af Forslaget, forinden det havde givet Kanaldirektøren Anledning til paany at udtale sig. 1868.

Under 29de Februar svarede Direktøren hertil, at der Intet var foregaaet, som kunde opfordre ham til at fravige sin tidligere udtalte Betragtning af Sagen, og anbefalede at lade indhente Tømmerdirektionens Erklæring med Hensyn til Spørgsmaalet om Slipningstiden for paa retfærdigste Maade at afgjøre Striden mellem Baadfarten og Flødningen.

Sagen expederedes af Departementet til Amtmanden den 16de Marts, og Amtet indsendte Erklæringer under 23de Mai, hvilke paa Amtets Begjæring senere ere det tilbagesendte.

3. Eidsvold-Sund-Bro.

Over Eidsvold-Sund gik tidligere en lavt liggende Bro, som efter en Skrivelse fra Akershus Amt af 14de Juli 1847 skal være opført over 50 Aar tidligere af en daværende Leilænding paa Sundgaarden, som var beneficeret Eidsvold Præstegaard, men senere overgaaet til privat Eiendom. Ved en Overretsdom af 16de Juli 1821 var Gaardens Eiendomsret til Broen afgjort. Forberedende Forhandlinger om Broens Ombygning.

Denne Bro, der var omtrent 290 Fod lang, hvilende paa 11 Pæleaag med en 40 Fod bred Aabning for Fartøier og kun indrettet for de lavere Vandstande, idet Brobanen laa omtrent paa 6 Fod paa Sundfos Vandmærke, maa have været til stor Gene for Færslen, da der i 1846 forhandledes mellem Departementet, Amtet og Kanal- og Havnedirektøren samt Broens Eier angaaende Forandringer ved den til Bedste for Færslen eller Afstaaelse af Broen til det Offentlige. Man havde tænkt sig en Udgravning af det vestre Landfæste, men efter Kanaldirektørens Erklæring af 24de Juli 1847, som gik ud paa at en saadan Udgrav-

ning vilde virke skadeligt, stod Sagen hen, indtil Reguleringen af Vormen mellem Eidsvold og Minne og Anlægget af Hovedjernbanen blev sat iværk.

1854. I Forslaget til Reguleringen af Vormens Vandstand af 7de Marts 1854 var der, da denne Bro ved den foreslaaede Regulering altid vilde komme til at ligge under Vand, paaberegnet en Forhøielse af Sundbroen, anslaaet til en Udgift af Kr. 800, saaledes at Brobanen skulde lægges 1 Fod over den regulerede Vandstand.

Efter nærmere at have iagttaget og overveiet Forholdene ved Broen fandt Kanaldirektøren imidlertid, at den var for daarlig til at paabygges, og at den efter en saadan Forhøielse i end høiere Grad vilde besværliggjøre Trafiken til Jernbanens Stationsbygning ved Eidsvold, og desuden endda maatte paaregnes i en 4 Maaneders Tid af Aaret at ligge under Vand. Kanaldirektøren antog derfor, at man burde undersøge, om ikke Broen enten aldeles kunde sløifes eller ialfald flyttes ned til Færgestedet og der maaske ombyttes med en Flydebro. Men da et saadant Arrangement vilde blive langt kostbarere end den paatænkte Forhøielse, medens det var sandsynligt, at Jernbanebestyrelsen vilde deltage i Omkostningerne, henstillede Kanaldirektøren under 9de Februar til Departementet at indlede Underhandlinger med nævnte Bestyrelse, Sundeierne og Kommunen.

Efterat det i et Møde ved Broen var oplyst, at den ikke uden videre kunde sløifes, anmodede Amtet Kanaldirektøren om at træffe Underhandlinger med alle Vedkommende om en heldig Løsning af Spørgsmaalet. Paa Grund af, at disse Underhandlinger ikke kunde afsluttes til den Tid, da den i Forslaget paatænkte Forhøielse af Broen skulde udføres, søgte Kanaldirektøren under 9de April og meddeltes under 2den Mai Departementets Samtykke til at udsætte hermed indtil den paafølgende Vinter.

I et den 20de Marts afholdt Møde negtede Jernbanedirektionen at deltage i Omkostningerne ved Sløifning eller Flytning af Broen, ligesom den protesterede mod den daværende Bros Forhøielse, der efter dens Formening endmere vilde vanskeliggjøre Adgangen til Stationen.

En Flytning af Broen blev derved nødvendig, og paa 1854.
et Møde den 10de Mai, hvor Sundeieren, der var tilstede, blev opfordret til at gjøre Anbud paa Sundretten samt opgive, hvad han vilde bidrage til en ny Bro enten som en Sum eller som Reparationer og Vedligeholdelse af Broen, besluttede man at tilskrive Eidsvold Formandskab angaaende Sagen.

Den 21de Mai blev der oversendt Formandskabet en Fremstilling af Forholdene ved og Underhandlingerne i Anledning af Broen med Oplysning om, hvorledes en ny Bro skulde opføres lige i Færgestedet med Brobanen i Høiden 12 paa Sundfossens Vandmærke for en Sum af 6,400 Kr., som man havde tænkt sig tilveiebragte ved Bidrag af Jernbanen, der vilde kunne undgaa Bygningen af en for Overfartens Lettelse paatænkt Skjærm, som vilde erstattes af Broens Landkar, af Amtsformandskabet, Eidsvolds Kommune og specielt af Gaardbrugerne paa Elvens Østside, da Færslen over Elven ved den nye Bro i høi Grad vilde lettes.

Eidsvolds Formandskab negtede at bidrage, og Sundeierne gjorde intet Tilbud, hvorfor Kanaldirektøren allerede i sin Rapport af 30te Mai indberettede til Departementet, at man vanskeligen hverken fra Formandskabet eller fra Jernbanen turde paaregne noget Bidrag, hvorfor han gjorde opmærksom paa Nødvendigheden af, at der af det Offentlige maatte udredes en større Sum til en Vinterbro end i Forslaget beregnet, antagelig en 4,800 Kr.

Efterat have ladet Broens Konstruktion og Omkost- 1856.
ningsoverslag nærmere detaillere og efterat have kontraheret om Tømmerleverancer kom han til det Resultat, at Broen ikke vilde kunne opføres for mindre end henimod Kr. 12,000, og idet han under 30te Januar herom underrettede Departementet, oplyste han tillige om, at Bygden og især den østre Del af samme skulde være villig til at gjøre Opoffrelser for at kunne erholde en for Høivande indrettet Bro. En saadan vilde antagelig koste Kr. 24 á 28,000, og da Kanalvæsenet nu kunde yde et betydeligt Bidrag af den for Vinterbroen beregnede Sum og dertil obtinere den Fordel at blive befriet for Vedligeholdelse af mindst en Del

1856. af Broen, antog han, at det maatte være Anledning til at faa Sagen heldigst ordnet saaledes, at Kanalvæsenet ydede til Bygden de for Vinterbroen beregnede Omkostninger som Bidrag til en fuldstændigere Bro. Departementet, som fandt en saadan Ordning heldig, tilkjendegav Eidsvolds Kommunebestyrelse, at man vilde være villig til, saafremt Kommunebestyrelsen maatte ville overtage for dens Regning at opføre en til alle Aarstider benyttelig Bro paa det nævnte Sted, indrettet saaledes, at Fartøier kunne passere igjennem, til dette Øiemed at foranledige Kommunen tilstaaet et Tilskud af Kr. 12,000, mod at den isaafald gik ind paa at indtræde i den afsluttede Kontrakt angaaende Leverance af Materialier til Vinterbroen samt paa at holde det Offentlige frit for ethvert Ansvar med Hensyn til den daværende Vinterbro. Paa Grund af, at Vinterbroen strax maatte paabegyndes, gjorde Departementet derhos Kommunebestyrelsen opmærksom paa, at den snarest muligt maatte bestemme sig, og at der alene kunde blive Spørgsmaal om dertil at tilstaa den længere Tid, saafremt den maatte frafalde sit Krav paa, at der allerede i den daværende Vinter foretoges Noget til Vinterbroens Ombygning.

Formandskabet erklærede dertil, at der fra dets Side ikke skulde blive gjort nogen Erindring mod, at Vinterbroens Opførelse blev udsat, og traf Forberedelser til Anlægget af en til alle Aarstider benyttelig Bro. Senere androg det i en under 25de April fra Amtet expederet Skrivelse om Tilladelse til at benytte den ved Anlæggene i Sundfos udsprængte Sten til Broen samt om nogen Forøgelse af det tilbudte Bidrag af det Offentlige. Paa Departementets Opfordring af 5te Mai erklærede Kanaldirektøren sig under 6te s. M. imod Bidragets Forøgelse, men for Benyttelsen af den udsprængte Sten mod Godtgjørelse af Transportomkostninger for den allerede fremkjørte.

Da endnu ingen endelig Afgjørelse med Hensyn til den nye Bro var truffen, og da Regulerinsarbeiderne kunde ventes færdige under den forestaaende Vinter, udbad Kanaldirektøren sig under 24de November Departementets Bestemmelse med Hensyn til Vinterbroen og om, hvorvidt den

gamle Bro, naar den ved en ny Bros Opførelse blev unød- 1856.
vendig, skulde borttages og i saa Fald først maatte afkjø-
bes Sundeierne.

I Skrivelse af 18de Februar meddelte Departementet 1857.
Kanaldirektøren, at Sagen angaaende Anlæg af en Bro over
Vormen ved Eidsvold-Sundsted var saaledes ordnet, at der
istedetfor den projekterede Vinterbro skulde bygges en til
enhver Tid af Aaret benyttelig Bro, mod at det Offentlige
dertil ydede et Bidrag af Kr. 12,000, samt overtager An-
svaret med Hensyn til den gamle Vinterbro, forsaavidt
dette Ansvar ikke maatte kunne dækkes ved Forskjellen
mellem den Sum, hvortil Omkostningerne ved den faste
Bros Opførelse maatte opløbe og Totalbeløbet af de til
Broens Opførelse fra forskjellige Sider vedtagne Bidrag.

Departementet meddelte derhos, at Broen skulde være
færdig i Løbet af Sommeren, og anmodede Kanaldirektøren
om at underhandle med Eieren af den gamle Bro om dens
Optagelse samt om Erstatning for at den ikke havde kunnet
benyttes paa Grund af Opdæmningen under den forløbne
Vinter, medens Departementet antog, at Eieren ikke tilkom
nogen yderligere Erstatning enten som Følge af Opdæm-
ningen eller den nye Bros Opførelse.

Efter de Forhandlinger, som Kanaldirektøren havde
pleiet med Broeierne, negtede den ene af disse under 21de
April at tillade Broens Optagning, forinden en passende
Erstatning, som ansloges til Kr 8,000, var ham og Medeier
udbetalt, medens den anden negtede selv at besørge Opta-
gelsen og forøvrigt forbeholdt sig alt Lovligt (6te og 15de
April). Da saaledes en lovlig Taxt først maatte afholdes,
medens Aarstiden var saa langt fremskreden, at Vandet
snart vilde voxe over Broen, henstillede Kanaldirektøren
under 28de April til Departementet at udsætte med Broens
Optagelse til den kommende Vinter, hvori Departementet
under 9de Mai erklærede sig enigt.

Den 17dc Mai 1857 blev den nye Bro aabnet.

Efter Regjeringens Indstilling af 13de Februar faldt 1858.
der under 20de s. M. Resolution for:

1858.

Kongl. Resolution af 20de Febr. 1858 ang. Bro over Eidsvold-Sund.

1. At den af Departementet for det Indre trufne Forføining, hvorved et Beløb af Kr. 12,000 af de til Vormens Farbargjørelse bevilgede Midler er udredet som Bidrag til Opførelse af en Bro over Vormen ved Eidsvold Sundsted, bifaldes.
2. At som Følge af denne nye Bros Opførelse den ældre Vinterbro over bemeldte Elv ikke bliver at forhøie overensstemmende med det af Kanaldirektøren under 7de Marts 1854 afgivne Forslag, men derimod at borttage.

I Henhold hertil paalagde Departementet Kanaldirektøren at lade afholde Taxt over den gamle Vinterbro og derefter besørge den borttaget.

Den 22de Marts blev Taxtforretning afholdt, og, senere den 10de Juni, Overtaxt, hvorved Broens Værdi ansattes til Kr. 2,400, dog saaledes at intet Hensyn toges til den ved Opdæmningen af Vormen forvoldte Skade.

Erstatning for Afsavn af Bro i 1856—57.

Under 9de April havde den ene Eier, D. Vilberg, andraget om en Erstatning Kr. 1,200 for det Tab, han havde lidt ved at Vinterbroen stod under Vand Vinteren 1856—57.

Efter Departementets Ordre af 2den Juli tilbød Kanaldirektøren under 3de s. M. begge Broeierne at vedtage den ved Taxten bestemte Erstatning, hvilket de ved Erklæringer af 15de og 26de Juli, der af Kanaldirektøren tilstilledes Departementet den 6te August, gjorde. Angaaende Erstatningen for Afsavn af Broen under Vinteren 1856—57 lod Departementet forhandle med Eierne, og enedes man ifølge dets Skrivelse af 11te November om et Beløb af tilsammen Kr. 800, der blev udbetalt, og hvorefter Eierne afgave Erklæring om, at alle Fordringer vedkommende Broen vare op- og afgjorte.

Den gamle Bro blev derpaa optaget Vinteren 1858—59 for en omakkorderet Sum af Kr. 400.

II.

Forslag
med deri senere foretagne Forandringer.

Løitnant Thams's Forslag af 7de Marts 1854 til Vormens Opdæmning ved Dam i Sundfossen.

Den væsentligste Forandring i Planen, som ved dette Anlæg er foretaget, bestaar i, at den paaregnede Udmine-ring i Svanefossen ifølge Kanaldirektørens Forestilling af 12te Juli med Departementets Samtykke er indskrænket.

Forøvrigt er den bevægelige Dam ikke indrettet som Fermettedam men med faststaaende Kar, hvorover løse Broer anbringes.

III.

Expropriationer, Forlig og Overenskomster.

1.

Taxtforretning af 19de April 1855 over den af Eidsvolds Præstegaard exproprierede Grund til Anlæggene ved Sundfossen.

2.

Kontrakt med Eierne af Gaarden Vilberg angaaende Lændsefæste af 5te Marts 1870, thinglæst paa Eidsvold Vaarthing den 30te s. M.

Forpagtningskontrakt.

Vi undertegnede David Gulbrandsen og Olaf Hansen give herved det norske Kanalvæsen Ret til paa vor Eiendom Vilberg at anbringe Fæstigheder for Ledelændser oven- eller nordenfor Eidsvold-Sundfos, enten ved Kar, Ringe, Bolte eller deslige paa det faste Land eller i Elven.

I Afgift herfor betales til os aarlig med hvert Aars Slutning 4 — fire — Kroner.

Naar Afgiften ordentlig erlægges, skal nærværende Kontrakt fra vor Side være uopsigelig, hvorimod den til ethvert Aar fra Kanalvæsenets Side kan opsiges.

Denne Kontrakt forbliver hos Kanalvæsenets Direktion, der meddeler os bekræftet Afskrift.

Vilberg den 5te Marts 1870.

Indgaar paa ovenstaaende Kontrakt med den Bemærkning at der ei lægges os Hindringer iveien for vor mulige Færsel i Vanddraget.

David Gulbrandsen. Olaf Hansen.

3.

Kontrakt med David Gulbrandsen og Olaf Hansen Vilberg om Damfæste af 30de Oktober 1874, thinglæst ved Extrathing for Eidsvolds Sorenskriveri den 24de Oktbr. s. A.

Undertegnede, David Gulbrandsen og Olaf Hansen Vilberg erkjende herved af Kanaldirektøren at have modtaget Kr. 320, ved hvilke tre Hundrede og tyve Kroner vi have faaet fuld Betaling saavel for den til Eidsvolddammen hidtil paa vor Grund tagne Sten og for al anden os ved Damarbeiderne hidtil tilføiede Skade som for Damfæste for bemeldte Dam paa østre Side, hvorfor vi herved erkjende det norske Kanalvæsens Ret til for alle Tider at have den østre Del af den i Eidsvold-Sundfos opførte Dam staaende paa og fæstet til vor Grund.

Vilberg den 20de Oktober 1874.

David Gulbrandsen. Olaf Hansen.

4.

Taxtforretning ved Svanefos den 14de April 1856 over Grund af Gaarden Fosterud til Udvidelse af Elveløbet m. m.

5.

Overskjønsforretning af 10de Juni 1858 til Indløsning af den gamle Vinterbro ved Eidsvold-Sund.

6.

Overenskomst mellem Departementet og Eierne af den gamle Vinterbro af Aaret 1858 om Erstatning for Afsavn af Broen under Vinteren 1856—57.

IV.

Processer og Domme.

1. Eierne af Dorr og Minne kontra Departementet med Krav paa Erstatning for Tab af Fiske.

Gjennem Amtet fremkom under 6te Marts 1866 til Departementet en Klage fra Eierne af Gaardene Minne og Dorr over, at Opdæmningen i Sundfossen havde forringet Fisket i Vormen, med Krav paa Erstatning. Under 9de Marts 1866 indhentede Departementet i den Anledning Kanaldirektørens Erklæring, der blev afgiven den 22de s. M., og hvori han benegtede Sandsynligheden af, at Opdæmningen kunde have havt den paastaaede Indflydelse tilfølge, men tilskrev Mangelen paa Opsyn og Fredning, at Fisket var gaaet tilbage, og tilraadede at konsulere Fiskeriinspektøren.

Mod Indredepartementet blev anlagt Sag med Krav paa Erstatning for Tab paa Fiske, for en væsentlig Del støttet til den Paastand, at Dammen i Sundfos befordrede Ansamlinger af Mudder og Slim paa Elvebunden (idet Vandet som Følge af den mentes at staa stille i Nærheden af Bunden og kun være i Bevægelse i Nærheden af Vandfladen) og derved skadede Fisket. I den Anledning udbad Regjeringsadvokaten sig (29de Januar 1868) Kanaldirektørens Erklæring. Den 1ste Februar 1868 afgav han denne og anførte deri, at der i Bunden af Elven er Strøm ligesaavel som i Overfladen, men desuagtet vilde man i enhver Elv finde, at

der kunde danne sig Ansamlinger af Slim og Sand. Han fandt det derfor urimeligt at give Dammen Skylden for saadanne, og allermindst var det tænkeligt, at saadanne Ansamlinger kunde finde Sted paa Strækningen mellem Minne og Fremmentangen. Han anførte endelig den franske Forfatter Minards Erfaring for, at de Damme i Elve, der kun hævede Lavvandet og ei Høivandet, ikke foraarsagede Tiløring ovenfor samme, tilligemed Erfaringer fra tyske og belgiske Elve.

I Sagen havde ogsaa Professor Christie afgivet en Betænkning, i Anledning hvilken Kanaldirektøren paa Regjeringsadvokatens Opfordring (21de Marts) under 8de April 1877 end yderligere paaviste det Usandsynlige i, at Dammen havde bevirket Slamansamlinger paa Elvebunden. Og ligeledes paa Regjeringsadvokatens Forespørgsel af 13de April om der i Anledning af Damanlægget i Eidsvold-Sundfos havde fundet nogen Expropriation Sted i Henhold til Loven af 31te Mai 1848, eller om Anlægget alene var blevet betragtet som en Disposition over Flodleiet, oplyste Kanaldirektøren i Skrivelse af 14de April 1871, at der for Anlægget kun var exproprieret den til Bygningen af Dammen, Slusen og Opsynsboligen fornødne Grund, samt at den gamle Vinterbro var borttaget mod Erstatning til de tidligere Eiere.

I Anledning af samme Sag gav Kanaldirektøren paa Opfordring fra Sagsøgernes Advokat under 25de April 1871 en Del Oplysninger om Dammens Indflydelse paa Mjøsens Vandstand i Vintertiden.

Efterat Høiesteretsdom af 20de April 1872 (se Retstidende for 1872 Pag. 489 flg.) var falden ud til Fordel for Departementet, ansøgte Eierne Storthinget om Erstatning for Fiskespilde, i hvilken Anledning Storthinget anmodede Departementet om at indhente Oplysninger om de daværende Forholde vedkommende Fisket og om at meddele næste Storthing det Fornødne.

Efterat Amtet og Lensmanden havde udtalt sig for, at Vedkommende ydedes Erstatning eller ialfald Godtgjørelse af Sagsomkostninger, besluttede Storthinget i Møde den 9de Mai 1874:

«Som Bidrag til Dækkelse af Tab ved Aftagen af Fisket i Minnesund efter Anlægget af Sundfosdammen samtykker Storthinget i, at der af Statskassen udbetales Thomas og Anders Stenberg samt Jens og Ludvig Dorr 450 Spd. (1,800 Kr.)».

Hvilken Beslutning blev befalet tagen tilfølge ved kongelig Resolution af 6te Juni 1874.

2. Ole Baadshaug m. Fl. kontra Departementet og Dampskibene med Krav paa Erstatning for Skade forvoldt ved Opdæmningen og Bølgeskvalp.

Af Ole Baadshaug m. Fl. blev der ogsaa anlagt Sag mod det Offentlige i Anledning af forskjellige Skader, som ved Reguleringen formentes paaført visse nærmere angivne Eiendomme ved Vormen, og efterat hans Paastande for en Del ved Vidneforklaninger vare bekræftede, indhentede Departementet under 3die November 1868 paa Regjeringsadvokatens Foranstaltning (4de September 1868) Kanaldirektørens Erklæring angaaende Sagen.

De Paastande, der gjordes, bestode i at:

1. større og mindre Strækninger Land nu stode under Vand eller bleve opblødte deraf paa Tider, hvor de før vare fri for Vand.
2. Udrasninger og Bortskyllinger bevirkedes ved Vandets stadige Indvirkning paa Steder, som før vare fri for Vand udenfor den kortvarige store Flom.
3. Driftsvand af mindre Bivandløb blev forringet.
4. Fiskerierne ødelagdes, fordi Fisken under de nye Forhold ikke mere søgte til sine gamle Steder, og dels fordi Fisket var umuliggjort ved Forandring i Vandstand og Strøm.

I en Betænkning af 14de Novbr. 1868 imødegik Kanaldirektøren omstændelig disse Paastande og paaviste det Urigtige i flere af de afgivne Vidneforklaringer, idet de vare afgivne uden ringeste Skjønsomhed paa at kunne sammen-

ligne Vandforholdene før og efter Reguleringen. Han udtalte derfor, at Vidneprovene vilde være lidet skikkede til derpaa at begrunde en retfærdig Dom om, hvad der kunde være Gjenstand for Erstatning, hvilket alene et sagkyndigt Skjøn var istand til.

I Sagen afgav Kanaldirektøren paa Regjeringsadvokatens Forlangende (4de Februar 1870) under 8de Februar 1870 en Kontinuationserklæring, der i det Væsentlige indeholdt nærmere Oplysninger med Hensyn til Vandstandsobservationerne og Virkningen af den faste Bunddam samt yderligere Gjendrivelse af den fremsatte Paastand om Ansamling af Mudder paa Elvebunden til Skade for Fisket.

Ved Underretsdom, afsagt af Sorenskriveren i Eidsvold med Meddomsmænd den 10de Juni 1873, blev Departementet frifunden i det af Ole Baadshaug m. Fl. anlagte Søgsmaal, idet det antoges godtgjort, at Dammen ikke havde forøget Vandstanden over 10 Fod paa Sundfos Mærke eller Sommervandstanden, medens det paa den anden Side heller ikke ansaaes bevist, at Vandstanden under 10 Fod paa samme Mærke eller den regulerede Vandstand havde bevirket nogen Landespilde, Udrasning, Bortskylling eller Udglidning. Heller ikke for Driftsvandets og Fiskeriernes Vedkommende antoges det godtgjort, at Sundfosdammen havde havt nogen skadelig Indflydelse, idet det blandt Andet ikke ansaaes bevist, at det Græs, der paastodes at voxe paa Vormens Bund efter Dammens Anlæg, havde sin Grund i denne.

Dommen blev efter dette Udfald af Citanten indanket til Prøvelse for Overretten.

For at supplere Beviset for enkelte Punkters Vedkommende blev der fra 11te til 28de Mai 1876 optaget et Aasteds-Thingsvidne, der tillige agtedes benyttet i en af ham mod Hovedjernbanen og Oplandske Dampskibsselskab anlagt Sag, hvorunder han hos disse blev tilkjendt Erstatning efter Skjøn for den Skade, der ved deres Dampskibe blev tilføiet en Del af de Eiendomme, for hvis vedkommende Sag var anlagt mod Departementet, gjennem Udrasninger og Jordfald m. m. Efter meddelt Bevilling bleve begge Sager, baade Departementets og Dampskibsselskabernes, procederede un-

deret ved Overretten, og efterat være indskrænkede til kun at vedkomme 12 af de vedkommende Eiendomme, blev der den 4de August 1876 afholdt Skjøns- og Taxtforretning. I Anledning af Udfaldet forlangte Departementet under 5te Septbr. 1876 Kanaldirektørens Formening om, hvorvidt der var Grund til at rekvirere Overskjøn, hvilket denne ifølge Skrivelse af 9de September 1876 fraraadede, saafremt ikke Modparten forlangte det, da Taxtbeløbenes Størrelse ikke syntes at nødvendiggjøre saadant, og da Hovedsagen her var den retslige Afgjørelse af, hvorvidt Skadeserstatning skulde erlægges, samt hvorledes den skulde fordeles mellem det Offentlige og Dampskibsselskaberne, der som nævnt ogsaa vare sagsøgte som Medskyldige i Elvebrudene. Imidlertid tilstævnte baade Jernbanedirektionen og Grundeierne Overskjøn, der afholdtes den 28de September 1876.

Paa Regjeringsadvokatens Forlangende af 23de Januar 1879 afgav Ingeniørkommissionen i Marts s. A. Udtalelse angaaende nogle yderligt opstillede Spørgsmaal, efter at Kanaldirektøren under 3die Marts havde meddelt de fornødne Oplysninger.

Den 4de Juni 1881 blev af Stiftsoverretten afsagt saadan Dom for Departementets Vedkommende:

«Det indstævnte kongelige Indre-Departement paa Statskassens Vegne samt Kontraappellanterne Direktionen for Oplandske Dampskibsselskab og den norske Hovedjernbane bør efter Skjøn af uvillige Mænd, optaget paa deres Bekostning, enhver for sit Vedkommende til Hovedappellanten Ole Olsen Baadshaug betale Erstatning, Indredepartementet for den Skade, der ved Sundfosdammens Anlæg i Vormen gjennem de ved forhøiet Vintervandstand forvoldte Udrasninger er tilføiet (her nævnes 12 forskjellige Eiendomme), og Kontraappellanterne for den Skade, som o. s. v.

Processens Omkostninger for begge Retter ophæves».

Hvorvidt denne Dom bliver appelleret, er ved Forfattelsen af dette Afsnit endnu uafgjort.

V.

Arbeidernes Kostende.

1. Diverse Arbeider før Vormens Regulering.

Ved kongl. Resolution af 14de Juni 1844 bevilget til et Afvisningsværk og til Seilmærker m. m., kfr. høieste Resolution af 9de Mai 1846, af det paa Budgettet til tilfældige Udgifter opførte Beløb..... Kr. 3,600.00

2. Vormens Regulering.

Storthingets Bevilgning af 6te September 1854 til Regulering af Vormen mellem Minne og Eidsvold.	Kr.	96,000.00
Do. D. af 10de November 1862 til Overskridelse af ovenstaaende Bevilgning	«	31,047.91
Bevilgning til det oprindelige Anlæg =	Kr.	127,047.91
Do. Do. af 28de Oktober 1865 til større Reparationer	«	16,000.00
Bevilget ved kgl. Resol. af 9de Marts 1866 til: Opførelse af et Materialskur Kr. 302.08 Redskaber for fremtidige Arbeider ..... « 1,756.93	«	2,059.01
Bevilget af Departementet den 20de Novbr. 1866 i Henhold til Kanaldirektørens Forslag af 10de s. M. Kr. 1,200, hvilket Beløb er overskredet til.....	«	1,534.06
Do. af Do. den 1ste April 1867 i Henhold til Kanaldirektørens Forslag af 26de Marts s. A. til Udbedring af Seilløbet ovenfor Minnesund ved Hella indtil Kr. 400, virkelig medgaaet	«	163.33
Bevilget ved kongl. Resolution af 12te Februar 1870 af det til Oprensning af Elvedrag bevilgede Beløb til Anlæg af en Ledelændse indtil Kr. 800, virkelig medgaaet	«	685.57
. Lateris	Kr.	147,489.88

	Transport Kr.	147,489.88
Bevilget ved kongl. Resolution af 3die Februar 1874 til Reparation af den udgaaede Del af Dammen Kr. 10,800, virkelig medgaaet	«	13,493.83
I Henhold til Departementets Bemyndigelse af 8de Juni 1874 er de nedre Sluseporte fornyede	«	1,220.37
Fornyelse af de øvre Sluseporte i 1878	«	979.00
Ommuring af en Del af Overkanalens Mur og Reparation paa Dammen i 1879	«	2,182.78
Do. Do. paa Do. i 1880	«	2,489.81
	Kr.	167,255.67

VI.

Anlæggets senere Bestyrelse og Forhold til Staten.

Da Dam- og Sluse-Anlægget er udført udelukkende af offentlige Midler, er dettes Bestyrelse direkte underlagt Kanaldirektøren. Til Dammens og Slusens Betjening er ansat en Opsynsmand, med fri Bolig og Forpligtelse til for egen Regning at skaffe den fornødne Medhjælp. Hans Løn saavelsom de fornødne Reparationers Kostende udredes af de til løbende Udgifter for Kanalvæsenet bevilgede Midler.

VII.

Reglementer og Regulativer.

1. Bestemmelser for Baad- og Skibsfart samt Tømmerflødning i den ovenfor Eidsvold-Sundfos værende Del af Vormen, approberet ved kongelig Resolution af 13de Juli 1855.

§ 1.

Det skal fremdeles som hidtil være tilladt at lade Tømmeret gaa løst i Elven, dog med Iagttagelse af følgende Bestemmelser:

a. Naar det fra Mjøsen kommende Tømmer, som da skal holdes i Bomme eller Flaader, har passeret Minnestrømmen, bliver det at føre ud af Elverenden, der benyttes til Skibsfarten, og at holde udenfor samme, forsaavidt det ikke i Medhold af Litr. b strax kan slippes.

b. Slipning af løst Tømmer skal saaledes rette sig efter Dampskibsruterne, at den foregaar mindst 4 Timer før noget Dampskib forlader Eidsvold for Opgaaende og passerer Minnestrømmen for Nedgaaende, samt selvfølgelig paa saadan Tid, da intet Dampskib er i Fart paa Elven.

c. Naar Vandstanden er saa lav, at Tømmeret ikke kan gaa over Eidsvold-Sundbro, saaledes som den er eller herefter vorder opført, eller over den i Sundfossen opførendes Dam, paaligger det vedkommende Forening eller Tømmereiere at træffe saadanne Foranstaltninger, som af Kanaldirektøren ansees tilstrækkelige for at Tømmeret ikke ophobes mod Broen eller Dammen, men at det passerer gjennem de til dets Gjennemfart anbragte Aabninger.

§ 2.

Naar Vedkommende vælger at bringe Tømmeret nedover Elven i Bomme, skulle følgende Bestemmelser iagttages:

a. Ingen Bom maa være paa mere end 100 Tylter almindeligt Sagtømmer, og dersom nogen Bom indeholder anden Last, maa den i Størrelse svare til ovennævnte Kvantitet.

b. Bommene maa til enhver Tid, naar Dampskibe kunne ventes i Farvandet (hvilket ogsaa kan indtræffe udenfor de bestemte Ruter, naar t. Ex. Taage hindrer dem fra at fortsætte den allerede paabegyndte Fart) holde sig udenfor Elverenden og forøvrigt vige for andre større Seilfartøier, der skulle passere dem forbi. Som Følge heraf bør Bommene være ledsagede af fornødent Mandskab, som er forsynet med hensigtsmæssige Redskaber.

c. Naar Vandstanden er saa lav, at Bommene ikke kunne passere over Sundbroen eller Dammen i Sundfossen, maa de standses foran disse saaledes, at de ikke blive liggende til Hinder for Skibsfarten, og Tømmeret slippes løst eller flages med Iagttagelse af Forskrifterne i § 1, Litr. c. og § 3.

§ 3.

Flager eller Flaader af Tømmer eller anden Last, hvilke til enhver Tid kunne passere Elven, maa ei være større end 45 Alen lange, 10 Alen brede og ei stikke dybere end 5 Fod, hvorhos de maa være forsynede med Mandskab og Redskaber til at styre dem. Naar Vandstanden er saa lav, at de ei kunne flyde over Sundbroen, paaligger det Vedkommende at føre dem gjennem den eller de i Broen anbragte Aabninger, ligesom de ved Dammen i Sundfossen kun maa passere gjennem Slusen, hvilket da sker uden Betaling. Over Dammen maa de aldrig føres.

§ 4.

I Eidsvold-Sundbro skal til de Tider, Vandstanden fordrer det, holdes tvende mindst 12 Alen brede Aabninger, hvoraf den ene forbeholdes for Skibs- eller Baadfart, og den anden til Tømmerflødningen. Aabningens Beliggenhed antydes ved udlagte Bøier og paa et iøinefaldende Sted i

Nærheden af Broen anbringes et Vandmærke, der viser Vandets Høide over Broens øverste Tømmer.

§ 5.

Som en Følge af § 1 Litr. b blive Dampskibsruterne at bestemme saaledes, at der idetmindste en Gang om Dagen, i Tidsrummet fra Kl. 5 Morgen til Kl. 9 Aften er et uafbrudt Ophold i Dampskibsfarten af 4 Timer, hvori intet Dampskib uden i Nødstilfælde befarer Elven, saa at denne da kan benyttes til Flødning af løst Tømmer i bemeldte 4 Timer og tillige fra Kl. 9 Aften til Kl. 5 Morgen, dog saaledes, at det om Natten ikke slippes senere end Kl. 1. Denne Regulering af Dampskibsfarten bestemmes af Amtmanden, efter at han har givet Vedkommende Anledning til derom at erklære sig.

2. Bestemmelser angaaende Dampskibsfart og Flødning af løst Tømmer i den ovenfor Eidsvold-Sundfos værende Del af Vormen.

§ 1.

Fra Fartens Aabning om Foraaret indtil Udgangen af September Maaned maa Dampskibsfart paa Vormen ikke, uden i Nødstilfælde, finde Sted i Timerne fra Kl. 7 til 11 Formiddag og fra Kl. 9 Aften til Kl. 5 Morgen.

Slipning af løst Tømmer til Flødning i Vormen kan saaledes i det nævnte Tidsrum finde Sted hver Dag Kl. 7 Formiddag, og desuden fra Kl. 9 Aften til Kl. 1 om Natten, men ikke paa nogen anden Tid af Døgnet.

§ 2.

Fra Begyndelsen af Oktober indtil Fartens Ophør maa Dampskibsfart paa Vormen ikke, uden i Nødstilfælde, finde Sted i Timerne fra Kl. 8 Aften til K. 6 Morgen.

Slipning af løst Tømmer til Flødning i Vormen kan saaledes i det sidst nævnte Tidsrum finde Sted hver Nat

fra Kl. 8 Aften til Kl. 2 om Morgenen, men ikke paa nogen anden Tid af Døgnet.

Disse Bestemmelser, der nu afgives med Hjemmel af kongelig Resolution af 13de Juli 1855 § 5 og 22de September 1856, jfr. Lov af 26de August 1854 § 7, forblive gjældende indtil videre.

Akershus Amt, Kristiania, 27de Juni 1857.

Birch-Reichenwald.

3. Bekjendtgjørelse fra Kanaldirektøren af 11te Februar 1866 i Medhold af kongelig Resolution af 13de Juli 1855.

«Naar Vandet er lavere end 14 Fod paa øvre Vandmærke ved Eidsvold-Sundfos Sluse, forbydes det for Eftertiden over Eidsvold-Sundfosdam at fløde løst og paa almindelig Maade Tømmer, der er længere end 12 Alen. Saadant langt Tømmer maa da enten føres gjennem Slusen, eller med Bistand af det for Tilfældet fornødne Mandskab, ledes Stok for Stok gjennem Dammen.»

4. Instrux for Opsynsmanden ved Eidsvold Dam og Sluse.

§ 1.

Opsynsmanden, der bliver anvist Bolig ved Sundfossen, skal stadigen være tilstede og have Tilsyn med Dammen og Slusen, overensstemmende med denne Instrux og de ham af Kanaldirektøren givne Forskrifter.

§ 2.

Vandstanden ovenfor Dammen maa, saalænge nogen Naal kan anbringes eller borttages, ikke falde under 3.14

Meter og ikke overstige 3.30 Meter paa Mærket ovenfor Fossen.

§ 3.

Naar Vandstanden, efterat alle Naale ere optagne, overstiger 3.30 Meter, og naar der ikke er høi Grad af Sandsynlighed for, at den strax igjen vil falde, skal Masterne afkastes og oplægges paa Stranden.

§ 4.

Naar Vanstanden ovenfor efter en Flom igjen synker til 3.30 Meter, skal Masterne igjen oplægges, saaledes at Vandet ved Anbringelse af Naale kan hindres fra at synke under 3.14 Meter.

§ 5.

Opsynsmanden er ansvarlig for Naalene, hvoraf der høist maa findes et Snes Stykker paa Broen, medens de øvrige Naale, der ikke bruges, opbevares i det dertil bestemte Skur.

§ 6.

Naar Dammen kun for en Del er aaben, skal Opsynsmanden ved at anbringe Ledelændse, ordne det saaledes, at Tømmeret ikke beskadiger Dammens Kar eller Naale, og naar Dammen er ganske aaben, skal han saavidt muligt paase, at Tømmeret ikke sætter sig fast paa Karrene.

Er Dammen ganske sluttet, og det er at befrygte, at Vandet vil synke under 3.14 Meter, maa Tømmeret ikke slippes igjennem Dammen, men skal passere Slusen.

Damvogteren paaser, at Flager eller Flaader af Tømmer aldrig føres over Dammen men gjennem Slusen, og at løst Tømmer, der er længer end 7.50 Meter, naar Vandet er lavere end 4.40 Meter paa Vandmærket ovenfor Sundfossen, enten føres gjennem Slusen eller med Bistand af det for Tilfældet fornødne Mandskab ledes Stok for Stok gjennem Dammen.

§ 7.

Saalænge Elven er farbar, skal Opsynsmanden uden Ophold lade Fartøier og Flaader passere Slusen, om Sommeren fra Kl. 6 Morgen til Kl. 10 Aften, og i den mørkere Del af Aaret saalænge Solen er oppe.

§ 8.

Opsynsmanden skal paase, at Porte og Klædning samt Mur og a. desl. ei beskadiges ved Fartøiernes Gjennemfart, og Nøglen til Portlaasene maa kun benyttes af ham og hans Folk.

Ingen Tømmerstok eller større Isflag maa nogensinde tillades at blive liggende foran Dammen, da derved i opstaaende Storm kan bevirkes Ødelæggelse.

§ 9.

Mindre Reparationer ved Dam, Sluse, Bygninger, Inventarium og Gjærder m. v. besørges strax udførte ved Opsynsmanden.

Større Beskadigelser rettes saavidt muligt og indmeldes strax til Kanaldirektørens Kontor.

§ 10.

Opsynsmanden fører dagligen en efter Schema indrettet Protokol, hvori noteres:

Vandstanden ovenfor og nedenfor Fossen,
Færselen gjennem Slusen og Veirforholdene, samt
observerer og noterer, hvis det forlanges, Regnmængden, Temperaturen og a. desl.

Af denne Protokol meddeles Afskrift til de Tider, Kanaldirektøren nærmere bestemmer.

§ 11.

Opsynsmanden fører Liste over og er ansvarlig for de Inventariesager, der findes nødvendige ved Anlægget, samt indsender til Kanaldirektøren hvert Aar Gjenpart af denne Liste, med Forklaring over de deri foregaaede Forandringer.

§ 12.

Opsynsmanden besørger for egen Regning al den Hjælp, han maatte behøve for at udføre de ham i foranstaaende Poster paalagte Forretninger.

§ 13.

Om ogsaa Is kan skjønnes at ligge i den nedre Del af Vasdraget, kan efter Forlangende af Jernbanens Stationsmester ved Eidsvold 1 à 2 Fag af Dammen aabnes — for at faa Isen ovenfor til at skjære sig — og atter gjensættes, saasnart Aabningen ikke længere er til nogen Nytte.

Nogen større Aabning af Dammen maa under disse Omstændighoder kun ske efter speciel Ordre fra Kanaldirektøren, som skal underrette Akershus Amts Veibestyrelse derom 5 à 6 Dage i forveien.

Kristiania, 26de August 1879.

L. Grøntvedt.

III c.

Hurdalssjøens Sænkning og Flødningen i Andelven.

III c.

Hurdalssjøens Sænkning og Flødningen i Andelven.

I.

Sagens administrative Behandling.

Hurdalssjøen er omtrent 1½ Mil lang og fra 4 til 8,000 Fod bred med et Areal af omtr. 354 Millioner Kvadratfod; dens øvre Halvdel ligger i Hurdalens Præstegjeld, og dens nedre danner Grændsen mellem Eidsvold og Nannestad. Foruden gjennem flere mindre Tilløb faar den sin væsentlige Vandforsyning gjennem Hurdalselven, Gjødingselven og Heggenelven fra et Nedslagsdistrikt, der strækker sig ind over Hadelands og Totens Enemærker og udgjør nær 4¾ Kvadratmil. En stor Del af dette Nedslagsdistrikt er Skovland og har mange mindre Søer og regulerende Bassiner. Lokalbeskrivelse.

Søen har sit Afløb gjennem Andelven, der efter at have optaget Rise Elven, som kommer søndenfra Ullensager, falder ud i Vormen strax nedenfor Eidsvold-Sundfos.

Ved den øvre Del af Andelven ligger Eidsvolds Værk paa begge Sider af Elven, som har flere Vandfald, der benyttes i Industriens Tjeneste, væsentlig til Sagbrug. 1858.

Angaaende Flødningsretten i Elven gjennem Værkets Eiendom var der opstaaet Tvist mellem dettes Eier og en anden Skoveier, der gjorde Paastand paa fri Flødning.

1858. For at faa Spørgsmaalet afgjort søgte Værkets Eier en Erklæring fra Kanaldirektøren angaaende Flødningsforholdene i Andelven fra noget ovenfor Øvre-Fos til Dahls Fos eller nedre Sigtemelsfos, og efterat have besigtiget Lokaliteterne afgav Kanaldirektøren under 1ste December følgende Erklæring:

Kanaldirektørens Erklæring af 1ste Decbr. 1858 ang. Flødningsforholdene i Andelven.

«Da der efter de modtagne Oplysninger i dette Elvestykke aldrig har været flødet Tømmer uden af Eidsvolds Værks Eiere til disses egne Brug, hvilket bestyrkes derved, at de tvende saakaldte Sigtemelsfosse, der ligge ved og nedenfor Værkets nederste Sagbrug, ei ere bebyggede for Flødning, og da Elven ovenfor dette Brug uden de i derværende Fosse af Eidsvolds Værks Eiere opførte Damme, kun vilde være flødbar i korte Tidsrum ved høie Flomme, saa kan neppe nogen Anden fløde Tømmer derigjennem uden med Værkseierens Tilladelse og efter privat Overenskomst med ham.

«Skulde denne Mening bestrides, saa maatte ialfald Elvestykket betragtes som en Del af et Vasdrag, hvor der i længere Tid har været drevet Flødning, og saaledes indgaa under § 3 i Loven af 26de August 1854, der blandt Andet indeholder: «det maa ikke være Nogen forment mod Erlæggelse af Afgift for Benyttelsen af de til Flødningens Lettelse foretagne Forbedringer eller anbragte Indretninger selv at fløde sin Trælast, naar det sker uden, at Fællesflødningen derved hindres eller forstyrres.»

«I ethvert Tilfælde maa altsaa den tidligere Flødning ei generes, og Afgift betales af de opførte Damme, hvortil vel maatte komme Afgift for Landtraa og for det Vand, der benyttes til Flødning, efterat den øvre Dam er igjensat.»

«Da Værkets Eier desuden har havt og maa have sin væsentligste Tømmerbeholdning i selve Elveleiet, hvilken Rettighed neppe kan berøves ham, saa maa der, for ei at hindre eller genere hans Flødning, træffes flere kostbare Foranstaltninger sigtende til at danne en Rende for det fremmede Tømmer, hvis Omkostninger saavelsom Omkostningerne for Forandringen af Dammen paa øvre Sigtemelsfos og Reguleringen af nedre Sigtemelsfos maa blive Vær-

kets Eier aldeles uvedkommende og derved belaste Flød- 1858.
ningen af det fremmede Tømmer i saa høi Grad, at den neppe vil lønne sig for et ringere Kvantum.»

Fra Sognepræst Otterbech og Gaardeier Andr. Larsen 1865.
blev der indsendt et Andragende til Amtet om, at der maatte blive anstillet Undersøgelse angaaende en paatænkt Sænkning af Hurdalssøen for derved at indvinde omtrent 3,930 Maal Land. Den 25de Februar oversendte Amtet Andragendet med Anbefaling til Departementet, som derpaa under 29de April gav Kanaldirektøren Ordre til at foretage en foreløbig Undersøgelse af Lokaliteten som antydet af Amtet.

Andragende om Undersøgelser i Anledning Hurdalssjøens Sænkning.

Undersøgelserne bleve overdragne til Ingeniør Vogt, 1869.
som først, efter at en Del Erfaringer vare indhentede med Hensyn til Vandstandsforholdene, den 18de Januar kunde afgive Forslag med Omkostningsoverslag til en Sænkning. Af Landeierne var den forønskede Sænkning af Flomvandstande angivet til 6 Fod, men uden at Høiden af den Vandstand, der ønskedes sænket var angiven. I sit Forslag lagde derfor Vogt til Grund en Flomvandstand omtrent som den høieste, der var observeret i den Tid, Vandstandsobservationer havde været anstillede, og hvilken han antog for almindelig Flomvandstand. Han gik derhos ud fra, at man af Hensyn til de nedenfor Dammen ved Øvre Sagene værende Interesser ikke burde forøge den tidligere Afløbsmængde, som han beregnede til 2,783 Kubikfod, men yderligere reducerede til 2,600. Tilløbsmængden til Søen under en almindelig Flom antog han til 3,800 Kubikfod i Sekundet. Med disse Forudsætninger opsatte han 3 alternative Forslag, nemlig til 2, 4 og 6 Fods Sænkning af Flomvandstanden med 1, 3 og 5 Fods Sænkning af laveste Vandstand, der respektive beregnedes at skulle koste Kr. 7,000, 9,280 og 14,160, fraregnet alle Erstatninger. Uden at angive de Arealer, der ved disse Sænkninger kunde indvindes,

Vogts Forslag af 18de Janr. 1869 til Sænkning af Hurdalssjøen.

1869. bemærkede Vogt, at hvilken af de 3 Sænkninger, man vilde vælge som den for Landvindingen fordelagtigste, saa vilde man ikke kunne undgaa at berøre andre Interesser saavel ovenfor i Hurdalssjøen som nedenfor i Andelven. Oppe ved Søen var det væsentlig de der liggende Dampsage, som kunde forulempes endel ved en Sænkning af Vandstanden, idet dels deres Kehrrader maatte forandres, dels vilde Vanddybden foran disse blive for ringe til Tømmeroplag, dels Brygger og Bolværker blive ubrugelige. I Andelven vilde Øvre Sagenes Brug naturligvis forringes i Værdi i Forhold til Sænkningens Størrelse, medens de nedenfor liggende Brug ikke kunde antages at lide saameget, skjønt Høideforskjellen mellem laveste Vand og almindelig Flom, der var 6 Fod, efter Sænkningen for alle Alternativer kun blev 4 Fod. Thi dette Tab i Reservoir var kun tilsyneladende, da Flomvandstanden kun varede kort og strengt taget kun var af liden eller ingen Indflydelse paa de lavere Vandstande, som ialmindelighed indtraf ved Vintertide.

Kanaldirektørens Betænkning af 19de Mai 1869 over Forslaget.

Ved under 19de Mai at oversende dette Forslag til Departementet bemærkede Kanaldirektøren, at Andragerne visselig havde sat Størrelsen af den Jord, som skulde indvindes, for stor, idet man neppe turde sætte den over 3,500 Maal for en 6 Fods Sænkning; endvidere bemærkede han med Hensyn til Vogts Omkostningsoverslag, at de vare for lave, og forhøiede han dem derfor henholdsvis til Kr. 8,800, 11,600 og 17,600. Men selv med disse Modifikationer skulde en hvilkensomhelst Sænkning synes fordelagtig med Hensyn til Landvinding, naar man antog Vindingen omtrent proportional med Sænkningen; idet, fraregnet Erstatninger, hvert Maal skulde indvindes for mellem Kr. 4.83 og 7.33. De derved berørte Interesser derimod vare mange, og tildels af Betydning, men efter nærmere vidtløftigen at have gjennemgaaet dem og anstillet Betragtninger over Vandafløbet og Søens Reguleringsevne før og efter Sænkningen, ansaa han dem dog ikke som nogen absolut Hindring for Sænkningens Udførelse, idet han tilslut anførte: «Hvorvidt en 4 Fods Sænkning bør foretrækkes for en 6 Fods, kan ei afgjøres, førend det ved mundtlig Overenskomst eller

ved Skjøn er bragt paa det Rene, hvad de Skadelidende blive at erstatte, og først da kan man vel ogsaa afgjøre, om Expropriation i det Hele bør tilstedes». 1869.

Siden Forslaget med Departementets Skrivelse af 1ste Juni 1869 blev oversendt Amtet for at tilstilles vedkommende Ansøgere har denne Sag ikke været fremme.

II.

Forslag.

Ingeniør Vogts Forslag af 18de Januar 1869 med Kanaldirektørens Betænkning om samme af 19de Mai s. A.

III d.

Dam for Hunselvens Udløb af Enavand, Dam for Konglestad-elvens Udløb af Skumsjøen.

III d.

Dam for Hunselvens Udløb af Enavand og for Konglestadelvens Udløb af Skumsjøen.

I vestre Thoten og med sin sydligste Ende stikkende ned i Grans Præstegjeld ligger Ena-Sjøen i Retning Nord—Syd. Den har sine Tilløb fra de nærmestliggende nordre Trakter af Gran og de nærmeste Trakter i vestre Thoten. Gjennem Hunselven har den sit Afløb nordover, idet denne Elv, efterat have optaget, foruden nogle mindre Bække, Konglestad- eller Ringstadelven fra Skumsjøe og Mustadelven, ved Gjøvig falder ud i Mjøsen. Søen og Elvens Nedslagsdistrikt bestaar for en stor Del af gode Skovtrakter, hvis Aavirke har sin naturlige Førselsvei gjennem Vasdraget, og Elvens Vandfald ere tildels benyttede i Industriens Tjeneste.

Lokalbeskrivelse over Enavand.

Allerede længe havde der saavel til Lettelse for Flødningen som til de nedenfor liggende Brugs Bedste været en Dam foran Søens Udløb, men da denne forfaldt, agtede Bestyrelsen af Fællesflødningen i Elven i Forening med Brugseierne, efter en dem imellem oprettet Kontrak, at bygge en ny Dam og til Forbedring af Vandforholdene i Elven gjøre den 2 Fod høiere end den gamle. For at kunne iværksætte denne Forandring androg Flødningsbestyrelsen ved Overretssagfører Gaarder gjennem Amtet om naadigst Tilladelse dertil. Under 2den Marts fremsendte Amtet Andragende til Departementet, idet det troede at kunne anbefale Sagen paa nærmere opstillede Betingelser.

1872. Andragende om Forhøielse af Dam for Enavand.

1872. Departementet sendte under 13de Marts Andragendet med Bilage til Kanaldirektøren, idet det anmodede ham om, i fornødent Fald efter anstillede Undersøgelse paa Stedet at udtale sig om Sagen.

Kanaldirektørens Betænkning af 20de April 1872.

Kanaldirektøren var i Begyndelsen af April paa Stedet, men da uheldigvis et stærkt Snefald netop indtraf, kunde han ikke gjøre de fornødne Iagttagelser. Da imidlertid den nye Dam var paabegyndt og snart ventedes færdig, afgav han under 20de s. M. en foreløbig Erklæring, der væsentlig indskrænkede sig til en Drøftelse af de af Amtet opstillede Betingelser, som han ikke ganske kunde bifalde. Af de Oplysninger, som han paa Stedet havde kunnet indhente om den gamle og den nye Dam, maatte han slutte, at denne ikke væsentlig vilde forandre Vandstandsforholdene, og at større Skader ikke kunde antages at ville resultere af den, medens den vilde være til Nytte for Flødningen og især for Brugene, skjønt den efter hans Formening kunde været disponeret heldigere. Han foreslog derfor, at der gaves Fællesflødningen Tilladelse til at opføre en Dam for Enasjøen paa eller i Nærheden af den gamle Dam og paa Betingelse, at den indrettedes saa, at almindelig Vaarflom ikke hævedes hverken i Enavandet eller i Elven nedenfor, at der erhvervedes sagkyndigt Skjøn for, at Dammen opfyldte disse Betingelser og derhos var forsvarlig og betryggende bygget.

Dammen blev udpaa Vaaren færdig, og da Departementet underhaanden var blevet underrettet herom, beordrede det under 8de Mai Kanaldirektøren til at besigtige den og derefter udtale sig om, hvorvidt den fandtes i den Stand samt af saadan Beskaffenhed og Indretning, at der burde meddeles naadigst Tilladelse til dens Benyttelse for Flødningen og Brugene i Elven uden nærmere Forbehold.

Vogts Rapport af 20de Mai 1872 ang. den nye Dam for Enavand.

I Skrivelse af 10de s. M. overdrog Kanaldirektøren til Ingeniør Vogt at inspicere Dammen. Den 21de Mai afgav denne derefter Indberetning med Tegning og Beskrivelse af Dammen m. m. Efter anstillede Maalinger og indhentede Opgaver over Vandstande angav han Vandmasserne under almindelig Flom til 450 Kubikfod og under de høieste Flomme til 750, medens de i Dammen anbragte

Aabninger, naar de alle vare aabnede, under almindelig Flomvandstand i Søen kunde aflede 745 Kubikfod og under høieste Flomvandstand 1,200. Som Mærke for almindelig Flomvandstand havde han faaet opgivet omtrent Toppen af en Sten, der ligger ca. 200 Fod ovenfor den nye Dam og nærmest høire Bred. Af de Omkringboende gik den under Navnet «Stenen» og opgaves det af dem, at saalænge Vandet kun naaede Toppen af den, gjorde det ingen Skade; men at det derimod bevirkede Oversvømmelser af flere Jorder ved Søen og Bagvand for Kværnhaugens Brug nedenfor, saasnart det steg derover. Toppen af denne Sten laa 3.22 Fod over Lugesvillen i Dammens Flomafløb og 1.68 Fod under den høieste i 1860 og 1872 observerede Vandstand. Vogt berettede derhos, at han havde indhugget et Fastmærke i en jordfast Sten 40 Fod ovenfor Dammen paa høire Bred, 6.05 Fod over Flomafløbets Lugesvil, og bemærkede forøvrigt, at den gamle Dam efter Opgivende skulde have havt 3 Aabninger, hvoraf de to hver med 2 Luger og den tredie kun med 1 saadan, hvilke Luger alle forefandtes og maaltes. Den ene Aabning i den gamle Dam var for et Fiske, men nogen saadan fandtes ikke i den nye. 1872.

Idet Kanaldirektøren under 27de Mai oversendte denne Indberetning til Departementet, bemærkede han, at det af den fremgik, at Dammen, naar Fiskeriet sættes ud af Betragtning, kunde benyttes uden at foraarsage væsentlig om idethele nogen Skade. Derimod kunde han ikke tilraade at benytte Dammen uden Forbehold, men anbefalede at knytte Benyttelsen til nærmere opstillede Betingelser, som han nærmere motiverede. Kanaldirektørens Kontinuationserklæring om Enadammen.

Den eneste Skade, som der burde blive Tale om at erstatte var Fiskeriet, da den nye Dam ikke var forsynet med Fiskeluge som den ældre; men noget sagkyndigt Skjøn fandt han ikke nødvendigt.

Departementet udvirkede derpaa kongelig Resolution af 15de Juli, hvorved det bestemtes. Kongl. Resolution af 15de Juli 1872 ang. Enadam.

At det i Henhold til Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer m. V. af 31te Mai 1848 og Lov indehol-

1872. dende Bestemmelser med Hensyn til Flødnings- og Flodrensningsvæsenet af 26de August 1854 tillades Bestyrelsen for Fællesflødningen i Hunselvens Vasdrag, Totens Fogderi, Kristians Amt til Flødningens Lettelse at opføre en Dam ved Hunselvens Udløb af Enavandet paa følgende Betingelser med Hensyn til Anlægget og Benyttelsen:

1. De tre Stokke, der danne Bundlugen aftages ½ Fod, saaledes at det nuværende Flomløb sænkes omtrent 0.5 Fod.
2. Bundlugerne maa ei optages i Flom eller, naar Tømmer flødes. De kan kun benyttes af Brugene ved lavt Vand.
3. Vandet i Ena Sjø maa ei med Dammen holdes høiere end til Toppen af «Stenen» eller 2.83 Fod under Fastmærket paa høire Bred 40 Fod ovenfor den nye Dam.
4. Til Brug for Flødningen maa Vandet ikke tappes lavere end til 1.5 Fod under Toppen af «Stenen» eller til 4.33 Fod under det faste Mærke.
5. Den Tid af Aaret, hvori Dammen ikke maa benyttes til Slipning af Vand til Flødningen, bestemmes ved det Skjøn, der i Henhold til § 4 i Loven af 31te Mai 1848 bliver at afholde.
6. Flødningsbestyrelsen er forpligtet til at meddele en af vedkommende Brugseiere ved Hunselven opnævnt Fuldmægtig mindst 1—et—Døgn i Forveien Underretning om, naar Damlugerne aabnes eller lukkes.
7. Flødningsbestyrelsen er forpligtet til, inden Dammen tages i Brug, ved et paa dens Bekostning optaget lovligt Skjøn at godtgjøre. at Dæmningsarbeidet er udført med behørig Soliditet, samt paa samme Maade, naar det af Amtmanden forlanges, at godtgjøre, at Damanlægget er forsvarligt vedligeholdt.

Skjønsforforretning den 3die Mai 1873 ang. Tiden for Dammens Benyttelse.

Det i Henhold til Resolutionens Betingelse 5) og 7) fastsatte Skjøn afholdtes den 3die Mai paa Gaarden Blaavarp, og blev da enstemmig skjønnet:

a.) Den Tid af Aaret, hvor Dammen ikke maa benyttes til Slipning af Vand til Flødningen, bestemmes til Tiden fra 15de Juni til 15de April exclusive.

b.) Den ved Enavandets nordre Ende af Flødningsbestyrelsen i Hunselven opførte Dam ansees opført med behørig Soliditet.

1873.

Lokalbeskrivelse over Konglestadelven.

Som ovenfor nævnt kommer Konglestadelven fra Skumsjøen og falder strax ovenfor Bredskallen i Hunselven omtrent 5/8 Mil ovenfor dens Udløb i Mjøsen. Skumsjøen har en Længde af ikke fuldt 1/4 Mil og en midlere Bredde af omtrent 2000 Fod; dens væsentligste Tilløb kommer gjennem Vedsætelven. Elven, der tildels ligger dybt indskaaret i Dalbunden, har et stærkt Fald og passerer lidt ovenfor dens Udløb i Hunselven Egstadtjærnet.

Nedenfor Skumsjøen paa Gaarden Konglestad findes et Sagbrug og længere nede ved Elven paa Gaarden Øvre Aundalen ligeledes en Sag samt Mølle og Spigerfabrik. For at regulere Elvens Vandføring en Del har Eieren af Konglestad en Dam foran Skumsjøen, og til Lettelse for Flødningen havde Flødningsvæsenet nylig anbragt en Dam for Udløbet af Egstadtjærnet.

Flødningsforeningens Andragende om Dam i Konglestadelven.

Til Fremme af Flødningen var man ifæd med at anbringe tvende Damme foran de ovenfor Skumsjøen liggende Gillerhaugtjærn og Elssjøen samt agtede yderligere at faa anbragt en Dam for selve Skumsjøen. I den Hensigt indgav Fabrikeier O. Mustad paa Flødningsforeningens Vegne under 20de Februar et Andragende, ledsaget af Tegning, om i Henhold til Lov om Indsøers Sænkning m. V. at forundes naadigst Tilladelse til at opføre en Dam i Konglestadelven paa Gaarden Konglestads Grund. Damsvillen agtedes lagt i Høide med den i den ældre Konglestad Dam, og Opdæmningen agtedes forhøiet til 6 Fod over denne eller 1.67 Fod høiere end før. Efter at have indhentet de fornødne Erklæringer, hvorefter kun Eieren af Konglestad formente sig skadelidende ved Opførelsen af en Flødningsdam for Skumsjøen, oversendte Amtet Andragendet under 10de Marts til Departementet, idet det anbefalede samme paa nærmere opstillede Betingelser.

Den 15te Marts blev det tilstillet Kanaldirektøren, for at han i fornødent Fald efter anstillet Lokalundersøgelse skulde udtale sig om Sagen.

Kanaldirektørens Erklæring af 9/4 og 13/4 1873 ang. Konglestaddammen.

I Slutningen af Marts var Kanaldirektøren paa Stedet og afgav under 9de og 13de April til Departementet sin Erklæring. Han udtalte deri, at — som det ogsaa fremgik af de

1873. Sagen ledsagende Udtalelser og Erklæringer — de Interesser, som vilde blive berørte af en Opdæmning af Skumsjøen og Flødningen gjennem den nedenfor liggende Elv, forholdsvis vare smaa ligeoverfor den Nytte, som formentes at ville opnaaes ved at kunne erholde en ordnet Flødning gjennem Vasdraget til Hunselven. Med Hensyn til den af Konglestads Eier gjorte Indvending: «at Dammen vilde blive til Skade saavel for hans Brug som for Flomflødningen af hans Tømmer og Ved», anførte Kanaldirektøren, at en hensigtsmæssigt bygget Flødningsdam foran Skumsjøen vilde have en raskere Nedflødning af Tømmeret gjennem det nedenfor ligggende Vasdrag tilfølge, hvorhos Flødningen kun vilde vare en forholdsvis kort Tid af Aaret hovedsagelig i Flomtid, naar der var tilstrækkelig Vand saavel til Flødningen som til Brugene. Den Omstændighed, at Konglestads Eier muligens maatte ordne Nedflødningen af sit Tømmer og sin Ved paa en noget anden Maade end før, kunde ikke tillægges nogen Betydning ligeoverfor den større Interesse, som vilde opnaaes ved en Flødning i Fællesskab. Kanaldirektøren anførte endvidere, at naar de i Ansøgningen omskrevne Damme ved Gillerhaug og ved Elssjøen i Vasdraget ovenfor Skumsjø blive færdige, saa vilde man i en høiere Grad end hidtil have det i sin Magt at regulere Vandtilløbet under Flom, og efter de Oplysninger, han havde kunnet erholde, kunde han udtale som sin Formening, at Vasdragets Vandforsyning ved en økonomisk Anvendelse af Vandmassen, hvilken alene kunde opnaaes ved Anbringelse af hensigtsmæssig Dam for Skumsjøen, vilde være tilstrækkelig til Fremflødning af større Tømmermængder. Efter Maalinger ved Dammen for Egstadvandet, støttet til opgivne Vandstandsforholde, havde Kanaldirektøren beregnet den største Vandmasse, som man turde lade Elven føre, til 520 Kubikfod, og beregnede han i Henhold hertil Størrelsen af Flomløbets Aabning. For at tilfredsstille de forskjellige Interesser maatte Dammens Benyttelse i Flødningens Tjeneste begrændses til bestemte Tider og den Høide, hvortil Vandet i Søen kunde tappes for Flødningen, bestemmes, samt Brugseierne gives en Raadighed

over Vandet under denne Høide. Han foreslog, at Flødningstiden fastsattes ved Skjøn, at den ovennævnte Høide, hvortil Flødningen kunde udnytte Vandet i Søen, sattes 2 Fod over Damsvillen, og at Amtets Forslag til Skjøn med Hensyn til Dammens solide Opførelse og senere forsvarlige Vedligeholdelse sattes som Betingelse. Til fremtidig Betryggelse havde Kanaldirektøren ladet hugge et Fastmærke, 11.84 Fod over Damsvillen i Konglestaddammen, i en stor jordfast Sten paa venstre Bred og 129 Fod fra den nærmest samme Bred liggende Luge i Konglestaddammen og omtrent efter Dammens Retning. Forøvrigt anbefalede han Hensigtsmæssigheden af, at Bestyrelsen af Flødningen i Konglestadelven henlagdes under Fællesflødningen i Hunselven, da Flødningen i denne tildels afhang af Vandføringen fra Skumsjøen. 1873.

Efter dette udvirkede Departementet følgende kongelige «Resolution» af 24de April: Kongl. Resolution af 24de April 1873 ang. Dam i Konglestadelven.

At der i Henhold til Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer m. V. af 31te Mai 1848 og Lov indeholdende Bestemmelser med Hensyn til Flødnings- og Flodrensningsvæsenet af 26de August 1854 naadigst meddeles Fabrikeier Ole Mustad paa en for Fællesflødning i Konglestadelven i Vardals Herred, Thotens Fogderi, Kristians Amt, oprettende Forenings Vegne Tilladelse til at opføre en Dam ved bemeldte Elvs Udløb af Skumsjøen til Lettelse af Flødningen paa følgende Betingelser med Hensyn til Anlægget og Benyttelsen:

1. Vandet i Skumsjøen maa ikke holdes høiere end 6 Fod over Damsvillen, der lægges i samme Høide som nuværende Konglestad Dams Svil, eller 11.84 Fod under et paa venstre Bred i en stor jordfast Sten indhugget Fastmærke omtrent 129 Fod fra den nærmest venstre Bred liggende Damluge i nuværende Dam.
2. Den Tid af Aaret, hvori Dammen ikke maa benyttes til Slipning af Vand til Flødningen, bestemmes ved det Skjøn, der i Henhold til § 4 i Loven af 31te Mai 1848 bliver at afholde.
3. Til Brug for Flødningen maa Vandet ikke tappes lavere end til 2 Fod over Damsvillen eller til 9.84 Fod under Fastmærket paa venstre Bred.
4. Under Flødningstiden maa altid saa stor Vandmasse slippes gjennem Dammen, som er nødvendig for de nedenfor liggende Brugs Drift.

1873. 5. Den største Vandmasse, som udslippes gjennem Dammen, maa ikke overstige 500 Kubikfod pr. Sekund.
6. Naar Flødningen er ophørt, overlades Dammen til Brugseiernes Benyttelse under Flødningsbestyrelsens Kontrol, forsaavidt angaar Dammens forsvarlige Behandling.
7. Flødningsbestyrelsen er forpligtet til at meddele en af Eierne af nedenfor ved Konglestadelven og ved Hunselven beliggende Brug opnævnt Fuldmægtig mindst 1—et—Døgn i Forveien Underretning om, naar Damlugerne aabnes eller lukkes.
8. Flødningsbestyrelsen er forpligtet til inden Dammen tages i Brug, ved et paa dens Bekostning optaget lovligt Skjøn at godtgjøre, at Dæmningsarbeidet er udført med behørig Soliditet samt paa samme Maade, naar det af Amtmanden forlanges, at godtgjøre, at Damanlægget er forsvarligt vedligeholdt.

I Skrivelse af 2de Juni indberettede Overretssagfører Hoff til Kanaldirektøren, at den jordfaste Sten ved Uforsigtighed af en Arbeider var bleven sønderslaaet, og at det paa samme anbragte Mærke uheldigvis stod paa et løsslaaet Stykke. De løsslaaede Stykker bleve imidlertid strax sammensatte i den tidligere Orden paa den urokkede Del af Stenen og derefter Mærkets Høide ved Nivellement afsat paa en anden ved Siden deraf liggende stor jordfast Sten. Han indberettede endvidere, at den opførte Dam, som ved det afholdte Skjøn erklæredes solid, efter kort Tids Forløb under Tæleløsningen blev undergravet, saa en ny Dam maatte opføres. Kanaldirektørens Nærværelse paa Stedet for at kontrollere Høiden af det nye Mærke ønskedes, inden nyt Skjøn afholdtes; men i Skrivelse af 4de Juni meddelte denne, at han ikke kunde foretage nogen Reise i den Anledning, men anbefalede at faa en sagkyndig Mand til at erklære sig angaaende Mærkets Overflytten, idet han udtalte sig om Mærkets Betydning.

III e.

Starrmyrenes Udtapning, Linderud-sjøens Sænkning.

III e.

Starrmyrenes Udtapning, Linderudsjøens Sænkning.

Lokalbeskrivelse.

Fra de saakaldte Melstjærn og Musettjærn i Tomter kommer en mindre Elv, kaldet Starrelven, som gaar i sydlig Retning og omtrent 21,000 Fod nedenfor sit Udspring optager den fra Haresøen i øst kommende Foselv. Omtrent 10,000 Fod søndenfor Sammenstødet af disse Elve falder den i Linderudsjøen efterat have optaget nogle kun ubetydelige Bække og Tilsig fra de omkringliggende Høider.

Omkring Melstjærn og Musettjærn og senere langs hele Elvedraget ligger store, lavtliggende Myrstrækninger, begrændsede af lave skovbevoxede Forhøininger, der paa enkelte Steder nærme sig Elven, saa denne indskrænkes til en smal Rende eller Kløft. Disse Forsnevringer af Elven ere for det meste opfyldte med Sten og Ur og danne ligesom naturlige Dæmninger, der hindre Myrenes Udtapning og i Flom foraarsage Oversømmelse.

Under almindeligt Sommervand er Vasdraget fra de ovennævnte Tjærn paa en Strækning af 14,000 Fod nedover til Lille Sløfos neppe synligt og bestaar der kun af et blødere Drag i Myren. Først efterat have optaget Foselven, der ved den nævnte Vandføring er et langt betydeligere Vasdrag end Starrelven, faar Vasdraget bestemt udprægede Bredder og et nogenlunde jævnt Profil, ligesom Myrstrækningerne langs den Del af Vasdraget ere langt større og fastere.

Fra Melstjærn og ned til Linderudsjøen har Starrelven ved lavt Sommervand et Fald af ca 30 Fod. Paa den

øverste Del ned til Lille Sløfos udgjør Faldet 18 Fod, som er jævnt fordelt, medens de 12 Fods Fald paa den nedre Strækning for det meste er koncenteret ved de omtalte Indsnevringer.

Den ovennævnte Linderudsjø er et ubetydeligt Bassin med en Overflade ved lavt Vand af ca. 5¼ Million Kvadratfod. Dens østlige Bredder ere steile, medens de vestlige og sydlige for en Del ere myrlændte og vilde forbedres ved en Sænkning. Foruden nogle mindre Bække optager Linderudsjøen i sin sydlige Ende Nykjua, langs hvilken den hovedsagelige Del af de Strækninger ligge, der kunne indvindes ved en Sænkning.

Linderudsjøen har sit Udløb gjennem den ca. ¼ Mil lange Linderudselv til Korsødegaardsvigen i Mjøsen. Denne Elv har et betydeligt Fald og er ikke som Elven ovenfor omgivet af Myre af nogen Betydenhed.

Under Flomtid benyttes Vasdraget til Tømmerflødning, og for at lette denne er der i Store Sløfos anbragt en Stem.

Ved selve Starrelven findes ingen Brug, ved Foselven derimod ligger omtrent ¼ Mil ovenfor Sammenløbet forskjellige Møllebrug og ved Linderudelven det saakaldte Viks Brug (Mølle og Sag). Dette sidste har en Dam foran Linderudsjøen, hvormed det har Ret til at opdæmme Vandet til en vis Høide, med Forpligtelse til — naar denne Høide, paa hvilken der findes et Flomløb i Dammen, er naaet — tillige at aabne Damlugerne for Flommen. Flommen i Søen stiger i Almindelighed 1 Fod over Opdæmningshøiden.

Åhlstrøms Udkast af 11te Septbr. 1856 til en Sænkning.

Myrene omkring Starrelven, der ialmindelighed benævnes Starrmyrene, kunne for en Del benyttes som Havnegang; men have dog som saadan neppe stor Værdi, derimod er (efter Åhlstrøm) selve Myrjorden, der hovedsagelig bestaar af Rødder efter Vandvæxter, ganske god, naar den kunde befries for Vandet. Paa nogle Landeieres Opfordring gav Agronom Åhlstrøm i Skrivelse af 11te September 1856 et løseligt Udkast til en Udtapning ovenfor Haugsrudfos, hvorved større Myrstrækninger skulde kunne gjøres frugtbringende dels ved Opdyrkning og dels ved Skovvæx-

tens Fremme. Formodentlig havde Eierne paa egen Haand iværksat en Del Afgrøftning og senere indgivet et Andragende til Departementet i 1857 eller 1858 om Assistance til yderligere Undersøgelser med Hensyn til Starrmyrenes Udtapning, og ved Åhlstrøm faaet udarbeidet et Sænkningsforslag med Overslag lydende paa 6,000 Kr.

1874. Smitts Forslag til Sænkning af Linderudsjøen af 10de Septbr. 1874.

Senere indkom der Anmodning til Departementet fra Eierne af samtlige langs Vasdraget liggende Myrstrækninger om Assistance til at faa undersøgt, hvorvidt deres Udtapning kunde ske ved en Sænkning af Linderudsjøen, og har daværende Landbrugsingeniør Smitt den 10de September 1874 afgivet et Forslag, der gik ud paa at sænke Vandstanden i Linderudsjøen 2 à 2½ Fod under Sommervandstand. eller omtrent 5½ Fod under Flomvandstand. Da dette Forslag stødte paa Modstand hos Eierne af Viks-Bruget, og efterat Smitt havde afgivet en Erklæring af 3de Juli 1874, anmodede Departementet i Skrivelse af 28de December 1874 Kanaldirektøren om efter at have ladet anstille den fornødne tekniske Undersøgelse paa Stedet at udtale sig om, hvilken Indflydelse Linderuddammens Borttagelse kunde antages at ville have paa Vandstandsforholdene nedenfor Søen og navnlig paa Viks-Bruget, hvorhos det bemyndigede ham til for Tilfældet efter Omstændighederne at udarbeide Plan og Omkostningsoverslag for Sænkning af Søens Afløb.

Efterat have besigtiget Lokaliteterne fandt Kanaldirektøren, at man ved alene at borttage Linderuddammen og udvide Linderudsjøens Afløb neppe vilde indvinde saa store Landstrækninger, at Linderuddammens Expropriation derved kunde berettiges, men at man, for at dette skulde blive Tilfældet, maatte tage Skridtet fuldt ud og samtidig foretage en fuldstændig Sænkning af Starrelven lige op til Melstjærn. I den Hensigt overdrog han Løitnant Nysom at anstille de fornødne Undersøgelser og udarbeide et Forslag.

1875. Nysoms Forslag til Sænkning af 30te Novbr. 187

Den 30te November afgav han et saadant til Sænkning af hele Starrelven og Linderudsjøen med Omkostningsoverslag, lydende, Erstatninger undtagne, paa en Sum af Kr. 48,000. Efterat have beregnet de til en Sænkning af

1875. Flomvandstanden ½ à 1 Fod under Myrenes Niveau nødvendige Profiler i de forskjellige Dele af Elven fandt Nysom det nødvendigt at sænke Linderudsjøens Flomvandstand 3 Fod (under Opdæmningshøiden), og for at opnaa denne Sænkning maatte Linderuddammen fjernes og derefter oparbeides en Rende i Linderudelven med 25 Fods Bundbredde og 6.5 Fods Dybde. Til Erstatning for det Reservoir, som Viks-Bruget derved vilde tabe, foreslog Nysom at forhøie Opdæmningen af Haresjøen 1 Fod, som efter et af tvende uvillige Mænd foranstaltet Forsøgsskjøn var kalkuleret at skulle erstattes med Kr. 2,574. Det Areal, der ved den foreslaaede Sænkning skulde indvindes til Dyrkning, var opmaalt til 3,397.4 Maal, reduceret til 2,900 Maal Normaljord. Omkostningerne pr. Maal vilde saaledes beløbe sig til ca. Kr. 13.00, medens Værdiforøgelsen ifølge et af kyndige Mænd optaget Skjøn kunde ansættes til Kr. 20.00, en Forøgelse, som efter Landbrugsingeniør Smitts Erklæring snarere maatte ansees for lav end for høi. Hvad Flødningen angik, udtalte Nysom, at den efter Rendens Udgravning vilde foregaa med større Regelmæssighed og Hurtighed end før, ligesom Slippedammen ved Store Sløfos vilde kunne undværes og meget Arbeide spares. Paa Grund heraf antog han, at Flødningen, om den ikke direkte deltog med i Udgifterne til Sænkningsarbeidet, saa burde den paalægges en passende Afgift pr. Tylt for at indvinde Midler til Rendens Vedligeholdelse. Endelig nævnte han som en Fordel, der vilde erhverves ved Sænkningen, at Klimatet vilde forbedres, og de omkringliggende Jorder blive mindre frostlændte, ligesom ogsaa det til Myrene stødende opdyrkede Jordsmon vilde opnaa en fuldstændigere Afgrøftning.

Kanaldirektørens Betænkning af 9de Decbr. 1875.

Den 9de December oversendte Kanaldirektøren dette Forslag til Departementet, idet han foreslog, at det i Henhold til Lov af 31te Mai 1848 tillodes vedkommende skadelidende Grundeiere at foretage den foreslaaede Sænkning af Starrelven og Linderudsjøen, naar en lovlig Flerhed af Grundeierne havde erklæret sig for Arbeidets Udførelse. Han udtalte derhos Ønskeligheden af at kunne faa arran-

geret Erstatningen til Viks-Bruget for Sløifningen af Linderuddammen ved en Forhøielse af Haresjøens Opdæmning. Skulde Enighed herom ikke kunne opnaaes, saa maatte Dammen exproprieres ved lovligt Skjøn af særligt dertil af Kongen opnævnte Mænd. Forøvrigt fandt han ingen Ulempe at kunne opstaa af de foreslaaede Arbeider, og at der ikke burde udredes nogen Erstatning for den til de foreslaaede Renders Udgravning nødvendige Grund og for Materialets Oplægning, da tvertimod Fordelen var størst og Afgrøftningen fuldstændigst for de Strækninger, hvorigjennem Renden skulde gaa. 1875.

Ved kongelig Resolution af 18de November 1876 blev det bestemt: 1876.

Kongl. Resolution af 18de Novbr 1876 ang. Tilladelse til Sænkning.

«1. At det i Henhold til Lov angaaende Sænkning og Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V. af 31te Mai 1848 naadigst tillades Nils Simensen Haakenrud, Martinius Pedersen Bjertingstad, Jon Gulbrandsen Muset og Nils Harildstad paa Sletvold af Romedals Præstegjeld i Hedemarkens Amt paa egne og medinteresserede Jordeieres Vegne at foretage en Sænkning af Vandstanden i Linderudsjøen og Starrelven i nævnte Præstegjeld i det Væsentlige overensstemmende med den i Kanaldirektørens Betænkning af 9de December 1875 omhandlede, af hans Assistent, Artilleriløitnant Nysom udarbeidede Plan.

2. At Bestemmelse om, hvorvidt og i Tilfælde hvilken Erstatning i Henhold til bemeldte Lov maatte tilkomme vedkommende Eiendomsbesiddere i Anledning af det heromhandlede Sænkningsarbeides Udførelse, i Henhold til Lovens § 5 bliver at afgive af Mænd, som dertil udnævnes af Kongen.»

III f.

Starrmyrenes Udtapning.

III f.

Starrmyrenes Udtapning.

I den nordre Ende af Romedals Præstegjeld ligger de saakaldte Starrmyre, der gjennemstrømmes af Starrelven, som ved Gaarden Horne falder ud i Svartelven. Denne Myr, hvis Areal udgjør noget over 1,000 Maal, skal indeholde god Muldjord, blandet med Slam fra de nævnte Elve, saaledes at den befriet for Vand vilde afgive en let dyrkbar Jordbund af fortrinlig Beskaffenhed. Efter en Notis af afdøde Kanaldirektør Røyem var den værdsat til en 35 à 36,000 Kr. Eierne af Myrene, der er delt mellem Gaardene vestre Løken, søndre og nordre Gaustad, Romedals Præstegaard, Rohne, store og lille Frænning, Østby, Horne, Slagsvold, Harstad og Banken, havde i 1850 ladet Agronom Åhlstrøm udarbeide et Forslag med Overslag til en Udtapning af samme og andraget Departementet om i Henhold til Lov af 31te Mai 1848 at faa Tilladelse til at realisere Udtapningen.

Åhlstrøms Forslag til Starrmyrenes Udtapning.

Dette Forslag gik ud paa ved en Omlægning af Svartelven at fjærne den fra Myren, og saaledes hindre den fra at afgive noget af sit Vand til samme, og paa at sænke Starrelven. Strax nedenfor det Sted, hvor disse Elve støde sammen, staar nemlig en Kværndam i Svartelven, og Starrelvens Sænkning kunde saaledes foregaa ved, at dens Udløb flyttedes nedenfor denne Dam. Omkostningerne ved Udtapningen havde Åhlstrøm beregnet til Kr. 5,182.80.

Paa Departementets Forlangende afgav Kanaldirektøren d. 10de September 1857 en Betænkning, der gik ud paa at anbefale den ansøgte Approbation til Indvilgelse med Paalæg

Kanaldirektørens Betænkning til Forslaget af 10de Septbr. 1857.

om, at de Damme, hvormed det oprindelige Leie for Svartelven skulde afspærres fra det nye, maatte gjøres tætte, at Starrelvens nye Leie skildtes vandtæt fra Hovedelven, og at dette Leie under Kværndammens Bund fik mindst 10 Fods Bredde og 4 Fods Dybde.

Kongl. Resolution af 14de Novbr. 1857 ang. Starrmyrenes Udtapning.

I Henhold hertil bevirkede Departementet følgende kongelige Resolution af 14de November 1857 for:

«at det i Medhold af Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. m. af 31te Mai 1848 naadigst tillades Eierne af Gaardene vestre Løken, Horne, Harstad, Østby, lille Fræning samt søndre og nordre Gaustad i Romedals Præstegjeld, Hedemarkens Fogderi og Amt, Kandidatus med. Bryhn, Gaardbruger Anton Hansen Horne, Proprietær Dreier, Sorenskriver Leganger, Landhandler Sabro, Gaardbruger Lumnig Frodersen Gaustad samt Prokurator Ræder at foretage en Udtapning af de saakaldte Starrmyre i ovennævnte Præstegjeld overenstemmende med den af Agronom Åhlstrøm under 21de September f. A. afgivne Plan, dog under følgende Betingelser: at Dammene gjøres tætte, at Starrelvens nye Leie ovenfor Kværndammen skilles vandtæt fra Hovedelven, og at dette Leie under Kværnrendens Bund faar mindst 5 Alens Bredde og 2 Alens Dybde.»

Efter en Beskrivelse af Ingeniør Vogt af 30te November 1870 over Svartelven (se Flødbargjørelse af denne Elv mellem Rokosøen og Akersviken) har dette Udtapningsarbeide været udført, men som en rent privat Sag ikke senere vedkommet Kanalvæsenet.

III g.

Svartelvens Flødbargjørelse fra Rokosjøen til Mjøsen.

III g.

Svartelvens Flødbargjørelse fra Rokosjøen til Mjøsen.

Fra Gjetholmsjøen paa Grændsen mellem Romedal og Løiten gaar Sag-Aaen og fra den nordenfor i Løiten liggende Rokosjø gaar Rokoelven ud. Et Stykke vestenfor denne sidstnævnte Sø støde begge disse Elve sammen og danne Svartelven, som gaaende gjennem Løiten, Romedal og dannende Grændsen mellem Vang og Stange falder ud i Akersvigen ved Hamar. Den er omtrent $1^2/_3$ Mil lang og optager underveis flere Bække og Elve, blandt hvilke kan nævnes Fura og Lager-Aaen fra Nord samt Starrelven fra Syd. Paa forskjellige Steder langs Elven ligger der 14 Brug, og for dem er der opført 12 Brugsdamme ligesom der ogsaa ovenfor i Sag-Aaen ligger 2de mindre Brug. For at regulere Vandføringen havde disse Brug allerede tidligere opført Damme foran Gjetholmsjøen og den søndenfor liggende Gransjø samt i Aaret 1830 anbragt en Dam foran Rokosjøen, angaaende hvis Styre de under 22de September 1831 og 3de December 1842 afsluttede Overenskomster. Ved Kontrakt af 15de Marts 1865 dannede samtlige Brugseiere en Forening til Bygning og Vedligeholdelse af Damme for de Søer og Tjærn, hvorfra Elven faar sit Vand. Lokalbeskrivelse.

Omkring lille Rokosjø findes der kun ubetydeligt dyrkbart Land, Bredderne bestaar hovedsagelig af Skov, Myre og Flydetorv. Ned til store Rokosjø grændser en Del dyrket og dyrkbart Land, men i Almindelighed bestaa Bredderne der af Ulænde, Skov, lavtliggende Stargræsslorer og

Flydetorv. Nedenfor langs Roko- og Svartelven er der, efterat Starrmyrene ere udtappede (se Afsnittet om deres Udtapning), hovedsagelig 2de Myre (Tromnæsmyrene ovenfor Klep-Dam og Myrene ovenfor Aadalsbruget), som paa Grund af deres lave Beliggenhed oversvømmes ved høiere Vandstande, ligesom der længere nede ligger adskillige Jorder, der ligge under Flomvandshøiden, men de ere dog af ringe Udstrækning.

Østenfor Rokosjøerne ligger ikke ubetydelige Skovtrakter, men ligetil Aaret 1868 blev alt Tømmer fra disse drevet over til Glommen ved Elverum. Efterat Hellesen & Co. var bleven Eier af en større Del af dem, begyndte de det nævnte Aar at fløde sit Tømmer gjennem Roko- og Svartelven ned til Mjøsen, og havde til den Hensigt ved Damme og Elverensninger flødbargjort Lilleaaen eller Elven ovenfor Rokosjøen, hvor Flødningen ikke kom i væsentlig Kollision med andre Interesser. Nedenfor derimod havde de mange Brug til den Tid havt Dispositionen over Elven og dens Vandføring for sig alene, og Flødningen i denne Del af Vasdraget havde derfor uden særskildte Foranstaltninger vanskeligt for at gaa. For saavidt muligt at lette og paaskynde den havde Hellesen & Co. foretaget adskillige Arbeider der, bl. A. med de fleste af de om Rokosjøen liggende Grundeieres betingelsesvise Tilladelse forhøiet Hammerdammen foran store Rokosjø, saa den kunde tjene baade Flødningen og Brugsinteresserne, opført en Del simple Skaaddamme i Rokoelven og Svartelven samt udført nogle Elverensninger.

1869.

Underretsdom af 5te Aug. 1870 ang. Hammerdammen.

Forhøielsen af Hammerdammen, der var en væsentlig Betingelse for Flødningen, og det forandrede Styre af Dammen foranledigede Sagsanlæg mod Dameierne fra en af Grundeierene ved Rokosjøen, som endte med at Dameierne ved Underretsdom af 5te August 1870 tilpligtedes at nedrive de i Aarene 1868 og 69 gjorte Paabygninger paa Dammen.

Hellesen & Co.s Andragende af 30te Oktbr. 1869 om 2 Dammes Opførelse.

Som Følge heraf indgav Hellesen & Co. under 30te Oktober 1869 et underdanigst Andragende om Tilladelse til at opføre tvende Damme, en for Enden af Rokosjøen og en for det Vand, der gaar til Svartelven i Løiten Thinglag.

1870. Hellesen & Co.s Andragende om Undersøgelser.

Da Løitens Kommunebestyrelse, hvem Ansøgningen var forelagt til Erklæring, fandt denne for lidet oplysende til at kunne udtale sig, og da en lignende Udtalelse var at vente fra de øvrige Kommunebestyrelser, hvem Sagen vedkom, supplerede Hellesen & Co. sit Andragende med en Anmodning om Kanalvæsenets Assistance til at faa anstillet Undersøgelser af Forholdene.

Vogts Forslag af 30te Novbr. 1870 til Flødbargjørelse.

I Henhold til Departementets Ordre af 27de April lod Kanaldirektøren Ingeniør Vogt anstille Undersøgelser, hvorefter denne under 30te November 1870 afgav et Forslag med Overslag til en Flødbargjørelse af Svartelven mellem Rokosjøen og Mjøsen tilligemed en Beskrivelse af Vasdraget. Overslaget, der omfattede en Forhøielse af Hammerdammen, Anlæg af 7 Skaaddamme af Træ, 13 Buskedamme, Elverensninger paa 14 forskjellige Steder, Dækning af Elvebredder samt Forandringer af Brugsdamme, men ikke Administrationsomkostninger, beløb sig til 4,320 Kr.

1871. Kanaldirektørens Betænkning af 12te Janr. 1871 til Forslaget.

Ved under 12te Januar at fremsende Forslaget til Departementet bemærkede Kanaldirektøren, at det tilsigtede væsentlige Fordele for Flødningen uden i mærkelig Grad at skade Brugs- og Jordbrugsinteresserne. Efter nogle Betragtninger over den for Flødningen nødvendige Vandførings Størrelse og over Tiderne, inden hvilke Dammenes Aabning for Flødning kunde tilstedes, anbefalede han at lade de interesserede Parter udtale sig om Forslaget, inden det approberedes, da det var vanskeligt at afgjøre, hvilken Interesse her var størst.

Skoveiernes Forening af 6te Juni 1871, Andragende om Forslagets Approbation.

Efter at være gjort bekjendt med Forslaget indgik samtlige Skoveiere om Rokosjøen en Forening af 6te Juni for i Fællesskab at foretage de til Flødningens Fremme i Svartelven fornødne Foranstaltninger, hvoriblandt man fandt en 7 Fods Opdæmning af Rokosjøen nødvendig, dog med den udtrykkelige Betingelse ikke at slippe Vandet under den af Brugseierne erhvervede Opdæmningshøide. Denne Forening omfattede ikke den fælles Flødning. Paa deres og egne Vegne søgte Hellesen & Co. under 6te September kongelig Tilladelse til at faa realisere Forslaget.

1871. I en Erklæring af 26de Oktober udviklede Brugseierne Vasdragets store Betydning for dem og oplyste om, at de efter Kontrakterne af 29de September 1831 og 3de December 1842 kunde opdæmme Rokosjøen 34 Tommer i Tiden fra 29de September til 14de April, medens Hellesen & Co. havde ved en uhjemlet Ombygning af Hammerdammen først forøget denne Opdæmning til 6 og senere til 5 Fod, indtil Dammen ved Dom af 8de September 1870 maatte bringes tilbage i sin tidligere Tilstand. De bestred Rigtigheden af at Tømmerkvantumet, der kunde paaregnes til Flødning, gik op i 3 à 4,000 Tylter aarlig og ansatte det til 6 à 800. De fremholdt, at en 7 Fods Opdæmning af Rokosjøen vilde ødelægge al Dyrkning omkring Søen og langs Svartelven og forpurre Myrens Opdyrkning, der er af Vigtighed i klimatisk Henseende. Videre anførte Brugseierne, at de Skoveiere, der havde sluttet sig til Ansøgerne, havde desuden saa lidet Skov, at den hele Flødbargjørelse maatte betragtes som et Foretagende til Enkeltmands Fordel, hvorfor en Forstmands Skovbefaring ansaaes ønskelig. Flødningens Interesse ansaa de derfor underordnet Brugenes, som vilde lide ved Stødflødning saavelsom ved Høstflødning, der desuden maatte ansees unødvendig, da det paaregnelige Tømmerkvantum maatte kunne bringes ned med Vaarflommen.

Brugseiernes Erklæring af 26de Oktbr. 1871.

Løitens Kommunebestyrelses Erklæring af 28de Septbr. 1871.

Løitens Kommunebestyrelse udtalte sig i Møde den 28de September angaaende Sagen i det Væsentlige overensstemmende med Brugseierne og fandt med Hensyn til Sagens Gavnlighed for Distriktet det Værd, som Tømmerflødningen i Svartelven vilde have, forsvindende i Forhold til de Værdier, der ligge i de langs Elven anlagte Brug.

Amtets Udtalelse af 20de Novbr. 1871.

Ved under 20de November at remittere Sagen, ledsaget af disse Erklæringer, til Departementet yttrede Amtet, at Fordelene for Flødningen ved Gjennemførelsen af Planen ikke vilde staa i nogetsomhelst rimeligt Forhold til Værdien af de Eiendomsrettigheder, som derved vilde udsættes for Skade.

1872.

Efter med Skrivelse af 7de December 1871 at have faaet Sagen tilbage til fornyet Erklæring, og efterat Vogt under 20de Januar havde gjort sine Bemærkninger til de fremkomne Erklæringer, imødegik Kanaldirektøren i en længere Betænkning af 5te April de fremkomne Modforestillinger og anbefalede, at det burde tillades Hellesen & Co at lade optage sagkyndigt Skjøn over den Skade, som maatte forvoldes ved at indrette Dammen i Overensstemmelse med Vogts Forslag paa nærmere fastsatte Betingelser.

Kanaldirektørens Erklæring af 7de Decbr 1872.

Paa Departementets Foranledning befor Landbrugsingeniør Smitt Vasdraget og afgav under 11te Juli en Erklæring, hvori han oplyste, at Rokosjøen saavelsom Svartelven var omgivet af lav, langsomt stigende dels dyrket, dels dyrkbar, hovedsagelig god Myrjord. Jorden om Svartelven bestod for en Del ogsaa af opslemmet, altsaa bedste Sort Jord, men laa saa lavt, at den skadedes af Flommene. Han fraraadede bestemt at indgaa paa Forslaget og at give Tilladelse til nogen Stødvandsflødning indtil St. Hanstider, idet Kanaldirektøren satte en saadan Slipning lig en middels Flom, som sikkerlig vilde være til betydelig Skade for Jordbruget. Som et passende Kompromis foreslog han, at Flødningen gaves Ret til at holde Vandet 5 Fod over Bundsvillen i Hammerdammen eller paa almindelig Flomhøide saalænge, at den tidligere fastsatte Opdæmningshøide, 34 Tommer over Bundsvillen, igjen kunde indtræde den 24de Mai.

Landbrugsingeniørens Erklæring af 11te Juli 1872.

I en Betænkning af 2den September imødegik Kanaldirektøren Landbrugsingeniørens Paastande og fastholdt sin Mening: at 6 Fods Opdæmning af Rokosjøen og Flødningstermin til 1ste Juni var de Betingelser, som uden synderlig Skade for Andre men nødvendig for Flødningen maatte fastsættes. Han fandt det rettest at frafalde al Fordring paa Flødning efter 1ste Juni og foreslog, at saavel Dæmningshøiden som Flødningsterminen fastsættes ved Skjøn.

Kanaldirektørens Mod bemærkninger af 2de Septbr. 187

Brugs- og Jordeierne erklærede sig under 22de November væsentlig betryggede, naar Dæmningstiden ophørte den 1ste Juni, naar Høstflødningen bortfaldt og Rokosjøen ikke dæmmedes høiere end 6 Fod, dog paa nærmere opstillede

Brugs- og Jordeierne Erklæring af 22de Novbr. 187

1872. Betingelser, hvoriblandt navnlig kan fremhæves et Forbud for Flødningen mod yderligere at sænke Hammerdammens Flomluger for ikke derved ganske at berøve Brugene Vand. Endvidere forlangte de en bestemt Person at kunne holde sig til med Hensyn til Erstatning for Skade, og at denne skulde bestemmes uden Proces. I Paategning paa denne Erklæring har Lensmanden oplyst, at de egentlige Jordeiere og Opsiddere ved Rokosjøen vare aldeles imod, at Flødningen gaves nogen Rettighed som omhandlet, samt at en Opsidder i Tilfælde vilde faa hele sin Eiendom gjort ubrugbar. Imidlertid har et Par Grund- og Brugseiere i særskildt Erklæring udtalt, at de Intet havde imod den begjærede Rettighed, det skal dog bemærkes, at disse tillige vare Skoveiere.

1873. Amtets Bekjendtgjørelse af 5te Mai 1873.

Efter at alle Vedkommende havde udtalt sig, blev Sagen med samtlige Bilage under 5te Mai returneret fra Amtet til Departementet. Amtet, som fandt de opstillede Betingelser billige, anbefalede, at Ingeniør Vogt paanyt skulde befare Vasdraget og søge tilveiebragt en endelig Ordning af Betingelserne, hvorpaa Tilladelse til de ansøgte Foranstaltninger kunde meddeles. Endvidere foreslog det, at der dannedes en fast Bestyrelse for Flødningen, bestaaende af Lensmanden i Løiten og tvende andre Mænd, hvoraf den ene opnævntes af Skoveierne og den anden af Brugs- og Grundeierne eller Romedals Herredsstyrelse.

Departementets Afgjørelse af 30te Mai 1873.

I Skrivelse af 30te Mai erklærede Departementet, at det fandt Betænkeligheder ved at anbefale Tilladelsen meddelt i videre Udstrækning end til Opdæmning paa den Maade, som var omhandlet i Landbrugsingeniørens Erklæring af 11te Juli 1872 (5 Fod over Grundlugens Bundsvil saa længe, at den bestaaende Vaarvandstand 34 Tommer over samme Svil indtraadte den 24de Mai). Det antog derhos, at Tilladelsen kun burde udfærdiges for en beskikket Fællesbestyrelse for Flødningen, samt at Adgangen til Dammens fremtidige Benyttelse for Flødningen kun burde hjemles en saadan Bestyrelse.

Senere har denne Sag ikke været til Behandling af det Offentlige.

III h.

Lillehammers Havn.

III h.

Lillehammers Havn.

Ved sit Udløb i Mjøsen har Laugen Elven og tildels ogsaa Mesna, der begge er materialførende, oplagt en stor Banke langs østre eller venstre Bred, saaledes at Laugen har sit dybeste Leie langs høire Bred ned til henimod Vingnæspynten, omkring hvilken den har oplagt en mindre Grund, medens Mesna fra sit Udløb i Mjøsen holder en smal, men temmelig grund Rende nedover mellem venstre Bred og den store Banke. Forinden Mjøsens Vandstand blev reguleret ved Dammen i Eidsvold-Sundfos laa Bankerne ved lavt Vand tildels tørre, og var Renden langs venstre Bred da oftere for grund til at befærdes med Lastebaade helt op til Lillehammer. Ogsaa den mellem Lillehammer og Vingnæs oprettede Færgeindretning, for hvilken der ved høieste Resolution af 23de Juni 1818 var fastsat et Regulativ, havde til sine Tider de største Vanskeligheder med at tilfredsstille Kravene paa Oversætning, hvorfor der senere reistes Spørgsmaal om at erstatte den med en Bro over fra Lillehammer til Vingnæs. Af D'Hrr. Kanal- og Havnedirektør Gedde, Ingeniørkaptein Schive og Ingeniørløitnant Aubert blev der i den Anledning endog foretaget Undersøgelser, men da de under 20de Oktober 1828 erklærede sig imod Broanlægget som altfor kostbart, blev det opgivet.

Efterat et Dampskib var sat igang paa Mjøsen, og For- 1845.
holdene i Aarenes Løb havde forværret sig saaledes, at

1845. Dampskibet Vaar og Høst ikke længer kunde naa op til Lillehammers Brygge, androg dets Direktion under 28de Mai Havne- og Kanaldirektøren om at bevirke Undersøgelser og derefter de fornødne Korrektionsarbeider foretagne fra det Offentliges Side.

Med Finantsdepartements Samtykke foretog Løitnant Falsen disse Undersøgelser og afgav derom Indberetning den 19de Oktober.

1848. Der blev imidlertid dengang Intet videre foretaget i Sagens Anledning. Paa en Reise opover til Gudbrandsdalen iagttog Kanaldirektøren de uheldige Forholde og gjorde i sin Indberetning af 9de Oktober Departementet opmærksom derpaa.

1849. Da Renden efterhaanden tilgrundedes mer og mer, saa Dampskibet under Lavvand maatte losse sit til Lillehammer bestemte Gods nede ved Hagefetten, blev Tilstanden i Længden for besværlig. Lillehammers Kommunebestyrelse indgav derfor et Andragende til Departementet, gaaende ud paa endnu samme Efteraar at faa anstillet Undersøgelse om, hvorvidt den Rende, der forbandt Hagefetten med Lillehammers Brygge, ved Udgravning kunde gjøres seilbar for Dampskibe.

1850. Efterat Kanaldirektøren paa Departementets Opfordring af 19de November 1849 under 21de s. M. havde erklæret sig angaaende Andragendet, blev han den 21de Februar beordret at lade Undersøgelse anstille.

I Begyndelsen af Mai oploddede han Renden og anbragte et Vandmærke, som han ved Skrivelse af 13de Mai formaaede Føreren af Dampskibet Dronningen til at observere fra 22de Mai til 1ste Oktober. Den 15de s. M. afgav han Indberetning til Departementet herom, og da han senere fandt, at Lodningerne maatte fortsættes over hele Elveleiet, erholdt han efter Forestilling af 19de November under 21de s. M. Departementets Samtykke hertil. Disse videre Lodninger bleve om Vinteren udførte af Ingeniørløitnant Thams.

1851. Under 8de November afgav Kanaldirektøren en Betænkning angaaende Sagen. Efterat have antydet forskjellige

Maader, hvorpaa en til enhver Tid seilbar Rende kunde arrangeres op til Lillehammers Brygge, og beregnet de dermed forbundne Omkostninger, udtalte han det som hensigtsmæssigst at flytte Lillehammers Brygge ned til Hagefetten og benytte denne som permanent Anløbssted. Lillehammer ligger nemlig saa høit over Mjøsen (ca. 140 Fod), at Afstanden fra den og ned til Hagefetten ikke er større end nødvendig for fra Mjøsen at føre en Vei med 1/20 Stigning op til Byen. Kanaldirektøren nærede nemlig Frygt for, at en Rende efterhaanden igjen vilde tiløres og foreslog derfor, at der Intet foretoges med den, forinden der var udarbeidet Plan for et hensigtsmæssigt Veianlæg fra Lillehammer til Mjøsen. 1851.

Da senere Spørgsmaal reistes om ved en Dam i Eidsvold-Sundfos at regulere Vandstanden i Mjøsen og den øvre Del af Vormen, og denne Plan 1854 besluttedes iværksat, bortfaldt Sagen.

III i.

Lændse i Laugen ved Lillehammer.

III i.

Lændse i Laugen ved Lillehammer.

Til Opsamling og Flaadning af det Tømmer, der fra Laugen skal føres over Mjøsen, er der tvers over Elvens Udløb spændt en Lændse med en for Baadfarten anbragt Aabning. Det hendte imidlertid, naar en betydelig Ansamling af Tømmer ved Lændsen fandt Sted, at Baadfarten hindredes og endog for ikke saa kort Tid ganske blev stoppet. Herover reistes der Klage, og foranlediget ved en fra Amtet i den Anledning indkommen Forestilling af 13de April anmodede Departementet Kanaldirektøren under 25de s. M. om at undersøge Forholdene og udtale sig om, hvorvidt der kunde være Føie til i Henhold til Lov om Flødningsvæsenet m. M. af 26de August 1854 § 7 at afgive Bestemmelse angaaende Lændsens Indretning m. V. til Betryggelse for, at den paa Elven foregaaende Baad- og Dampskibsfart ikke ntilbørligen hindredes, og i Tilfælde afgive Forslag til saadanne Bestemmelser. 1878. Lokalbeskrivelse.

Kanaldirektøren lod Forholdene nærmere undersøge af Løitnant Nysom, der under 5te Oktober afgav Indberetning med Situationskart og Forslag til en saadan Forandring ved Lændsen, at Baadfarten ikke generedes. Efter Nysoms Beskrivelse gik Lændsen tvers over Elven eller Mjøsen fra den ene Bred til den anden og bestod af 3 i Vinkel mod hinanden stillede Arme, hvorved den deltes i 2de Hoveddele med hver sin Udstikaabning. For Færslen fandtes 2de Aabninger, en i den østligste Lændsearm og en ved Sammenløbet af Lændsens 2de Hoveddele. Den Nysoms Forslag af 5te Oktbr. 1878.

1878. sidste (vestligste) af disse Aabninger benyttedes af et lidet paa den øvre Del af Mjøsen og nedre Del af Laugen gaaende Dampskib og laa saa høit op, at Tømmermassen kun sjelden fyldte Lændsen længer, end at den var fri, dog kunde dette under særegne Omstændigheder hende som i 1874 og 78, og da det kun vilde være forbundet med en Udgift af 4 à 500 Kr. at undgaa de sjeldnere indtræffende Standsninger af Færslen, foreslog Nysom at forebygge dem ved fra den bestaaende Dampskibsaabning at afpæle et Løb saa langt op, som man kunde antage tilstrækkeligt, ca. 200 Fod, uden dog derved at tage Hensyn til Udstrækningen af den ualmindelige Tømmermasse, der i 1874 laa ansamlet paa Lændsen.

Kanaldirektørens Betænkning om Forslaget af 14de Oktbr. 1878.

Ved under 14de Oktober at oversende Nysoms Betænkning og efter personligen at have iagttaget Forholdene fandt Kanaldirektøren det, ialfald under de forhaandenværende Forholde, lidet rimeligt at kræve Lændsen indrettet efter de i 1874 stedfundne exceptionelle Forhold, men fremholdt Nødvendigheden af det af Nysom foreslaaede Arrangement. Han tilraadede derfor, at det paalagdes Lændseeierne at indrette Lændsen som af ham foreslaaet samt at foretage Tømmerets Afstikning fra den saa betimeligt og hurtigt, at ingen utilbørlig Standsning af Baadfarten paa Elven kunde finde Sted.

1879. Efterat Departementet under 13de November f. A. havde remitteret Sagen til Amtet, modtog det den igjen med Skrivelse af 29de Oktober tilbage, ledsaget af Erklæringer fra forskjellige deri Interesserede, deriblandt fra Formanden i den bestaaende Flødningsforening, som betingelsesvis udtalte sig for en Flytning af Lændsen til et Sted længere op i Elven.

1880. Kanaldirektøren, som med Departementets Skrivelse af 27de December 1879 havde faaet Sagen til fornyet Erklæring, lod Ingeniør Heiberg paany undersøge Forholdene og, efter at have modtaget hans Indberetning af 28de Juli, oplyste han i Skrivelse af 3die August, at Brødrene Lundegaard, der oprindelig havde motioneret om at faa nedrammet 4 à 6 Dopper og lagt tilsvarende Lændsestokke

Kanaldirektørens fornyede Betænkning af 3die Aug. 1880.

for at sikkre en stadig Fart gjennem Lændsen, nu sammen med nogle Andre havde kjøbt Lændsen. Kanaldirektøren antog derfor, at den af ham og Nysom foreslaaede Foranstaltning ikke vilde møde nogen Indsigelse, da den netop var den samme som af Motionæren foreslaaet, kun noget fuldstændigere. Skulde Indsigelse dog fremkomme, antog han, at hverken Ulemperne for Færslen vare saa nævneværdigt store eller de almene Interesser af saadan Betydning, at nogen offentlig Bestemmelse i Henhold til Flødningslovens § 7 burde udfærdiges, saafremt ikke saadant forlangtes af nogen i den uhindrede Færsel forbi Lændsen interesseret. I ethvert Fald frafaldt han sit tidligere Forslag om Paabud af Tømmerets betimelige og hurtige Afstikning fra Lændsen, efterat Amtet havde oplyst om, at der kunde opstaa Tvivl om, mod hvem dette Paabud burde gjøres gjældende. Endelig udtalte han sig bestemt mod enhver Flytning af Lændsen længer op i Elven, da det hverken kunde ansees billigt eller fornødent at fordre saa storartede Forandringer, for at nogle faa Baade og en til enkelte Tider lystgaaende Dampbaad til enhver Tid skulde kunne komme frem. 1880.

Efter Amtets Forhandlinger med Lændseeierne afgave disse, under 4de Marts en Erklæring, hvorefter de vedtoge at anbrings 4 à 6 Pæle ved den vestre Gjennemgang for Baade og Dampskibe, og i dette Arrangement fandt man foreløbig begge de stridende Interesser tilfredsstillede. 1881.

III k.

Elvebrud i Gausa (Jøra) Elv.

III k.

Elvebrud i Gausa (Jøra) Elv.

I.

Sagens administrative Behandling.

Lokalbeskrivelse.

Gausa eller Jøra Elven, der har sit Tilløb fra Høifjeldene i Froen og Gausdal paa Vestsiden af Laugen, falder et Stykke østenfor Faaberg Kirke ud i sidstnævnte Elv. Som Fjeldelv med betydeligt Fald fører den adskilligt Materiale med sig, som den aflægger i sin nedre Del samt ved Udløbet i Laugen. Der har saaledes dannet sig Sten- og Grusbanker, som dele Elven her i flere Arme og kaste Vandmassen over fra den ene Elvebred til den anden, hvorved disse Bredder angribes og komme i Brud, der befordres ved Is og Tømmergang. Ovenfor Gustumgaarden er derimod Elven nogenlunde regelmæssig, og dens Bredder tildels beskyttede ved Dækninger. Fra Gustum og til Udløbet har den et Fald af nogle og tyve Fod, som er temmelig uregelmæssigt fordelt, og hvoraf den største Del er paa den øvre Halvdel af denne Strækning. De langs samme liggende Eiendomme bestaa ialmindelighed af dyrkede og tildels veldyrkede Jorder; høire Bred med de indenfor liggende Marker — Sveerne —, der ere af betydelig Udstrækning, ligge forholdsvis lavt, medens Terrainet paa venstre Bred strax stiger brat opover. Der ligger i den nedre Del af Elven foruden mindre Banker 3 Øer, hvoraf de tvende øverste, Lille Romsdalen og Langøen ere af større

Udstrækning og tildels opdyrkede, medens den 3die, Rydningsøen, er mindre, lavtliggende og uden synderligt Værd. For at aflede Vandet fra det høire Løb ved Lille Romsdalsøen var der strax ovenfor samme for flere Aar tilbage bygget en Udstikker eller Bune af Sten gaaende ud fra høire Bred.

Et Stykke ovenfor Udløbet i Laugen gaar fra høire Bred et Flomløb, kaldet Lille Elven, ud mod sydøst. Over dette og Hovedløbet fører Hovedveien paa tvende Broer, hvoraf den første, Lillebroen, har et Spænd paa 48 Fod og den anden, Storebroen, 3 saadanne med 124 Fods Afstand mellem Landkarrene.

Elvesengen i Gausas nedre Del bestaar — sandsynligvis ogsaa i en større Dybde — af Elvestene, Grus og Sand. Nederst mod Udløbet er Materialet finere og i Sammenløbet med Laugen ligger store Grus- og Sandører, der under lavere Vandstande tildels ligge tørre. Jordsmonet langs venstre Bred er stenigt og noget lerholdigt, og synes i det Hele denne Bred bedre at modstaa Elvens Angreb end den høire. Ovenfor Storbroen paa venstre Bred og nedenfor Krokevjen paa høire Bred er Fjeld i Elvebrederne.

De Bække, som falde ud i Gausa nedenfor Gustum, ere samtlige smaa øg føre ubetydeligt Materiał. Efter Sigende skal ikke ubetydelige Strækninger af de paa høire Bred liggende Marker allerede ved almindelige Flomme staa under Vand, og da væsentlig de Præstegaarden tilhørende Strækninger. Det samme skal være Tilfældet med store Dele af Lille Romsdalen og hele Rydningsøen, medens Langøen først under større Flomme forstørstedelen oversvømmes.

1871. Gjennem Landbrugsingeniør Smitt modtog Departementet et Andragende fra endel Gaardbrugere i Faaberg om teknisk Bistand ved en paatænkt Opførelse af nogle Forbygninger til Forebyggelse af Elvebrud i Gausa. Det anmodede derfor under 6te Juli Kanaldirektøren om efter anstillet Undersøgelse af Lokaliteten at afgive sin Betænkning angaaende Spørgsmaalet om Foranstaltninger til det

antydede Øiemed samt i Tilfælde Omkostningsoverslag over de Arbeider, som maatte findes hensigtsmæssige. 1871.

Ved Skrivelse af 14de August beordrede Kanaldirektøren Ingeniør Vogt til at anstille Undersøgelserne, hvilket blev efterkommet samme Høst. 1872.

Den 25de Oktober afgav Vogt en Indberetning med Forslag til de Foranstaltninger, som han fandt at burde træffes. Vogt fandt af flere Grunde ikke at burde foreslaa en fuldstændig Korrektion af Gausas nedre Del mellem Gustum og Udløbet, men anbefalede at beskytte Bredderne mod fortsat Brud ved direkte Forbygning og Dækning, da Bredderne vare forholdsvis lave og lette at forbygge. Den direkte Dækning havde desuden den Fordel fremfor en fuldstændig Korrektion, at den ikke behøvede at udføres paa en Gang eller i et kortere Tidsrum, da Forbygning af de enkelte Brud i mer eller mindre Grad vare uafhængige af hinanden. Da det derhos især var den høire Bred, som det gjaldt at beskytte, anbefalede han videre ved lave Grunddamme at søge at begrændse eller muligens ogsaa noget indskrænke den Vandmasse, som gik i begge de høire Elvefar, hvilket han ikke ansaa for at være til nogen Skade for det venstre Far, da Bredderne her vare stærkere, og da Bruddene kunde tilstrækkelig forbygges. Dette lod sig saa meget lettere gjøre, som der var de samme Eiere paa begge Sider, saaledes at man ikke vilde møde nogen Indsigelse fra Udenforstaaende. Han foreslog Dækningen udført af Sten efter en Skraaning 3 : 2 og gav nærmere Anvisning med Hensyn til den. Omkostningerne beregnede han idethele til omtrent Kr. 8,700 og gav et Udkast til, hvorledes de burde fordeles paa de forskjellige Eiere.

Den 28de Oktober oversendte Kanaldirektøren dette Forslag, som han tiltraadte, til Departementet, som under 4de November expederede det videre til Amtet.

II.

Forslag.

Ingeniør Vogts Forslag af 25de Oktober 1872 til Dækningsarbeider i Gausa.

III 1.

Laugens Farbargjørelse mellem Baadstø i Øier og Harpebro i Froen samt Sænkning af Losnas høieste Vandstand.

Indhold.

Side.

I. **Sagens administrative Behandling** 145

1. Laugens Farbargjørelse mellem Baadstø i Øier og Harpebro i Froen:

Andragende om Undersøgelser 145

Kanaldirektørens Indberetning af 28de August 1847 145

Departementets Ordre af 6te September 1847 til Undersøgelser m. m. 146

Schjeldrups Rapport af 28de September 1847 146

Kanaldirektørens Forslag af 13de December 1848 til Farbargjørelse af Nordli- og Randklevstrømmene 147

Kongl. Resolution af 8de Marts 1849 ang. Bevilgning 148

Arbeidets Paabegyndelse 148

Dampskibet fastsætter regelmæssig Rute 149

Andragende om Undersøgelser i Laugen op til Laurgaard og videre 149

Kanaldirektørens Rapport af 3die og 9de September 1849 ang. Befaring af Laugen samt ang. Arbeiderne 149

Departementets Ordre af 8de September 1849 til at indstille Arbeiderne og til at foretage nærmere Undersøgelser 151

Dampskibsdirektionens Andragende om Arbeidets Fortsættelse efter sin Plan 151

Oberstløinant Erichsons Erklæring af 1ste Marts 1850 ang. Reguleringsarbeiderne 152

Side.
Departementet afslaar Dampskibsdirektionens Andragende 152
Kanaldirektørens videre Undersøgelser 152
Erichsons Tegning til Sluse 153
Kanaldirektørens Forslag af 31te August 1850 til Sluseanlæg ved Randklevstrøm 153
Kanaldirektørens Forslag af 17de September 1850 til foreløbige Arbeider i Nordlistrømmen og til Buner over Trøstager 153
Vandstandsobservationer 154
Bevilgning til Buner ved Trøstager 154
Anlæg af Buner ved Trøstager 155
Generalforsamling i Dampskibsselskabet ang. Andragende til Regjeringen 155
Undersøgelser i Nordlistrømmen 156
Kanaldirektørens Forslag af 4de Februar 1851 til Regulering af Nordlistrømmen 156
Erichsons og Kanaldirektørens Befaring 156
Kanaldirektørens Forslag til Sluseanlæg i Nordli- og Randklevstrømmen 156
Kongelig Resolution af 14de August 1851 angaaende Eftergivelse af Dampskibsselskabets Tilskud og angaaende Arbeidernes Fortsættelse 157
Departementschefens og Kanaldirektørens Befaring 158
Kanaldirektørens Forestilling af 2den November 1851 ang. Bunerne ved Langsanden 158
Stenstrups og Kanaldirektørens Befaring 159
Kanaldirektørens Forslag af 12te Januar 1852 til Forsøgsarbeider 159
Kongelig Resolution af 20de Februar 1852 ang. Bevilgning til Buner ved Langsanden 159
Kanaldirektørens Forslag af 10de Januar 1853 til Farbargjørelse af Nordli- og Randklevstrømmene ved Strømkanaler 160
Kongelig Resolution af 23de Mai 1853 ang. Bevilgning til Dampskibets Drift 160
Soots Forslag af 26de Mai 1853 til Farbargjørelse 160

Side.

Kongelig Resolution af 18de Januar 1854 angaaende Anlæggets Afslutning 161
Storthingsbeslutning af 6te Juli 1854 angaaende Eftergivelse af Dampskibsselskabets Gjeld og angaaende videre Bevilgning 162
Kanaldirektørens Ledelse af Arbeiderne ophører 163
Kanaldirektørens Indberetning af 16de April 1855 ang. Soots Arbeider 163
Kanaldirektørens Indberetning af 21de April 1856 ang. Soots Arbeider 163
Uheldig Prøvefart med Dampskibet, Kanaldirektørens Indberetning derom af 3die Juni 1857 165
Kanaldirektørens Indberetning af 7de September 1857 angaaende Soots Arbeider 165
Bangs Rapport af 21de Oktober 1857 angaaende Oplodning af Strømmene 166
Farbargjørelsen opgives 166

2. Sænkning af Flomvandstand i Losna:

Losnas Sænkning af Hensyn til et Veianlæg 163
Optagelse af Kart over Losnas Udløb m. m. 164
Kanaldirektørens Forslag til Losnas Sænkning af 7de Januar 1857 164
Veibestyrerens Forslag af 2den Juni 1858 til at sænke Losna 1 Fod 166
Kongelig Resolution af 16de November 1861 angaaaende Bevilgning til Losnas Sænkning 166
Bangs Forslag til Forandringer i Planen for Sænkningen 167
Blix's Rapport af 6te Mai 1863 om Maalinger 167
Kanaldirektørens Betænkning af 6te Juni 1863 angaaende Plan for Sænkningen 167
Departementets Bestemmelse af 26de Juli 1863 angaaende Sænkningsarbeidet 168
Sænkningsarbeidets Udførelse 168
Lassens Rapport af 30te Mai 1864 om Sænkningsarbeiderne 168
Andragende om Losnas yderligere Sænkning af 25de Oktober 1876 169

Side.

Nysoms Betænkning af 23de December 1879 angaaende yderligere Sænkning 169

Kanaldirektørens Erklæring af 31te Febr. 1879 angaaende Sænkningen 170

II. **Forslag** 171

III. **Arbeidets Kostende** 173

III 1.

Laugens Farbargjørelse mellem Baadstø i Øier og Harpebro i Froen samt Sænkning af Losnas høieste Vandstand.

I.

Sagens administrative Behandling.

Til Lettelse for den betydelige Færsel gjennem Gud- 1847.
brandsdalen, hvorigjennem dengang fast al Trafik overland Andragende om Undersøgelser.
mellem Kristiania og Throndhjem foregik, havde Kjøbmand Wiese paa Lillehammer vakt Motion om Dampskibsfart paa Laugen og om til den Hensigt at faa Vasdraget farbargjort fra Baadstø ved Losnas søndre Ende op til Harpebro i Froen, en Længde af henimod 4 Mile, samt om muligt at faa Farbargjørelsen udstrakt helt ned til Mjøsen. Da hans Plan optoges med Interesse af Beboerne opover Dalen, henvendte han sig i en Skrivelse af 26de Juli til Chefen for Indredepartementet med en Del Oplysninger om Forholdene der og anholdt om, at Kanaldirektøren maatte gives Anledning til at undersøge dem og afgive sin Formening om, hvilke Foranstaltninger der fra det Offentliges Side muligens burde foretages til Lettelse og Forbedring af en intenderet Dampskibsfart. Departementet beordrede (under 29de Juli) Direktøren til at anstille de ønskede Undersøgelser.

Efter paa Returen fra en Reise videre nordover at Kanaldirektørens Indberetning af 28de Aug. 1847.
have besigtiget den omhandlede Strækning af Laugen meddelte han i sin Indberetning til Departementet af 28de

1847. August, at Strækningen mellem Holmen (eller Baadstø) og Harpebro-Strømmen forstørstedelen var farbar for Dampskibe, som ikke stak dybere end 2½ à 3 Fod, og at de Steder, der vilde lægge de største Hindringer iveien for Dampskibsfarten i den omhandlede Strækning, nemlig Randklevstrømmen og Nordlistrømmen, lettelig og uden meget store Bekostninger kunde korrigeres. Han antog, at Farbargjørelsen burde udstrækkes gjennem Harpebro-Strømmen helt op til Harpebro Fos, fordi der fandtes god Stoppeplads for Dampskibet og let Anledning til Veianlæg fra samme op til Hovedveien, uagtet denne sidste Strækning vilde paakræve større Omkostninger, da Faldet her sandsynligvis vilde nødvendiggjøre Udgravning af en Kanal og Anlæg af en Sluse. Til Sagens nærmere Bearbeidelse, bemærkede han, var Optagelsen af et hydrografisk Kart nødvendig.

Ordre af 6te Septbr. 1847 til Opmaaling og Udarbeidelse af Forslag.

Under 6te September beordrede Departementet Kanaldirektøren til ved Assistenten Løitnant Schjeldrup at lade optage et saadant Kart fra Harpebroen i Froen ned gjennem Losna og derefter at udarbeide fuldstændig Plan og Overslag for Farbargjørelsen.

Schjeldrups Rapport af 28de Septbr. 1847.

Allerede samme Høst foretog Schjeldrup Opmaaling og Lodninger i Nordli- og Randklevstrømmene, men kunde formedelst den langt fremrykkede Aarstid og et indtruffet Uheld med Nivellerinstrumentet ikke fuldføre Undersøgelsen. Han afgav under 28de September Rapport.

1848. Efter at have modtaget en af B. Dorph udarbeidet Beskrivelse med 3 Krokier af Elvestrækningen nedenfor Losna (dateret 24de Januar) reiste Kanaldirektøren den 11te Mai ledsaget af sin Assistent, Ingeniørløitnant Thams, til Stedet for at fortsætte Undersøgelserne. 4 Vandmærker anbragtes til Observation af Vandstandene, et ovenfor Harpebrostrømmen i Bassinet mellem samme og Fossen, et nedenfor Strømmen, et ovenfor Nordlistrøm og et nedenfor Randklevstrøm.

Vandstandsobservationerne paabegyndtes den 1ste Juli og fortsattes indtil Isen havde lagt sig, undtagen for Vand-

mærket ved Elstad nedenfor Randklevstrømmen, hvor de afsluttedes allerede den 21de September. 1848.

Kanaldirektørens Forslag af 13de Decbr. 1848 til Nordli- og Randklevstrømmenes Farbargjørelse.

Da det til Fart paa Losna og den tilstødende Del af Laugen bestemte Dampskib allerede var ankommet fra England og færdigt til at sammensættes, var det af Vigtighed snarest at faa opgjort Plan for de nødvendige Reguleringsarbeider. Under 13de December indsendte derfor Kanaldirektøren til Departementet sin Rapport over Befaringen af Laugen Elv og over de befalede Undersøgelser samt afgav et Forslag med Overslag til de Arbeider, der burde udføres i Nordlie- og Randklevstrømmene. I denne Rapport gav han en kort Beskrivelse af Laugens Vasdrag fra Rosten og ned til Mjøsen med Bemærkninger angaaende Muligheden af dets Farbargjørelse. Nærmere beskrev han den Del deraf, om hvis Farbargjørelse der dengang var Tale. Ved Nordli kommer fra Nord paa Grændsen mellem Froen og Ringebo Frya Elven ned i Laugen. Den fører i Flomtiden meget Material med sig, og da dens Flom indtræffer tidligere end Laugens, aflægger den Materialet i denne strax nedenfor Sammenløbet. Laugen bliver derved opstuvet, og den saakaldte Nordlistrøm dannet, hvor Elven har maattet dele sig i flere Arme over Grunden. Det samme er Tilfældet nede ved Vaala-Elvens Udløb i Laugen, hvor paa lignende Maade Randklevstrømmen er opstaaet. Forslaget gik ud paa ved Bortryddelse af større Stene, Separationsværker, Parallelværker og Buner af Fletværk samt tildels ved Gjennemgravning af enkelte Ører at bringe Strømmen til selv at oparbeide sig et for Baad- og Dampskibsfart tilstrækkeligt Løb og Fald. De samtlige Omkostninger vare beregnede til Kr. 11,200. Med Hensyn til Spørgsmaaom, hvem der skulde udrede disse Omkostninger, gjorde Kanaldirektøren opmærksom paa, at Elven efter fuldført Regulering vilde kunne befares af Dampskib og almindelige Elvebaade med en Bæreevne af 12 á 20 Tønder, som dels kunde roes dels stages eller trækkes i Strømmene, medens den ei vilde blive farbar for større Flodfartøier. Alligevel maatte den ansees for en alfar Vei.

1849. Ved kongelig Resolution af 8de Marts blev det der-

Kongl. Resolution af 8de Marts 1849 ang. Bevilgning.

efter bestemt:

«1. At der til Farbargjørelse for et Dampskib af en Strækning af Laugen fra Fryas Udløb i samme ned til Elstadevjen, overensstemmende med det af den forrettende Kanaldirektør derom fremsatte Forslag — hvori det dog overlades Arbeidsbestyrelsen at foretage de mindre væsentlige Forandringer, som under Arbeidets Udførelse maatte findes hensigtsmæssige — af Statskassen naadigst bevilges Halvdelen af det til dette Arbeides Udførelse beregnede Beløb med Kr. 5,600, hvilket Beløb bliver at udrede af den til uforudseede og tilfældige Udgifter paa Budgettet opførte Sum.

2. At den anden Halvdel af Udgifterne ved dette Foretagende, eller Kr. 5,600, forskydes af Statskassen mod, at der for dette Beløb af det til Istandbringelsen af en Dampskibsfart paa Laugen dannede Interessentsbab udstedes en 4 pCt. rentebærende Obligation, der bliver at indfrie inden Udløbet af Aaret 1850».

Ved at meddele Kanaldirektøren denne Resolution gav Departementet ham under 12te Marts Ordre til snarest muligt at paabegynde Arbeidet.

Arbeidets Paabegyndelse.

Allerede den 16de Marts satte han Reguleringsarbeiderne igang; men paa Grund af stærk Tæle og vanskelig Adgang til dygtige Arbeidsfolk kunde de ikke fremmes med den paaregnede Hurtighed, saaledes at flere af de foreslaaede Værker endnu stode tilbage at udføre, da Arbeidet den 12te Mai paa Grund af Vandets Vext maatte indstilles indtil Videre. Under den da indtrædende Hjemmeflom gik der en stærk Isgang i Elven, som forvoldte Beskadigelse paa forskjellige Dele af Værkerne, og hvorom Kanaldirektøren i sin Rapport af 24de Mai 1849 bemærkede, at dersom han tidligere havde havt Anledning til at iagttage den eller af foregaaende Beretninger kunnet forestille sig den, saa vilde han ikke paa alle Steder have foreslaaet den benyttede Bygningsmaade. Til Arbeidet var anvendt Kr. 8,578.37, iberegnet Kr. 568 i Diæter for Administrationen og Kr. 960 som Værdi af resterende Materialier, og udtalte Kanaldirektøren i sin Rapport, at den kalkulerede Sum efter Restarbeidernes Udførelse sandsynligvis vilde vise sig

tilstrækkelig, saafremt ingen yderligere Beskadigelse indtraf paa de udførte Anlæg. 1849.

Med Hensyn til Virkningen af de allerede udførte Arbeider bemærkede han i samme Rapport, at de egentlige Stryg ved Randklev og Nordli vare betydeligt formindskede. Den øverste Del af Nordlistrømmen kunde saaledes uden Vanskelighed roes op, og efter Udtalelse fra Dampskibets Fører skulde det samme være Tilfældet ved Randklevstrømmen. Han foreslog Arbeidets Gjenoptagelse til Høsten, hvortil Departementet under 5te Juni gav sit Samtykke.

Dampskibet bet fastsætter regelmæssig Rute.

Dampskibet Dale-Gudbrand havde strax, efter at Elven var ¡bleven isfri, villet begynde en regelmæssig Fart mellem Baadstø i Øier og Elstad i Ringebo, og trods de indtrufne Beskadigelser paa de opførte Værker antog Skibets Fører dog, at Ruten kunde forlænges til Harpebro i Froen under almindelig Vandstand, naar den gamle Bune ved Haringen blev bortryddet. Med Kanaldirektørens Samtykke af 16de Juli blev Kr. 61.33 af de bevilgede Midler anvendt paa denne Bortryddelse, men Dampskibet maatte dog senere indstille sin Fart gjennem Randklevstrømmen.

Andragende om Undersøgelser op til Laurgaard og videre.

Under 1ste Mai modtog Departementet en Forestilling af 10de Marts fra Prokurator Hindrum, Gaardbruger Lundh, Lensmand Walle m. Fl., hvori de blandt Andet androg om, at det maatte blive Kanaldirektøren paalagt for Statskassens Regning at undersøge Muligheden af en forlænget Dampfart opover Laugen fra Harpebro til Laurgaard i Sell og igjennem Otta til Skiager i Lom. Paa sit Reiseforslag af 30te Januar havde Kanaldirektøren ogsaa foreslaaet en Befaring af Vasdraget i samme Anledning og under 2den Februar faaet den bifaldt.

Kanaldirektørens Rapport af 3die og 9de Septbr. 1849 ang. Befaring af Laugen og Strømarbeiderne.

I Forening med Flødningsinspektør Soot tiltraadte Kanaldirektøren den 12te August Reisen opover Vasdraget. De besaa da først Nordli- og Randklevstrømmene og derefter den ovenfor liggende Del af Vasdraget. I sine Rapporter af 3de og 9de September har Kanaldirektøren særskildt behandlet Besigtigelsen og Befaringen.

I Rapporten over Nordli- og Randklevstrømmene af 3die September bemærkede Kanaldirektøren, at han havde an-

1849. taget, at Dampskibet skulde kunne passere Randklevstrømmen ved høiere Vandstande, baade fordi den da havde Dybde nok, og fordi Faldet i den ved stigende Vandstand formindskedes, efter hvad Vandstandsobservationerne udviste. Efter tvende mislykkede Forsøg paa under høiere Vandstande at passere dem med Dampskibet havde dets Direktion imidlertid opgivet det, og den Mening havde gjort sig gjældende blandt Interessentskabet, at de foreslaaede Reguleringer ei vilde føre til noget gunstigt Resultat, men at man burde gribe Sagen an paa en anden Maade. Paa Kanaldirektørens Foranledning blev der under og efter hans Nærværelse paa Stedet paany anstillet Forsøg paa at passere Randklevstrømmen med Dampskibet, men om det end engang lykkedes at komme et Stykke videre op end tidligere, maatte de dog ansees mislykkede, og maatte Strømmen dengang betragtes som inpassabel. Af Forsøgene gjorde Kanaldirektøren den Slutning, at det ved høit Vande var Strømhastigheden og ved lavt Vande Strømsætningen i Forbindelse med en temmelig stor Hastighed, som hindrede Dampskibet fra at gaa op, og antog han Grændsen imellem disse Vandstande til 3 à 4 Fod paa Elstads Mærke. Med Hensyn til Strømhastigheden, saa fandt han den vistnok ved høieste Vand at maatte være større end oprindelig af ham antaget, men Dampskibet Dale-Gudbrand var ogsaa uheldigt konstrueret som Flodfartøi, idet dets Skrog (20 Fod bredt og 95 Fod langt) var for stort i Forhold til dets Maskine, en enkelt, 30 à 35 Hestes Maskine, og idet dets Hjulskovler derhos ikke stak dybt nok i Vandet. Oberst Erichson havde engang løselig antydet Anlægget af en Sluse som det rette Middel til at kunne passere Strømmen, og Dampskibets Aktieiere havde foreslaaet at grave en Rende gjennem Strømmens østre Løb, men Kanaldirektøren holdt dog fremdeles paa den af ham foreslaaede Plan dog med enkelte mindre Modifikationer og begrundede nærmere denne sin Formening. Nordlistrømmen antog han som farbar og foreslog tilslut:

enten, at Arbeidet til Høsten skulde fortsættes efter den paabegyndte Plan, dog med det Tillæg, at Værkerne

ved Randklevstrømmen opførtes til en Høide, som svarede til 4 paa Elstad Mærke, og at der gjennem Løbet mellem Borkøen og Gaasøen udgraves en 50 Fod bred Rende til en saadan Dybde, at den fik 4 Fod Vand ved en Vandstand af 3.5 paa Elstad Mærke, 1849.

eller, at Arbeidet indstilledes for indeværende Aar, og at der anstilledes nærmere Undersøgelser med Hensyn til et Sluseanlæg og derefter indgaves fuldstændigt Forslag om den hensigtsmæssigste Maade, hvorpaa Randklevstrømmen kunde gjøres farbar.

I sin Rapport af 9de September over Befaringen af Laugen og Otta bemærker Kanaldirektøren til Slutning, efterat have givet en Beskrivelse af Elvenes Fald- og Strømforholde, at der er mange og væsentlige Hindringer iveien for en Farbargjørelse af Laugen fra Harpefossen til op mod Laurgaard. Uden nærmere Undersøgelse ved lav Vandstand kunde man ikke angive nogen bestemt Maade, hvorpaa Elven kunde gjøres seilbar eller endog tilnærmelsesvis nævne nogen Sum, som dette Foretagende vilde koste. Af den hele Distanse 78,500 Alen vare 33,000 Alen ufarbare foruden de jævnlige Afbrydelser mellem korte seilbare Strækninger. De nødvendige Kanaler med en samlet Længde af næsten 2 Mile med 20 à 30 Sluser vilde medføre langt større Omkostninger, end der ved dette Foretagende burde være Tale om.

Da Kanaldirektøren i sin førstnævnte Rapport af 3die September havde fremsat tvende alternative Forslag med Hensyn til, hvad der videre burde foretages ved Randklevstrømmen, forlangte Departementet under 5te September hans bestemte Erklæring om, hvilket af disse han ansaa for det hensigtsmæssigste. Han anbefalede da under 6te s. M. det andet alternative (Indstillen af Arbeiderne og Anstillen af nærmere Undersøgelse for et Sluseanlæg).

Departementet gav under 8de s. M. Ordre hertil.

Dampskibsdirektionens Andragende om Arbeidet Fortsættelse efter sin Plan

Direktionen for Dampskibet, der frygtede for, at det nu reiste Spørgsmaal om Anlægget af en Sluse vilde forhale Sagen og for længere Tid hindre Dampskibet i at faa udstrakt sin Rute opover til Froen, fremholdt igjen sin

1839. Plan: at faa oparbeidet en tilstrækkelig Rende i Randklevstrømmens østre Løb. Kanaldirektøren havde i en privat Skrivelse søgt at overbevise dem om Uhensigtsmæssigheden af dette Projekt, men paa en Generalforsamling i Interessentskabet den 9de Oktober, hvor denne Skrivelse blev foretaget, var dog Stemningen for Direktionens Plan saa samlet, at denne under 15de Oktober androg Departementet om, at den omhandlede Rende strax maatte blive oparbeidet, idet den samtidigt søgte at motivere Fordelene derved. Paa Departementets Anmodning af 20de s. M. om at erklære sig herover, henviste Kanaldirektøren under 23de Oktober til sine Udtalelser angaaende dette Spørgsmaal i sit Forslag af 13de December 1848 og sin Rapport af 3die September 1849 og paapegede det Usandsynlige i at kunne udføre Renden i den indeværende Høst, hvorhos han androg om Udsættelse med at give udførligere Erklæring om det i Ansøgningen fremsatte Forslag, indtil han havde indhentet den svenske Oberstløitnant Erichsons Formening om Sagen. Hertil gav Departementet under 30te Oktober sit Samtykke.

Efter at have udarbeidet et Extrakt af Sagen vedkommende Farbargjørelsen for et Dampskib af Randklev- og Nordlistrømmen oversendte Kanaldirektøren under 23de December dette med flere Bilag til Erichson, der velvilligen havde lovet ham at afgive sin Formening derom.

1850. Erichsons Erklæring af 1ste Marts 1850 og. Reguleringsarbeiderne.

Den 1ste Marts modtog han et Promemoria angaaende Sagen fra Oberstløitnanten, hvorefter den af Dampskibsdirektionen foreslaaede Rende fraraadedes og Anlæg af en Sluse med Kanal anbefaledes som det rette Middel. Departementet meddelte derpaa Direktionen i Henhold til Kanaldirektørens Forslag under 11te Marts, at det ikke kunde anbefale dens Forslag, og at det derfor ikke havde troet at burde gjøre det til Gjenstand for underdanigst Foredrag, medmindre saadant udtrykkelig skulde forlanges. Samtidig anmodede det Kanaldirektøren om at afgive Forslag med Overslag til Randklevstrømmens Farbargjørelse.

Departementet afslaar Dampskibsdirektionens Andragende.

Kanaldirektørens videre Undersøgelse.

I sidste Halvdel af April var Kanaldirektøren paa Stedet for at gjøre de videre fornødne Undersøgelser i An-

ledning af Sluseprojektet og anstillede nogle Forsøg ved Nordlistrømmen (kfr. Kanaldirektørens Skrivelse af 15de Mai). Og efterat de saaledes indhentede Materialier vare ordnede, oversendte han dem under 4de Juni til Oberst Erichson til videre Udarbeidelse af Plan til en Sluse samt senere under 16de Juli Vandstandslister tilligemed en Del Bemærkninger angaaende Bundens Beskaffenhed ved Randklevfossen. Den 18de Juli sendte Erichson den forlangte Tegning til Slusen uden nærmere Beskrivelse, da han havde instrueret Kaptein Waligorski, der overbragte Tegningen, med Hensyn til de fornødne Forklaringer. Kanaldirektøren udarbeidede derefter et fuldstændigt Forslag til Sluseanlægget med tilhørende Overslag ved Randklevstrømmen og oversendte det under 31te August til Departementet, idet han lovede senere at udtale sig angaaende Nordlistrømmen og de enkelte andre Arbeider, som kunde behøves paa andre Steder i Laugen, naar han havde undersøgt Virkningen af den sidste Flomgang. Efter dette Forslag skulde saavidt muligt Løbet indom Borkøen benyttes og gjennem Øen graves en Kanal og i den anlægges en tarvelig Sluse, medens den øvrige Del af Løbet skulde afdæmmes. Omkostningerne ved Anlægget vare anslaaede til Kr. 20,000.

1850.

Erichsons Tegning til Sluse.

Kanaldirektørens Forslag af 31te Aug. 1850 til Sluseanlæg ved Randklevstrøm.

Departementet lod gjennem Amtet Interessentskabet gjøre sig bekjendt med Forslaget og indledede Underhandlinger om Maaden, hvorpaa de fornødne Midler kunde tilveiebringes.

Efter en Reise gjennem Østerdalen og Gudbrandsdalen indberettede Kanaldirektøren under 17de September til Departementet, at den sidste Flom ikke havde foraarsaget væsentlige Forandringer i Elveleiet mellem Nordli og Elstad, kun udenfor Onshus var det for Dampskibet bestemte Løb blevet noget dybere uden dog at have faaet tilstrækkelig Dybde. Han foreslog, at der endnu den daværende Høst blev udført endel mindre Arbeider ved Nordlistrømmen og mellem samme og Randklevstrømmen dels for at benytte de i Behold værende Materialier og dels for at give Elven Tid til at uddanne sig efter de nye foreslaaede Værker, dog under Forudsætning, at det var afgjort med

Kanaldirektørens Forslag af 17de Septbr. 1850 til foreløbige Arbeider i Nordlistrøm og Buner ved Trøstager.

1850. Hensyn til Randklevstrømmens Farbargjørelse. Han indberettede videre, at han paa Dampskibsdirektionens Anmodning havde befaret Elvestykkerne ovenfor Nordlistrømmen og nedenfor Elstad, hvilke forhen ikke havde været undersøgte, og bemærkede med Hensyn til dem, at der ovenfor Nordlistrømmen ingen Hindringer fandtes for Dampskibet indtil under Harpebrostrømmen, og at han ansaa det for uhensigtsmæssigt efter de vundne Erfaringer at søge denne Strøm farbargjort. Nedenfor Elstad havde han fundet Elven grund paa flere Steder, især ved Gaarden Trøstager, hvor den paa en Længde af 150 Fod kun var 2 Fod dyb ved laveste Vand. Dampskibet, som derfor til sine Tider ikke havde kunnet gaa op til Elstad, havde ved Hjælp af Harver og Sneplauge forsøgt at skjære en Rende gjennem Grunden, men forgjæves. Elvebredderne stode her i Brud og for at beskytte dem var der fremsat Forslag om Anbringelse af Buner, som tillige skulde indskrænke Elveleiet og fordybe Strømfuren. Et Møde af Landeierne agtedes i den Anledning afholdt, og saafremt Forslaget maatte antages, var det Kanaldirektørens Hensigt at foreslaa for Departementet at understøtte Foretagendet med en ringe Sum, for at formaa Landeierne til at udføre Arbeidet saaledes, at den størst mulige Fordel for Seilfarten opnaaedes.

Vandstandsobservationer.

Paa denne sin Reise lod Kanaldirektøren anbringe nye Vandmærker under Harpebrostrømmen, ved Onshus, Elstad og Baadstø, men ansatte foreløbig kun Observatører ved det førstnævnte og formaaede Dampskibsføreren til at observere de tvende sidstnævnte.

Bevilgning til Buner ved Trøstager.

Efterat Dampskibets Direktion havde konferreret med Landeierne og faaet deres Løfte om Bidrag til Anlæg af de foreslaaede Buner ved Trøstager, satte den sig i Forbindelse med Kanaldirektøren for at faa udvirket et Tilskud af offentlige Midler til dette Foretagende, idet den selv lovede at bidrage for Dampskibets Vedkommende. Kanaldirektøren indgik da under 28de September med en Forestilling til Departementet, hvori han under Henvisning til sin Indberetning af 17de s. M. foreslog bevilget Kr. 200 af Kanalvæsenets tilfældige Udgifter som Bidrag til Lau-

gens Regulering ved Trøstagersanden under Forudsætning af, at der for denne Sum og det forventede Bidrag fra Dampskibsdirektionen og Landeierne kunde udføres et saa fuldstændigt Arbeide, at Hensigten med Sandsynlighed kunde ventes opnaaet. 1850.

I Skrivelse af 4de Oktober gav Departementet sit Samtykke hertil paa de foreslaaede Betingelser, hvorefter Kanaldirektøren allerede den 14de s. M. reiste til Stedet, sluttede Kontrakter med Landeierne om Bidrag i Materialier og traf Forberedelser til Arbeidets Paabegyndelse. Det bestod i Anlæg af 4 Buner paa høire Bred, tilsammen 315 Alen lange og 4 paa venstre, tilsammen 250 Alen lange, samt i en 100 Alen lang Dam tværsover Løbet indenfor Trøstagerøen for at afstænge dette (kfr. Kanaldirektørens Skrivelse til Departementet af 4de November). Bunerne anlægges.

De her nævnte Anlæg bleve fuldførte Vaaren 1851, og efter forskjellige Skrivelser fra Dampskibsfører Henriksen og en af Dampskibets Direktører skal de have gjort god Virkning.

Paa en Generalforsamling af Interessentskabet for Dampskibet blev der enstemmig fattet følgende Beslutninger: Generalforsamling i Dampskibsselskabet ang. Andragende til Regjeringen.

1. Til Arbeiderne ved Trøstagersanden bevilges Kr. 120.
2. Direktionen bemyndiges til paa Interessentskabets Vegne at indgaa til Regjeringen med motiveret Andragende om, at den — Regjeringen — vil foranledige en kongelig Proposition fremsat for næste Storthing om, at Laugen Elv vorder farbargjort for Dampskibsfart mellem Ringebo og Froen paa Statskassens Bekostning, ialfald mod at Interessentskabet betaler en billig aarlig Afgift til Statskassen.
3. Direktionen bemyndiges til paa Interessentskabets Vegne at ingive motiveret Andragende til Regjeringen om at bevirke, at den Sum, som Interessentskabet for Dale-Gudbrand i sin Tid forpligtede sig til ved udstedt Obligation at betale til Statskassen for den intenderede Regulering af Randklev- og Nordlistrømmene, men som ei førte til det forønskede Maal, maatte eftergives

1850. Interessentskabet, dog med Bibehold af Interessentskabets juridiske Ret i den herommeldte Anledning.

Undersøgelse af Nordlistrøm.

Forat kunne udarbeide et fuldstændigt Forslag til de nødvendige Reguleringsarbeider i Nordlistrømmen fik Kanaldirektøren paa Forestilling af 19de November Departementets Samtykke af 21de s. M. til at lade Assistenten foretage en fuldstændig Oplodning af Elveleiet, hvilken ogsaa i Slutningen af December blev udført.

1851. Kanaldirektørens Forslag til Regulering af Nordlistrøm m. m.

Den 4de Februar indsendte Kanaldirektøren det belovede Forslag til Regulering af Nordlistrømmen og et nedenfor liggende Elvestykke. I Nordlistrømmen var Faldet i det Hele, men ujævnt fordelt ved laveste seilbart Vand 5 Fod, og det kunde saaledes synes at være ligesaa megen Grund til at anlægge Sluse her som i Randklevstrømmen, men da en saadan med tilhørende Kanal vilde koste 28 à 32,000 Kr., og da der her var Anledning til at faa en nogenlunde ret Seilrende, foreslog han en saadan og beregnede Omkostningerne ved den til Kr. 10,800. I Elvestykket nedenfor ved Langsand foreslog han ved Gravning og ved Reparation af en tidligere anbragt Dam og Bune at oparbeide en Rende hvis Kostende beregnedes til Kr. 1,200.

Erichsons og Kanaldirektørens Befaring.

I sidste Halvdel af Mai befor Oberst Erichson i Forening med Kanaldirektøren Randklev- og Nordlistrømmene for efter en personlig Iagttagelse af Lokaliteterne at afgive sin Formening om de Foranstaltninger, som burde træffes. Den Konferance de nævnte Herrer her havde, ledede til, at Kanaldirektøren strax foretog videre Undersøgelser med Hensyn til Muligheden af at omgaa Nordlistrømmen med en Kanal og Sluse.

Kanaldirektørens Forslag til Sluseanlæg i Nordli- og Randklevstrømmen.

Han udarbeidede et nyt Forslag i den Retning, og idet han gav en kort Beskrivelse af de ved Befaringen gjorte Iagttagelser med Hensyn til Vasdraget forøvrigt mellem Bredeveien i Froen og Baadstø, opsatte han samlet sit tidligere Forslag til Sluseanlægget i Randklevstrømmen og det nu for Nordlidstrømmen udarbeidede, hvorefter Udgifterne skulde blive:

for Kanal med Sluse ved Randklevstrømmen	Kr.	30,742.67		1851.
- « — « Nordlistrømmen . .	«	69,446.67		
- Tilsyn, Redskaber, midlertidige Bygninger og uforudsede Udgifter omtr. 10 pCt.	«	9,810.66		
tilsammen	Kr.	110,000.00		

Saaledes oversendte han det under 17de Juni til Departementet.

Efter dette Forslag skulde Kanalen om Nordlistrømmen anlægges paa venstre Bred, den øvre udgraves i den flade Sand og for den nedre benyttes Løbet indenom Langøen med Slusen i den fremspringende Odde ovenfor Langøen. Slusen tænktes bygget som den i Randklevstrømmen. Paa Departementets Henvendelse anbefalede Oberst Erichson Forslaget.

Kongl. Resolution af 14de Aug. 1851 ang. Eftergivelse af Dampskibsselskabets Tilskud samt Arbeidernes Fortsættelse.

I Anledning af de Andragender, som i Henhold til Beslutninger af Generalforsamlingen i Interessentskabet for Dampskibet bleve indsendte fra dettes Direktion til Departementet, faldt der under 14de August kongelig Resolution for:

«1. At det naadigst befales tilkjendegivet Direktionen for Dampskibet Dale-Gudbrand i Anledning af dens underdanigste Ansøgning, at der ikke for det nu forsamlede Storthing bliver at fremsætte nogen naadigst Proposition angaaende Bevilgelse af de fornødne Midler til Farbargjørelse af Laugen Elv mellem Elstad i Ringebo og Harpebro i Froen.

2. At det naadigst bestemmes, at noget Krav for Tiden ikke bliver at gjøre gjældende i Anledning af den af den nævnte Direktion overensstemmende med den kongelige Resolution af 8de Marts 1849 udstedte Obligation for et Beløb af indtil Kr. 5,600.

3. At det naadigst paalægges Departementet for det Indre i betimelig Tid, inden næste Storthing træder sammen, at indgaa med en underdanigst Indstilling om, hvorvidt der for bemeldte Storthing bør fremsættes nogen naadigst Proposition angaaende Bevilgelsen af de fornødne Midler til Farbargjørelse af den omhandlede Strækning af Laugen samt i Forbindelse dermed angaaende den ansøgte Eftergivelse af det under denne Resolutions 2den Post omhandlede Beløb».

1851. Departementchefens og Kanaldirektørens Befaring.

I Forening med Departementchefen og Expeditionssekretæren befor Kanaldirektøren den her omhandlede Strækning af Laugen. Saavidt man ved den flygtige Besigtigelse kunde iagttage det, bemærkede man ingen Forandring i Nordlistrømmen. Ved Langsanden derimod gik Dybfuren nu søndenfor Bunen, saa at det var vanskeligt at komme ind, og da man fandt Tidspunktet beleiligt til at restaurere Dammen og aabne Vinterrenden vestom Langsanden, foreslog Kanaldirektøren de i den Hensigt fornødne Arbeider og lod dem med Departementchefens Samtykke strax sætte iværk og hertil anvende et Beløb af Kr. 400, mod senere derom at afgive Forestilling. I Randklevstrømmen fandt man heller ingen væsentlig Forandring, og omtalte man Muligheden af at benytte Løbet indenom Borkøen samt Hensigtsmæssigheden af at benytte et mindre dybtgaaende Fartøi med stærkere Maskine. Ved Trøstagersanden fandt man Virkningen af de der anlagte Buner god, og enedes om delvis Forhøielse delvis Forlængelse af flere af dem.

Ved Tromnæsstrømmen kom Anbringelse af Moringsindretninger paa Tale.

Kanaldirektørens Forestilling af 2den Novbr. 1851 ang. Bunerne ved Langsanden.

Senere efter Hjemkomsten til Kristiania foreslog Kanaldirektøren videre under 2den November, at der foruden ovenanførte Kr. 400 endnu anvendtes Kr. 200 til at fuldføre de øvrige foreslaaede og paabegyndte Buner ved Langsanden for at være saa meget sikrere paa et heldigt Udfald, og søgte han Departementets Approbation paa Anvendelsen saavel af disse 200 Kr. som af de under Befaringen disponerede 400 Kroner. Inden denne var udfærdiget, men formodentlig med Departementschefens Samtykke blev samtlige de foreslaaede Arbeider udførte, og efter en Skrivelse fra en af Dampskibets Direktører havde de gjort den tilsigtede Virkning, men Direktøren gjorde opmærksom paa, at Strømmen ved Langsandens sydlige Ende senere havde taget Retning tværs over Laugen lige mod det østre Land, ligesom han ogsaa indberettede om et Jordskred strax nordenfor Randklevbjerget, som havde havt en skadelig Ind-

flydelse paa Strømsætningen der, saaledes at Strømmen kastedes tværs over Laugen mod Vaala-Elven. 1851.

Forinden Departementet gjorde videre ved Kanaldirektørens Forslag af 17de Juni, ønskede det efter de Udtalelser, som vare faldne under den sidst anstillede Befaring, at erholde Oplysning om, hvorvidt en anden Konstruktion af Dampskibet kunde være af Indflydelse paa Valget af de Midler, hvorved Strømmene skulde kunne farbargjøres, og konsulerede i den Anledning Bestyreren af Akers mekaniske Værksted, Kaptein Stenstrup, hvem det anmodede om efter Konferance med Kanaldirektøren enten alene eller i Forening med denne at afgive Betænkning.

I Forening befor Kanaldirektøren og Stenstrup den omhandlede Del af Vasdraget først i Midten af Mai og senere under Høivande i Begyndelsen af August. Under 12te August afgav Stenstrup sin Erklæring, hvorefter Randklev- og Nordlistrømmene paa hensigtsmæssigste Maade skulde kunne farbargjøres ved i Randklevstrømmens østre og Nordlistrømmens vestre Løb at fordele Faldet jævnt i regelmæssige Render, om hvis Dimensioner han og Kanaldirektøren vare enige. For i denne Retning at kunne udarbeide nyt Forslag med Overslag ansaa Kanaldirektøren det nødvendigt at anstille forskjellige Forsøgsarbeider for at samle Erfaringer med Hensyn til Priser samt Tiden og Maaden, hvorpaa Arbeiderne burde tages fat, og foreslog under 20de September, at der til dette Øiemed bevilgedes Kr. 2,400 af Kanalvæsenets tilfældige Udgifter. 1852.

Stenstrups og Kanaldirektørens Befaring.

Kanaldirektørens Forslag af 12te Januar 1852 til Forsøgsarbeiderne.

For de til Langsanden ved Onshus m. m. disponerede Midler faldt der under 20de Februar saadan kongelig Resolution:

Kongl. Resolution af 20de Febr. 1852 ang. Bevilgning til Buner ved Langsanden.

> «At der af de til tilfældige Udgifter ved Kanalvæsenet samt til Understøttelse af enkelte Arbeider i Elvedragene bevilgede Midler naadigst tillades anvendt et Beløb af indtil Kr. 600 til Udførelse af nogle af den forrettende Kanaldirektør foreslaaede Arbeider til Regulering af et Stykke af Laugen Elv nedenfor Nordlistrømmen.»

Ifølge en Skrivelse fra Dampskibsfører Henriksen af 22de Marts vare disse Arbeider da færdige.

1853. Den 10de Januar indsendte Kanaldirektøren et nyt Forslag til Farbargjørelse af Nordli- og Randklevstrømmene ved Strømkanaler. Han gav deri først en kort historisk Oversigt over Sagens hidtidige Gang og paaviste Fordelen ved Strømkanaler fremfor den tidligere anvendte Methode at koncentrere Elvens Fald paa enkelte Punkter og passere disse ved Hjælp af Sluser. De foreslaaede Strømkanaler skulde have Bundbredder af 80 Fod, en Dybde ved laveste Vand af 3 Fod og et relativt Fald af $^1/_{1000}$, hvorved efter al Sandsynlighed Vandets Hurtighed ei vilde komme til at overstige 3.8 à 4.4 i Sekundet. Det hele Anlæg beregnede han til at koste Kr. 56,000.

Kanaldirektørens Forslag af 10de Janr. 1853 til Farbargjørelse af Nordli- og Randklevstrømmene ved Strømkanaler.

Paa Grund af disse betydelige Omkostninger fandt Departementet, at Sagen burde henstaa og sættes tilside for de Projekter om Forbedringer af Veien gjennem Gudbrandsdalen, som nu vare bragt paa Tale. Det gav derfor ogsaa mundtlig Ordre til ikke at foretage de paatænkte Forsøgsarbeider. For dog midlertidig at assistere Dampskibsinteressentskabet til at holde Skibet igang paa den farbare Strækning blev det paa Departementets Indstilling ved kongelig Resolution af 23de Mai 1853 bestemt:

Kongl. Resolution af 23de Mai 1853 ang. Bevilgning til Dampskibets Drift.

«1. At der som Bidrag til Bestridelse af Driftsomkostningerne ved Dampskibet Dale-Gudbrands Fart paa Losna i indeværende og næste Aar naadigst tilstaaes bemeldte Dampskibsinteressentskab af Statskassen et Beløb af 200 Spd. (800 Kr.) for hvert af de nævnte Aar under Betingelse af, at Dampskibet i al den Tid af bemeldte Aar, hvori Vandstanden tillader det, holdes i Gang paa Losna.

2. At ovennævnte Beløb naadigst befales udredet af den til Bestridelse af tilfældige og uforudseede Udgifter i Almindelighed paa Budgettet opførte Sum».

Interessentskabet besluttede paa en Generalforsamling at anvende Kr. 80 til at rydde væk en Del af det ovennævnte Jordskred ved Randklevstrømmen.

Soots Forslag af 26de Mai 1853 til Farbargjørelse.

Da Udsigterne til at se Vasdraget farbargjort saaledes vare smaa, tog Flødningsinspektør Soot ogsaa her fat i Sagen, idet han under 26de Mai indsendte et Forlag til Farbargjørelse, hvorefter denne skulde kunne udføres for Kr. 18,000, og androg han om Departementets Medvirkning til at dette Beløb blev bevilget af Statskassen.

Hans Forslag var baseret paa den Forudsætning, at Elvebunden i Strømmene bestod af finere Material under det synlige Lag af grov Grus og større Stene, og at Vandets egen Kraft, naar dette øverste, grovere Lag borttoges i passende Bredde, vilde fordybe Elveleiet saaledes, at Faldene ganske eller for den største Del vilde forsvinde der og koncentreres strax nedenfor Harpefos. For at moderere Strømhurtigheden ovenfor Losna og for at ophæve et Par mindre Stryg nedenfor Stav tænkte Soot sig derhos en bevægelig Dam i Hovdefos. 1853.

I en Betænkning af 18de November over dette Forslag udtalte Kanaldirektøren, at Soots Plan var støttet paa en feilagtig Anskuelse af Terrænforholdene og ei lod sig udføre uden meget betydelige Omkostninger og stor Resiko, samt at han navnlig ved de af ham foreslaaede Arbeider ikke vilde opnaa Hensigten. Hans Overslag var derhos opført aldeles paa en Slump uden at være støttet til nogen Beregning, Tromnæsstrømmen var aldeles udeglemt og ingen Erstatningssummer opført for de ei ubetydelige Strækninger, som ved Dammen i Hovdefos vilde sættes under Vand.

I Henhold hertil fandt Departementet, at intet videre burde foretages og bevirkede det hele Foretagende opafgjort ved kongelig Resolution af 18de Januar 1854, der lød saaledes: 1854. Kongl. Resolution af 18de Januar 1854 ang. Anlæggets Afslutning.

«A. At det naadigst bestemmes:

1) At der ikke for det i 1854 sammentrædende Storthing bliver at fremsætte nogen naadigst Proposition angaaende Bevilgelse af de fornødne Midler til Farbargjørelse af Laugen Elv mellem Elstad i Ringebo og Harpebro i Froen.

2) At der paa det bemeldte Storthing forelæggendes kongl. Budgetforslag bliver af opføre et Beløb af 200 Spd. (800 Kr.) aarlig som Bidrag til Bestridelse af Driftsomkostningerne ved Dampskibet Dale-Gudbrands Fart paa Indsøen Losna i Aarene 1855—1857, under Betingelse af, at bemeldte Dampskib i al den Tid af bemeldte Aar, hvori Vandstanden tillader det, holdes i Gang paa Losna.

B. At det naadigst maa behage Deres Majestæt at bifalde og med høieste Underskrift at forsyne underdanigst vedlagte

1854. Udkast til en naadigt Proposition til Storthinget angaaende Udleverelse til Interessentskabet for Dampskibet Dale-Gudbrand af en af sammes Direktion udstedt Obligation for et Beløb af indtil 1,400 Spd. (5,600 Kr.), uden at der efter samme gjøres noget Krav gjældende, samt angaaende endelig Bevilgning af det bemeldte Interessentskab ved kongelig Resolution af 7de April 1852 foreløbigt tilstaaede Laan af Statskassen, stort 1,500 Spd. (6,000 Kr.)».

Storthingsbeslutning af 6te Juli 1854 ang. Eftergivelse og videre Bevilgning.

Ved Storthingsbeslutning af 6te Juli 1854, sanktioneret ved kongelig Resolution af 26de August s. A., blev det imidlertid bestemt:

«1. Storthinget samtykker i, at Interessentskabet for Dampskibet Dale-Gudbrand erholder udleveret en af sammes Direktion for af Statskassen ydet Forskud til Farbargjørelse af Laugen Elv mellem Elstad i Ringebo og Harpebro i Froen tilfølge kongelig Resolution af 8de Marts 1849 udstedt Obligation, lydende paa et Beløb af indtil 1,400 Spd. (5,600 Kr.), saaledes at der efter samme ikke gjøres noget Krav gjældende mod Interessentskabet.

2. Ligeledes samtykker Storthinget i Bevilgelsen af det bemeldte Interessentskab ved kongelig Resolution af 7de April 1852 under Forbehold af Storthingets Samtykke foreløbigt tilstaaede Laan af 1,500 Spd. (6,000 Kr.) paa de i bemeldte Resolution indeholdte Betingelser, dog saaledes at Interessentskabet fritages for at svare Renter af Laanet til Forfaldstid.

3. Som Bidrag til Bestridelse af Driftsomkostningerne ved Damskibet Dale-Gudbrands Fart paa Indsøen Losna i Aarene 1855 og 1856, under Betingelse af, at bemeldte Dampskib i al den Tid af bemeldte Aar, hvori Vandstanden tillader det, holdes i Gang paa Losna, bevilges af Statskassen aarlig 200 Spd. (800 Kr.) eller ialt 400 Spd., hvortil opføres paa Budgettet i den kommende Budgettermin aarlig 133 Spd. 40 Skill. (Kr. 533.33).

4. Som Bidrag til Farbargjørelsen af Laugen Elv mellem Elstad i Ringebo og Harpebro i Froen bevilges Interessentskabet for Dampskibet Dale-Gudbrand engang for alle af Statskassen et Beløb af 4,500 Spd., uden nogen Forpligtelse for Statskassen til at deltage i Vedligeholdelsen af de Indretninger, som i Anledning af Farbargjørelsen anbringes i Vasdraget, hvilket Bidrag opføres paa Budgettet for den kommende Budgettermin med 1,500 Spd. aarlig, og udbetales Interessentskabet imod saadan Sikkerhed for Pengenes Anvendelse til Øiemedet, som Regjeringen finder antagelig».

1854. Kanaldirektørens Leelse af Arbeiderne ophører.

Da Kanalvæsenets Befatning med Arbeidet saaledes var endt, blev i Henhold til Andragendet fra Dampskibsdirektionen og Kanaldirektørens Anbefaling af 10de August de allerede anskaffede Materialier ved Departementets Skrivelse af 9de September mod en passende Godtgjørelse overdragne til Interessentskabet og tilladt det at benytte Redskaberne ved de paagaaende Arbeider.

1855 Kanaldirektørens Indberetning af 16de April 1855 ang. Soots Arbeider.

Den 28de April beordrede Departementet Kanaldirektøren til at inspicere Soots Arbeider og efter en Befaring i Begyndelsen af August indberettede han under 16de s. M., at der mellem Gaasøen og Borkøen i Randklevstrømmen samt mellem Vesleøierne i Nordlistrømmen var gravet omtrent 50 Fod brede Render ned i Dybde med Vintervandstanden samt en ganske smal Rende gjennem Sanden foran Onshus, og var hertil medgaaet noget over 4,800 Kr., medens det udførte Arbeide kunde anslaaes til Kr. 4,100.

1856. Kanaldirektørens Indberetning af 21de April 1856 om Soots Arbeider.

Efter en i Henhold til Departementets Ordre foretagen ny Besigtigelse berettede Kanaldirektøren under 21de April, at der i det foregaaende Aar var udført en mindre Udgravning i Nordlistrømmen, optaget nogle Stene ved Randklevbjerget og udlagt 2de Jettéer nedenfor Randklevstrømmen til Beskyttelse af venstre Bred mod Strømsætningen fra den nye Rende. I den indeværende Vaar var intet Arbeide blevet udført. Til Arbeidet var medgaaet 6,000 Kr., til Soot udbetalt 800 Kr. og Resten af de udbetalte 10,000 Kr. eller 3,200 Kr. indsatte i Lillehammers Sparebank.

Losnas Sænkning af Hensyn til Veianlæg.

Ved Undersøgelserne med Hensyn til Omlægningen af den Gudbrandsdalske Hovedvei langs Losna og Laugen fra Stav i Øier til Gjetlund i Froen opstod der Spørgsmaal om, hvorvidt det ikke maatte lade sig gjøre ved Udgravning af Elveleiet enten alene ved Stav eller tillige ved de ovenfor værende Strømme at sænke Losnas høieste Vandstand mindst 2 à 3 Fod for ved at føre Veianlægget i mere lige Linie over de i Flom oversvømmede Volde at faa det baade kortere og billigere, og for derved at spare Kristians Amtskommune for en betydelig Sum ved Fuldførelsen af Veianlægget mellem Bjørgevangen og Fodvangs Kirke. I Anledning heraf anmodede Departementet under 28de Juli Kanal-

1856. direktøren om snarest muligt at anstille de til Bedømmelse af ovennævnte Spørgsmaal fornødne Undersøgelser og konferrere med Soot om den Indflydelse, en saadan Sænkning af de høieste Vandstande vilde have paa de af ham drevne Reguleringsarbeider.

Optagelse af Kart over Losnas Udløb m. m.

Kanaldirektøren var deroppe i Midten af August og lod Løitnant Bang i Forening med Løitnant Dahler optage et Kart i $^1/_{5000}$ over den hele Strækning fra Fryas Munding til nedenfor Hovdefos samt Nivellements med Lodninger og Boringer.

1857. Den 7de Januar indsendte Kanaldirektøren Forslag med Overslag til Sænkning af Losnas høieste Vandstand 3 Fod. Han fandt at burde indskrænke sig til denne Sænkning, da efter Beregning Udgifterne ved at forøge den til 4 Fod vilde blive uforholdsmæssigt store. Ved sine Beregninger gik han ud fra, at den største Vandmasse, som Laugen førte i Flom, var 50,000 Kubikfod, og beregnede, at en saadan Flom, som ved Losna sænkedes 3 Fod, skulde sænkes 1.4 Fod ovenfor Tromnæsstrømmen, 0.8 Fod ovenfor Randklevstrømmen og 0.3 ovenfor Nordlistrømmen.

Kanaldirektørens Forslag til Losnas Sænkning af 7de Janr. 1857.

Kanaldirektøren havde af Hensyn til Omkostningerne paaregnet at udvide Profilerne ogsaa under den lave Sommervandstand, men for at ikke denne derved til Skade for Dampskibstrafiken skulde sænkes, havde han foreslaaet Grunddammen i Stavstrømmen anbragt paa et Sted, hvor Flomprofilet endnu var temmeligt stort, saaledes, at Flommens Afløb ei hindredes, medens Lavvandet hævedes. Den af Soot paatænkte Dam i Hovdefos vilde derved kunne undgaaes. Med Hensyn til den Indflydelse, en Sænkning som foreslaaet vilde have paa Dampskibsfarten, saa yttrede Kanaldirektøren, at Forholdene forsaavidt vilde forværres noget, som Faldet i Strømmene vilde forøges, men dette var dog kun af ringe Indflydelse paa Hurtigheden og kunde rettes paa ved de Udgravninger, som Soot dog skulde foretage. Ved Sænkningen vilde ikke ubetydelige Fordele vindes for Landeierne nedenfor Randklev- og især nedenfor Tromsnæsstrømmen, idet større Strækninger af det lave Terrain langs Elven vilde blive skikket for regelmæssig

Dyrkning, saaledes at der var Grund til at paaregne Bidrag fra Landeierne. Arbeidet var anslaaet til at koste Kr. 36,000. 1857.

Denne Sænkning vandt ogsaa Landeiernes Bifald, og efterat de gjennem Amtet vare gjorte bekjendt med Forslaget, indledede de Underhandlinger med Dampskibets Direktion derom for bl. A. at faa afgjort Spørgsmaalet om den Erstatning, som Direktionen antoges at ville gjøre Krav paa, samt subskriberede Kr. 3,560 til Sænkningsarbeiderne.

Uheldig Prøvefart med Dampskibet. Kanaldirektørens Indberetning af 3die Juni 1857.

Inden Vaarflommen kom, havde Soot fortsat sine Arbeider og bl. A. opført Dammen i Stavstrømmen. Hvorvel de ikke vare færdige, agtede man dog at foretage en Prøvefart opover Strømmene til Froen med Dampskibet i Begyndelsen af Juni for at erfare Virkningen af de udførte Arbeider. Under 25de Mai beordrede Departementet Kanaldirektøren til at deltage i Farten for derefter at afgive Indberetning om Udfaldet. Ifølge hans Skrivelser af 3die Juni til Departementet og Kristians Amt stod imidlertid Dampskibet høit paa Grund i Tromsas Munding, saaledes at Prøvefarten maatte indstilles, uagtet Vandstanden var saa høi, at Kanaldirektøren ikke kunne foretage de fornødne Lodninger for at gjøre sig en Ide om de i den forløbne Vinter af Soot udførte Arbeider. Først senere i Slutningen af August fik han Anledning til at danne sig Begreb herom, og under 7de September indberettede han til Departementet, at den af Soot opførte Dam i Stavstrømmen var for lav, da den ved daværende lave Vandstand netop var synlig, og at nogle Aag af den vare bortrevne af Flommen. Gravningen i Randklevstrømmen havde været fortsat, men der manglede fremdeles 2 à 3 Fod paa fuld Dybde, medens den langs Kanalens vestre Bred opkastede Jetté tildels var ødelagt. I Nordlistrømmen var det vestre Løb forladt, da det østre, tildels som Følge af de tidligere for Fryas Afvisning udførte Arbeider, var betydelig fordybet, saa det nu ved forholdsvis ubetydelige Arbeider lod sig farbargjøre for Dampskib. Kanaldirektøren bemærkede derhos, at der efter Opgave fra en af Dampskibets Direktører skulde være Kr. 5,200 i Behold af Bevilgningen, og at, skjønt denne Sum vilde være utilstrækkelig til de reste-

Kanaldirektørens Indberetning af 7de Septbr 1857 om Soots Arbeider.

1857. rende Arbeider, Interessentskabet dog ved et Tilskud af Kr. 8 à 12,000 vilde kunne opnaa tilstrækkelig Dybde i begge Strømme og reducere Strømhurtigheden til 7 à 8 Fod pr. Sekund.

Bang's Rapport af 21de Oktbr. 1857 om Lodninger i Strømmene.

For at faa nærmere Rede paa Strømmenes Tilstand lod Kanaldirektøren dem senere paa Høsten oplodde ved Løitnant Bang, som under 21de Oktober afgav Rapport herover. Vandstandsobservationer bleve derhos igjen anstillede ved de forskjellige Vandmærker indtil omkring Midten af November Maaned.

Farbargjørelsesarbeiderne opgives.

Da Soots Foranstaltninger til Laugens Farbargjørelse maatte ansees for fuldstændigt mislykkede, og Interessentskabet for Dampskibet ikke magtede at udrede de videre fornødne Penge, blev Farbargjørelsesprojekterne opgivne. Spørgsmaalet om Losnas Sænkning var derimod fremdeles under Overveielse.

Fra Præsten i Ringebo var der indløbet Klage over den Skade, som Soots Gravningsarbeider i Randklevstrømmen havde paaført Præstegaarden, se forøvrigt herom under Afsnittet om Forbygninger ved Ringebo Præstegaard.

1858. Den for en 3 Fods Sænkning beregnede Sum har dog

Veibestyrerens Forslag af 2den Juni 1858 til 1 Fods Sænkning af Losna.

formodentlig været for høi til at Veianlægget fandt det fordelagtigt at arrangere sig derefter. Bestyreren af dette Anlæg havde imidlertid under 2den Juni foreslaaet at sænke denne Vandstand kun 1 Fod som fremdeles ønskelig for Veien og beregnet Omkostningerne derved til 1,600 à 2,000 Kr., hvilket Forslag Departementet under 25de s. M. bifaldt, idet det samtykkede i, at Sænkningsarbeidet udførtes først efter at Veianlægget var fuldført.

1861. Udførelsen blev efter Departementets Skrivelse af 6te

Kongl. Resolution af 8de Novbr. 1861 ang. Bevilgning til Losnas Sænkning.

August overdraget Kanaldirektøren, og efter at han paa Departementets Foranledning under 19de s. M. havde udtalt sig nærmere om Arbeidet, blev ved kongelig Resolution af 16de November

«Departementet bemyndiget til af de til Veivæsenets Fremme i den indeværende Budgettermin bevilgede Midler at anvende et Beløb af indtil Kr. 2,000 til ved Udgravninger i Stavstrømmen ved Udløbet af Indsøen Losna i Gudbrandsdalen

at søge bevirket en Sænkning af denne Indsøs høieste Vandstand for at sikre de lavere Strækninger af den langs samme førende nyanlagte Hovedvei mod at overskylles i Flomtider». 1861.

Løitnant Bang, der overdroges nærmere at studere Forholdene og sætte Sænkningsarbeiderne igang, fandt at de bevilgede Penge helst burde anvendes til en Udvidelse af de trangeste Profiler i Hovdefossen, da den største Opstuvning for Losna i Flomtiden foregik der. I Forening med ham besigtigede derfor den ny ansatte Kanaldirektør i Midten af November Maaned Stedet og fandt videre Opmaalingsarbeider nødvendige. 1862. Bangs Forslag til Forandring i Planen for Sænkningen.

I April Maaned blev af Ingeniør Blix afnivelleret Tverprofiler af Hovdefossen og opsat et koteret Kroki samt optaget et Nivellement fra Losna til nedenfor Hovdefos, hvorom han den 6te Mai gav Indberetning. Af det Længdeprofil over Vandstandene, som kunde opsættes efter Mærker, dels fundne i Marken dels opgivne af kjendte Folk, fremgik, at Vandet i Hovdefossen voxede stærkere under Flom end i Stavstrømmen. Det bestemmende Profil i Hovdefossen maatte saaledes være mindre end i Stavstrømmen. Kanaldirektøren fandt det derfor ogsaa utvivlsomt fordelagtigt at sprænge noget i Hovdefossen. I den Anledning afgav han under 6te Juni en Erklæring til Ingeniørbrigaden, hvori han fremholdt dette. Da Elveleiet var meget uregelret og de Oplysninger, man havde om Vandmassen og Faldets Beskaffenhed i Fossen, vare høist ufuldkomne, saa han sig imidlertid ikke istand til at udføre nogensomhelst sikker Beregning over, i hvilken Udstrækning og med hvilken Virkning Sprængning burde foretages, naar Sænkningen skulde være saa forholdsvis ubetydelig som 1 Eod. Han fandt derfor at maatte bestemme den efter et Skjøn og angav paa Krokiet Sprængningens Udstrækning, hvorefter den udsprængendes Masse skulde udgjøre 108 Kubikfavne og Omkostningerne derved ca. Kr. 2,000. Det knappeste Profil i Fossen vilde derved udvides med ca. 440 Kvadratfod, og da dette var paa det virksomste Sted i Afløbsrenden, hvor Hastigheden var størst, maatte en Sænkning ovenfor Hovdefos absolut finde Sted, og da derved det 1863. Blix's Rapport af 6te Mai 1863 om Maalinger. Kanaldirektørens Betænkning af 6te Juni 1863 ang. Plan for Sænkning.

1863. relative Fald i Stavstrømmen forøgedes, tillige i Losna; men det var tvivlsomt, om Sænkningen kunde opnaa samme Grad paa begge Steder, medmindre der ogsaa foretoges Gravninger i Stavstrømmen. Skulde man derfor ogsaa hertil kunne anvende et lignende Beløb af Kr. 2,000, saa maatte han anse dette Arrangement for det hensigtsmæssigste. Maatte man derimod indskrænke sig kun til Anvendelsen af de engang bevilgede Kr. 2,000, saa vilde han foreslaa, at der kun anvendtes et mindre Beløb heraf, ca. 480 Kr., til Bortsprængning af de værste Ujævnheder i Hovdefossen, der udgjorde omtrent en 30 Kubikfavne, og benytte Resten til ved Gravning at udvide de knappeste Profiler i Stavstrømmen. Efterat Ingeniørkommissionen i det Væsentlige havde tiltraadt Kanaldirektørens Forslag, anbefalede Ingeniørbrigaden det under 27de Juni til Approbation af Departementet. Dette bifaldt derefter under 23de Juli, at af de ved kongelig Resolution af 16de November 1861 bevilgede Midler til Udgravning i Stavstrømmen anvendes et Beløb af indtil 480 Kr. til Sprængninger i den nedenfor samme liggende Hovdefos under Forudsætning af, at ingen Expropriationsudgifter paaførtes det Offentlige ved denne Forandring i Planen.

Dep.tets Bestemmelse af 23de Juli 1863 om Sænkningsarbeiderne.

Sænkningsarbeidernes Udførelse.

Ved Skrivelse 28de August beordrede Kanaldirektøren Ingeniør Lassen til at udføre Arbeiderne. De paabegyndtes i Oktober og sluttedes i Slutningen af December, efterat Eierne af Bredderne langs Laugen ved Hovdefos under 14de Oktober havde afgivet Erklæring om Frafald af ethvert Krav paa Erstatning (kfr. Engebret W. Vasendruds Erklæring af 19de November 1863, hvorefter han mod Kr. 60 frafaldt alt Krav paa videre Erstatning for 6 Fiskebure eller Nødvarp paa vestre Side af Laugen).

1864. Efter den af Lassen den 30te Mai afgivne Rapport blev næsten alt grovt Material paa venstre Bred af Stavstrømmen fra Losna til Moxens Udløb fjernet og oplagt langs Stranden, idethele omtrent 513 Kubikfavne. Den af Soot opførte Dam blev derimod af Mangel paa de fornødne Redskaber ikke ryddet væk. I Hovdefossen blev omtrent 42½ Kubikfavn Fjeld bortsprængt. Det hele Arbeide havde

Lassens Rapport af 30te Mai 1864 om Arbeiderne.

kostet Kr. 1,747.65 og maatte dermed ansees for fuldført. 1864.
Ved under 1ste Juni at oversende denne Rapport til Departementet bemærkede Kanaldirektøren, at han efter at have besigtiget Arbeidet fandt, at det vilde være resultatløst, inden man havde seet Virkningerne af en Flom, at anvende de af Bevilgningen resterende Kr. 252.35.

Senere begyndte Landeierne mer og mer at interessere 1876.
sig for at indvinde for regelmæssig Dyrkning de ikke ube- Andragende om Losnas yderligere Sænkning af 25de Oktbr. 1876
tydelige Strækninger (opgivet til 5,000 Maal) af de lavtliggende Bredder langs Losna, der aarligaars oversvømmes af Flommene, men som ved en Sænkning af disse vilde afgive en fortrinlig Jord til Dyrkning. I et Andragende til Kongen af 25 Oktober søgte paa deres Vegne Sognepræst Hald samt Gaardbrugerne John Mæhlum og Ole Elstad om, at der paa offentlig Bekostning maatte blive foretaget nye Undersøgelser og opgjort ny Kalkule over Sænkning af Strømmene ved Stav, Tromnæs og Randklev til Forebyggelse af, at de aarlige Flomme i Laugen skulde oversvømme Voldene, og forhindre, at de kunne tages under Dyrkning. Andragendet var paategnet af Amtsagronom Kraabøl, der erklærede sig til Fordel for Foretagendet, da Jorden overalt var god og for en stor Del af udmærket Beskaffenhed samt Udstrækningen betydelig, dog ansaa han det nødvendigt, at Sænkningen skeede til en saadan Dybde, at den laveste Del af Voldmarken kom til at ligge 1 à 1½ Alen over almindelig Flomvandstand i Elven.

Under 2den December oversendte Amtet Andragendet til Departementet ledsaget af sin Anbefaling.

Efter ved forskjellige Leiligheder at have befaret 1879.
Randklev-, Tromnæs- og Stavstrømmene samt Hovdefos med Nysoms Betænkning af 23de Decbr. 1879 ang. yderligere Sænkning.
mellemliggende Elvestykker afgav Løitnant Nysom paa Basis af de tidligere Undersøgelser under 23de December en Betænkning angaaende Losnas Sænkning. Han oplyste om, at af de under Flom oversvømmede Landstrækninger laa større Dele saavel ovenfor Randklevstrømmen som især mellem denne og Tromnæsstrømmen samt ved Losnas øverste Ende. Efter senere erhvervede Oplysninger skulde saaledes ca. 1,150 Maal ligge ovenfor Randklevstrømmen.

1879. Skulde man altsaa indvinde samtlige Strækninger, saa maatte alle tre Strømme udvides; thi undlod man at foretage noget i Randklevstrømmen og udvidede kun de nedenfor liggende Strømme, saa vilde ovenfor nævnte Strøm Vandstanden kun sænkes en mindre Del som Følge af, at Vandstanden nedenfor blev lavere. Da der manglede Kôtekart over Terrainet, var det ikke muligt at bestemme, hvilken Sænkning der svarede til den af Kraabøl opstillede Betingelse, men efter Konferance med en Del af de i Sagen interesserede Gaardbrugere kom Nysom til det Resultat, at en 4 Fods Sænkning af almindelig Flom vilde være tilstrækkelig for Øiemedet, og at en mindre Sænkning vilde være til stor Nytte for Distriktet. I Mangel af Vandmassemaalinger i selve Laugen beregnede Nysom tilnærmelsesvis Vandmassen efter de ved Eidsvold-Sundfos Dam anstillede Observationer under Hensyntagen til Mjøsens Reguleringsevne og Forholdet mellem Nedslagsdistrikterne. Og for de saaledes fundne Vandmasser bestemte han under Antagelse af visse Fald og 7 Fods Sænkning af Vandstanden ovenfor Hovdefos de nødvendige Profiler i de forskjellige Strømme og opstillede derefter en Beregning over de nødvendige Udvidelser for en 4, 3 og 2 Fods Sænkning samt Overslag over disses Kostende, saavel under Forudsætning af, at der udførtes Arbeider i samtlige Strømme og Fosse, som at der intet Arbeide udførtes i Randklevstrømmen. Endelig opstillede han en Beregning, hvorved han paaviste, at en 4 Fods Sænkning praktisk talt ikke vilde have nogen skadelig Indvirkning paa Vandstanden nedenfor, idet denne kun vilde forhøies 1 à 2 Tommer og Vandmassen kun forøges med 0.8 pCt.

Kanaldirektørens Erklæring af 31te Febr. 1879 ang. Sænkningen.

Den 31te December afgav Kanaldirektøren sin Erklæring, ledsaget af Nysoms Betænkning. Han oplyste deri, at den betydelige Forskjel, som fandt Sted i Omkostningerne efter Kanaldirektør Røyems oprindelige Forslag og det tilsvarende Alternativ i Nysoms Forslag laa dels i, at man nu ikke turde anvende saa smaa Arbeidspriser som dengang, men væsentlig dog i, at der efter senere indvundne Erfaringer maatte ganske andre Udvidelser af Profilet til

for at opnaa den forønskede Virkning end tidligere antaget, og specielt, at der maatte føres en gjennemgaaende regelmæssig Rende gjennem hele Strømmen, og at man ikke kunde nøie sig med partielle Oprensninger i de Profiler, hvis Kvadratindhold vare for smaa og paaregne fuld Virkning af de øvrige uden Hensyn til, om betydelige Dele af dem laa i Dødvand eller endog i Bagevje. Kanaldirektøren antog derfor, at man ikke turde paaregne at opnaa den forønskede Virkning paa nogen lettere eller billigere Maade end efter Nysoms Forslag, men fandt dog de fremkomne Resultater saa ugunstige, at han ikke kunde tilraade, at der af det Offentlige ydedes yderligere Bistand til Opmaaling eller Bonitering af de indvindendes Landstrækninger, da det ikke med Rimelighed kunde antages, at noget Arbeide her vilde komme til Udførelse. Endvidere fremholdt han paa Grund af de til forskjellige Tider reiste Stemmer for Istandbringelse af Dampbaadsfart paa Losna, at Sænkningen og Farbargjørelsen stode stik imod hinanden, saa den ene maatte opgives, hvis den anden skulde fremmes. 1879.

II.

Forslag.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 13de December 1848 til Farbargjørelse af Randklev- og Nordlistrømmene, kfr. Rapport af 3die September 1849.

Do. Do. Forslag af 31te August 1850 til et Sluseanlæg ved Randklevstrømmen.

Do. Do. Indberetning af 17de og Forestilling af 28de September 1850 angaaende en Bune ved Trøstager.

Do. Do. Forslag af 4de Februar 1851 til en Regulering af Nordlistrømmen og et nedenfor liggende Elvestykke.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 17de Juni 1851 til en Kanal med Sluse forbi Nordlistrømmen.

Do. Do. Forslag af 2den November 1851 til Anlæg af flere Buner ved Langsanden.

Do. Do. Forslag af 20de September 1851 til nogle Forsøgsarbeider.

Do Do. Forslag af 10de Januar 1853 til Farbargjørelse af Nordli- og Randklevstrømmene ved Hjælp af Strømkanaler.

Flødningsinspektør Soots Forslag af 26de Mai 1853 til en Farbargjørelse af Strømmene, tilligemed Kanaldirektør Røyems Betænkning om samme af 18de November s. A.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 7de Januar 1857 til en Sænkning af Losnas høieste Vandstand med 3 Fod.

Do. Do. Forslag af 17de Mai 1858 til en 2 Fods Sænkning af Losna.

Do. Do. Betænkning af 19de August 1861 angaaende en Sænkning af Flomvandstanden i Losna 1 Fod ved Oprensning i Stavstrømmen.

Kanaldirektør Thams's Forslag af 6te Juni 1863 til en Sænkning af Losnas Flomvandstand ved Udgravning i Hovdefos.

Løitnant Nysoms Forslag af 23de December 1879 til en Sænkning af Flomvandstanden i Losna og ovenfor liggende Elvestrækning, tilligemed Kanaldirektør Grøntvedts Betænkning derover af 31te December s. A.

III.

Arbeidernes Kostende.

Hvad der af private Midler er bidraget til de ovennævnte Arbeider savner man Oplysninger om og kan saaledes her kun opføres de af det Offentlige givne Tilskud udenfor hvad Undersøgelser m. m. have kostet:

1. Bevilget ifølge kongelig Resolution af 8de Marts 1849:
   a) som Bidrag til Farbargjørelse af Strømmene ovenfor Losna ..... Kr. 5,600
   b) som Laan, der ved Storthingsbeslutning af 6te Juli 1854 er eftergivet ..... « 5,600

   Bevilget af Kanalvæsenets tilfældige Udgifter ifølge Departementets Skrivelse af 4de Oktober 1850 til Anlæg af Buner ved Trøstagersanden..... « 200

   Bevilget ved kongelig Resolution af 20de Februar 1852 i Henhold til Kanaldirektørens Forestilling af 2den Novbr. 1851 til Buner ved Langsanden..... « 600

   Bevilget ved Storthingsbeslutning af 1854 til Farbargjørelse af Strømmene i Henhold til Soots Forslag ..... « 18,000

   Kr. 30,000

2. Bevilget af Veifondet ved kongelig Resolution af 16de November 1861 til Losnas Sænkning ..... « 2,000

   Kr. 32,000

III m.

Forbygninger i Laugen ved Ringebo Præstegaard.

Indhold.

	Side
I. **Sagens administrative Behandling**	179
Kanaldirektørens Rapport af 3die Juni 1857	179
Do. Do. af 15de September 1857	180
Do. Forslag af 11te Mai og 24de August 1859 til Anlæg af Buner	180
Bidrag fra Grundeierne	181
Kanaldirektørens Forslag af 31te December 1859 til Forbygningsarbeider	181
Kirkedepartementet indgaar delvis paa Forslaget	181
Forbygningsarbeidet paabegyndes, Bangs Rapporter af 9de Mai og 27de Juni 1860	182
Kanaldirektørens Rapport af 7de September 1860	182
Do. Do. af 24de Januar 1861	183
Bangs Rapport af 27de Juni 1861 om Arbeidets Afslutning	183
Do. Do. af 1ste Oktober 1861 om Værkernes Tilstand	183
Reparationsarbeider	184
Bangs Hovedrapport af 12te Marts 1863	184
Kanaldirektørens Betænkning af 12te Marts 1863 og Forslag til yderligere Arbeider	184
Ingeniørkommissionens Erklæring af 13de Marts 1863	185
Kanaldirektørens Indberetning af 22de Mai 1863 angaaaende Reparationsarbeiderne	185
Do. Forslag af 12te Januar 1865 til Forhøielse af Spærbunen for Borkøløbet	185
Do. Indberetning af 20de November 1865	186

Side.

Kanaldirektørens Rapport af 17de Mai 1866 om Reparationsarbeiderne 186
Vogts Rapport af 3die November 1871 angaaende Værkernes Tilstand 186
Frygt for et Gjennembrud ved Borkøevjen i 1879 186
Kanaldirektørens Betænkning herover af 12te November 1879 187
II. **Forslag** 188
III. **Arbeidets Kostende** 188

III m.

Forbygninger i Laugen ved Ringebo Præstegaard.

I.

Sagens administrative Behandling.

1857. Som under Afsnittet om Laugens Farbargjørelse omhandlet havde Flødningsinspektør Soot foretaget en Udgravning af Elveleiet i Randklevstrømmen. Ved denne Gravning ansaa Sognepræsten i Ringebo sig forurettet og Præstegaarden udsat for Fare. Efterat herom var gjort Indberetning til Stiftsdirektionen, foranledigede denne ved Skrivelse af 18de Mai, at Kirkedepartementet under 26de s. M. indhentede Kanaldirektørens Erklæring angaaende Forholdene. Efter at have paa Stedet iagttaget dem indberettede Direktøren under 3die Juni til Kirkedepartementet, at de af Soot udførte Arbeider ikke grundede sig paa nogen ham bekjendt Plan, og at der til deres Udførelse ikke var erhvervet saadan kongelig Tilladelse, som omtales i Loven af 31te Mai 1848. Vandstanden var forøvrigt under hans Nærværelse paa Stedet for høi til at kunne danne sig nogen bestemt Mening om Udgravningens Indflydelse paa Bredden. Elvebrud indtraf jævnlig, forinden Gravningsarbeiderne begyndte, og skjønt det ikke var usandsynligt, at de efter den udgravede Rendes Beliggenhed kunde være noget forøgede, paastodes af Soot, at han ved en Stenjetté havde givet Strømmene en passende Retning. Kanaldirektøren ansaa det i ethvert Fald hensigtsmæssigt at forbygge Præstegaardens Bred og derved forebygge videre Udskjæring.

Kanaldirektørens Rapport af 3die Juni 1857.

1857. Kanaldirektørens Rapport af 15de Septbr. 1857.

Senere under 15de September tilskrev han atter Kirkedepartementet efter i Begyndelsen af Maaneden at have beseet Stedet under lavt Vand og indberettede, at Bredderne af Præstegaardens Vold da vare i bedre Stand, end han tidligere havde seet dem. Skjønt den oven omtalte Stenjetté var raseret af Flommen, saa var dog intet Spor til nye Brud at se. Forbygninger kunde derfor synes unødvendige, men da Laugen ofte forandrede Leie, foreslog han ved Anlæg af nogle Buner at konservere de daværende Forholde og tillige give Almuen et gavnligt Exempel paa Maaden at indvinde nyt Land. Man fandt imidlertid dengang ikke at burde foretage Noget.

1859. Kanaldirektørens Forslag af 11te Mai og 24de Aug. 1859 til Anlæg af Buner.

Da Kanaldirektøren i Begyndelsen af Mai 1859 i anden Anledning var ved Laugen, fandt han Præstegaardens Volde stærkt afbrudte af det foregaaende Aars Flom og næsten efter hele deres Længde. Herom underrettede han Kirkedepartementet i Skrivelse af 11te Mai, idet han gjorde opmærksom paa, at Bredden stod ganske steil paa en Længde af næsten 2,000 Fod, og tilraadede Departementet at lade den beskytte ved 10 Buner paa omtrent 100 Alens Længde for at forebygge videre Brud. Omkostningerne derved anslog han til ca. Kr. 800. Under 13de s. M. bifaldt Departementet dette Arrangement og anmodede Kanaldirektøren om at veilede Sognepræsten med Hensyn til Arbeidets Udførelse. Da han imidlertid, efter at Aarets Flom var afløben, var paa Stedet for at meddele de fornødne Instruktioner, fandt han Forholdene saa forandrede, at han maatte udsætte Arbeiderne, indtil nærmere Bestemmelse fra Departementet var indhentet. Dybden foran Bruddene var nemlig i den Grad forøget, at Bunerne hovedsagelig maatte udføres fra Isen af, og at Omkostningerne antagelig vilde gaa op i Kr. 2,400, ligesom Anlægget maatte forestaaes af en Ingeniør. I Skrivelse af 24de August underrettede han Kirkedepartementet herom. Dette bifaldt den 3die September, at Forbygningsarbeiderne foretoges paa den Maade, som den større Dybde gjorde fornøden.

For at gjøre Dækningsarbeiderne fuldstændigere, fandt Kanaldirektøren, at en Del af Stranden paa Naboeiendom-

men Vestad ogsaa burde dækkes paa samme Maade som Præstegaarden, samt at det indom Borkøen paa nævnte Eiendom gaaende Elveløb burde afspærres ved 13 Tværdamme, og endelig at der burde graves en Rende fra dette Løb til det Bassin, som laa indpaa Præstegaardens og tilstødende Volde, for at dette Bassin efterhaanden kunde fyldes. I Renden tænkte han sig anbragt en Dam med Luger til at regulere Vandets Paaslipning og ved Bassinets nedre Afløb en lignende Dam til igjen at slippe Vandet ud, naar det havde afsat sit Material. 1859.

I Skrivelse af 29de September erklærede Eieren af Vestad sig for sit Vedkommende for de foreslaaede Arrangements, og tilbød i Skrivelse af 21de s. M. at bidrage Kr. 200 med Kr. 20 aarlig i 10 paa hinanden følgende Aar ligesom ogsaa Gaardbrugerne Arne Berg og Paul E. Bjørge tilbøde hver at bidrage Kr. 40. Bidrag fra Grundeierne.

Kanaldirektøren afgav under 31te December til Kirkedepartementet et Forslag til Forbygningsarbeider med Overslag paa Kr. 2,680, ledsaget af ovennævnte Erklæringer fra Eieren af Gaarden Vestad m. fl. I dette Forslag var ikke optaget de til Opfyldning af Bassinet paa Præstegaardsvolden paatænkte Foranstaltninger, hvorover vanskelig kunde opstilles noget Omkostningsoverslag, men det var kun antydet som et interessant Forsøg. Forslaget gik derimod ud paa at bygge 12 Buner langs Volden nedenom Borkøen til Elstad og 13 Damme i Løbet indenom Borkøen, alt dels af Faskiner og dels af Pæleværk belagt med Bar og Sten. Kanaldirektøren gav samtidig en Beskrivelse af Lokaliteterne, ledsaget af et Kart, og henpegede paa Sandsynligheden af, at Løbet indom Borkøen engang rimeligvis vilde naa frem til den indre lavtliggende Del af Præstegaardsvolden, hvor Bassinet laa, og derved vilde til stor Skade for denne Vold en temmelig stor Flomarm komme til at gaa over samme. Kanaldirektørens Forslag til Forbygningsarbeider af 31te Decbr. 1859.

I Skrivelse af 13de Januar gav Kirkedepartementet sit Samtykke til, at de 12 Buner og 13 Damme bleve opførte, men kunde ikke indgaa paa af Oplysningsvæsenets Fond at udrede de nødvendige Midler til de paapegede Forsøg med 1860. Kirkedepartementet indgaar delvis paa Forslaget.

1860. at lade Elven fylde Bassinet paa Præstegaardsvolden uden som Forskud mod Refusion af Præsten. Det vedtog derhos de fra Nabogaardenes Eiere gjorte Tilbud og anmodede Kanaldirektøren om i Overensstemmelse med de gjorte Tilbud at give Vedkommende Anledning til at yde videre Bidrag ved Kjørsel og ved Leverance af Materialier.

Sognepræsten negtede foreløbig at bekoste de fornødne Foranstaltninger til Bassinets Opfyldning, indtil nærmere Erfaringer vare gjorte med Hensyn til Forsandingen.

Forbygningsarbeidet paabegyndes, Bangs Rapport af 9de Mai og 27de Juni 1860.

Sten og Faskinmaterial blev paa Vinterføret frembragt, og i Begyndelsen af April kom Løitnant Bang til Stedet for som Ingeniør at forestaa Arbeiderne. Uagtet Isen for en stor Del allerede var gaaet op, saa blev Arbeidet ved Hjælp af Stilladser sat igang og fortsat indtil Begyndelsen af Mai. Efter 2de Rapporter fra Bang af 9de Mai og 29de Juni stod da endnu kun igjen at bygge Bunerne No. 1 og 12 samt den yderste Halvpart af Pæleraden i No. 11, hvilke maatte opsættes til senere dels for Dybdens og dels for Tælens Skyld. I disse Rapporter gav Bang tillige en kort Beskrivelse af Maaden, hvorpaa Bunerne og Dammene vare byggede (cfr. forøvrigt Kanaldirektørens Skrivelser af 21de Februar, 13de og 13de Marts, 7de, 14de, 22de, 28de og 30te April, 16de og 19de Mai; Bangs Skrivelser af 10de, 18de og 25de April, 9de og 15de Mai, 27de Juni; Sognepræstens af 14de Februar og 21de Marts.)

Kanaldirektørens Rapport af 7de Septbr. 1860.

Efterat Aarets store Vaarflom var afløben, besigtigede Kanaldirektøren de udførte Værker og gav derom Indberetning til Kirkedepartementet den 7de September. Ifølge denne havde Forbygningsarbeiderne lidt ikke ubetydeligt ved den store Flom, da de fleste Damme i Borkoløbet ved Tømmergangen vare gjennembrudte i større og mindre Længder, medens Bunerne i Hovedelven havde lidt mindre og Rødderne af dem, opbyggede af Faskiner, kun vare beskadigede paa 2de Steder. Vandstanden var under hans Besigtigelse for høi til, at han kunde bedømme Forbygningernes Virkning, imidlertid var der trods den ualmindelige Flom ei skeet videre Skade paa Mælerne, medens man paa

sine Steder kunde bemærke Forsanding næsten til Høiden af Middelvand. 1860.

Efter Kanaldirektørens Ordre besigtigede Bang paa en Reise gjennem Gudbrandsdalen under gunstigere Vandstandsforholde i December Maaned Værkerne, og efter hans mundtlige Meddelelse indberettede Direktøren under 24de Januar 1861 til Kirkedepartementet, at foruden Beskadigelser paa Værkerne var flere af de anskaffede og oplagte Materialier bortskyllede af den overordentlige Flom, saaledes at der endnu vilde medgaa ca Kr. 924 for at reparere og fuldføre Arbeidet. Dette Beløb oversendte derefter Departementet til Direktøren den 7de Februar. 1861. Kanaldirektørens Rapport af 24de Januar 1861.

Inden Aarets Vaarflom kom, blev Bunerne og Dammene gjorte færdige, og afgav Bang under 27de Juni Rapport over Arbeidet, hvorefter det idethele havde kostet Kr. 3,244.95. Han bemærkede deri, at man, uagtet Forbygningerne paa flere Steder vare beskadigede saavel af Tømmer som af Tømmerfløderne, dog maatte anse Arbeidet for over Forventning vellykket. Saaledes var der ved Bunerne No. 3, 4, 5, 6 og 7 oplagt Material i stor Afstand paa begge Sider af dem og nærmest ved Bunerne lige til Høiden af den øverste Hammer. I Borkøevjen havde der paa de fleste Steder oplagt sig Material under forrige Aars Flom, medens Elven ved enkelte af Dammene havde brudt betydeligt paa Bredderne, dels som Følge af mindre god Befæstigelse til Bredderne og dels som Følge af at Fløderne, for at faa Tømmeret lettere ud af Evjen, paa et Par Steder havde afhugget større Stykker af Dammene. Bangs Rapport af 27de Juni 1861 om Arbeidets Afslutning.

Efter at Aarets Flom var afløbet, og Lavvand indtraadt, besigtigede Bang paany i Slutningen af September Værkerne og afgav under 1ste Oktober en Rapport om deres Tilstand. Idetheletaget havde de staaet sig godt, flere af Bunerne og Dammene vare dog mere eller mindre beskadigede, og Omkostningerne ved at istandsætte dem anslog han til Kr. 880. Dette Beløb med Fradrag af, hvad der var tilovers siden Vaaren, blev under 16de Oktober oversendt Bang fra Kirkedepartementet og Reparationsarbeiderne paabegyndtes samme Maaned. Bangs Rapport af 1ste Oktbr. 1861 om Værkernes Tilstand.

1862. Reparationsarbeider.

Saavel Bunerne som Dammene bleve istandsatte og de sidste saaledes, at de vare høiere ved Bredderne end i Midten. Deres Befæstigelse til Land skulde været gjort med Faskiner, men da Flommen indtraadte usædvanligt tidligt paa Vaaren, blev dette kun ufuldstændigt udført. Paa Grund heraf og paa Grund af det temmeligt store Fald i Borkøevjen (henved 3 Fod), der nødvendiggjorde en stærkere Konstruktion af Forbygningerne der og strax nedenfor, anrettede dette Aars Flom ogsaa stor Skade paa Bredderne. Bunerne derimod havde paa enkelte Beskadigelser nær holdt sig godt og fremdeles virket heldigt, saa der var al Sandsynlighed for, at Elveleiet lidt efter lidt lidt vilde forhøie sig yderligere mellem Bunerne og danne Græsmark; de af Faskiner dannede Forbindelser mellem Bunerne og Bredden vare næsten overalt forsandede (kfr. Bangs Rapport af 12te Marts 1863).

Til de sidste Reparationsarbeider var anvendt Kr. 787.45 og saaledes dem iberegnede idethele forbrugt til Forbygningsarbeiderne Kr. 4032.40, medens der af de bevilgede Summer endnu var Kr. 170.65 i Behold.

Omkring Midten af November var den ny tiltraadte Kanaldirektør paa Stedet for at undersøge, hvad der burde foretages i Borkøevjen.

1863. Bangs Hovedrapport af 12te Marts 1863.

Han instruerede Bang med Hensyn til sin Plan og lod ham kalkulere Omkostningerne ved de videre fornødne Arbeider. I en Rapport om Forbygningsarbeiderne fra deres Begyndelse af, dateret 12te Marts 1863, anførte Bang sit Overslag, der lød paa Kr. 158.40.

Kanaldirektørens Betænkning af 12te Marts 1863 og Forslag til yderligere Arbeider.

Idet Kanaldirektøren under s. D. oversendte denne Rapport til Ingeniørbrigaden, bemærkede han, at om Borkøløbet skulde ventes tiløret, saa blev det nødvendigt at indsnevre Profilet øverst, saa mindre Vand kom ind. Hastigheden i Løbet nedenfor Indsnevringen vilde derved formindskes, saa Vandet kunde afsætte Material og efterhaanden udfylde Løbet. Indsnevringen maatte foretages lidt efter lidt ved at rykke Elvebredderne sammen, og Bunden i og omkring den, omendskjønt i sig selv temmelig stærk, belægges med Faskiner og stor Sten. Paa denne Maade troede

han at kunne fjerne Faren for et Gjennembrud mellem Borkøevjen og det indre til Bassinet paa Præstegaardsjordet førende smale Løb samt sikre de øvre Buner paa Vestads Bred. Han foreslog derfor, at det til Korrektionen af Borkøløbet ved Ringebo Præstegaard i Behold værende Material og Penge anvendtes til at indsnevre Profil 13 i Borkøløbet, og at Dammene 15 til 24 afbrødes nærmest Borkøen, og det derved vundne Material anvendtes til Dækning ved Dammenes Sammenstød med venstre Elvebred. 1863.

Efterat Ingeniørkommissionen i et Møde den 13de Marts havde erklæret sig enig heri, remitterede Brigaden Sagen til Kanaldirektøren til Forføining. Arbeidet blev udført af Simen Elstad, som under 9de Mai afgav Regnskab og indberettede, at det var færdigt. Ved herom at underrette Ingeniørbrigaden i Skrivelse af 22de Mai gjorde Kanaldirektøren opmærksom paa, at Forbygningen af Borkøløbet dermed ei kunde ansees fuldført, men at det vilde blive nødvendigt til Vinteren igjen at forhøie den paabegyndte Dæmning i Forhold til dens Virkning i indeværende Aars Flom, for at faa Løbet fuldstændig forsandet. Af de bevilgede Beløb var i Behold kun Kr. 12.25, som remitteredes Departementet.

Ingeniørkommissionens Erklæring af 13de Marts 1863.

Kanaldirektørens Indberetning af 22de Mai 1863 om Reparationsarbeiderne.

Kanaldirektøren havde i det foregaaende Aars Oktober Maaned besigtiget Stedet og fundet, at den gjorte Begyndelse til en fuldstændig Afspærring af Borkøløbet havde vist sig hensigtsmæssig. Herom gav han under 12te Januar Indberetning til Kirkedepartementet og foreslog med Henvisning til sine Skrivelser til Ingeniørbrigaden af 12te Marts og 22de Mai 1863, at der bevilgedes Kr. 360 til en Forhøielse af den paabegyndte Spærbune eller Dam foran Borkøløbet op til almindelig Flom. Den 21de Januar gav Departementet Anvisning paa Beløbet, og Forhøielsen blev derefter udført om Vaaren af Simen Elstad. Kanaldirektøren afgav under 1ste Juni Indberetning til Kirkedepartementet derover. Ifølge den var der medgaaet Kr. 235.07 og saaledes i Behold Kr. 124.93, som han agtede at benytte til nogle mindre gjenstaaende Arbeider, der først kunde udføres ved næste Lavvande. 1864.

Kanaldirektørens Forslag af 12te Janr. 1865 til Forhøielse af Spærbunen for Borkøløbet.

1865. Kanaldirektørens Indberetning af 20de Novbr. 1865.

I en Indberetning af 20de November meddelte Kanaldirektøren, at de udførte Forbygninger, navnlig den sidst udførte Dam, i de foreløbne 2 Aar skulde have holdt sig aldeles uforandret. At den havde havt en heldig Virkning sluttede han deraf, at medens Elven tidligere bestandig havde brudt i Borkøløbet, saa havde dette ikke været Tilfældet i de sidste 2 Aar; tværtimod viste der sig Tegn til Tiløring. Under sin Nærværelse paa Stedet beordrede han Dammen forstærket og forhøiet noget og nogle udsatte Punkter i Borkøløbet sikret med Ris og Stenfyld.

1866. Kanaldirektørens Rapport af 17de Mai 1866 om Reparationsarbeider.

Disse Arbeider bleve først dette Aars Vaar udførte af Simen Elstad og kostede Kr. 115.20. Den 17de Mai gav Kanaldirektøren Indberetning derover med Regnskab til Kirkedepartementet.

1871. Vogts Rapport af 3die Novbr. 1871 om Værkernes Tilstand.

Paa en Reise gjennem Gudbrandsdalen besigtigede Ingeniør Vogt efter Kanaldirektørens Ordre Værkerne og afgav under 3die November en Indberetning, ledsaget af et Kart, hvorpaa de siden Arbeidets Afslutning indtraadte Forandringer vare indtegnede. Saavidt det kunde skjønnes, var Afspærringsdammen øverst i Borkøevjen urørt, medens de lette Tværværker nedover i Evjen vare i mer eller mindre Grad i mislig Forfatning. Evjen mellem Vesleøen og Vestad Vold havde i de senere Aar udvidet sig betydeligt, og stode Bredderne næsten i hele Længden i Brud. Øverst i denne Evje var der opført en Tværdam i Lighed med den over Borkøevjen.

1879. Frygt for et Gjennembrud ved Borkøevjen.

Frygten for et Gjennembrud fra Borkøevjen til den lavere liggende Del af Præstegaardens Vold med det tidligere omtalte Bassin kom igjen op, og efterat Sognepræsten havde konfereret med Eieren af Vestad om de Foranstaltninger, der burde træffes for at forebygge saadant Gjennembrud, lod de ved tvende af Bygdens Mænd forfatte et Overslag over Omkostningerne ved at beklæde Landbredden i Borkøevjen. Under Forudsætning af, at dette Overslag, der lød paa Kr. 600, ikke overskredes, forpligtede Eieren af Gaarden Vestad sig til deraf at tilskyde sin Andel efter Forholdet mellem hans og Præstegaardens Skyld. Sognepræsten indgik derpaa med Andragende til Kirkedeparte-

mentet om at lade Kanaldirektøren overveie, hvad der burde gjøres, og det saa betimeligt, at næste Aars Vaarflom kunde mødes med betryggende Foranstaltninger. Efterat Stiftsdirektionen under 31te Juli i en Paategning paa Andragendet havde udtalt sig for Ønskeligheden af en Undersøgelse ved Kanaldirektøren, oversendte Departementet ham Sagen under 16de August til Betænkning. 1879.

Kanaldirektørens Betænkning af 12te Novbr. 1879.

Den 12te November afgav Kanaldirektøren efter selv at have besigtiget Forholdene paa Stedet sin Erklæring. Han oplyste deri, at de i 1858 og 59 til Befordring af Borkøevjens Tilgrunding anbragte Tværdamme i større og mindre Grad vare ødelagte, og at Laugens Flomvandmasse aarlig skar sig større og større Løb saavel gjennem Borkøevjen som gjennem den ved Siden af løbende Vesleevje. Navnlig fandt han Skjæringen stærk i den skarpe Bøining, som Borkøevjen gjør i sin nedre Halvdel, hvor den truede med at bryde sig nyt Løb i en naturlig Forsænkning ned mod Præsteevjen. Til Forebyggelse af videre Skader kunde han ikke anse de af hine tvende Mænd foreslaaede Foranstaltninger for betryggende, og fremhævede, at man ved den blotte Dækning af Bruddet ikke vilde sikre sig mod det befrygtede Gjennembrud. Bruddet foreslog han afskraanet med et Anlæg lig $1\frac{1}{2}$ Gange Høiden samt dækket med et 1 Fod tykt Lag Sten paa Underlag af Bar, hvilket han beregnede til en Udgift af Kr. 2,500, og for at hindre et Gjennembrud foreslog han at forhøie den lave Dam ved øvre Ende af Borkøevjen og forlænge den til op forbi Vesleevjen, hvilket han beregnede til en Udgift af Kr. 3,000. Forhøielsen og Forlængelsen skulde ske som Stenjetté paa et Underlag af Bar.

II.

Forslag.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 31te December 1859 til Forbygningsarbeider i Borkøevjen m. m.

Kanaldirektør Thams's Rapport med Forslag af 12te Marts 1863 til en Indsnævring af Profilet øverst i Borkøevjen.

Kanaldirektør Grøntvedts Forslag af 12te November 1879 til Dækning af et Brud og til Forhøielse af den øvre Dam i Borkøevjen.

III.

Arbeidets Kostende.

Til de her omhandlede Arbeider er af Kirkedepartementet udredet idethele..... Kr. 4,540.07

hvoraf Eierne af Vestad, Fougner, samt Gaardbrngerne Berg og Bjørge ifølge Erklæring af 21de Oktober 1859 skulle refundere Kr. 280.

III n.

Sellsmyrenes Udtapning og Ulaelvens Regulering.

Indhold.

Side.

I. **Sagens administrative Behandling** 193
Lokalbeskrivelse 193
Kanaldirektørens Rapport af 16de Aug. 1855 efter en foreløbig Befaring 194
Departementets Ordre til Undersøgelser 194
Kanaldirektørens Forslag til Sellsmyrenes Udtapning 195
Nedsættelse af en Komite af Landeiere 195
Andragende om Tilladelse til Sænkning 195
Departememententets Indstilling af 27de Januar 1858 og kongelig Resolution af 6te Marts 1858 angaaende Tilladelse og offentligt Bidrag 198
Møde paa Laurgaard den 12te Aug. 1859, Landeiernes Erkl. 199
Amtets Erklæring 200
Departementets Indstilling af 25de Januar 1860, kongelig Proposition af 11te Februar 1860 203
Storthingsbeslutning af 12te Mai 1860, ang. Bevilgning 203
Agronom Hedendahls Betænkning af Marts 1861 ang. Grundens Beskaffenhed 203
Amtets Skrivelse af 1ste April 1861 ang. Udskiftning 204
Opmaaling af Sellsmyrene 204
Jakobsens Bonitering og Beskrivelse af 6te Juli 1862 205
Kanaldirekt. Bemærkninger af 26de Septbr. 1862 til Forslaget 205
Ingeniørkommiss. Betænk. af 1ste Oktbr. 1862 over Forslaget 206
Undersøgelse af Ulaelvens Udløb 206
Lassens Rapport af 22de Marts 1864 derom 207
Undersøgelse af Ulaelvens Leie og Vogts Rapport af 22de September 1864 207
Andragende om Ulas Regulering 207
Kanaldirektørens Betænkning af 2den December 1865 ang. Ula 208
Ingeniørkommissionens Betænkning af 19de Marts 1867 derom 209

Side.
Vogts Forslag af 5te Mai 1868 til Ulas Regulering ved Damme 209
Kanaldirekt. Betænk. af 17de Juni 1868 over Vogts Forslag 210
Departementets Anskuelse om Sagen 211
Kongelig Proposition af 14de November 1868 til Storthinget 213
Storthingsbeslutning af 2den April 1869..... 213
Andragende om Erstatning for den ved Lesjevandenes Sænkning forvoldte Skade 214
Møde paa Formo den 4de August 1873. Stiftelse af en Forening til Sellsmyrenes Udtapning..... 214
Andragende af 18de Februar 1872 om Bevilgning til Ulas Regulering 214
Diverse Erklæringer 215
Amtets Erklæring af 29de Juni 1875..... 215
Kanaldirektørens Erklæring af 19de November 1875..... 215
Departementets Indstilling ang. Bevilgning til Dam i Ula. 219
Kgl. Prop. af 8de Janr. 1876 ang. Bevilgning til Dam i Ula 220
Storthinget nægter Bevilning den 29de Marts 1876 221
Nysoms Undersøgelser og Betænkning af 1ste November 1876 221
Kanaldirektørens Bemærkninger hertil af 16de Novbr. 1876 224
Ingeniørkommissionens Frklæring af 15de December 1876... 228
Departementets Indstilling af 9de Januar 1877. Kongelig Resolution af 20de Januar 1877..... 230
Storthingsbeslutning af 4de April 1877 ang. Bevilgning til Ula Dam 231
Ordning af Garantispørgsmaalet..... 231
Erklæringer med Hensyn til Garantien..... 232
Erklæring fra Kommunebestyrelsen derom 233
Kgl. Resol. af 26de Juni 1878 for Sanktion paa Storthingsbesl. 233
Uladammens Opførelse 233
Taxtforretning..... 234
Regulering af Ulas Udløb..... 234
Kongelig Resolution af 8de September 1879 ang. Bevilgning til Regulering af Ulas Udløb..... 234
Høieste Resol. af 20de Mai 1881 ang. yderligere Bevilgn. dertil 235
II. **Forslag** 236
III. **Expropriationer, Forlig, Overenskomster** m. m. 236
IV. **Arbeidets Kostende**..... 238
V. **Anlæggets senere Bestyrelse og Forhold til Staten**..... 239

III n.

Sellsmyrenes Udtapning og Ulaelvens Regulering.

I.

Sagens administrative Behandling.

Ved Sydenden af Sellsmyrene falder fra Fjeldene paa Østsiden (Rondene) Elven Ula ned i Laugen. Den gaar med et stærkt Fald tildels gjennem et med store Stene opfyldt Leie af lerblandet Grus, og begrændses dens trange Dalføre flere steds paa Siderne af Morænegrus lige op til Fjeldkammene. Denne Grus staar med bratte Skraaninger og tildels i Brud, hvor Fjeldbækkene styrte ned. Naar Vandmassen, som gaar i den, tiltager, angriber den Elvebredderne, medens tillige de nævnte Fjeldbække kunne tilføre den Material, som den da fører med sig ned i Dalen. 1855. Lokalbeskrivelse.

I Aaret 1789 indtraf efter Sagnet en overordentlig stor Flom, der førte saadanne Masser Material helt ned i Sells-Dalen, at hele Laugens Leie trykkedes over mod den vestre Fjeldfod og hævedes, hvorved de ovenfor liggende betydelige Strækninger af god og dyrket Mark for en Del sattes under Vand. Senere er under større Flomme Forholdene forværrede, saa man længe havde næret Ønske om at standse Ødelæggelsen.

Kanalvæsenets Befatning med Forberedelserne hertil skriver sig fra Aaret 1855. Efterat Amtmanden i Kristians Amt under 14de April havde henledet Departementets Opmærksomhed bl. A. paa Ønskeligheden af, at en Undersøgelse kunde blive anstillet angaaende Sænkningen af en

1855. Strækning af Laugen ved Sellsmyrene, udsatte han dog indtil 2den Juni med at anholde om, at Undersøgelsen maatte blive overdraget Kanaldirektøren i Paavente af at erholde Andragender desangaaende fra vedkommende Grundeiere, ledsaget med foreløbige Planer, som derom skulle være gjorte.

Kanaldirektørens Rapport af 16de Aug. 1855 om foreløbig Befaring.

I Skrivelse af 9de Juni beordredes Kanaldirektøren af Departementet til at anstille Undersøgelser i Anledning af en paatænkt Sænkning af Vaagevandet, og da han saaledes kom til at maatte passere Sell, anmodede Amtmanden ham i Skrivelse af 28de Juli om ogsaa at besigtige Sellsmyrene. Den 11te August besaa han Myrene, og i sin Rapport til Departementet af 16de s. M. bemærker han:

«Disse Myrer, der indtage hele Dalbundens Bredde — omtrent 3,000 Fod — i en Længde af over 1/2 Mil, er fremkomne derved, at Materialet fra Ulaelven har opfyldt Laugens Leie ved Sells Kirke og derved forhindret Vandets Afløb. Denne Opfyldning skrider fremdeles fremad og det saa meget raskere, som Laugen er trykket tæt hen under den høiere Dalside. Nedenfor den egentlige Snævring udvider Elven sig, danner flere Løb omkring større og mindre Øer og har et raskt Fald i mere end 1/4 Mils Længde til ned imod Loftsgaards Bro. Ved at samle Elven i et Leie og udgrave de større Stryg, hvorved en stor Del af Faldet koncentreres i den snævre Strube, samt ved at omlægge Ulas Udløb vil Afløbet i betydelig Grad befordres og store Strækninger vindes for en regelmæssig Dyrkning. For at lægge en ordentlig Plan og sættes istand til at beregne Omkostningerne maatte der optages et Kart med Nivellement og Lodning over Elvestykket fra Sells Kirke til Loftsgaards Bro». Han udbad sig derpaa Departementets nærmere Bestemmelse om, hvorvidt der skulde udføres videre Undersøgelser.

Dept.tets Ordre til Undersøgelser

Under 1ste September gav dette ham Ordre til at anstille de fornødne Undersøgelser og afgive Forslag med Omkostningsoverslag til Sellsmyrenes Udtapning.

1856. Den 13de Mai afreiste Kanaldirektøren ledsaget af Løitnant A. Bang til Sell for at sætte ham iværk med de fornødne Maalinger og Undersøgelser. Ved Laurgaards Bro,

Fævolden, Skjenna og Loftsgaards Bro bleve Vandmærker opsatte og observerede fra Slutningen af Mai til Begyndelsen af November. 1856.

Efterat Undersøgelser og Maalinger vare afsluttede, indsendte Kanaldirektøren under 19de Marts sit Forslag til Sænkningen baseret paa en Regulering af Laugens og Ulas Leier, ledsaget af Omkostningsoverslag. Det indeholdt tvende Alternativer med Hensyn til Flommens Sænkning, og vilde Arbeidet efter den største Sænkning koste 85,380 Kr., medens det efter den mindste var beregnet til 50,800 Kr., der under et Møde paa Laurgaard den 11te August 1859 senere forhøiedes til Kr. 56,000. 1857. Kanaldirektørens Forslag til Sellsmyrenes Udtapning af 19de Marts 1857.

For at samle videre Erfaringer med Hensyn til Vandforholdene bleve Observationer fremdeles gjorte ved de ovennævnte Vandmærker fra Midten af Mai til henimod Midten af November.

Efterat Forslaget var kommuniceret, sammenkaldte Amtmanden et Møde af de Interesserede, hvilket efter deres Ønske overvares af Løitnant Bang. Paa Kanaldirektørens Vegne fremsatte denne der den Formening, at det var bedst at holde sig til den mindste Sænkning, hvorimod Almuen holdt paa den største (kfr. Kanaldirektørens Skrivelse af 26de November 1857).

De Interesserede, Eierne af 30 Gaarde i Sells Annexsogn, valgte en Komite for paa deres Vegne at arbeide for Sænkningsarbeidets Fremme. Gjennem Amtet indsendte denne Komite derpaa til Departementet Ansøgning om, at der i Medhold af Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V. af 31te Mai 1848 § 1 maatte meddeles dem Tilladelse til at sænke Vandstanden i de saakaldte Sellsmyrer overensstemmende med Kanaldirektørens Plan af 19de Marts saaledes, at den ved høieste Flom kom til at staa 2 Fod under de laveste Myrer, samt om, at der til dette Foretagendes Udførelse maatte tilstaaes dem: a) et Laan af Statskassen, stort 73,380 Kr. mod Garanti af Sells Annexsogns Kommune og forøvrigt paa de i Storthingets Beslutning af 24de September opstillede Betingelser og b) et Bidrag stort 12,000 Kr. eller in subsi- Nedsættelse af en Komite af Landeierne. Andragende om Tilladelse til Sænkning.

1857. dium 10,000 Kr. af de ved samme Storthingsbeslutning til Understøttelse for Myrdyrkningsforetagender bevilgede Midler, og endelig om, at Arbeidet maatte blive bestyret af en af Departementet antagen kyndig Mand. Komiteen anførte, at Sellsmyrene, der indtage den største Del af den af Laugen Elv gjennemstrømmede Sellsdal, i ældre Tider havde været af betydeligt mindre Udstrækning, Hovedveien gjennem Dalen skulde i forrige Aarhundrede have gaaet over den største Del af de nuværende Myre, og endnu levende gamle Folk kunde erindre, at disse havde været opdyrkede, medens de nu for største Del stode under Vand et Par Uger om Aaret. Komiteen anførte videre, at disse Forholde indvirkede særdeles skadeligt i flere Henseender. Saaledes var Klimatet blevet meget usundt, hvilket tilstrækkelig bevistes derved, at den for sine giftige Virkninger bekjendte Plante Sellsnæpen (Skarntyden) voxede i stor Mængde paa Myrene. Videre var en betydelig Jordstrækning unddraget Kultur og Dyrkning; vistnok avledes der paa en Del af Myrene noget Græs, men dels var dette af daarlig Beskaffenhed, dels var dets Indhøstning saa besværlig og skadelig for Høstfolkenes Helbred, at Arbeidet neppe erstattedes ved det vundne Udbytte. Komiteen anførte, at Størrelsen af en Del af Myren, der ved den paatænkte Sænkning vilde kunne blive modtagelig for Dyrkning, af Kanaldirektøren var bleven opmaalt og befunden at udgjøre 5,900 Maal, men tillagde, at en anden Del deraf, nemlig Strækningen fra Pladsen Fævolden til Laurgaard, af Længde 5,000 Fod og Bredde 3,000 Fod, samt fra Ulen til Loftsgaards Bro 12,000 Fod, der ikke af Kanaldirektøren vare medtagne ved Opmaalingen, ogsaa for den største Del efter Sænkningen vilde afgive dyrkbar Jord. Jorden var undersøgt af flere kyndige Mænd, hvoriblandt den i Statens Tjeneste ansatte Agronom Åhlstrøm, som havde fundet den god og let dyrkbar, naar Oversvømmelserne ophørte. At kunne indvinde et saa stort Areal god Jord, fandt Komiteen at være en betydelig Gevinst for Nationalformuen, og den ansaa det utvivlsomt, at Sellsmyrene, naar de kunde undergives regelmæssig Dyrkning, vilde i væsentlig Grad

bidrage til, at Gudbrandsdalen selv i daarlige Aar vilde kunne brødføde sig selv. Efter Kanaldirektørens Overslag vilde Omkostningerne ved en saadan Sænkning, at Vandstanden ved høieste Flom stod 2 Fod under de laveste Myre, beløbe sig til 85,380 Kr., hvilken Sum efter Komiteens Mening vistnok vilde være vel anvendt, naar Hensyn toges til de betydelige Fordele, som derved i Fremtiden vilde vindes, men dog var meget betydelig i Forhold til de pekuniære Kræfter, hvorover Grundeierne kunne raade. Gaardeierne vare nemlig som Følge af det tunge og kostbare Jordbrug i Almindelighed mindre formuende Folk, der havde nok med at kjæmpe for Tilveiebringelsen af de daglige Fornødenheder. De haabede imidlertid, at Statsstyrelsen vilde finde tilstrækkelig Grund til at tilstaa dem den fornødne Hjælp, saameget mere som Staten i en Retning formentlig ogsaa vilde høste direkte Nytte af Sellsmyrenes Sænkning, forsaavidt der nemlig i den nærmeste Fremtid antagelig vilde blive Spørgsmaal om at omlægge den gjennem Sellsdalen førende Hovedvei. Der vilde for denne kunne vindes en meget jævnere Bane og Omkostningerne saavel til Oparbeidelse som til Jordafstaaelse vilde blive betydeligt mindre, naar Veien efter Sænkningen kunde lægges lige over de nuværende Myre langs Laugen Elv, end om man skulde være nødt til at anlægge den længere oppe i Dalens Skraaning, hvor Terrainet var stenet, og hvor den vilde komme til at overskjære de allerede nu bedre opdyrkede Marker. Sluttelig gjorde Komiteen opmærksom paa, at 6 Eiere af Gaarde, der vare medinteresserede i nærværende Foretagende, ikke afgave Møde ved den Samling, hvori dets Iværksættelse besluttedes. 1857.

Amtet antog, at de i Lov af 31te Mai 1848 foreskrevne Betingelser for Meddelelse af Tilladelse til at udføre saadanne Foretagender som det heromhandlede af Ansøgerne vare fyldestgjorte, idet Eierne af 30 i Foretagendet interesserede Brug med en samlet Skyld af noget over 107 Skylddaler derom havde forenet sig, medens kun Eierne af omtrent 7 Skylddaler ikke havde sluttet sig dertil. Med Hensyn til det ansøgte Laan, som Amtet ogsaa anbefalede be-

1857. vilget, antog det, at den af Sells Sogns Kommune stillede Garanti for Tilbagebetalingen var tilstrækkelig, og at nogen yderligere Sikkerhed vanskelig vilde kunne skaffes af Deltagerne, da disse antageligen maatte yde Kommunen nogen Sikkerhed for dennes mulige Ansvar. Amtet vidste derhos Intet til Hinder for, at naadigst Approbation i Henhold til Formandskabsloven meddeltes paa Kommunebestyrelsens hertil sigtende Beslutning af 4de Februar 1857.

1858. Departementet fandt ingen Betænkelighed ved Meddelelsen af den attraaede Tilladelse i Henhold til Lov af 31te Mai 1858 og afgav under 27de Januar saadan Indstilling.

Dept.tets Indstilling af 27de Janr. 1858, Kgl. Res. af 6te Marts 1858 ang. Tilladelse og Bidrag.

«1. At det i Medhold af Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V. af 31te Mai 1848 § 1 tillades Ansøgerne (i Indstillingen er samtlige 30 Gaardeiere opregnede) at sænke Vandstanden i de saakaldte Sellsmyrer i Sells Annexsogn overensstemmende med den af den fungerende Kanaldirektør, Ingeniørmajor Røyem, under 19de Marts f. A. afgivne Plan, saaledes at Vandstanden ved høieste Flom kommer til at staa 2 Fod under laveste Myr.

2. At der til dette Arbeides Udførelse tilstaaes Eierne af forannævnte Gaarde paa Betingelse af, at dets Bestyrelse overdrages af en af Departementet for det Indre dertil antagen Mand, hvis Aflønning af Departementet bestemmes, men forøvigt bliver det Offentlige uvedkommende:

   a) et Laan af Statskassen, stort 73,380 Kr. under Betingelse af, at Sells Annexsogns Kommune indestaar for sammes Tilbagebetaling, samt forøvrigt paa de i Storthingsbeslutning af 24de September f. A. angaaende Laan til Myrers Udtapning og Opdyrkning bestemte Vilkaar.

   b) naar foranførte Laanebeløb maatte være medgaaet, et Bidrag af Statskassen, stort indtil 12,000 Kr., der bliver at udrede af de til Fremme af Myrdyrknings- og Udtapningsarbeider i indeværende Budgettermin bevilgede Midler.

3. At den af Sells Annexsogns Kommunebestyrelse under 4de Februar d. A. fattede Beslutning om Garanti for ovennævte Laan overensstemmende med Lov om Formandskaber paa Landet af 14de Januar 1837 § 39 approberes, forsaavidt Kommunen derved kan paaføres Udgifter for et længere Tidsrum end 5 Aar».

Denne Indstilling blev ved kongelig Resolution af 6te Marts bifaldt. 1858.

Imidlertid havde vedkommende Eiere faaet Betænkeligheder ved at indlade sig paa Foretagendet paa de i Resolutionen opstillede Vilkaar, dels fordi der maatte udstedes solidarisk Forskrivelse for Laanesummen til det Offentlige, ligesom der af Sells Sogns Kommunebestyrelse som Betingelse for at stille Kommunen som Garant for Laanet fordredes solidarisk Panteforskrivelse for Beløbet, hvilket af Vedkommende fandtes altfor voveligt; dels fordi Laanesummens Tilbagebetaling i et Tidsrum af 10 Aar fandtes altfor trykkende med Hensyn til, at selve Sænkningsarbeiderne, efter hvis Tilendebringelse Jordens Bearbeidning til forøget Produktionsevne først kunde begynde, efter Kanaldirektørens Forslag til ovenanførte approberede Plan for Arbeidet maatte forudsættes at ville medtage en Tid af mindst 3 Aar, og dels endelig fordi der hos Vedkommende var opstaaet Tvivl, om det ikke vilde være rettest ialfald for det første at indskrænke sig til Realisationen af en i hint Forslag indeholdt billigere Plan, hvorefter høieste Flom vilde komme i Niveau med laveste Myr.

Som Følge heraf vilde Eierne af Sellsmyren ikke benytte sig af den dem ved ovennævnte Resolution givne Adgang til at erholde Bidrag og Laan af Myrdyrkningsfondet til Myrens Udtapning, og Arbeidet blev derfor heller ikke sat iværk.

For Sagens Fremme berammede Amtmanden et Møde paa Laurgaard af samtlige Interesserede til den 12te August, efterat han i Skrivelse af 15de Juli havde anmodet Kanaldirektøren om i Forening med Løitnant Bang at overvære samme. Forhandlingerne dreiede sig væsentlig om, hvorvidt man skulde nøie sig med det andet Alternativ i Kanaldirektørens Forslag (den mindre Sænkning), og efterat denne havde udtalt sig for en Forhøielse af Overslaget for dette Alternativ til 56,000 Kr., blev der af en Pluralitet af Myrens Eiere paa Mødet vedtaget en Erklæring, hvori de erklærede sig villige til at lade Sænkningen udføre overensstemmende med den angivne billigste Plan og under Be- 1859.

Møde paa Laurgaard den 12te Aug. 1859, Landeiernes Erklæring.

1859. styrelse af en af Departementet for deres Regning antagen Ingeniør, saafremt de af det Offentlige erholdt laant med eller uden Garanti af Sells Annexsogns Kommune 44,000 Kr. paa Vilkaar, at Renterne af dette Laan henstode uopkrævede i 5 Aar og efter disses Udløb lagdes til Kapitalen, hvorefter den samlede Sum skulde forrentes og afdrages i de nærmest følgende 23 Aar og, saafremt de desuden af det Offentlige erholdt som Bidrag til Arbeiderne 12,000 Kr., eller hvis den hele Overslagssum ikke skulde medgaa, en forholdsmæssig Anpart af dette Beløb. Til Sikkerhed for Kommunen eller i Tilfælde det Offentlige vedtog enhver af de vedkommende Eiere at udstede Obligation for den paa ham faldende Andel af Laanebeløbet, saaledes som denne efter foretagen Bonitering og Beregning nærmere maatte blive at bestemme, med 1ste Prioritets Panteret i den forøgede Værdi, Eiendommen som Følge af Sænkningen erholdt, og desuden sekundær Panteret næstefter ældre Pantehæftelser.

Amtets Erklæring.

Denne Erklæring blev af Amtet tilstillet Departementet ledsaget af et Andragende paa Vedkommendes Vegne om, at der meddeltes Erklæringens Udstedere Tilladelse til at udføre Sænkningen overensstemmende med den anførte billigste Plan, og at der hertil tilstodes dem et Bidrag af 12,000 Kr. og et Laan af 44,000 Kr. paa de i Erklæringen angivne Vilkaar, saaledes at de til det Offentlige udstedte Panteforskrivelser hver fik sin Anpart af Laanet. Med Andragendet fulgte en af Lensmanden i Vaage affattet Fortegnelse over de Gaarde, der havde Andel i Sellsmyren, og hvis Skyld tilsammen udgjorde 110 Daler 4 Ort 20 Skilling, medens de, der havde vedtaget ovennævnte Erklæring, deraf repræsenterede et Skyldbeløb af 74 Daler 2 Ort 16 Skilling. Endvidere vedlaa Fortegnelsen Panteattester, der viste de paa Gaardene hvilende Hæftelser, hvoraf forøvrigt en stor Del mentes dels at være indfriet dels at være bortfalden ved Føderaadstagernes Død, uden at Aflæsning af vedkommende Dokument havde fundet Sted.

Amtet anbefalede i det Hele Andragendet og bemærkede med Hensyn til de ansøgte Vilkaar for Laanet, at

den for Laan af Myrdyrkningsfondet bestemte Indfrielsestid formentlig maatte erkjendes at passe mindre, hvor der var Spørgsmaal om store Foretagender, hvis Udførelse medtog flere Aar, saa at Laantageren kun for en ringe Del kunde vente i Myrens forøgede Afkastning at finde Midler til at forrente og afdrage Laanet. Endmere gjaldt dette, yttrede Amtet, naar, som her var Tilfældet, en vidtstrakt Myrstrækning var delt mellem en Mængde for største Delen ubemidlede Eiere, der ikke vare istand til at reise de fornødne Midler til, saasnart Udtapningsarbeidet var endt, strax og paa en Gang at opdyrke det Areal, der tilfaldt dem, men for en stor Del udelukkende vare henviste til deres eget personlige Arbeide, saa at Opdyrkningen kun kunde ske efterhaanden og i smaa Partier. Under saadanne Omstændigheder vilde en Eier ikke lettelig, uden at kunne erholde Laan paa temmelig lang Afbetaling, vove at indlade sig paa Foretagendet, og vilde heller ikke være istand dertil med Udsigt til at kunne opfylde sine Forpligtelser. Amtet anbefalede derfor paa det Bedste Indvilgelsen af den ansøgte forlængede Afbetalingstid for Laanet nemlig 28 Aar. I de ovenanførte Hensyn samt i Foretagendets almene Vigtighed haabede Amtet, at der ogsaa vilde findes tilstrækkelig Grund til at tilstaa vedkommende Eiere det samme Beløb, 12,000 Kr., som Bidrag eller Gave, der ved kongelig Resolution af 6te Marts f. A. blev dem indvilget, uanseet at der nu kun var Spørgsmaal om en Overslagssum af 56,000 Kr. mod 84,000 Kr. tidligere. Selv i Forhold til denne formindskede Sum formente nemlig Amtet det ansøgte Bidrag efter Omstændighederne at maatte ansees temmeligt moderat, ligesom det antog, at der ikke lettelig vilde opstaa Tilfælde, hvori det af forrige Storthing til saadant Øiemed bevilgede Beløb mere egnede sig til at komme til Anvendelse end nærværende. Med Hensyn til den Sikkerhed for det ansøgte Laan, der kunde bydes det Offentlige, oplyste Amtet, at Sells Sogns Kommunes Garanti for Laanet ikke kunde ventes, ialfald ikke uden paa Vilkaar, at vedkommende Eiere til Sikkerhed for Kommunen udstedte

1859.

1859. solidarisk Panteforskrivelse, hvilket disse ikke vovede at indlade sig paa. Paa andet Vilkaar kunde det efter Amtets Formening, uanseet Foretagendets overordentlige Vigtighed for Distriktet, ikke billigen ventes, at Kommunen i dette ubetydelige (ikke fuldt 300 Skylddaler) og fattige Sogn skulde paatage sig Garantien for Laanet, en Garanti, der ikke kunde negtes at ville medføre Resiko. Amtet antog derfor, at det i Tilfælde vilde være nødvendigt, at det Offentlige direkte tilstod hver af vedkommende Eiere uden Kommunens Mellemkomst den paa ham faldende Andel af Laanesummen mod Panteforskrivelse. Med Hensyn til denne bemærkede Amtet, at der formentlig ikke var Adgang for Eierne til, saaledes som i ovennævnte Erklæring forudsat, kontraktmæssigen at give det Offentlige 1ste Prioritets Panteret i Myrens forøgede Værdi, men selv om der bortsaaes fra denne Panteret i den forøgede Værdi og alene toges Hensyn til den sekundære Panteret, enhver af Eierne kunde give, vilde det efter Amtmandens Formening fremgaa af de fremlagte Panteattester, at de større Lodeiere i Myren kunne stille fuldkommen betryggende Pant for den paa enhver af dem faldende Laanesum, og at det ikkun var nogle af de mindre Lodeiere, hvis Brug allerede vare fuldt ud behæftede, saa at det Tab, der kunde opstaa for det Offentlige, selv i værste Fald ikke kunde blive betydeligt, og dette Tab vilde, om det tillagdes det som Gave begjærte Beløb af 12,000 Kr., tilsammen ikke udgjøre et Bidrag, som paa nogen Maade kunde siges at staa i Misforhold til Foretagendets almene Vigtighed. Med Hensyn til, at Vedkommende nu have foretrukket at søge den mindre Sænkning udført, bemærkede Amtet sluttelig, at dette grundede sig foruden i Hensynet til de mindre Omkostninger ogsaa deri, at man paa Grund af Distriktets i Almindelighed tørre og regnløse Sommere og den manglende Adgang til med Fordel at kunne i sin Tid anvende Agervanding paa Myrstrækninger havde antaget, at man for Produktionen muligens i det Hele vilde være bedre tjent med den mindre end med den større Sænkning.

Departementet fandt, efter hvad der af Amtet var oplyst og efter Kanaldirektørens Erklæring, Intet at erindre mod, at man for Tiden indskrænkede sig til den mindre Sænkning. I Henhold til dets Indstilling af 25de Januar blev der under 11te Februar fremsat kongelig Proposition for Storthinget. 1860. Dep.tets Indstilling af 25de Janr. 1860, kgl. Prp. af 11te Februar 1860.

Under Sagens Behandling i Storthinget blev det i Henhold til et af Amtmand Aall fremsat Forslag i Møde den 12te Mai besluttet: Storthingsbeslutning af 12te Mai 1860 ang. Bevilgning.

«Storthinget samtykker i, at der af de ved Storthingsbeslutning af 24de September 1857 til Myres Udtapning og Opdyrkning bevilgede Midler tilstaaes Landeierne i Sellsmyren i Kristians Amt et Laan til Sænkning af Vandstanden i den nævnte Myr indtil et Beløb af 90,400 Kr. under Betingelse af:

1. at der anstilles nærmere Undersøgelser om, hvormeget Vandstanden bør sænkes, og at Arbeidet udføres efter den Plan, som Regjeringen efter disse Undersøgelsers Udfald finder hensigtsmæssigst;
2. at der for Laanet udstedes Obligationer med saadan Sikkerhed, som Regjeringen finder antagelig, i hvilken Henseende Regjeringen dog, forsaavidt det for at bringe Foretagendet istand skulde være nødvendigt, bemyndiges til at modtage en mindre fuldstændig Sikkerhed for et Beløb af indtil $^1/_7$ af det hele Laan;
3. at Laanene tilbagebetales inden 28 Aar, saaledes at Renterne lægges til Kapitalen i de første 5 Aar, dog uden Beregning af Rentes Rente, og i de følgende 23 Aar indbetales med $^1/_{23}$ aarlig af det samlede Kapital- og Rentebeløb, samt med 4 pCt. Rente deraf;
4. at der føres fornøden Kontrol med, at Pengene blive anvendte til Arbeidets Udførelse overensstemmende med den vedtagne Plan.

Tilfølge denne Beslutning lod Departementet Sagen undergives videre Behandling af de sagkyndige Autoriteter, og for ogsaa at se den bedømt fra et landbrugsteknisk Standpunkt blev Landbrugslærer, Agronom Hedendahl, anmodet om at bese Forholdene paa Myrene og afgive sin Erklæring.

I Marts 1861 afgav Hedendahl sin Betænkning, hvori han anbefalede den største Sænkning, medens han tillige udtalte den Mening, at der ikke kunde være nogen Betænkelighed 1861. Hedendahls Betænkning af Marts 1861 ang. Grundene.

1861. ved til en Begyndelse at foretage den mindre, saavidt denne var besluttet, idet denne kun var en Begyndelse til den større og fuldstændigere, som kunde udføres senere. Han fandt Jorden i hele sin Udstrækning dyrkbar, og især den lavest liggende bestaaende af god Myrjord saavel i Overfladen som i Undergrunden, og anbefalede, at Afgrøftningen i Myren udførtes saa tilstrækkeligt dyb, at Undergrundsvandet ikke til nogen Aarstid skulde kunne virke skadeligt under Myrens fremtidige Brugning. De Erfaringer, som havdes efter sidste Aars Flom, der var 2 à 3 Fod høiere end nogen anden i Mands Minde, talte for hans Formening. Han udtalte derhos Ønskeligheden af, at hele Myrens Afgrøftning udførtes i Forening med Sænkningsarbeidet, saaledes at de dermed forbundne Udgifter reparteredes paa de forskjellige Eiere efter den Nytte, de havde deraf.

Amtets Skrivelse af 1ste April 1861 ang. Udskiftning.

I Skrivelse af 1ste April til Departementet gjorde Amtmanden opmærksom paa, at han ved nærmere at forhøre sig hos Eierne var kommen til Kundskab om, at blot den nordre Del af Myren var uudskiftet og laa i fuldstændigt Sameie, medens den søndre og større Del var delt mellem Eierne saaledes, at hver havde sin særskildt betegnede Del. Paa Grund heraf vilde det, forinden der kunde fattes Bestemmelse om Sænkningens Udførelse, være nødvendigt, at Myrene for enhver Eiers Vedkommende opmaaltes og bonniteredes, i hvilken Anledning han anholdt Departementet om, at dette maatte blive gjort snarest muligt.

Departementet fandt den omhandlede Opmaaling nødvendig, forinden Sagen forelagdes Grundeierne til ny Forhandling, og sendte den under 24de Juni til Ingeniørbrigadens Erklæring, idet det anmodede den om at lade Opmaalingen udføre paa en af Hedendahl i Skrivelse af 6te Juni antydet Maade.

Opmaaling af Sellsmyrene.

Løitnant Bang blev derpaa overdraget Opmaalingen, og begyndte dermed i Slutningen af Juli Maaned. Den blev senere fortsat af Løitnant Høyer, der fuldendte den i Slutningen af December.

Karterne udgjorde ialt 10 Plader i 1/2000 Maalestok med Lodninger og Nivellements. Boniteringen blev i Mai Maaned paabegyndt af Agronom Jakobsen, som den 6te Juli indsendte sin Beskrivelse til samme. 1862. Jakobsens Bonitering og Beskrivelse af 6te Juli 1862.

Den nye tiltraadte Kanaldirektør Thams bemærkede i Skrivelse af 26de September med Hensyn til Forslaget, at Ulaelven, der utvivlsomt var den, som havde foraarsaget Opdæmningen, ei burde, som foreslaaet, udmunde i den uddybede Elveseng, da den ved første Flom vilde kunne tillægge Alt, hvad der var udgravet. Han foreslog, at den skulde føres separat fra Hovedelven 2,000 Fod længere ned ud i Elvebugten nedenfor Ullervolden, hvor der gaves et Bassin, hvori den kunde afsætte sit Material, og bemærkede, at selv om dette blev gjort, saa vilde det efter længere eller kortere Tids Forløb blive nødvendigt at hjælpe paa Ulas Profil, men hvor ofte og i hvilken Udstrækning var umuligt at beregne. Han antog derhos, at der i Overslaget var gjort formeget Regning paa, at Elven selv skulde oprense sit Leie, og frygtede han for, at man maatte paaregne større Gravningsomkostninger, da Forøgelsen af Laugens relative Fald efter den kunstige Gravning kun var ubetydelig, samt desuden forøgede Udgifter til Forbygninger af de Elvebrud, som man paa Forhaand med Bestemthed kunde forudse vilde finde Sted under Elvebundens Fordybning navnlig i de Dele af Elvebredden, der var konkave. Disse Forholde gjorde det umuligt paa Forhaand at beregne Udgifterne ved Sænkningen; kun det troede Kanaldirektøren at kunne udtale, at Ulas Korrektion og Foranstaltninger til under Arbeidet at skaffe Vandet bort vilde koste mindst dobbelt saa meget, Forbygning af Elvebrud og upaaregnet Gravning mindst 5 Gange saa meget som paaregnet. Uden at turde med Bestemthed erklære det for tilstrækkeligt tilraadede han, ikke at paabegynde Arbeidet uden at gjøre Regning paa en Udgift af mellem 160 à 200,000 Kroner. Den mindre Sænkning fraraadede han, da den vilde komme til at koste forholdsvis mere, idet Korrektionen af Ula, Vandafledning, Opsyn, Redskaber og Elveforbygning vilde blive omtrent de samme, saaledes at Besparelsen væsentlig vilde

Kanaldirektørens Bemærkninger af 26de September 1862 ang. Forslaget

1862. blive i den paaregnede og upaaregnelige direkte Gravning. Han berørte derhos endnu Spørgsmaalet om, hvorvidt Flommen nedenfor vilde blive forøget. Flomvandet kunde nemlig komme saaledes, at Forøgelsen blev betydelig, men ogsaa saaledes, at den var umærkelig. Der manglede Vandstandsobservationer for at angive noget Sikkert herom; men selv om Vandmassen blev mærkelig forøget ved Enden af den regulerede Elv, vilde den dog blive forsvindende strax nedenfor ved Loftsgaards Bro, hvor Otta med over dobbelt saa stor Vandmasse stødte til. Han troede derfor, at Hensynet til Flomvandmassens Forøgelse kunde sættes ud af Betragtning i nærværende Tilfælde.

Ingeniørkommissionens Betænkning af 1ste Oktbr. 1862.

Ingeniørkommissionen afgav under 1ste Oktober sin Betænkning. Den henholdt sig til Kanaldirektørens Udtalelse, og fandt, da det heldige Udfald af Foretagendet væsentlig vilde afhænge af, om Ulaelv kunde gives et mod skadelig Opgrunding betryggende Udløb, at Forslag med Overslag i denne Henseende nærmere burde afgives, efterat de nødvendige Forundersøgelser vare anstillede. Den fandt det endvidere med Kanaldirektøren høist tvivlsomt, om det turde paaregnes, at Laugen selv vilde kunne oprense sit Leie saavidt som tidligere paaregnet, og kunde heller ikke paa Forhaand beregne de med Elveforbygninger m. m. forbundne Udgifter. Foretagendet stillede sig derfor, forsaavidt Udgifterne ved Arbeidets Udførelse angik, særdeles usikkert; men da Vandstandsforholdene ovenfor Ulens Udløb stadig forværredes ved det Material, som denne Elv medførte i Flom og afsattes i Laugen, saa fandt Kommissionen deri en Grund mere for, at ialfald Undersøgelser burde anstilles om, hvorvidt Ulaelv uden alt for betydelige Udgifter kunde gives den ovenfor omhandlede forandrede Udmunding.

1863.

Undersøgelse af Ulaelvs Udløb.

I Henhold hertil anmodede Departementet Kanaldirektøren om at lade anstille de fornødne Undersøgelser for at hindre Materialoplægning fra Ulaelv i Laugen, og saaledes forebygge, at Vandstandsforholdene ovenfor forværredes. I den Anledning blev efter Kanaldirektørens Ordre et Kart i $^1/_{2000}$ over Terrainet omkring Ulas Udløb optaget af Ingeniør Lassen.

1864. Under 22de Marts afleverede Lassen sin Rapport over Undersøgelserne, og under Bearbeidelsen af Sagen kom Kanaldirektøren paa den Tanke ved Opførelsen af Damme paa hensigtsmæssige Steder i Ula at danne Bassiner med stillestaaende Vand, hvor Materialet, som Elven førte nedover, kunde oplægge sig. Han beordrede derfor under 21de August Ingeniør Vogt til at foretage de fornødne Undersøgelser opover langs selve Ulaelvens Leie saalangt opover som til de Steder, hvorfra de væsentligste Sten- og Jordskred komme. Under 22de September indsendte Vogt Rapport med Kroki over disse Undersøgelser.

Lassens Rapport af 22de Marts 1864 om Ulas Udløb.

Undersøgelse af Ulaelvs Leie. Vogts Rapport af 22de Septbr. 1864.

1865. Fra Anders Formo og endel andre Gaardbrugere i Sell indløb der til Departementet et Andragende om, at der for offentlig Regning maatte udføres de fornødne Regulerings- og Oprensningsarbeider ved Ulaelvens Udløb i Laugen for at hindre, at Vandstandsforholdene forværredes ved Afsætning af det Materiale, Flomvandet medførte. Ansøgerne anførte, at medens det hele Foretagende vilde kræve betydelige Summer, vare de fleste af Lodeierne ubemidlede Folk med smaa og stærkt behæftede Eiendomme. Paa Grund af flere daarlige Aaringer vare de derhos i den senere Tid gaaede tilbage i økonomisk Henseende, og en stor Del endog aldeles forarmede. De nærede derfor Frygt for, at de, naar de bevilgede Laan til Foretagendet modtoges, senere vilde blive ude af Stand til at udrede de fornødne Forskud til Dyrkning af den indvundne Jord, og at de saaledes ikke alene kunde komme til at savne den fulde Nytte deraf for deres Brugstid, men endog udsætte sig for en Resiko ved Laanesummens Forrentning og Tilbagebetaling, som vilde overstige deres Kræfter. Der indsaaes ikke, hedte det, at være noget Haab om Foretagendets Fremme uden en videregaaende offentlig Bistand, og Lodeierne androge derfor om, at Arbeiderne ialfald i saadant Omfang, som udkrævedes for, at Vandstandsforholdene i Sellsmyren ikke fremtidig skulde blive værre, end de vare, maatte blive udførte for det Offentliges Regning. At Myrene forvandledes til en Indsø, hvilket under de daværende Forholde maatte befrygtes at ville ske, formente Ansøgerne, vilde være en Ulykke,

Andragende om Ulas Regulering.

1865. der ikke kom til at ramme Bygden alene, men ogsaa vilde føles i videre Kredse. Dette Andragende oversendte Departementet under 26de Oktober til Kanaldirektøren, idet det, henvisende til sin Skrivelse af 28de August 1863, udbad sig Direktørens Udtalelse angaaende Sagens Stilling og navnlig om, hvorvidt Resultatet af Undersøgelserne ledede til at antage, at de omhandlede Arbeider kunde ventes udførte uden uforholdsmæssige Omkostninger.

Kanaldirektørens Betænkning af 2den Decbr. 1865 ang. Ula.

Under 2den December afgav Kanaldirektøren sin Betænkning angaaende Sagen. Han begrundede dens sene Expedition i at han under Udarbeidelsen af et Forslag til Spørgsmaalets gunstige Løsning stadig var kommen til det Resultat, at der udfordredes store Summer uden at opnaa stor Sikkerhed. Af den Grund lod han Sagen ligge i Haab om at skulle kunne udfinde anbefalelsesværdige Forholdsregler ved et fortsat Studium af Elvens Materialføring og de til Bjergstrømmes Korrektion anvendbare Midler. Han gik derefter over til i muligste Korthed at fremstille de Resultater, hvortil han var kommen, og anførte som eneste Middel, hvorved Materialet kunde ventes holdt tilbage: ved Hjælp af Damme at danne større Bassiner med roligt Vand og hvorved — naar de vare fyldte — Elvens relative Fald forandredes saaledes, at den ikke længere kunde føre Materialet frem. Efterhanden maatte et System af saadanne Damme opføres og Elvens Udløb i Laugen korrigeres. Undersøgelserne vare endnu kun at betragte som Rekognoseringer og derfor ikke tjenlige til derefter at udarbeide et Forslag til Dammenes Konstruktion m. m. Imidlertid, mente Kanaldirektøren, kunde man deraf dog danne sig en Ide om den Sum, der maatte til, forat bygge den nederste Dam, hvor Lokalforholdene vare gunstige. Han anslog denne Dams Kostende til ca. 24,000 Kr. og Korrektionen af Ulas Udløb til ca. 4,000 Kr. og antog efter et løst Skjøn, at man da skulde være sikker mod Ulas videre Ødelæggelse nede i Dalen i ca. 10 Aar, efter hvilken Tid da den næste Dam maatte opføres. Kanaldirektøren sammenfattede Resultatet af sine Betragtninger i Følgende:

1. At en Sænkning af Flommen til Fordel for Sellsmyrene ei kan paabegyndes med nogensomhelst Udsigt til et heldigt Resultat, med mindre Ulaelvs stærke Materialføring er forebygget. 1865.
2. At Korrektion af Ulaelv nedenfor Ulafossene lidet eller intet vil gavne, men
3. at Materialet maa standses i Uladalen.
4. At dette kun hensigtssvarende kan ske ved Anlæg af Damme,, hvorved større Samlebassins for Materialet dannes.
5. At Anlægget af den nederste Dam i Uladalen kun vil sikre i kort Tid, og at man derfor mindst maa gjøre Regning paa at maatte bygge en Dam til, for at opnaa nogen Sandsynlighed for, at Ula vil blive uskadelig i et Tidsrum af ca. 30 Aar.
6. Omkostningerne ved 2 Damme i Uladalen og en let Korrektion af den nedre Ula vil andrage til omtrent 60,000 Kr., naar Dammene gjøres ca. 40 Fod høie.

1867. Denne Kanaldirektørens Betænkning blev af Departementet sendt Ingeniørkommissionen til Erklæring, og under 19de Marts afgav den saadan. Kommissionen udtalte deri, at den efter de hidtil anstillede foreløbige Undersøgelser ikke havde seet sig istand til at afgive nogen bestemt Formening om den hensigtsmæssigste Plan for de projekterede Damme, men at nærmere Detailleundersøgelser hertil udfordredes. Under 2den Mai beordredes Kanaldirektøren til at lade de omhandlede Detailleundersøgelser vedkommende Ulaelvens Regulering anstille, og i August Maaned bleve Undersøgelserne foretagne af Ingeniør Vogt.

Ingeniørkommissionens Betænkning af 19de Marts 1867.

1868. Under 5te Mai afgav han til Kanaldirektøren et paa disse Undersøgelser støttet Forslag med Omkostningsoverslag til Ulaelvens Regulering. Dette Forslag gik ud paa ved Hjælp af 4 Damme at danne ligesaamange Bassiner til Materialets Opsamling og paa at korrigere Elvens Udløb i Laugen. Efter det skulde den nederste Dam i Nærheden af Styggebro, hvor Profilets Bund og Sider var Fjeld, opføres i sin fulde Høide (ca. 40 Fod) og tillige tjene som Beskyttelse mod mulige Uheld ved de øvre Damme, der ikke

Vogts Forslag af 5te Mai 1868 til Ulas Regulering ved Damme.

1868. kunde fundamenteres paa Fjeld. Paa Grund af den mindre Sikkerhed, disse derved byde, var det tillige foreslaaet først efterhaanden, som det bagenfor liggende Bassin blev udfyldt, at opføre dem i sin fulde Høide. De samlede Omkostninger vare beregnede til 44,000 Kroner.

Kanaldirektørens Betænkning af 17de Juni 1868 over Vogts Forslag.

Kanaldirektøren sendte Vogts Forslag til Departementet, idet han i det Væsentlige tiltraadte samme, og kun i enkelte Henseender fandt at burde modificere det. Han ledsagede det med en længere Betænkning, hvori han paa Grund af de lokale Forholde frafaldt sin tidligere udtalte Hensigt at føre Elveløbet omkring Dammene istedet for at lade Vandet gaa direkte over dem. Paa Grund af Ubekjendskab med Ulas største Vandføring og med dens Materialføring saavelsom med Paalideligheden af de foreslaaede, utvivlsomt billigste Bygningsmaader af Dammene, mente Kanaldirektøren, at man burde forsøge sig frem med al mulig Forsigtighed, saa ei større Pengesummer tabtes og Ulykker afstedkommes. Han foreslog derfor, at man først skulde opføre den nederste Dam, men 6 Fod lavere end foreslaaet af Vogt, altsaa kun til Høiden 384 og forbinde de øvre Skikters Stene med Jern istedetfor med Cement, der om Vinteren vilde fryse itu og stadig trænge til Reparation. Viste det sig da mod Formodning efter 1 Aars Forløb, at denne Dam var fyldt, saa mente han, at Sagen burde opgives, da det vilde koste mere at standse Materialførselen end Sellsmyrene vare værd. Fik man derimod gunstige Resultater, vilde man strax kunne foretage Korrektionen af nedre Ula og imidlertid anstille mindre Experimenter med Bygning af smaa Damme for at vinde Sikkerhed i Besvarelsen af Spørgsmaalet, om hvorledes de andre Damme burde bygges. Kanaldirektøren udtalte endvidere med Hensyn til Overslaget, at Forholdene ogsaa deri medførte en stor Usikkerhed, og, idet han beregnede Dam No. 1 med Expropriation til ..... Kr. 12,000
Nedre Ulas Korrektion til..... « 8,000
og uforudseede Udgifter og Forsøgsarbeider til.. « 4,000

eller tilsammen Kr. 24,000

foreslog han uagtet al Usikkerhed saavel i Plan som i Overslag dog denne Sum anvendt. Han bemærkede derhos, at der var mange Chancer for, at Arbeidet kunde lykkes, og i saa Tilfælde vilde 6,000 Maal Jord af Sellsmyrene reddes for Undergang. Landeierne vilde da ved en forstandig Benyttelse af sine Midler og sin Arbeidskraft kunne i Tidernes Løb selv udvide Laugens Udløb og derved indvinde hele eller den største Del af dette Areal til fuldt Brug. 1868.

Dep.tets Anskuelse om Sagen.

Efterat Ingeniørkommissionen havde udtalt sig til Fordel for Forslaget og Kanaldirektørens Betænkning, fandt Departementet under 30te Oktober at maatte indstille, at der forelagdes Storthinget Proposition til Bevilgning af 24,000 Kr. til Arbeidets Udførelse, idet det, efter at have fremstillet Sagens tidligere Historie, anførte Følgende:

«Ved det Offentliges tidligere Forhold til Sænkningsforetagendet var det allerede blevet erkjendt, at Forbedringen af de heromhandlede Strækninger var af saadan Interesse, at den gjorde Sagen egnet til det Offentliges Bistand».

«Hvad de nu foreslaaede Arbeider angik, der vare en Betingelse saavel for, at en Sænkning af Vandstanden i Myrene senere kunde finde Sted, som for, at Vandstandsforholdene ikke efterhaanden skulde forværres, vilde det formentlig i ethvert Fald være nødvendigt, om Arbeiderne skulde komme til Udførelse, at det Offentlige overtog Resikoen, forsaavidt den Del af Arbeidet, der vilde blive at udføre som et Forsøg, skulde vise sig forgjæves. Men Departementet antog ogsaa, at der efter Sagens Betydning og Omstændighederne forøvrigt var Grund til, at Staten her overtog Udgifterne i deres Helhed, ialfald ved de Arbeider, der vare paatænkt udførte i nærmeste Budgettermin. Om en Fortsættelse af disse vilde der muligens først efter en længere Tids Forløb blive Spørgsmaal, og det Offentlige vilde i denne Henseende i ethvert Fald have frie Hænder, da Forholdene, om man blev staaende ved den nu paatænkte Del af Arbeidet, ikke vilde blive ugunstigere, end de for Tiden vare, og det ved Fortsættelsen kun vilde gjælde at konservere de vundne Fordele. Der var saaledes Intet til

1868. Hinder for, at man krævede et Bidrag til de muligens senere udførendes Arbeider, om man undlod at betinge sig noget Bidrag nu».

«Det maatte vistnok ansees tvivlsomt, om dette i flere Henseender ønskelige Foretagende for Tiden vilde kunne ventes iværksat, naar der af den for største Delen fattige Befolkning krævedes noget Bidrag til Arbeidet, og paa de interesserede Grundeieres Ressurcer vilde derhos alligevel blive lagt stærkt Beslag, hvis de senere — som det var at ønske — skulde bringe den fulde Nytte ud af Foretagendet ved at iværksætte en Sænkning af Vandstanden i Laugen og opdyrke de indvindende Strækninger».

«Derimod antog Departementet, at det, naar Staten kom dem til Hjælp med det nu paatænkte Arbeide, ogsaa burde kræves, at de gjøre Sit for at bringe de nævnte Fordele ud af Arbeidet, og at derfor den Del af dette Arbeide, der gik ud paa en Forandring af nedre Ulas Leie, og som havde sin væsentlige Betydning som en Indledning til Sænkningsforetagendet og ikke som et Forebyggelsesmiddel mod, at de nuværende Vandstandsforholde forværredes, ikke burde komme til Udførelse, førend der var dannet en Forening mellem Grundeierne om en sukcessiv Udførelse af en Sænkning ved et passende aarligt Naturalarbeide eller Bidrag paa anden Maade. Man antog saaledes, at den herhen hørende Del af Bevilgningen ikke burde komme til Anvendelse, førend der havdes Sikkerhed for, at Sænkningsarbeidet i et passende Omfang kom istand, i hvilken Henseende det forudsattes Departementet overladt i Tilfælde at iagttage det Fornødne».

«Fremdeles antog man, at det burde paabindes Grundeierne at vedligeholde den samme Del af Anlægget, dog bortseet fra betydeligere Ulykkestilfælde, da det ikke kunde ventes, at de Interesserede ville paatage sig noget Ansvar ligeoverfor saadanne. Medens det nemlig var forudsat, at der, hvad den projekterede nederste Dam angik, i Almindelighed ikke vilde tiltrænges Arbeider til dens Vedligeholdelse, var dette, efter hvad Kanaldirektøren havde oplyst, ikke Tilfældet med Reguleringen af Ulas Udløb, hvor Vær-

kerne ved Flommen kunne blive bragte i nogen Uorden, hvilket der under almindelige Omstændigheder ikke vilde kræves noget betydeligere Arbeide til at rette paa, naar Tingen — hvad her er af særdeles Vigtighed — gjordes strax. Ogsaa i denne Henseende vilde Departementet i Tilfælde have at paase det Fornødne». 1868.

Sluttelig bemærkedes, «at der i den Usikkerhed, hvormed Arbeidet var forbundet, efter Departementets Formening ikke burde sees nogen afgjørende Grund mod at paabegynde samme, da den Sum, der for det Første var tænkt bragt i Anvendelse, og som muligens vilde vise sig anvendt forgjæves, ikke syntes at være større, end at Sagen vel maatte være et saadant Forsøg værd. Departementet troede saaledes at burde tilraade, at det til Reguleringsarbeider i Ulaelv foreslaaede Beløb 24,000 Kr. søgtes bevilget af Statskassen til Anvendelse i næste Budgettermin i Henhold til Foranførte».

Under 14de November blev det ved kgl. Resol. bifaldt: Kgl. Prp. af 14de Novbr. 1868 til Storthinget.

«At Gjenpart af nærværende underdanigste Foredrag angaaende det i Budgetforslaget for Terminen fra 1ste April 1869 til 1ste April 1872 opførte Beløb af 8,000 Kr. aarlig til en Regulering af Ulaelv i Gudbrandsdalen naadigst befales Storthinget oversendt».

Veikomiteen havde ved Konferance med Repræsentanter fra det Amt, hvori Arbeidet skulde udføres, søgt at skaffe sig nogen nærmere Oplysning om samme, men den havde derved faaet en Bestyrkelse i den Tvivl, som i Foredraget var fremhævet mod, at Arbeidet vilde virke til Hensigten. Der har endog — bemærker den — været udtalt den Formening, at Opdæmningen af Sellsmyrene muligens nu for nogen Del har sin Grund i de i Lesjevandet foretagne Arbeider og det Grus, som paa Grund deraf føres gjennem Laugen. 1869. Storthingsbeslutning af 2den April 1869.

Komiteen dristede sig under Sagens daværende Stilling ikke til at foreslaa nogen Bevilgning til dette Arbeide, men antog, at det burde udstaa, indtil enten Erfaring eller yderligere Undersøgelser havde tilveiebragt større Vished, saavel om Aarsagerne til de stedfindende Ulemper, som om Maaden, hvorpaa disse hensigtsmæssigst burde søges fjernede.

1869. Komiteen antog, at der herunder burde gaaes frem efter Samraad med vedkommende Gaardeiere og andre lokalkjendte Mænd, og at ved fremtidigt Forslag om Bevilgning i heromhandlede Øiemed Grundeiernes Interesse i Arbeidet og deres Tillid til dets Udførbarhed burde have fundet sit Udtryk i deres Overtagelse af en Andel i dets Kostende.

Komiteen indstillede saaledes til Storthinget at fatte saadan Beslutning:

«De paa Statsbudgettet til Regulering af Ulaelv i Gudbrandsdalen opførte 8,000 Kr. aarlig bevilges ikke».

Hvilken Beslutning i Storthingets Møde den 2den April blev bifaldt.

1873. Derved blev Sagen stillet i Bero, indtil flere Gaard-

Andragende om Erstatning for den ved Lesjevandets Sænkning forvoldte Skade.

eiere i Sell fremkom til Amtet med et Andragende af 17de Marts om Erstatning for eller Forebyggelse af den Skade, som Laugen paa Grund af Lesjevandets Sænkning angaves at tilføie deres Eiendomme. Dette Andragende blev af Amtet under 19de Mai med Paategning oversendt Departementet og foranledigede, at dette igjen optog Spørgsmaalet om Ulas Regulering. Man enedes i den Anledning om til Sommeren at sammenkalde et Møde med Landeierne. Den

Møde paa Formo den 4de Aug. 1873. Stiftelse af Forening til Fremme af Sellsmyrenes Udtapning.

4de August afholdtes dette paa Gaarden Formo og overvares af Kanaldirektøren samt Statsagronom Jakobsen. Efter en Skrivelse fra Kanaldirektøren til Amtet af 28de September blev der under Mødet stiftet en Forening under Navn af «Forening til Fremme af Sellsmyrenes Udtapning», og indtraadte samtlige Tilstedeværende som Medlemmer af denne Forening. Der valgtes paa Stedet en Bestyrelse, der med Gaardbruger Iver Brekken som Formand skulde sørge for, at en af de tilstedeværende Opsiddere underskreven Udtalelse angaaende Udtapningen af Sellsmyrene, efterat have cirkuleret blandt de øvrige Eiendomsbesiddere af Sellsmyrene, skulde blive oversendt Amtet med Anmodning om at tilstilles Departementet.

1874. Under 18de Februar indgav Iver Brækken som For-

Andragende af 18de Febr. 1874 om Bevilgning til Ulas Regulering.

mand i Bestyrelsen Andragende om, at der maatte bevirkes fremsat kongelig Proposition for et af de førstafholdendes Storthing om Bevilgning af de fornødne Pengemidler til

Regulering af Ulaelv. Med Andragendet fulgte et Dokument, underskrevet af 37 Personer, der betegnede sig som de i Udtapningen af Sellsmyrene mest Interesserede, hvori anførtes, at disse i et Møde paa Gaarden Formo den 4de August 1873 vare bleven enige om, saafremt Ulaelven for offentlige Midler maatte blive reguleret saaledes som foreslaaet i 1868, selv at ville sukcessive udføre det egentlige Sænkningsarbeide, naar de dertil af det Offentlige kunde erholde fornøden teknisk Bistand til Planlæggelse af Arbeidet og fornøden Veiledning under sammes Udførels. 1874.

Departementet indhentede gjennem Amtet Erklæringer fra Sells Kommunebestyrelse, Distriktets Lensmand og vedkommende Foged, hvilke Erklæringer samtlige gik ud paa at anbefale Andragendet, ligesom det ogsaa indhentede Erklæringer fra vedkommende Grundeiere angaaende Forstaaelsen af den Forpligtelse, de i Mødet den 4de August 1873 havde paataget sig. I nye Erklæringer, daterede 21de og 23de November 1874, havde 36 Grundeiere udtalt, at de under den tidligere angivne Forudsæning vare villige til at bidrage 1,600 Kroner aarligt i mindst 10 Aar til Oprensning at Laugens Leie over Sellsmyrene. Diverse Erklæringer.

Med Skrivelse af 29de Juni tilbagesendte Amtet Sagen til Departementet og udtalte, at Reguleringen af Ulaelv og Sænkningen af Vandstanden i Laugen over Sellsmyrene var et Foretagende af saa stor Betydning for saagodtsom det hele Sells Sogn, at Statens Bidrag til Foretagendets Iværksættelse maatte antages fuldt berettiget, og anbefalede, at de projekterede Arbeider i Ulaelv udførtes paa offentlig Bekostning, mod at Grundeierne bidroge saaledes som af dem vedtaget til Udtapning af Sellsmyrene. 1875. Amtets Erklæring af 29de Juni 1875.

De saaledes indkomne Dokumenter bleve af Departementet tilstillede Kanaldirektøren under 16de Juni til Afgivelse af Betænkning over Andragendet, hvorhos samtidig tillige oversendtes ham det tidligere omtalte Andragende af 17de Marts 1873, hvori Gaardbrugere i Sell klagede over, at deres Eiendomme led Skade ved Sænkningen af Lesjevandet. Kanaldirektøren bemærkede i sin Betænkning af 19de November bl. A., at det syntes indlysende, at et Arbeide Kanaldirektørens Erklæring af 19de Novbr. 1875.

1875. som nærværende paa Grund af sin Natur ikke godt kunde tænkes udført af andre end Staten, men da Storthinget i 1869 afslog Bevilgning af de dertil fornødne Midler, var Spørgsmaalet nu, om Sagen ved den foreliggende Ansøgning var bragt i en saadan Stilling, at den med Haab om gunstigt Udfald kunde forelægges kommende Storthing. I saa Henseende vilde det strax træde i Øinene, at det af Ansøgerne vedtagne Bidrag til Sænkningen af Vandstanden i Sellsmyrene paa 1,600 Kr. aarlig i 10 Aar var aldeles forsvindende i Forhold til det Beløb, som efter Kanaldirektør Røyems Forslag af 19de Marts 1857 udfordredes for at frembringe en effektiv Sænkning, og tog man Hensyn til, at Arbeidet nu vilde blive adskilligt kostbarere, syntes det, som om 16 à 20 Kr. pr. Maal maatte have været det mindste Bidrag, Grundeierne maatte have forpligtet sig til at udrede, naar de med et passende Statsbidrag skulde kunne gjøre sig Haab om at faa udført noget Arbeide, som ialfald i nogen mærkbar Grad vilde forbedre Forholdene ved deres Eiendomme. Det ubetydelige Bidrag kunde imidlertid neppe betragtes som Maalestok, hverken for den Fordel, der vilde vindes ved Sellsmyrenes Udtapning, eller for den Interesse, vedkommende Grundeiere nærede for dette Arbeides Udførelse, men maatte vistnok hellere betragtes som Udtryk for deres Uformuenhed og fuldkomne Mangel paa Evne til at paatage sig Forpligtelser, der staa i et nogenluede rimeligt Forhold til den for dem paaregnelige Fordel, især naar saadan Forpligtelse skulde indgaaes paa Sagens daværende usikre Stadium. Saafremt det derimod lykkes ved de i Ula foreslaaede Arbeider at opnaa en til Vished grændsende Sandsynlighed for, at Sellsmyrenes Udtapning vilde kunne opnaaes, var det neppe urimeligt at antage, at de betydelige skadelidende Jordstrækninger vilde komme til sin Ret, og at da en lovlig Flerhed af Grundeierne maatte kunne skaffe tilveie de nødvendige Midler til med et til de almene Interesser svarende rimeligt Statsbidrag at udføre et Arbeide, der vilde afværge saa megen Skade og tilbyde saa paatagelige Fordele som dette. Da man saaledes fra det foreliggende Andragende ikke kunde

hente Grund til paany at indbyde Storthinget til at bevilge det Fornødne til det foreslaaede Damarbeide i Ula, blev det, for at dette vistnok paatrængende nødvendige Forsøgsarbeide ikke yderligere skulde blive udsat, nødvendigt at indskrænke Bevilgningen til det absolut Fornødne og saaledes sløife den i Forbindelse dermed foreslaaede Korrektion af nedre Ula, hvilket Arbeide vistnok burde indgaa som en integrerende Del af Sænkningsarbeidet, med hvilket det stod i den nærmeste Forbindelse, medens Korrektionens ensidige Udførelse af Staten kunde paadrage denne urimelige Forpligtelser ligeoverfor Sænkningsarbeidet, ved hvilket man maatte gaa ud fra, at det neppe nogensinde vilde lykkes aldeles at forhindre Ula fra at føre Material ud i Laugen. Opførelsen af den nederste Dam i Ula til 33 Fods største Høide vilde efter Nutidens Material- og Arbeidspriser koste: 1875.

For 550 Kubikfavne vel sammenhugget Mur af store Stenblokke og med Forboltninger à 60 Kroner pr. Kubikfavne ..... Kr. 15,000

Sprængning for Murfod, Expropriation, Administration, større Redskaber og tilfældige Udgifter 1/3 heraf ..... « 5,000

tilsammen Kr. 20,000

og da Dammens Bestaaen væsentlig var afhængig af, at den var fuldfærdig inden Vaarflommens Komme, maatte den fuldføres paa et Aar.

Endelig bemærkede Kanaldirektøren med Hensyn til det under 17de Marts 1873 fra endel Gaardbrugere i Sell indsendte Andragende:

I dette Andragende fremsattes der Paastand om:

1. at Laugen efter Lesjevandets Udtapning aarligaars i Flomtiden stiger betydeligt høiere end tilforn og stormer voldsommere frem, saa den foraarsager Elvebrud og Udvaskning af deres dyrkede Ager og Engmark, og
2. at den Lere, der bestandig graves løs af Elven i dens Leie gjennem det forhenværende Lesjevand, føres ind paa deres Engmark, nedlægger Græsset og formindsker Høavlingen.

1875. Med Hensyn til den første af disse Paastande maatte han efter de Oplysninger, der indeholdes i en Skrivelse af 7de Novbr. fra Veiassistent, Løitnant Ingvoldstad, bemærke, at Lesjevandenes Udtapning endnu ikke var saa fuldstændig opnaaet, at det forhenværende Bassin i Flomtid var forvandlet til en Elv, men selv om dette havde været opnaaet, udgjorde dog dette Bassins Overflade i Flomtid kun 132 Millioner Kvadratfod, og da det i Flom kun steg 3 Fod, formaaede det kun at tilbageholde en Vandmasse af 396 Millioner Kubikfod. Da Vandtilløbet i Flom udgjorde ca. 5,000 Kubikfod pr. Sekund, vilde derfor denne Beholder uden Afløb være fyldt i ca. 22 Timer.

Vistnok manglede man de fuldstændige Vandstandsobservationer og Vandmassemaalinger, som skulde være nødvendige for at bedømme, hvormeget Sløifningen af dette Reservoir havde bidraget til at forøge Flomhøiden i Elven nedenfor, men foranstaaende Beregning var dog tilstrækkelig til at vise, at denne Forøgelse maatte være høist ubetydelig, og at Lesjevandenes Overflade i Forhold til Laugens Flomvandmasse var for ubetydelig til, at disse Vandes Udgravning har kunnet forandre Karakteren af Flommen i den nedenfor værende Elv saaledes, som af Ansøgerne angivet, og deres Paastand om den dem derved foraarsagede Skade maa derfor ansees som overdreven og ugrundet.

Hvad den anden af Ansøgernes Paastande angik, at den Lere, der bestandig graves løs af Elven i dens Leie gjennem det forhenværende Lesjevand, nedlægger Græsset og formindsker Høavlingen paa deres Eiendomme, henholdt Kanaldirektøren sig til, hvad herom var anført i Kanaldirektør Thams's Betænkning af 2den December 1865.

Det skulde virkelig være forunderligt, om den Aflægning, som mange andre Steder søgtes fremskyndet ved kostbare Foranstaltninger, og som baade gjødsler og forhøier Sellsmyrens sumpige Jordsmon, skulde der være forbunden med saa overveiende Ulemper, at man derfor skulde være berettiget til Skadeserstatning af det Offentlige, efterat dette velvillig havde bidraget til et almengavnligt Foretagendes Fremme.

Men hvorledes det nu end forholdt sig, vilde det for det Offentlige være aldeles utilraadeligt at søge at stille Klagerne tilfreds ved at sætte sig i Spidsen for Sellsmyrens Udtapning. Lykkedes dette Arbeide, vilde man have Lesjevandets Historier op igjen, idet de Nedenforboende da med Lighedens Ret kunde forlange Erstatning for det Vand og den Jord, som fra Sellsmyrene kom over deres Eiendomme, medens Staten rimeligvis blev tvungen til at forbygge de Elvebrud, der dannede sig i Sellsmyrene, og være udsat for alle disse Erstatningskrav, som de fleste Vandbygningsarbeider kunne give Anledning til, og hvor man var underkastet et Skjøns ubetryggende Afgjørelse. 1875.

I Henhold til det Foranførte foreslog Kanaldirektøren, at der for kommende Storthing fremsattes Forslag om Bevilgning af 20,000 Kr. til Opførelse af en 33 Fod høi Dam tvertover Ulas Dalføre ovenfor Styggebro».

Departementet tiltraadte Kanaldirektørens Forslag og indstillede: Dep.tets Indstilling ang. Bevilgning til Dam i Ula.

«At der, forsaavidt dertil ved Budgettets Opgjør findes Adgang, paa den Storthinget forelæggende Budgetproposition for Terminen fra 1ste Juli 1876 til 30te Juni 1877 naadigst befales opført et Beløb af 20,000 Kr. til Opførelse af en Dam over Ulaelv i Sells Sogn i Gudbrandsdalen overensstemmende med Kanaldirektørens Forslag af 19de November 1875.

Departementet anførte derhos, at de store Interesser, der knyttede sig til Ulas Regulering, hvis denne kunde frembringe de ønskede Resultater, give det Offentlige en stærk Opfordring til at træde til med foreløbig Bistand ved udelt at afholde Omkostningerne ved det Prøvearbeide, paa hvis Udfald det større Foretagende antoges at bero. Naar dette Arbeide maatte være fuldført med et godt Resultat, vilde derigjennem det hele Spørgsmaal om Elvens Regulering og Sellsmyrenes Udtapning være kommen i en ny Stilling, idet man vilde have faaet et Udgangspunkt for fremtidige Arbeider og for Beregningen af disses Kostende, uden hvilket vistnok de interesserede Grundeierne paa Grund af

1875. deres mindre gunstige økonomiske Stilling ikke kunne ventes at ville yde nogen kraftig Tilslutning, om det end maatte siges, at det kun var deres Interesser, det Hele gjaldt. Ogsaa bortseet fra Hensynet til de senere Sænkningsarbeider indeholdt formentlig den foreliggende Sag en stærk Opfordring for Staten til at skride til, idet Reguleringen af Ula antoges at være det eneste Middel til at hindre, at Laugens Vandstandsforhold i Sell Sogn yderligere forværredes, en Forværrelse, som, efter hvad Kanaldirektøren tidligere havde udtalt, efter al Sandsynlighed vilde foraarsage, at et større Distrikt blev forvandlet til Sø. Efter de gjentagne Undersøgelser og Overveielser, som Spørgsmaalet om Ulas Regulering har været undergivet, var det ikke at vente, at man uden en paa Forsøg grundet Erfaring skulde kunne opnaa en større Sikkerhed i Henseende til Resultatet, og Departementet maatte derfor anse Anstillelse af fornyede Undersøgelser paa Sagens nuværende Stadium uden Nytte, ligesom det heller ikke vidstes, at der paa anden Maade kunde være yderligere Oplysninger at indhente, før der skredes til Handling. De Indvendinger, som i vedkommende Komiteindstilling til Storthinget i 1869 vare fremsatte mod Bevilgning til Foretagendet i den da paatænkte Udstrækning, burde saaledes efter Departementets Mening ikke nu komme i afgjørende Betragtning ved Spørgsmaalet om et Arbeide af mindre Omfang og med færre Konsekventser, formentlig det mindste, hvormed en Begyndelse kunde gjøres. Hvad angik en anden i samme Komiteindstilling fremsat Bemærkning om, at Opdæmningen af Sellsmyrene tildels kunde være bevirket ved de til Sænkningen af Lesjevandet foretagne Arbeider, skulde man indskrænke sig til at henvise til Kanaldirektørens oven gjorte Bemærkninger».

1876. Kongl. Resolution af 8de Januar 1876 ang. Bevilgning til Dam Ula.

Ved kongelig Resolution af 8de Januar blev det bestemt, at ovenstaaende Indstilling skulde forelægges førstkommende Storthing. Imod en Minoritet af 2 Medlemmer, som fandt ikke at kunne tiltræde den foreslaaede Bevilgning af 20,000 Kr. indstillede Veikomiteen til Storthinget at fatte følgende Beslutning:

«For Budgetterminen fra 1ste Juli 1876 til 30te Juni 1877 bevilges et Beløb af 20,000 Kr. til Opførelse af en Dam over Ulaelv i Sells Sogn i Gudbrandsdalen, overensstemmende med Kanaldirektørens Forslag af 19de November 1875. 1876.

Under Sagens Behandling i Storthinget ytredes der fra flere Talere stærke Tvivl om Arbeidets Hensigtsmæssighed, og som Følge deraf blev et af Præsidenten fremsat Forslag, gaaende ud paa at Sagen ikke tages under Afgjørelse paa nærværende Thing, bifaldt i Møde den 29de Marts. Storthinget negter Bevilgning den 29de Marts 1876.

Idet Departementet under 10de April meddelte dette Sagens Udfald til Kanaldirektøren, henviste det ham til Referatet af Debatterne angaaende Sagen og anmodede ham om at undergive den den yderligere Behandling, som maatte ansees hensigtsmæssig, inden Forslag om Bevilgning paanyt fremsættes. Specielt anmodede det Kanaldirektøren om at udtale sig angaaende Spørgsmaalet om muligt Erstatningskrav som Følge af Arbeidet.

I Anledning heraf beordrede Kanaldirektøren Løitnant Nysom til at studere Forholdene paa Stedet og derefter afgive sin Betænkning over de tidligere Planer. Efter at han i Juli Maaned havde foretaget en Del supplerende Undersøgelser, afgav han under 1ste November sin Betænkning. Han meddelte i den, at han havde foretaget ialt 7 Grundboringer i Laugens Leie paa den Strækning, hvor der i Forslagene var forudsat Selvgravning, og at han med Boret var trængt omtrent 17 Fod ned i Grunden eller under den projekterede Rendes Bund. Overalt fandt han Jordbunden ensartet, øverst et ca. 2 Fod mægtigt Lag af muldblandet Sand, derunder fin, fast Sand og omtrent paa Kôten 44 et haardere Lag af 1 Fods Mægtighed, hvorunder igjen et noget grovere Sandlag. Af andre nye Undersøgelser havde han foretaget en Vandmassemaaling i Laugen omtrent ved Skjenna Vandmærke, men opgav ikke Resultatet deraf i Betænkningen, hvorimod han ved at anføre Kanaldirektør Røyems oprindelig gjorte Suppositioner mente, at man regnede tilstrækkeligt, naar man satte Flomvandmassen i Laugen efter Sammenløbet med Ula til 11,000 Kubikfod, da høieste Flom i begge Vasdrag aldrig kom samtidig. Derhos Nysoms Undersøgelser, Betænkning af 1ste Novbr. 1876.

1876. optog han Kôtekarter over de Dele af Ulas Dalføre, hvor de af Vogt projekterede Bassins tænktes dannede, for deraf at kunne beregne den Materialmasse, som de kunne modtage. Han bemærkede, efterat have udregnet denne Masse til idethele 198,475 Kubikfavne, at de i Brud staaende høie Lerbakker i Ulas Dalføre nu under almindelige Flomme vare aldeles unddragne Elvens Angreb, saaledes at Material kun førtes fra de mindre partielle Brud langs Elvebredderne især længere op i Lilleulas Dalføre, men antog, at en Forbygning af disse Brud vilde være et baade overordentligt kostbart og tildels uudførbart Arbeide. En Del af det fra Ula kommende Material førtes nedover Laugen, hvor det oplagdes, dette havde til Følge, at Elveleiet ogsaa forhøiedes nedenfor Elvenes Sammenløb, og fortiden fandtes der nedenfor dette flere hundrede Maal Jord, der aarlig af denne Grund oversvømmedes, og dette Areal blev stadig større og større. Da imidlertid Materialet paa denne Strækning især havde lagt sig ovenfor og i enkelte Snevringer, vilde man uden store Omkostninger kunne gjengive Elven sit oprindelig Leie, da det neppe kunde være urimeligt at paaregne, at Elven selv vilde bortføre det underliggende fine Material, naar man kun fjernede det øverstliggende grovere Lag. Dette Arbeide var imidlertid fuldstændigt uafhængigt af Sellsmyrenes Udtapning, naar kun Ulas Materialførsel var standset, og var Arbeidet ikke af større Betydning, end at det med Fordel maatte kunne udføres af vedkommende Grundeiere selv. Nysom antog, at den af Kanaldirektør Røyem foreslaaede mindre Sænkning burde antages, saameget mere som Jordvindingen ved begge Alternativer var den samme, men efter de senere gjorte Erfaringer med Hensyn til Vandets Bevægelse i Elve var det af Røyem beregnede Elveprofil for det regulerede Udløb for lidet, idet det omtrent maatte gives Dimensioner som det for den større Sænkning beregnede og saaledes vilde paakræve en Udgravning af 10,825 Kubikfavne Sten og Grus. Af de oven omtalte Boringer fremgik det, at der i selve Myren ovenfor ikke fandtes nogen Hindring for, at Elven selv vilde kunne grave sit Leie, naar Banken ved Ulas Munding var gjen-

nemgravet, og efter de Erfaringer, man havde fra Selvgrav- 1876.
ningerne i Lesjevandet, maatte man kunne paaregne, at Elven selv i Løbet af et halvt Snes Aar vilde frembringe tilstrækkeligt Profil, naar man gjennemgrov de fastere Lag, som paa enkelte Steder maatte forefindes, samt retledede og hjalp Elven til at udgrave sig et saavidt muligt regelmæssigt Leie. Ved denne Selvgravning vilde Elvebredderne selvfølgelig paa mange Steder komme til at staa i Brud, der — naar Elven havde udgravet sit fulde Profil — burde afskraanes og dækkes. Forsaavidt denne Dækning skulde udstrækkes over den hele Elvestrækning paa begge Sider, vilde der udfordres — da Skraaningen paa hver Side var 21.6 Fod lang og den omhandlede Elvestrækning Længde 24,000 Fod — Dækning af omtrent 260,000 Kvadratalen Strandbred, hvilket efter Kr. 0.20 pr. Kvadratalen vilde andrage til den betydelige Sum af 52,000 Kroner, imidlertid vilde der vel neppe her mere end ved andre Elve blive Tale om Dækning af mere end enkelte for Brud mest udsatte Punkter og vel kun undtagelsesvis samtidig paa begge Sider af Elven. Hvor og i hvilken Udstrækning dette maatte ske vilde først vise sig, eftersom de nye Forholde udviklede sig.

Videre anførte Nysom, at, — naar Sellsmyrene udtappedes og saaledes ingen Magasinering af Flomvandmassen kunde finde Sted her, — saa vilde Vandstanden under Flom noget forhøies nedenfor. Men denne Forhøielse beregnede han, støttende sig til rimelige Suppositioner, til kun 0.25 Fod ved Loftsgaards Bro. Og nedenfor Loftsgaards Bro, efter at Laugen har optaget Ottaelven med et omtrent dobbelt saa stort Nedslagsdistrikt og altsaa omtrent dobbelt saa stor Vandmasse, vilde Forøgelsen kun blive omtrent 0.1 Fod. Tog man saa derhos Hensyn til, at Otta med sit store regulerende Bassin aldrig vilde komme med sine Flomme samtidig med Laugen, og at Ottas Flomme vare af langt større Betydning end Laugens, vilde den Indflydelse, Sellsmyrenes Udtapning kunde have paa Flomhøiden nedenfor begge Elves Sammenløb, være uden nogensomhelst praktisk Betydning.

1876. Endelig bemærkede han, at de i de ældre Overslag over Omkostningerne ved Sellsmyrenes Tørlægning benyttede Priser ikke længere svarede til Tidens Fordringer. Han havde derfor modificeret dem herefter, og derved fundet Omkostningerne ved Gjennemgravning af Banken ved Ulas Udløb til ..... Kr. 128,000
og Reguleringen af Ulas Udløb til ..... « 8,000

hvorefter altsaa Sellsmyrenes Udtapning idethele skulde koste..... Kr. 136,000

Kanaldirektørens Bemærkninger af 16de Novbr. 1876 til Nysoms Betænkning.

Ved under 16de November at oversende Departementet denne Nysoms Betænkning bemærkede Kanaldirektøren følgende:

«Saavel efter hvad der af Nysom er oplyst, som efter hvad jeg personlig paa Stedet har kunnet iagttage, antager jeg, at man tildels har dannet sig noget overdrevne Begreber om Ulas Materialførsel. Vistnok har Katastrofen i 1789 været en overordentlig voldsom Naturrevolution, der har ført uhyre Masser Material ud i Laugen, men saa har den ogsaa renset saavidt med sig af de stenblandede Lerbakker navnlig i den nedre Del af Ulas Dalføre, at en lignende Naturbegivenhed nu skulde have vanskeligt for at antage saa ødelæggende Dimensioner som i 1789, og under almindelige, ja endog under store Flomme kan Ulas Materialførsel ikke paa Forhaand antages at være saa overvældende stor, at man derved bør lade sig afskrække fra at gjøre rimelige Anstrængelser for at redde et stort Distrikt fra Fordærvelse, medens den dog muligens kan være stor nok til at gjøre det utilraadeligt uden videre at gaa igang med de betydelige Gjennemgravninger ved Ulas og Laugens Sammenstød, som en nogenlunde tilfredsstillende Sænkning af Sellsmyrene nødvendigvis fordrer».

«Der er derfor vistnok fuld Grund til at skride til Anlægget af den foreslaaede nedre Dam over Ulas Dalføre som den eneste praktikable Udvei til at faa Erfaring om Mængden af Ulas Materialførsel samt om Muligheden af at standse denne i Ulas eget Dalføre og derved sikre sig imod, enten at Forholdene i Sellsmyrene yderligere forværres, eller at de

Udgravninger, som man for disse Forholdes Forbedring maatte bestemme sig til senere at udføre, stadig gjenfyldes». 1876.

«Denne nedre Dam over Ula, men ogsaa blot denne ene Dam, er et Forsøgsarbeide, og da det ovenfor samme dannede Bassin efter Nysoms Beregning vil kunne rumme 25,000 Kubikfavne Material, og man efter hans Kôtekarter gjerne hvert Aar kan maale sig til den i Bassinet nedførte Materialmasse, vil man ved dette Forsøg kunne faa den Erfaring om Ulas Materialførsel, som man mangler og behøver».

«De øvrige 3 foreslaaede Damme i Ula kunne derimod ikke betragtes som Forsøgsarbeider, idet man først bør skride til deres Anlæg, saafremt man efter de ved den nedre Dam vundne Erfaringer antager med rimelige Omkostninger at kunne standse Ulas Materialføring og derved paa den hensigtsmæssigste Maade redde Sellsmyrene».

«Det Offentlige kan derfor ved at overtage Anlægget af den nedre Dam ikke antages at paatage sig nogensomhelst Forpligtelse til ogsaa senere at udføre en eller flere af Dammene ovenfor, der jo i ethvert Fald først ville blive at opføre efter hvert, som de tiltrængtes, og væsentligst at bekoste af dem, hvis Interesse de skulle fremme».

«Af Nysom ere de 3 øvre Damme beregnede at kunne rumme tilsammen omtrent 7 Gange saameget Material som den nedre Dam, hvilket viser, at Ulas Dalbund er saaledes beskaffen, at der er Anledning til ved de foreslaaede Damme at opfange en ganske betydelig Masse Material, men om der er Sandsynlighed for, at en eller alle tre eller maaske endnu flere saadanne Damme ville være nødvendige eller tilstrækkelige til at standse Ulas Materialførsel, derom vil man først kunne faa nogen begrundet Formening, naar man har faaet fornøden Erfaring derom fra den foreslaaede nedre Dam. Da Ulas Dalbund desuden stadig forandrer sig, vilde det være uden praktisk Nytte nu at anstille videregaaende Betragtninger over de øvre Dammes hensigtsmæssigste Konstruktion eller yderligere Beregninger over deres Kostende».

1876. «At det skulde være forbundet med nogen særskilt Vanskelighed at faa den foreslaaede nedre Dam — der kan bygges paa det Tørre paa fast Fjeld — til at staa, kan ikke antages».

«Den Skade, som kan foraarsages ovenfor Dammen, derved at nogle faa Maal Jord, men forresten værdiløs Sten og Grus sættes under Vand, er høist ubetydelig og er medtagen i Overslaget for Dammen. Nedenfor Dammen vil Skade blot kunne bevirkes, hvis Dammen gaar ud, og det ovenfor gjennem et længere Tidsrum opsamlede Material kommer nedover mere samlet end om det — som nu — føres nedover, efterhvert som det kommer ned i Ulas Leie».

«Herved vilde forøget Ulempe kunne bevirkes dels for de omkring Ulas Udløb i Laugen liggende Eiendomme, hvor Ulas Material ansamler, sig og dels for Sellsmyrene, forsaavidt Materialansamliggen yderligere hindrer Laugens frie Afløb».

«Nogen videre Resiko kan imidlertid neppe siges at være forbunden hermed, og da de Grundeiere, som de muligt indtræffende Ulemper vilde gaa ud over, netop ere de samme, for hvis Skyld nedre Dam i Ula skulde opføres, er det rimeligt, at de villig frafalde ethvert Erstatningskrav paa det Offentlige for de Ulemper, som Dammens mulige Sprængning kunde paaføre dem».

«Saafremt Tid eller Omstændigheder skulde være tilhinder for paa Forhaand at faa en saadan Vedtagelse fra Grundeierne paa og nedenfor Sellsmyrene, maatte en til Bevilgningen knyttet Betingelse kunne give det Offentlige den i saa Henseende nødvendige Betryggelse».

«Nogen yderligere Garanti enten af Herreds- eller Amtskommunen antages hverken nødvendig eller med Rimelighed at kunne fordres».

Videre anførte Kanaldirektøren:

«Uagtet det maa fastholdes, at den foreslaaede nedre Dam over Ula er et særskilt Arbeide, der formentlig har sin fulde Berettigelse deri, at det vil give fornøden Erfaring om, hvorvidt og hvorledes man skal kunne redde Sellsmyrene, paa samme Tid som den nødvendigvis maa komme

til at tilbageholde en ikke ubetydelig Masse af skadeligt Material, maa man dog gaa ud fra, at det endelige Maal maa være ikke alene at bevare disse Myrer i den Tilstand, hvori de nu ere, men saavidt muligt søge at befri dem for Oversvømmelse». 1876.

«Man vil af et i 1863 optaget fuldstændigt Kart over Sellsmyrene med Eiendomsgrændserne paalagte se, at det hele Areal, om hvis Tørlægning der er Spørgsmaal, udgjør henimod 6,000 Maal, der ifølge den ligeledes vedlagte Bonitering er reduceret til henimod 4,000 Maal Normaljord ›

«Medens Værdien af disse Jordstrækninger i deres nuværende Tilstand ikke kan være stor, angives den Værdiforøgelse, de vilde faa ved at befries for Oversvømmelse, af Folk paa Stedet til Kr. 200 pr. Maal og derover».

Derpaa behandlede Kanaldirektøren følgende 4 tvivlsomme Spørgsmaal:

1. Vil Laugen have Magt til selv at grave sit nye Leie gjennem Sellsmyrene?
2. Hvad vil det koste at afstikke og dække de Elvebrud, som navnlig paa de konkave Bredder ville danne sig i det nye Elveleie?
3. Hvilken Indflydelse vil Sellsmyrenes Sænkning have paa Flomhøiden i Elven nedenfor?
4. Vil det fra Sellsmyrene udskyllede Material kunne virke skadeligt nedenfor langs Laugen?

Til Besvarelse af disse Spørgsmaal henholdt han sig i det Væsentlige til, hvad Nysom i sin Betænkning havde udtalt, idet han for det første Spørgsmaals Vedkommende henviste til de særdeles vellykkede Selvgravningsarbeider ved Lesjevandets Sænkning, og for det andets Vedkommende foreslog 8,000 Kr. afsatte til at rette itide mulige Ulemper ved Elvebrud, uden at han dog dermed vilde have udtalt nogensomhelst Formening om, at dette Beløb skulde være enten nødvendigt eller tilstrækkeligt.

Endelig foreslog han i Henhold til sit foran Anførte, at der for kommende Storthing fremsattes fornyet Forslag om Bevilgning af 20,000 Kr. til Opførelse af en 33 Fod høi Dam tværs over Ulas Dalføre ovenfor Styggebro, hvilket

1876. Beløb dog først skulde blive at anvende, naar Eierne af Sellsmyrene og de nedenfor liggende Strækninger indtil Loftsgaards Bro havde fraskrevet sig ethvert Erstatningskrav mod det Offentlige for de Ulemper, som denne Dams mulige Sprængning kunde paaføre dem. Denne Vedtagelse burde ved Thinglæsning knyttes til Eiendommene, saa den ikke blot var personlig for de nuværende Eiere.

Ingeniørkommissionens Erklæring af 15de Decbr. 1876.

Denne Kanaldirektørens Betænkning blev under 30te November af Departementet sendt Ingeniørkommissionen til Erklæring, som under 15de December afgaves; bl. A. anførtes deri:

«Efter hvad der af Kanaldirektøren er oplyst, og efter hvad der ogsaa er iagttaget af Jernbanedirektøren, der har havt Anledning til paa Stedet at undersøge Forholdene, maa der vistnok næres Tvivl, om Materialførelsen fra Ula er af en saa faretruende Beskaffenhed, at det maa ansees for uafviseligt nødvendigt at opføre den foreslaaede Dam, men Kommissionen antager dog, at dette er det eneste praktikable Middel til at komme til nogen bestemt Erfaring i denne Henseende og derfor ikke bør lades ubenyttet, forinden man skrider til Udførelsen af de i ethvert Fald betydelige Arbeider, som ville blive nødvendige for at opnaa den tilsigtede Tørlægning af Sellsmyrene. Kommissionen har ikke nærmest havt for Øie saadanne Katastrofer som den i 1789, hvis ødelæggende Virkninger neppe ere underkastede nogen Beregning, men derimod de mere ordinære Forholde, om hvis Beskaffenhed alene Erfaring kan give et nogenlunde nøiagtigt og paalideligt Begreb».

»Næstefter at den foreslaaede Dam vil komme til at gjøre fuld Nytte for sig ved at tilbageholde betydelige Masser af skadeligt Material, Masser, der ere saa store — 25,000 Kubikfavne —, at disse alene vilde forværre Forholdene ved Sellsmyrene i væsentlig Grad, vil man ved Opmaalinger, paa Grundlag af det forfærdigede Kôtekart, og ved Undersøgelser af det aarligaars ovenfor Dammen oplagte Materials Beskaffenhed, kunne faa et paalideligt Kjendskab til Mængden og Arten af det grovere Material, som Ula fører med sig ved almindeligt høie Flomme».

«Det finere Material maa derimod antages ført over Dammen ud til Laugen, men ogsaa videre nedover af denne, uden altsaa at kunne lægge sig op paa og forøge den saakaldte Ulabanke». 1876.

«Kommissionen antager med Kanaldirektøren og i Overensstemmelse med dens Udtalelse i Betænkning af 30te September 1868, at Dammen, der kan bygges paa det Tørre, paa fast Fjeld, vil kunne gives en fuldkommen betryggende Fasthed. Men selv om Dammen — mod al Formodning — skulde gaa ud, vil dog ikke store Masser af det ovenfor opsamlede Material kunne udrives og bane sig Vei gjennem de nedenfor værende trange Kløfter, forinden Vandet atter er faldet fra, saa man kan faa Dammen repareret».

«I Tilfælde af, at Tilførsel af grovere Material ved Ula — efter Erfaring i saavidt lang Tid, at Virkningen af almindelig høi Flom kan være observeret, — viser sig ikke at være større, end at den foreslaaede Dam for længere Tid kan holde den tilbage, vil der, efter Kommissionens Formening, være Grund til at tage under Overveielse Spørgsmaalet om Gjennemgravning af Ulabanken for Sellsmyrenes Udtørring. Omkostningerne ved Ulabankens Udgravning nedenfor Styggebro ere i det Hele anslaaede til Kr. 136,000, hvorved Kommissionen Intet har at bemærke, ligesom den anser de til Grund for Rendens Dimensioner liggende Beregninger for betryggende».

«Kommissionen antager med Kanaldirektøren, efter de oplyste Erfaringer fra Lesjevandene, at Laugen efter Rendens Udgravning selv vil grave sit Leie gjennem Sellsmyren, ligesom at Sellsmyrens Sænkning ingen mærkelig Indflydelse vil have paa Flomhøiden i Elven nedenfor».

«Hvorvidt Sellsmyrens Udtørren vil lønne sig, naar derpaa anvendes et saa stort Beløb som anslaaet, kan Kommissionen ikke paa nærværende Stadium udtale sig om, men anser det ønskeligt, at herom indhentes agronomisk Betænkning, forsaavidt saadan ikke allerede haves».

«Man vilde da ogsaa kunne faa Udtalelse om, hvorvidt det fra Sellsmyren udskyllede Material er af saadan Beskaffenhed,

1876. at det ved at lægge sig op paa de nedenfor liggende Marker kan virke skadeligt».

«Efter det her anførte maa Kommissionen sluttelig anbefale Kanaldirektørens Forslag til Bevilgning af Kr. 20,000 til Opførelse af den nedre Dam — tvært over Ulas Dalføre — for at faa den fornødne Erfaring om Ulas Materialførsel».

«Med Hensyn til den af Kanaldirektøren foreslaaede Garanti i Anledning af Dammens Udgaaen, finder Kommissionen paa Grund af Dammens sikre og betryggende Beliggenhed og Bygningsmaade, at der for det Offentlige ikke er nogen Grund til at forlange saadan Garanti af de nedenfor Boende; heri var Kanaldirektøren enig, da det kun er under Forudsætning af, at man desuagtet vil have Garanti, at han antager, denne maa gives paa den af ham foreslaaede Maade».

1877. Efter at Sagen saaledes paany var gjennemgaaet og undersøgt og fremdeles ledsaget med Autoriteternes Anbefaling, indstillede Departementet under 9de Januar:

Dep.tets Indstilling af 9de Janr. 1877. Kgl. Resolution af 20de Janr. 1877.

«At der paa den Storthinget forelæggende Budgetproposition for Terminen fra 1ste Juli 1877 til 30te Juni 1878 naadigst befales opført et Beløb af 20,000 — tyve Tusinde — Kroner til Opførelse af en Dam over Ulaelv i Sells Sogn i Gudbrandsdalen, i det Væsentlige overensstemmende med Kanaldirektørens Forslag af 19de November 1875, saaledes som samme nærmere er forklaret i hans Skrivelse af 16de November 1876, og saaledes at det overlades Regjeringen at bestemme, hvorvidt og i Tilfælde paa hvilken Maade der inden Arbeidets Iværksættelse bør tilveiebringes Sikkerhed for, at intet Erstatningskrav, som i Anledning af Arbeidet maatte fremkomme, skal medføre Udgift for det Offentlige».

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Ansvar for de foreslaaede Arbeider i Ula, navnlig for Tilfælde, at Dammen skulde udgaa eller beskadiges, bemærkede Departementet, at der ikke lettelig vilde kunne fremkomme noget begrundet Erstatningskrav af Betydning paa det Offentlige i noget af de omhandlede Tilfælde. Da man imidlertid ved Vandarbeider overhovedet har vanskeligt for paa Forhaand at overskue de Følger, som ligeoverfor Private kunne tænkes at

indtræde, og da desuden, efter det af Kanaldirektøren i Skrivelse af 16de November 1876 Oplyste, Krav paa Erstatning i Anledning af Damarbeidet i Ula nærmest maatte tænkes i Tilfælde at kunne fremkomme fra Eierne af Gaarde, som vinde ved en eventuel Sænkning af Sellsmyrene, og som altsaa ogsaa ere interesserede i et heldigt Udfald af Ulas Regulering, vilde det vistnok være hensigtsmæssigt, at der holdtes Adgang aaben til i denne Henseende at søge den Betryggelse for det Offentlige, som nærmere Erfaring og mulige Undersøgelser kunde give Opfordring til, og Departementet vilde derfor foreslaa, at det overlades til Regjeringen at bestemme, hvorvidt og i Tilfælde i hvilken Udstrækning og paa hvilken Maade Sikkerhed bør søges i denne Henseende. 1877.

Ved kongelig Resolution af 20de Januar blev Departementets Indstilling bifaldt og forelagt Storthinget.

Storthingskomiteen bemærkede, at den anser det som en Selvfølge, at Omkostningerne ved Sellsmyrenes mulige Sænkning for en væsentlig Del maa blive at bære af de deri nærmest Interesserede, og idet den ogsaa forøvrigt sluttede sig til, hvad der er anført i Departementets Foredrag, bifaldt Komiteen den kongelige Proposition, og indstillede til Storthinget at fatte Beslutning om dens Vedtagelse, hvilken Beslutning ogsaa blev fattet i Møde den 4de April. Storthingsbeslutning af 4de April 1877.

Ved kongelig Resolution af 30te April blev Beslutningen befalet tagen tilfølge, og i den Anledning begjærede Departementet under 24de Mai Udtalelse fra Kristians Amt angaaende Garantispørgsmaalet, hvorvidt der nemlig forinden Paabegyndelsen af Damanlægget burde kræves Sikkerhed stillet af de i Arbeidet Interesserede for, at intet Erstatningskrav, som i Anledning af Arbeidet maatte fremkomme, skulde medføre Udgift for det Offentlige. Under 14de Juni bemærkede Amtet hertil, at Sikkerheden i Tilfælde helst burde søges erhvervet paa den af Kanaldirektøren foreslaaede Maade, nemlig ved Renunciationserklæringer fra vedkommende Grundeiere og disse Erklæringers Thinglæsning. Da Thinglæsningsudgifterne ikke vilde blive ganske smaa, maatte det i Tilfælde ansees ønskeligt, at Departe- Ordning af af Garantispørgsmaalet.

1877. mentet gav Samtykke til, at disse Udgifter udrededes af det Offentlige, hvilket muligens kunde lette Ordningen. Denne Amtets Opfatning bifaldt Departementet og forfattede derfor følgende Udkast til Erklæring, som det oversendte Kanaldirektøren under 29de August med Anmodning til ham om at gjøre sine Bemærkninger dertil:

Udkast til Erklæring.

Som Eier af Gaarden.....Matr.-No..... Løbe-No.....erklærer jeg herved, at jeg frafalder ethvert Krav paa Erstatning for Skade, som maatte foraarsages for nævnte min Eiendom derved, at det Offentlige foretager Reguleringsarbeider i Ulaelv i den Hensigt at hindre eller indskrænke denne Elvs Materialførsel til Laugen.

Departementet bad sig tillige meddelt, om Kanaldirektøren med Hensyn til Udtrækningen af det Strøg, fra hvilket Erklæringerne skulde blive at erhverve, henholdt sig til sin Betænkning af 16de November 1876, idet det i Tilfælde bad oplyst, hvorvidt noget særeget Forhold havde begrundet, at den sydlige Grændse var sat ved Loftsgaards Bro. I sit Svar herpaa af 1ste September fandt Kanaldirektøren Intet at bemærke til Udkastet til Erklæring fra Grundeierne, og anførte som Grund til, at han i sin Betænkning af 16de November 1876 havde sat Loftsgaards Bro som nedre Grændse for Renunciationserklæringernes Indfordring, at Loftsgaards Bro var et bestemt og almindeligt kjendt Punkt, der ligger saa langt nedenfor Ulas Udløb i Laugen, at det vilde være urimelig Forsigtighed at indhente Erklæringer endnu længer nedover Elven; men om man ikke gik længer ned end halvveis til Loftsgaards Bro, var man alligevel særdeles forsigtig, hvorfor man gjerne kunde standse ved Svelstad eller Bækkestuen, saafremt de nedenfor liggende Eiere gjorde nogensomhelst Vanskelighed ved at afgive Erklæring eller nogen nævneværdig Udgift derved forvoldtes.

1878. Erkræringer med Hensyn til Garantier. Under 1ste Februar indsendte Amtet de forlangte Erklæringer med Undtagelse af tre, der vedkom Ole Tollefstuens Eiendom, Kirken og Skolehuset, for hvilket sidstes

Vedkommende det var paatænkt at erhverve en Erklæring fra Kommunebestyrelsen. 1878.

Da Departementet imidlertid var ubekjendt med, hvilken Betyning med Hensyn til muligt Erstatningskrav der kunde blive at lægge paa Ole Tollefstuens Nægtelse af at frafalde saadant Krav, og da derhos Kommunebestyrelsen havde lettere end Departementet for at forvisse sig om de afgivne Erklæringers Tilstrækelighed m. m., hvortil kom, at et stort Antal af Distriktets Indvaanere vare interesserede i de projekterede Arbeideres Udførelse, og det saaledes syntes at ligge nær, at Kommunen, der gjennem Kirken og Skolehuset ogsaa havde direkte Interesse i Sagen, gjorde sin Del til at støtte Foretagendet paa den angivne Maade, fandt Departementet det ønskeligt, at Kommunebestyrelsen opfordredes til med de nu erhervede Frafaldelser af Erstatningskrav for Øie at overtage en almindelig Garanti for saadanne Krav. Det henstillede derfor under 6te Marts til Amtet i denne Henseende at foretage det Fornødne.

Erklæring fra Kommunebestyrelsen ang. Garantien.

Den 22de Mai fattede Sells Sogns Kommunebestyrelse Beslutning om Indgaaelse af Garanti i Tilfælde af, at Skade maatte foranlediges ved Arbeidet, og da saaledes Alt var ordnet, blev det ved kongelig Resolution af 26de Juni bestemt:

Kongl. Resolution af 26de Juni 1878 for Sanktion paa Storthingsbeslutningen.

1. «At den i Storthingets Beslutning af 4de April 1877, der ved kongelig Resolution af 30te s. M. er befalet tagen tilfølge, omhandlede Dambygning over Ulaelv i Sells Sogn i Gudbrandsdalen naadigst befales iværksat.
2. At de af Vaage Herredsstyrels og Sells Sogns Kommunebestyrelse henholdsvis under 6te Februar og 22de Mai 1878 fattede Beslutninger om Frafaldelse af Erstatning og Indgaaelse af Garanti i Tilfælde af, at Skade ved ovennævnte Arbeide maatte foranlediges, naadigst approberes i Henhold til Lov om Formandskaber paa Landet af 14de Januar 1837 § 39, forsaavidt Kommunerne derved maatte paaføres Udgifter for et længere Tidsrum end 5 Aar».

Dammens Opførelse.

Damarbeidet blev derefter paabegyndt i Juli Maaned under Ingeniør Heibergs Ledelse. Da det viste sig, at det vilde medtage længere Tid end oprindelig paaregnet, blev det direkte Tilsyn med Arbeidet senere overdraget til Assistent Bodahl.

1878. Taxtforretning. Den 7de Oktober afholdtes Taxtforretning til Bestemmelse af den Skade, som maatte tilkomme Eierne af Gaarden Uldalen og Pladsen Kulbotten for Oversvømmelser, der maatte foranlediges ved Dammen, samt for Stenbrud m. m.

Regulering af Ulas Udløb. Paa en Inspektionsreise til Ula fandt Kanaldirektøren Forholdene ved Ulas Udløb i Laugen saaledes, at man her strax burde søge ved mindre Arbeider at bringe Elven til selv at oparbeide sit Leie efter den for Reguleringen lagte Plan. Han beordrede Arbeidsbestyreren til at træde i Underhandling med de i Sellsmyrenes Sænkning interesserede Landeiere om at tilveiebringe de hertil fornødne Midler. I et i den Anledning sammenkaldt Møde den 8de September, hvor 19 Landeiere fremmødte, vedtoge alle disse at bidrage indtil Kr. 800 under Forudsætning af, at samtlige i Sænkningsarbeidet interesserede Grundeiere deri deltoge, og under Forudsætning af, at et lignende Beløb bidroges af Elverensningsfondet, samt endelig paa Betingelse af, at hver Eiers Andel i Bidraget fordeltes efter hans Eiendoms Skyld. En Erklæring i Overensstemmelse hermed blev undertegnet af samtlige øvrige Interesserede.

Departementet gav foreløbig sit Samtykke til, at de øvrige til Reguleringen udfordrendes Udgifter udrededes af Elverensningsfondet, og de foreløbige Reguleringsarbeider i Ulas nedre Del bleve derefter udførte om Høsten, efterat Grundeiernes Samtykke af 18de September var indhentet.

1879. I Slutningen af Mai Maaned var Dammen saavelsom de første Reguleringsarbeider færdige, og den 8de September faldt der kongelig Resolution for:

Kongl. Resolution af 8de Septbr. 1879 ang. Bevilgning til Regulering af Ulas Udløb. «At der af de til Oprensning af Elvedrag m. V. for Budgetterminen 1ste Juli 1879 til 30te Juni 1880 bevilgede Midler naadigst tilstaaes udredet et Beløb af Kr. 1,103.83, der ved Siden af Bidrag fra vedkommende Distrikt er medgaaet i Anledning af Korrektion af Ulas Udløb i Laugen i Gudbrandsdalen».

Den meget betydelige Vaarflom i 1879 virkede idetheletaget heldigen paa Selvreguleringen af Ulas Udløb; som ventligt var havde den imidlertid ogsaa foranlediget Materiał oplagt paa ubeleilige Steder, saa videre Udbedringear-

beider bleve nødvendige for at forebygge, at Elven tog sig nyt Løb til Siden. 1879.

Efter Anvisning foretog Interessenterne supplerende Reguleringsarbeider og oplagde bl. A. langs den konkave Bred i den store Bue, som Ula gjør for ikke at støde sammen med Laugen under en ret Vinkel, en Vold af større Sten. Selvreguleringen skred heldigt fremad, og den øvre Del af Ulas Leie var Vaaren 1881 paa det nærmeste oparbeidet. Det derfra bortskyllede Material havde imidlertid opfyldt Løbet længer nede og nødvendiggjorde en Del Gravningsarbeider her for at hindre Elven i under en Flom at kaste sig ind i en feil Retning. 1880 og 1881.

Paa Kanaldirektørens Anbefaling af 18de Mai blev ved følgende høieste Resolution af 20de Mai 1880 bevilget et Bidrag af Elverensningsfondet: Høieste Resolution af 20de Mai 1881 ang. yderligere Bevilgning.

«At der af de til Oprensning af Elvedrag m. V. bevilgede Midler naadigst tillades udredet et Beløb af indtil Kr. 400 for i Fortsættelse af de af Distriktet udførte Arbeider at anvendes til Regulering af Ulas Udløb i Laugen i Gudbrandsdalen overensstemmende med det af Kanaldirektøren under 18de Mai afgivne Forslag paa Betingelse af:

1. At vedkommende Arbeider af Landeierne besørges udførte inden dette Aars Vaarflom.
2. At Beløbet først udbetales, efterat Arbeidet er udført og af Kanaldirektøren godkjendt samt specificeret Regnskab aflagt over de dermed forbundne Udgifter.

I Skrivelse af 14de Januar 1881 forlangte Departementet Kanaldirektørens Forslag til en Ordning af Reguleringsarbeidernes fremtidige Vedligehold, og under 2den August afgav Kanaldirektøren sin Betænkning i saa Henseende. Han antog, at en endelig Ordning først vilde kunne istandbringes, naar selve Hovedspørgsmaalet, Myrenes Udtapning, kom frem, men at man foreløbig vilde have tilstrækkelig Garanti for Vedligeholdelsen, naar de i Udtapningen Interesserede fik nyt Liv i det gamle Interessentskab og fik oprettet Statuter eller Interessentskabskontrakt, hvori Programmet: Ulas Regulering og Sellsmyrenes Udtapning var opstillet, og hvori Gjensidighedsforholdet mellem Medlemmerne og deres Forpligtelser var præciseret.

II.

Forslag.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 19de Marts 1857 til Sellsmyrenes Udtapning, baseret paa en Regulering af Laugen og Ulas Udløb.

Kanaldirektør Thams's Betænkning af 2den December 1865 angaaende Ulas Regulering.

Ingeniør Vogts Forslag af 5te Mai 1868 til en Regulering af Ulaelv ved Spærredamme, tilligemed Kanaldirektør Thams's Betænkning af 17de Juni s. A.

Løitnant Nysoms Betænkning m. m. af 1ste November 1876 angaaende Sellsmyrenes Udtapning og Ulas Regulering, tilligemed Kanaldirektørens Betænkning af 16de s. M.

III.

Expropriationer, Forlig, Overenskomster m. m.

1. Taxtforretning den 7de Oktober 1878;
   a) Ved denne tilkjendtes Eieren af Gaarden Uldalen Kr. 400 for den Skade, som tilføies hans Eiendom ved Ula Dam.
   b) Eieren af Pladsen Kulbotten Kr. 40 for Stenbruddet og Kr. 200 pr. Maal dyrket Mark, der paa Grund af Stenbrudet blev ødelagt.
   Ifølge Regning af 28de Mai 1879 er han udbetalt for 450 Kvadratfod dyrket Mark.

2. Efter Overenskomst er ifølge Regning af 28de Mai 1879 Eieren af Pladsen Lorensstad udbetalt Kr. 3.00 i Erstatning for den Skade, som tilføies ham ved Ula Dam.

3. Landeiernes Erklæring angaaende Reguleringsarbeiderne i nedre Ula:

Efter Opfordring fra Kanaldirektøren ved Ingeniør Heiberg have vi Undertegnede paa et idag afholdt Møde i Skolehuset ved Sells Kirke besluttet at medbidrage indtil Kr. 800 til en Regulering af Ulas nedre Løb under Forudsætning af, at en lignende Sum ydes af Elverensningsfondet, og af at samtlige i Laugens og Ulas Regulering Interesserede deltage i nævnte Bidrag, samt paa Betingelse af, at Bidraget fordeles mellem Interessenterne efter deres respektive Eiendommes Skyld.

Da samtlige Interesserede ikke vare tilstede paa Mødet, tillade vi os derfor herved at opfordre de Ikkemødende til at deltage med os i det ovennævnte Bidrag og i saa Tilfælde at erkjende dette ved sin herpaa tegnede Underskrift.

Sells Skolehus den 8de September 1878.

41 Underskrifter.

4. Erklæring om Tilladelse til at regulere Ulas nedre Løb.

Vi undertegnede Eiere af Gaardene Stampen, Ulemoen og Botten i Sells Annexsogn i Gudbrandsdalen give herved vort Samtykke til, at Kanalvæsenet foretager den foreslaaede Regulering af Ulaelvens nedre Løb over nævnte vore Eiendomme, uden Krav paa Erstatning.

Stampen i Sell den 18de September 1878.

Peter S. Botten. Hans Ulmo. Joh. Stampen.

5. Sells Herredsstyrelses Beslutning af 6te Februar 1878 med Hensyn til Damarbeidet i Ula.

Sells Kommunebestyrelse indgaar paa, at frafalde Erstatning i Tilfælde Skade paa Kirken ved den foretagendes Regulering i Ulaelv. Vedtaget mod 1 Stemme.

For Skolehusets vedkommende fattedes enstemmig en lignende Erklæring.

6. Sells Sogns Kommunebestyrelses Beslutning af 22de Mai 1878 med Hensyn til Damarbeidet i Ula.

   Sells Herredsstyrelse indestaar for, at ethvert Krav paa Erstatning for Skade, som maatte foraarsages derved, at det Offentlige foretager Reguleringsarbeider i Ulaelv i den Hensigt at hindre eller indskrænke denne Elvs Materialførsel til Laugen, skal være det Offentlige uvedkommende.

7. 58 Eieres Erklæring angaaende Frafaldelse af Erstatning i Anledning af Damarbeidet i Ula.

   Se Udkastet til Erklæring under I: Sagens administrative Behandling.

IV.

Arbeidets Kostende.

Bevilget til Dammen i Ula i Henhold til Storthingets Beslutning af 4de April 1877	Kr.	20,000.00
Bevilget af Elverensningsfondet til Regulering af Ulas nedre Løb ved kongelig Resolution af 8de September 1879	«	1,103.83
Bidraget af Landeierne til denne Regulering Kr. 800, men deraf kun indbetalt	«	781,48
Bevilget af Elverensningsfondet til Regulering af Ulas nedre Løb ved kongelig Resolution af 20de Mai 1881	«	400.00
tilsammen	Kr.	22,285.31.

V.

Anlæggets senere Bestyrelse og Forhold til Staten.

Opførelsen af Ula Dam er for en Del et Forsøgsarbeide for at komme til Kundskab om Ulas Materialføring. Staten har derfor bekostet Dammen i sin Helhed, men paa Betingelse af at den er uden Ansvar for Følgerne, hvilket Ansvar er overtaget af Grundeierne og Kommunen. Staten har saaledes heller ingen Forpligtelser hverken til at vedligeholde denne Dam eller til at opføre de flere, der ere bragte i Forslag, forsaavidt saadanne skulle vise sig ønskelige.

Korrektionen af Ulas nedre Løb er foretaget med Bidrag af Elverensningsfondet, men saaledes, at det bliver de i Sellsmyrenes Udtapning Interesseredes Sag, der forøvrigt have bekostet den, at fortsætte og vedligeholde Korrektionsarbeiderne.

III o.

Regulering af Sjoaelv ved Gaarden Slette.

Indhold.

		Side
I.	**Sagens administrative Behandling**	243
	Lokalbeskrivelse	243
	Andragende om Undersøgelse	244
	Ordre til Undersøgelse	244
	Bangs Forslag af 9de Januar 1861 til Regulering	244
	Andragende om offentligt Bidrag	245
	Kongelig Resolution af 28de Mai 1861 angaaende Bidrag	245
	Bangs Rapport og Hovedregnskab for det udførte Arbeide af 26de Juni 1861	245
	Bangs Rapport af 30te September 1861	245
	Kommunebestyrelsens Møde den 4de December 1861 ang. yderligere Foranstaltninger	246
	Dammen forfalder	246
	Kanaldirekt. Betænkning af 27de Juli 1881 ang. Reparationer	247
II.	**Forslag**	247
III.	**Arbeidets Kostende**	248

III o.

Regulering af Sjoaelv ved Gaarden Slette.

I.

Sagens administrative Behandling.

Lokalbeskrivelse.

Ved Sammenløbet af tvende Høifjeldselve dannes Sjoaelven, som efter paa sin Vei østover at have optaget flere andre, større og mindre Aaer fra Høifjeldet med betydeligt Fald gaar ned gjennem Hedalen, til den i den nordre Del af Kvam falder ud i Laugen. Lige ned for Gaarden Faugstad i Hedalen løber den mellem meget høie og næsten lodrette Fjeldvægge; men et kort Stykke nedenfor denne Gaard udvider Dalbunden sig betydeligt, og delte Elven sig her tidligere — idet den passerede forbi Gaardene Horgen og Slette — i tvende Arme, hvoraf den vestligste dengang førte den største Vandmasse. Dalbunden omkring dette Løb ligger betydeligt høiere end omkring det andet, det østlige, hvorfor man længe havde næret Frygt for, at Vandet skulde oparbeide sig sit Hovedløb gjennem det sidstnævnte, ved hvis venstre Bred de nævnte Gaarde samt Bygdeveien ligger. Frygten var saamegetmere begrundet, som Elven gaar der med en rivende Hurtighed. Landeierne havde derfor ogsaa forsøgt at afdæmme det østre Løb. I 1860 indtraf imidlertid en overordentlig stor Vaarflom, som bortrev de anbragte Fordæmninger og, idet den gjenfyldte det vestre, kastede hele sin Vandmasse over i det østre Løb. Som medvirkende Aarsager hertil skal have været, at betydelige

Tømmermasser paa en Gang kom i Drift ovenfra, samt at der strax ovenfor Elvens Deling sprang en Fjeldodde frem, der især under høiere Vandstande styrede Vandet mere mod det østre Løb. Dette, som da altsaa blev Hovedløbet, gik i en stor Bue, og mellem det og Gaarden Slette udgik fra samme flere Arme, hvorved store Landstrækninger og en betydelig Del af Bygdeveien bortskylledes. En stor Del af Sommeren var Færslen derved afspærret, og det var at befrygte, at Landeveien, om den blev lagt paa samme Sted som før, ligesom ogsaa Eiendommene Slette, Horgen og en Plads under Gaarden Faugstad skulde staa udsatte for videre Ødelæggelse ved en kommende Flom, om Intet gjordes til at forebygge det.

1860. Andragende om Undersøgelse for Sjoas Regulering.

I Anledning af de Ødelæggelser paa Veie m. m., som Aarets store Vaarflom havde anrettet paa forskjellige Kanter, sammentraadte Vaage Formænd og Repræsentanter til et Møde den 24de Juli for at bevilge de til Veienes Istandsættelse fornødne Midler. Lensmanden fremsatte paa Mødet et Forslag om at andrage om for offentlig Regning at faa en sagkyndig Mand til at undersøge og give Forslag til, paa hvilken Maade man skulde kunne forbygge Sjoaelven og hindre den i at anrette videre Ødelæggelse. Forslaget blev enstemmig vedtaget, og gjennem Amtet blev Departementet under 24de August anholdt om at stille en sagkyndig Mand til Disposition.

Ordre til Undersøgelse.

Den 25de Oktober beordrede Departementet Kanaldirektøren til at anstille Undersøgelsen og afgive Betænkning med Omkostningsoverslag over, hvad der kunde være at foretage, hvorefter denne under 28de s. M. overdrog Sagen til Løitnant Bang og senere paa en Befaring af Elven aftalte med ham angaaende de nødvendige Foranstaltninger.

1861. Bangs Forslag af 9de Januar 1861.

Den 9de Januar afgav Bang et Forslag med Overslag til de Arbeider, som burde udføres. Da han fandt baade Landeiernes og Veiens Interesse bedst varetagen ved igjen at lede Elven ind i det gjenkastede venstre Løb og fuldstændig afspærre det østre samt afminere den ovenomtalte Fjeldodde for at give Elven uhindret Adgang til det nygravede Løb, foreslog han at udgrave direkte en 20 Fod bred Rende og paa de

øvre 200 Fods Længde efterhaanden at udvide den til 40 Fod igjennem det gjenkastede nordre Løb og overlade Flommen selv at udarbeide det fornødne Profil, da Faldet, 1/120, gav Grund til at antage, at saa vilde ske, saafremt ikke Fjeld skulde paatræffes. Arbeidet maatte imidlertid, for at man med Tryghed skulde kunne gaa en ny Flom imøde, udføres, medens Tælen endnu var i Jorden, og Udgifterne beregnedes derfor til Kr. 4,720. 1861.

Dette Forslag tiltraadte Kanaldirektøren.

Andragende om offentligt Bidrag.

Fra Kommunebestyrelsen, som under 11te Marts havde fattet Beslutning om at bidrage 2,000 Kr. til Arbeidets Udførelse, indgaves Andragende om Bidrag af Kr. 1,200 af Elverensningsfondet til Reguleringsarbeidet, efterat de skadelidende Grundeiere havde vedtaget at bidrage Kr. 1,380.

Kongl. Resolution af 28de Mai 1861 ang. Bidrag.

Ved kongelig Resolution af 28de Mai blev der tilstaaet Vaage Kommune et Bidrag af Kr. 720 til Udførelse af Reguleringsarbeidet under det Offentliges Tilsyn. Forinden havde Departementet dog i Skrivelse til Ingeniørbrigaden af 4de April givet Bemyndigelse til at lade Arbeidet sætte igang.

Bangs Rapport af 26de Juni 1861.

Inden Flommens Komme blev de foreslaaede Arbeider udførte under Bangs Ledelse, og afgav han under 26de Juni Rapport og Regnskab, hvorefter idethele var medgaaet Kr. 4,854.48.

Bangs Rapport af 30te Septbr. 1861.

Paa Opfordring fra Eieren af Gaarden Slette besigtigede Bang i Slutningen af September Reguleringsarbeidet og sendte under 30te s. M. en Indberetning derom til Kanaldirektøren. Ifølge den havde Arbeiderne idetheletaget holdt sig godt, men nogle mindre Reparationer ansaaes dog fornødne. Dammen foran det østlige Løb var nemlig sunken paa en Længde af omtrent 56 Fod og burde forhøies. I Indløbet til den nye Rende og et Par Hundrede Fod længer nede havde efter Flommen dannet sig tvende raskere Stryg, som burde udjævnes Vandstanden ovenfor vilde derved synke, og man vilde saaledes faa Anledning til at kunne sprænge mere af den oven omtalte Fjeldodde. Endelig havde den nye Elverende i sin nederste Del en Tendens til under høiere Vandstande at dele sig i 2de Løb, hvoraf

1861. det ene fulgte den nye Rende, medens det andet bøiede af mod Øst og stod i Forbindelse med det gamle Elveleie. Dette sidste Løb burde afstænges. Disse Tillægsarbeider kalkulerede Bang til at koste Kr. 600, da Eieren af Gaarden Slette havde erklæret sig villig til paa egen Regning at udføre den sidstnævnte Afstængning, saasnart de øvrige Forbedringer udførtes. Bang foreslog, at Staten af ovennævnte Beløb skulde udrede de 200 Kr. og Kommunen Resten, hvorhos han oplyste om, at der var i Behold Redskaber til en Værdi af omtrent Kr. 400. Da Kanaldirektøren bifaldt dette Forslag, oversendte han under 11te Oktober Indberetningen til Departementet med Anmodning til det om at træffe Foranstaltninger til Midlernes Tilveiebringelse snarest muligt. Departementet fandt imidlertid ikke tilstrækkelig Føie til at bevirke noget yderligere Tilskud af offentlige Midler, saameget mere som det kun udgjorde Kr. 200. Dets Meddelelse herom i Skrivelse af 17de Oktober oversendte Kanaldirektøren den 19de s. M. til Kristians Amt med Anmodning om at sørge for Tilveiebringelsen af de fornødne Midler (kfr. Skrivelse af s. D. til Løitnant Bang).

Kommunebestyrelsesmøde den 4de Decbr. 1861 ang. yderligere Foranstaltninger.

I Anledning heraf afholdt Vaages Formænd og Repræsentanter den 4de December et Møde, hvor det besluttedes at træde i Underhandling med Grundeierne om Midlernes Tilveiebringelse. I den Hensigt holdtes den 30te December et Formandskabsmøde i Hedalen, hvor foruden de interesserede Grundeiere tillige Bang var tilstede for at meddele Oplysninger. Her fremsattes imidlertid Paastande om en anden Forbygningsmaade, som Bang ikke kunde bifalde, saaledes at Sagen maatte udsættes til Behandling i et nyt Møde.

Formodentlig har Kommunen eller Grundeierne da paa egen Haand arrangeret det Fornødne efter sit Hoved. Efter en Skrivelse fra Løitnant Bang af 7de Mai 1862 sees han paa Opfordring fra Vaages Kommunebestyrelse at have besigtiget disse Arbeider.

1881. Dammen forfalder.

Eieren af Gaarden Slette havde paa egen Haand besørget Tilsynet med Dammen og dens Vedligehold, men

efter hans Død bortfaldt dette, og da Dammen som Følge heraf i 1881 var kommen i en saa forfalden Tilstand, at en større Reparation tiltrængtes, var man uenig om hvem denne egentlig paalaa, enten Grundeierne eller Veivæsenet eller alle tilsammen. 1881.

Paa Amtets Foranledning blev Kanaldirektøren ved Departementets Skrivelse af 5te Juli 1881 beordret til at afgive Forslag til de Foranstaltninger, som burde træffes.

Efter en Besigtigelse af Stedet afgav han under 27de Juli en Betænkning, hvori han forklarede Forholdene og foreslog Dammen gjengivet sin oprindelige Form og Styrke samt yderligere Afminering af en Fjeldkam paa den modsatte Elvebred for derved at give Strømmen en bedre Retning. Derhos fraraadede han at yde videre Bidrag af Elverensningsfondet, da Reparationen var et ved Forsømmelse af de Vedligeholdelsespligtige fremkaldt Arbeide. Kanaldirektørens Betænkning af 27de Juli 1881 ang. Reparationer.

II.

Forslag.

Løitnat Bangs Forslag af 9de Januar 1861 til en Regulering af Sjoa.

Do. Do. Indberetning af 30te September 1861 med Forslag til Suppleringsarbeider.

III.

Arbeidets Kostende.

Bevilget ved kongelig Resolution af 28de Mai 1861 Kr. 720.00
Do. af Vaage Kommune ..... « 2,000.00
Bidraget af Grundeierne ..... « 1,480.00

Kr. 4,200.00

Overskridelse, formodentlig udredet af Kommunen ..... « 654.48

Kr. 4,854.48

hvortil kommer, hvad der er udredet i 1861 af kommunale og private Midler.

III p.

Elvebrud i Finnaelv ved Vaage Præstegaard.

Indhold.

Side.

I. **Sagens administrative Behandling** 251
Lokalbeskrivelse 251
Lensmandens Indberetning af 20de Juni 1860 om Flommen s. A. 252
Kommunebestyrelsens Møde den 24de Juli 1860 253
Sognepræstens Anmodning om Undersøgelse 253
Amtets Andragende derom 254
Bangs Forslag af 30te Oktober 1860 til Reguleringsarbeider. 254
Kanaldirektørens Betænkning om Forslaget af 5te November 1860 255
Ordre til Arbeidets Paabegyndelse 255
Sognepræstens Indberetning af 1ste Juli 1861 255
Ordre til videre Arbeider 255
Bangs Rapport af 10de December 1861 256
Kanaldirektørens Rapport af 22de November 1861 256
Do. Erklæring af 30te December 1861 257
Kirkedepartementet bifalder videre Opmaaling 257
Riis's Rapport af 10de Juli 1862 257
Do. Forslag af 25de September 1863 257
Kirkedepartementet opgiver videre Forbygningsarbeider 258
Kanaldirektørens Rapport af 20de November 1865 258
II. **Forslag** 259
III. **Arbeidets Kostende** 259

III p.

Elvebrud i Finnaelv ved Vaage Præstegaard.

I.

Sagens administrative Behandling.

Fra Grændsefjeldet mellem Lesje og Vaage kommer Finnaelven ned og falder ved Vaagevandets Udløb i Nærheden af Vaage Kirke ud i Ottaelven. Den gjennemløber en forholdsvis kort Strækning, men har et betydeligt Fald og gaar derfor med en rivende Hurtighed. Fra Morænerne, hvori den har sit Leie, river den i Flomtid betydelige Masser af Sten og Grus med sig ned i Dalbunden, og ved at oplægge en Del af dette Material for Udløbet har den opdammet Vaagevandet og trykket dettes Afløb over mod den høire Bred og betydeligen indsnævret det. Over den saaledes gjennem Tiderne oplagte Banke, der nu forstørstedelen er opdyrket, er Finnas Bredder lige fra Præstegaarden og til dens Udløb i betydelig Udstrækning til Siderne saa lave, at de ved høiere Flomme overskylles. Paa mange Steder ere selve Bredderne høiere end Landet indenfor og overalt ser man Spor af, at Elven oftere har forandret sit Leie, saa betydelige Strækninger stadig ere truede med Ødelæggelse. Lokalbeskrivelse.

Under den overordentlig store Flom i Juni 1860, da vedvarende heftige Regnskyl indtraf samtidig med Snesmeltningen fra Høifjeldet, steg Finna til den vildeste Bjergstrøm og anrettede betydelige Ødelæggelser nede i Dalen, der gav Anledning til, at man søgte det Offentliges Assi-

stance til om muligt for Fremtiden at faa forebygget lignende Ulykker.

1860. Den 20de Juni indberettede Lensmanden til Amtet blandt Andet:

Lensmandens Indberetning f 20de Juni 1860 om Flommen i 1860.

«I et Par Timers Tid var Ottaelven stegen aldeles over sine Bredder og stod mindst 6 à 7 Kvarter over Veien fra Søreim til Sandbo, saa at Færsel efter Veien var en Umuligded. Da jeg ankom til Finnabroen var Veien paa begge Sider af denne Bro overskyllet af Finnaelv i flere Hundrede Alens Længde, saa at Adkomsten til Broen var en Umulighed eller mindst forbunden med den yderste Livsfare for Heste og Folk. Finnaelv gik med en rivende Strøm over Veien paa Broens begge Ender, saavelsom i Veistrækningen opover fra Broen til Haakenstad. Et stort, men skrækkeligt Naturspil vistes her. Elven medbragte en uhyre Mængde Grus og Sten, der i nogen Tid opdæmmede dens Vand og bragte det i de strideste Strømme udover til begge Sider. Man frygtede hvert Øieblik, at Elven vilde nedrive Finnabroen og den strax nedenfor liggende Vaage Kirke, og at den vilde gjøre et nyt Far under Øi over den flade Mark til Sandbogaardene. Man fandt det uundgaaeligt, at en stor Ødelæggelse vilde finde Sted, hvor Hovedgjennembruddet skede. Forventningen og Spændingen om, hvor Ulykken vilde ramme, var frygtelig. Efter en Times Tid var man ikke længere i Uvished. Elven havde gjenlagt sit Far med Sten og Grus imellem 1 og 2 Alens Høide gjennem det hele Leie og brudt et tildels nyt Far i Nærhedeu af Vaage Kirke, hvor en Arm af Elvesengen havde givet Afløb for en liden Del af dens Vand. Den brød ind paa Vaage Præstegaards Eiendom, borttog i et Par Timers Tid Husebygningerne paa den Vaage Præstegaard tilhørende Plads, Klokkergaarden, hvis Jordvei den aldeles ødelagde, borttog Gaarden Løbe No. 84, Smedsmoens Ager og Engmark, hvoraf kun en ubetydelig Strimmel er tilbage, og fortsatte med Bruddet paa det Vaage Præstegaard tilhørende betydelige Agerland, Halland kaldet, indtil man ved improviserede Forbygninger i Elven fik Vandet saavidt bortledet, at dets ødelæggende Virkninger paa Vaage

Præstegaards Eiendomme, Halland og Moend, bleve indtil Videre standsede. Efterat Elvens Gjennembrud var fuldført, forsvandt Vandet efterhaanden fra Veien, men denne var opreven i flere Hundrede Alens Længde; de stærke Forskandsninger mod Elven opover til Haakenstad og Opgaardene vare gjennembrudte og Veien bedækket med Sten og Grus i en saadan Høide, at den neppe var gjennemtrængelig af de Gaaende. Finnabroens Soliditet, og især dens stærke og vel tracerede Skjærme, reddede formentlig alene Vaage Kirke. Broen staar aldeles ubeskadiget, Skjærmene have vel lidt nogen, dog ikke betydelig Skade. O. s. v.» 1860.

Med Anmodning til Kanaldirektøren om paa sin Reise opover at tage Forholdene i Øiesyn og afgive Betænkning om, hvilke Foranstaltninger der burde træffes, oversendte Amtet ham under 10de Juli denne Indberetning.

Kommunebestyrelsens Møde den 24de Juli 1860.

I Anledning af de ved Flommen forvoldte Ødelæggelser paa Thinglagets Bygdeveie sammentraadte Bygdens Formænd og Repræsentanter til et Møde den 24de Juli for at forhandle om Udligning af de fornødne Midler til at reparere Skaderne. Paa dette Møde fremsatte Lensmanden Forslag om at indgaa med Andragende om, at en sagkyndig Mand maatte blive antagen til for offentlig Regning at undersøge, hvorledes Finnaelvens Gravning paa Vaage Præstegaards Eiendom kunde forebygges, samt om Opnævnelse af en Komite paa 3 Medlemmer til at forhandle om Forholdet, hvorefter Oplysningsvæsenets Fond, Staten og Kommunen burde bidrage til dette Arbeide. Forslaget blev enstemmig vedtaget og en Komite udnævnt.

Sognepræstens Anmodning om Undersøgelse.

Angaaende de indtraadte Beskadigelser paa Præstegaarden afgav Sognepræsten under 28de August Indberetning til Stiftsdirektionen med Anmodning om en kyndig Mands Assistance til at faa sikret Præstegaarden mod videre Molest i Fremtiden. Med Paategning af 15de September oversendte Stiftsdirektionen Indberetningen til Kirkedepartementet, der under 25de s. M. anmodede Kanaldirektøren om at undersøge Tilstanden efter Flommen og afgive sin Formening om, hvilke Arbeider der burde iværksættes til Forebyggelse af videre Skade.

1860. Amtets Andragende om Undersøgelse.

Ogsaa Amtet androg under 24de August hos Indredepartementet om en lignende Undersøgelse af Finna- og Sjoaelvene, i hvilken Anledning ogsaa dette Departement under 25de Oktober meddelte Kanaldirektøren Ordre til Undersøgelserne.

Bangs Forslag af 30te Oktbr. 1860 til Reguleringsarbeider.

Den 13de Oktober paabegyndte Løitnant Bang disse og afgav den 30te s. M. en Indberetning med Forslag til de nødvendige Foranstaltninger, ledsaget af et Kroki og Profiler af Elven mellem Præstegaardens Huse og Klokkergaarden. Han meddelte bl. A., at Aarets Flom havde været saa høi, at Vandet havde naaet op paa 4de Laft af Finsbrostuen. Under Undersøgelsen var Faldet paa den nævnte Strækning af omtrent 4,000 Fod mellem Præstegaardens Huse og Klokkerstuen omtrent 50 Fod. Det største Fald paa denne Strækning var lige ned for Præstegaardshusene, hvor Elven var formelig bleven opdæmmet ved en af Aarets Flom oplagt Banke. Strax nedenfor samme gik Elven ind i høire Bred og et Stykke længere nede var den gaaet over begge Bredder. En 5 à 600 Fod ovenfor Broen havde Flommen ligeledes oplagt en Ør, der havde dæmmet Vandet, saa det var gaaet over Bredden og havde bortskyllet en stor Del af Veien. Et Stykke nedenfor Broen havde Elven forladt sit gamle Leie, idet den bortskyllede Klokkergaarden og Gaarden Smedsmo. Det nye Leies høire Bred stod fra Kirken af og nedover stærkt i Brud, og da Materialet her for det Meste bestod af Sandjord og Grus, var der Sandsynlighed for, at en kommende Flom vilde arbeide sig ind ad denne Kant, saamegetmere som denne Bred var saa lav, at en almindelig Flom vilde gaa over den. Omtrent en 800 Fod nedenfor Broen havde Elven desuden dannet sig et mindre Far paa venstre Side af Hovedløbet. Bang foreslog, at man ved en Udvidelse af denne Sidearm skulde tvinge Elven til efterhaanden i den at oparbeide sig sit Hovedløb, idet man samtidig afspærrede baade det ældre og det nydannede Hovedløb, samt at man ovenfor ved Gravning gav Leiet den fornødne Størrelse. Omkostningerne derved beregnede han til Kr. 3,800 og foreslog, at Arbeidet strax sattes igang, medens Veiret var mildt.

For ikke at opholde Sagen oversendte Kanaldirektøren dette Bangs Forslag den 5te November til Kirkedepartementet, idet han anbefalede det, kun med den Forandring, at han foreslog Overslagssummen forhøiet til Kr. 4,800 og idet han forbeholdt sig Adgang til at gjøre mindre væsentlige Forandringer i Forslaget, dersom han efter selv nærmere at have taget Forholdene i Øiesyn fandt saadanne nødvendige. **1860.** Kanaldirektørens Betænkning over Forslaget af 5te Novbr. 1860.

Kirkedepartementet bifaldt under s. D. Forslaget med de af Kanaldirektøren gjorte Forandringer og Forbehold, og samme Dag beordrede Kanaldirektøren Bang til at sætte Arbeidet igang. Det blev ogsaa strax paabegyndt og ifølge Kanaldirektørens Skrivelse af 15de December udført efter Planen uden Forandringer. Ordre til Arbeidets Paabegyndelse.

Det fortsattes udover Vaaren. Det af foregaaende Aars Flom dannede Løb blev afstængt ved en Dam og det nye udgravet, men kun i 20 Fods Bredde, idet det paaregnedes, at næste Flom selv skulde udvide det behørigen. Arbeidet maatte indstilles i Begyndelsen af Mai, men uden at være fuldt færdigt (kfr. Bangs Rapport af 6te Mai). **1861.**

Efterat Aarets Flom var afløben, indsendte Sognepræsten under 1ste Juli en Indberetning, hvori han bemærkede, at de hidtils udførte Arbeider ikke havde vist sig tilstrækkelige under sidste Flom, da Elven atter havde begyndt at gjøre Indbrud i Nærheden af Kirken. Ved nogle om Høsten trufne Forføininger var det dog lykkes at hindre den i at ødelægge en stor Del af Præstegaardens bedste Jorder; men saasnart en ny Flom indtraadte, vilde man fremdeles være udsat for samme Fare. Sognepræstens Indberetning af 1ste Juli 1861.

Kirkedepartementet sendte under 12te September Indberetningen til Underretning for Kanaldirektøren. Da Spørgsmaalet om Vaagevandets Sænkning nu var gjenoptaget (se Afsnittet herom), og de fornødne Undersøgelser i den Anledning skulde anstilles, beordrede Kanaldirektøren Bang under 5te September til samtidig at udføre eller ialfald forberede videre Arbeider der, hvortil Kirkedepartementet havde stillet Kr. 400 til Disposition. For at beskytte den høire Bred langs Præstegaardens Jorder forbi Ordre til videre Arbeider.

1861. Kirken, der stode i steile Brud, udførte Bang en Dækning af Bar og Sten, lagte lagvis efter en Skraaning med Anlæg 2 : 1. Angaaende dette Efterarbeide afgav han den 10de December Rapport, med Profiler og Regnskab, hvorefter det havde kostet Kr. 795.90. I denne Rapport udtalte Bang, at de i Finnaelven foretagne Reguleringsarbeider vare udførte om Vinteren og altsaa i den ugunstigste Aarstid, da det var nødvendigt at hindre en ny Vaarflom fra at anrette nye Ødelæggelser. Arbeidet kunde derfor ikke blive saa fuldstændigt udført eller omfatte en saa stor Del af Elven som nødvendigt for i en længere Fremtid at være sikret mod Elvens Ødelæggelser. Den sidste Flom havde kun øverst udvidet det nye Løb fra 20 til omtrent 70 Fod, men inden den fik udstrakt Udvidelsen længer nedover, var Opstuvningen ovenfor saa stor at, et for flere Aar siden i Mælen lige ud for Kirken anbragt Beskyttelseskar bortreves, hvorved Vandet havde faaet Adgang til at angribe Bredden langs Præstegaardens Grund. Inden større Udgifter anvendtes til en Regulering, anbefalede Bang at der optoges et kôteret Kart over Strækningen fra Finnas Udløb i Otta til noget ovenfor Præstegaarden, for at man derefter kunde udarbeide en ordentlig Plan for en Regulering og beregne de dermed forbundne Udgifter.

Bangs Rapport af 10de Decbr. 1861.

Efter en Besigtigelse af Arbeidet i Begyndelsen af November Maaned havde Kanaldirektøren ogsaa i en Indberetning af 22de November fremholdt Nødvendigheden af at optage et saadant Kart for endeligen at kunne fuldføre Finnas Regulering og udbedet sig Kirkedepartementets Bemyndigelse hertil. I det han under 17de December oversendte det Bangs sidste Rapport, gjentog han sin Forestilling om denne Opmaaling. Forinden Kirkedepartementet fattede Bestemmelse i denne Anledning, forlangte det under 20de December Opgave over de med Kartets Optagelse forbundne Omkostninger, samt Oplysning om, hvorvidt den yderligere Regulering i Forbindelse med det allerede udførte Arbeide maatte ansees fornøden til Forebyggelse af videre Skade af Betydenhed, og om, hvorvidt den fortsatte Regulering i Tilfælde maatte antages at være af saadan

Kanaldirektørens Rapport af 22de Novbr. 1861.

udelukkende Interesse for Præstegaarden, at ingen Deltagelse i Omkostningerne af andre Vedkommende kunde paaregnes. I Gjensvar herpaa af 30te December opgav Kanaldirektøren Omkostningerne ved Kartet til Kr. 6 à 800 og fremholdt den videre Regulering som uomgjængelig nødvendig uden paa Forhaand at kunne afgjøre, hvorvidt den udelukkende burde bekostes af Kirkedepartementet eller om den maaske kunde sættes i Forbindelse med en af Veivæsenet paatænkt Sænkning af Vaagevandet. **1861.** Kanaldirektørens Erklæring af 30te Decbr. 1861.

Den 10de April bifaldt Kirkedepartementet derpaa den foreslaaede Opmaaling. Til at udføre den beordredes Ingeniør Riis den 1ste Mai, og den blev da foretagen i Forbindelse med Undersøgelserne i Anledning af Vaagevandets Sænkning. Efter endt Undersøgelse og Opmaaling afgav Riis den 10de Juli Rapport derom. **1862.** Kirkedepartementet bifalder videre Opmaaling. Riis's Rapport af 10de Juli 1862.

Den 30te September indsendte Bang et af Riis udarbeidet Forslag til Regulering af 25de August, ledsaget af Kart og Profiler. Af disse fremgik det, at Elven ligger ligesom paa Toppen af den Banke, den har oplagt, saaledes at dens Bredder, ja paa sine Steder dens Bund ligger høiere end Terrainet udenfor. Riis foreslog ved Gravning at give Elven paa Strækningen langs Vaage Præstegaard et nogenlunde jævnt Fald og ensartet, tilstrækkeligt stort Profil, uden at foretage noget med dens Udløb nedenfor, samt at ombygge Finnabroen, da dens Aabning var altfor liden. Bredderne skulde derhos forhøies, hvor de vare forlave, og dækkes med Sten og Bar, hvor de stode i Brud. Da Elven maatte antages selv at kunne udføre en Del af Gravningen, var det Riis's Mening kun efterhaanden at søge Reguleringen udført, idet man før hver Flom bortskaffede alt det grovere Material og benyttede det til Dækningerne, medens man overlod Elven selv at bortføre det finere og hindrede den i at tage sig gale Veie. Omkostningerne ved en paa saadan Maade udført Regulering anslog han til Kr. 30,000. **1863.** Riis's Forslag 25de Septbr. 1863.

Ved under 6te Januar at oversende dette Forslag til Kirkedepartementet erklærede Kanaldirektøren sig i alt Væsentligt enig deri, men fraraadede ved en Elv med saa **1864.**

1864. rivende Hurtighed at benytte Bar ved Dækning af Bredderne samt paastod Veivæsenets Forpligtelse til at indrette Broen saaledes, at den ikke var til Skade for Andre. Overslaget kunde saaledes reduceres til Kr. 24,000. Han bemærkede, at det maatte ansees saagodtsom umuligt paa fuldt betryggende Maade at kunne forbygge Elve med saa stærkt Fald og deraf følgende Hurtighed som Finna, men antog dog, at Præstegaarden og Kirken ved de foreslaaede Arbeider vilde blive bedre sikrede, om de end kun vare Palliativmidler, der ikke sikrede ganske mod Elvebrud. I Forhold til de Værdier, som skulde beskyttes, vare imidlertid Omkostningerne temmelig høie, og da han antog, at det vilde være vanskeligt at tilveiebringe de fornødne Kr. 24,000, samt at muligens gunstige Resultater kunde opnaaes ogsaa for en ringere Sum, foreslog han at anvende kun omtrent en Kr. 4,000 paa Dækning af enkelte Dele af Bredderne, hvor Faren for Ødelæggelse var størst, samt at bevirke en hensigtsmæssig Ombygning af Broen.

Kirkedepartementet opgiver videre Forbygningsarbeider.

Kirkedepartementet fandt imidlertid dengang efter denne Betænkning ikke at burde foretage videre Forbygningsarbeider, og idet det herom under 5te Februar underrettede Kanaldirektøren, anmodede det ham om at have sin Opmærksomhed fremdeles henvendt paa Finnaelven. Det oversendte dog Kanaldirektørens Betænkning til Indredepartementet med en Henstillen til det at bevirke, at der fra Veivæsenets Side blev truffen fornøden Forføining til at fjerne den Fare, hvormed Finnabroen fremdeles maatte befrygtes at true Vaage Præstegaard med flere Eiendomme.

1865. Kanaldirektørens Rapport af 20de Novbr. 1865.

Efter Forestilling af 6te Oktober bemyndigede Kirkedepartementet under 14de s. M. Kanaldirektøren til at besigtige Finnaelven paa en Reise, som han i andre Anliggender foretog opover Gudbrandsdalen. I en den 20de November om Reisen afgiven Indberetning anførte Kanaldirektøren, at de ved Vaage Kirke udførte Forbygninger hidtil havde holdt sig med Undtagelse af et ganske kort Stykke strax nedenfor Kirken, hvor Skraaningen var raset. Hele den forbyggede Strækning fra strax ovenfor Kirken og nedover forbi samme viste Tegn til at ville rase, idet

Bredden forendel var undervasket. Kirkegaarden laa nu neppe 20 Alen fra Elvebredden, saa der ikke skulde saa stort Brud til, forinden det naaede den. Han anbefalede derfor at styrke Bredden paa denne Strækning ved at lægge en Rad med store Stene foran Foden af Skraaningen paa et Underlag af Kviste og mindre Buske. Arbeidet var simpelt og kunde udføres af hvemsomhelst; Omkostningerne dermed burde deles lige mellem Præstegaarden og Bygden, der maatte have Interesse af, at Kirkegaarden ikke forstyrredes, og ville de idethele beløbe sig til en Kr. 600. 1865.

Om hvad der senere er passeret, haves ikke ved Kanalvæsenet Oplysning.

II.

Forslag.

Løitnant Bangs Forslag af 30te Oktober 1860 til en Regulering af Finnaelv.

Ingeniør Riis's Forslag af 25de August 1863 til Regulering af Finnaelv.

III.

Arbeidets Kostende.

Bevilget af	Kirkedepartementet den 5te November 1860 til Finnas Regulering i Henhold til Bangs Forslag af 30te Oktober 1860 og Kanaldirektørens Betænkning af 5te Oktober 1860 . . .	Kr.	4,800.00
Do.	« samme Departement til Dækning af Præstegaardens Jorder i 1861 . . .	«	795.90
Do.	« Do. til Kart over Finna	«	574.60
		Kr.	6,170.50

III q.

Vaagevandets Sænkning.

Indhold.

	Side
Amtets Andragende om Undersøgelse	263
Kanaldirektørens Indberetning af 16de August 1855	263
Veivæsenets Motion om 4 Fods Sænkning	264
Riis's Indberetning af 25de September 1863	265
Kanaldirektørens Betænkning af 31te December 1863	334

III q.

Vaagevandets Sænkning.

Sagens administrative Behandling.

Efterat Vaage og Loms Kommunebestyrelser vare enedes om Anlægget af en Vei gjennem Vaage til Lom, vaktes der Spørgsmaal, om ikke en paatænkt Sænkning af Vaagevandet vilde lette dette Anlæg saaledes, at Veien kunde lægges nær Vandet eller over Grunde, som da stode under Vand. 1854.

I den Anledning anmodede Amtet under 2den Juni Departementet om at lade Kanaldirektøren anstille nærmere Undersøgelser med Hensyn til en Sænkning af Vaagevandet, og modtog han i Skrivelse af 9de Juni de fornødne Ordres i saa Henseende. 1855. Amtets Andragende om Undersøgelse.

I første Halvdel af Juli Maaned besaa Kanaldirektøren Lokaliteterne og afgav under 16de August følgende Indberetning: Kanaldirektørens Indberetning af 16de Aug. 1855.

«Vaagevandet er opdæmmet af det af Bielven Finna udførte Material, som har trykket Elverenden tæt ind mod den høire Bred. Vandstanden var ved min Nærværelse temmelig stor og Vandet stærkt grumset, som Ottaelvens Vandmasse ialmindelighed er i Flomtiden, og jeg kunde derfor ikke nærmere undersøge Elveleiet, der efter Sigende paa flere Steder skal være temmeligt grundt med en Bund af Smaasten paa Leer. Der findes intet egentligt Fald i Nærheden af Vandets Udløb, men Elven har en saa stærk

1855. Strøm, at den i Reglen ikke befares med Baad, og omtrent 6,000 Alen nedenfor Udløbet findes 2 stærke Stryg, kaldet Grønhølen og Gjertrudfos. Ved Oprensning i disse Stryg og i Udløbet vil Vandet kunne sænkes noget, dog kan jeg først efter nærmere Opmaaling og Lodning bestemme, hvormeget og for hvilken Pris. Paa det foreslaaede Veianlæg langs Søen vil en saadan Sænkning ingen Indflydelse have, da Bredderne i Reglen ere stærkt ophældende, og Veien kun paa korte Strækninger maa lægges tæt ved Stranden, ialfald ville Omkostningerne for Sænkningen langt overskride, hvad der vilde medgaa til Veiens Forhøielse paa enkelte Punkter. Hvorvidt det vil lønne sig at sænke Vandet for at forbedre eller vinde de ved samme liggende lave Strækninger, der især findes ovenfor Garmo og strax nedenfor Udløbet, vil bero paa en nærmere Undersøgelse. E. Soot skal have foreslaaet at udvide Eies Fos for at sænke Vaagevandet, men denne Fos, der ligger næsten 1½ Mil fra Udløbet og umiddelbart nedenfor et omtrent 5,000 Alen langt stærkt faldende Flvestykke, kan kun have en høist ringe Indflydelse paa Vandets Flomvandstand og har ialfald ingen Indflydelse paa dets almindelige lave Vandstand».

I Anledning af denne Skrivelse beordrede Departementet Kanaldirektøren under 1ste September til at anstille videre Undersøgelser. Skjønt disse ligetil Aaret 1860 vare opførte paa de aarlige Forslag til Reiser, bleve de dog ikke foretagne før senere.

1861. Veivæsenets Motion om 4 Fods Sænkning.

Under 2den Marts oversendte nemlig Veiassistenten til Ingeniørbrigaden en Forestilling fra Bestyreren af Veianlægget i Vaage og Lom, hvori fremholdtes Hensigtsmæssigheden af, at Undersøgelser med Hensyn til en 4 Fods Sænkning af Flomvandets Høide saavel i Vaage som Lalumvandet snarlig bleve anstillede. Og da Brigaden under 8de s. M. oversendte denne Forestilling til Kanaldirektøren, beordredes Løitnant Bang til at foretage Undersøgelserne, samt at indsende Forslag med Overslag til en Sænkning. Samtidig med andre Undersøgelser bleve de strax paabegyndte, men kunde først afsluttes i Juli 1862.

1862.

Medens Undersøgelserne stode paa, havde Flommene været for smaa til paa dem at basere nogen Beregning, og nogen paalidelige Oplysninger om tidligere Flommes største Høide kunde ikke erholdes. For Veivæsenets Vedkommende kunde man imidlertid ikke længer afvente videre Erfaringer med Hensyn til dem, hvorfor Kanaldirektøren paa Grundlag af de forhaandenværende Materialier anmodede Bang om at udarbeide Forslag til en 4 Fods Sænkning, idet han paa Forhaand kunde meddele Bestyreren af Veianlægget, at den omhandlede Sænkning af Vaagevandet ikke vilde kunne udføres for det dobbelte Beløb af, hvad Veivæsenet havde opgivet at kunne spare ved en saadan Sænkning.

1863.

Den 30te September indsendte Bang en af Riis udarbeidet Indberetning af 25de s. M. om Undersøgelserne, ledsaget af 2de Karter med tilhørende Profiler m. m.

Riis's Indberetning af 25de Septb. 1863.

Den 31te December oversendte Kanaldirektøren denne Indberetning med Sagens øvrige Dokumenter til Indredepartementet, idet han samtidig afgav sin endelige Erklæring i Anledning af samme. Efter at have gjort Rede for Aarsagen til, at Sagen først saa sent var blevet fremmet, og efter at have givet en kort Beskrivelse af Lokaliteterne samt anstillet en Del Kalkulationer over Vandmasse og Faldforholde under Flom, der ikke havde kunnet observeres, kom han til det Resultat, at den forlangte Sænkning alene kunde opnaaes ved, at man først foretog de nødvendige Arbeider til en Sænkning af Vandstanden ovenfor Ulebergfossen og senere de videre fornødne Udgravninger ved Finnas Udløb, da Faldet paa sidstnævnte Sted var for lidet til uden en ganske extraordinær Udvidelse af Profilet at frembringe de 4 Fods Sænkning i Vaagevandet. Men disse Arbeider vilde kræve en Udgravning af næsten 56,000 Kubikfavne og koste ligesaamange Speciedalere. Foruden disse betydelige Arbeider vilde det derhos blive absolut nødvendigt at korrigere Finnaelvens Udløb for at hindre den i atter at lægge til, hvad man havde udgravet, og man maatte saaledes gjøre Regning paa, at Vaagevandets Sænkning kunde komme at koste en 270,000 Kroner. Paa Grund af

Kanaldirektørens Betænkning af 31te Decbr. 1863.

1863. de mindre fuldstændige Oplysninger om Vandstands- og Vandmasseforholdene kunde det muligens efter nøiagtigere Undersøgelser vise sig, at denne Sum var noget for stor, men Sandsynligheden, for at den var for liden, var lige saa stor. Interesserne ved en Sænkning var dog kun ubetydelige, thi efter en Skrivelse fra Lensmand Alfstad af 28de April 1861 havde Jordeierne ingen Fordel af en 4 Fods Sænkning, og for Veianlæggets Vedkommende vilde den kun medføre en Besparelse af Kr. 8,000. Paa Grund af den ringe Udsigt til at se dette Arbeide realiseret havde Kanaldirektøren indstillet alle videre Undersøgelser og Observationer, idet han antog, at de meddelte Oplysninger vare tilstrækkelige til at henlægge Sagen, ialfald indtil Videre.

III r.

Lesjevandenes Udtapning.

Indhold.

Side.

I. **Sagens administrative Behandling** 273
Lokalbeskrivelse 273
Møde i Lesje den 28de August 1855 274
Ordre til Undersøgelse 275
Karter og Maalinger 275
Kanaldirektørens Forslag af 7de Marts 1857 til Udtapning. 275
Dannelse af en Komite. Andragende om Tilladelse og om Bidrag 276
Kongelig Resolution af 13de Oktober 1857 angaaende Tilladelse og Bidrag 276
Høieste Resolution af 16de December 1857 angaaende Modifikation i kongelige Resolution 277
Arbeidets Paabegyndelse. Taxtforretning 278
Bangs Rapport af 31te December 1857 278
Do. Do. af 9de Marts 1858 278
Do. Do. af 10de Januar 1860 279
Bevilgningen forbrugt. Forskud til Arbeidet 279
Kanaldirektørens Betænkning af 12te Januar 1860 angaaende Overskridelsen 280
Møde i Lesje den 5te Marts 1860. Betingelsesvis Subskription af yderligere 10,000 Kr. 280
Kongelig Resolution af 10de Mai 1860 angaaende yderligere Bevilgning af Midler 280
Yderligere Overskridelser 218
Bangs Forslag med Overslag af 20de Februar 1863 281

Side.

Kanaldirektørens Betænkning af 20de Februar 1862 angaaende Arbeidets Stilling 282
Ingeniørbrigadens Erklæring af 25de Februar 1862 282
Kongelig Resolution af 10de Mai 1862 angaaende yderligere Bevilgning 283
Bangs Hovedrapport af 11te Mai 1863 284
Kanaldirektørens Betænkning af 9de Juni 1863 284
Do. Erklæring af 3die November 1863 angaaende Bottembroens Gjenopførelse 285
Departementets Samtykke til Bottembroens Opførelse for Anlæggets Regning 286
Erstatningskrav i 1864 286
Bangs og Lassens Erklæringer af 21de og 23de April 1864 ang. Erstatningskrav 287
Kanaldirektørens Erklæring derom af 30te April 1864 287
Departementets Bestemmelse af 6te Mai 1864 med Hensyn til Erstatning for Fiske 287
Taxtforretning af 18de Juni 1864 i Anledning Erstatning for Afsavn af Broen og Tab af Fiske i Bottemstrømmen ... 287
Kanaldirektørens, Bangs og Lassens Erklæringer af resp. 21de og 4de August samt 7de Juni ang. Taxtforretningen 287
Lassens Fremstilling af Arbeidets Stilling af 30te Marts 1864 288
Kanaldirektørens Erklæring af 4de April 1864 om Arbeidets Stilling 289
Forhandliger og Udtalelser om Arbeidets Fortsættelse 290
Departementets Afgjørelse med Hensyn til Gjenstanden for Overskjøn ved Bottem 291
Overskjøn den 15de Juni 1865 ved Bottem 291
Forbygning af Brud langs Elverenden. Kanaldirektørens Erklæring derom 293
Jacobsens Boniteringsforretning af 13de Juni 1865 293
Andragende om Eftergivelse af Laan 293
Jacobsens Erklæring om Forholdene i Lesje efter Udtapningen 293
Kongelig Proposition af 17de Februar 1865 angaaende Eftergivelse af en Del af Laanet. Storthingsbeslutning af 9de April 1866 294

Side.

Kongelig Resolution af 17de Februar 1866 angaaende Bevilgning 295
Andragende til Storthinget om Eftergivelse af Restgjælden 295
Storthingsbeslutning af 19de November 1868 ang. Afbetalingstermin for Gjelden 296
Taxtforretning i Anledning Præstegaardens Tab af Fiske .. 296
Kongelig Resolution af 12te Februar 1870 ang. Erstatning til Præstegaarden..... 296
Nye Krav fra Hattrem paa Erstatning for Fiske 296
Kanaldirektørens Erklæring over dette Krav..... 297
Kongelig Resolution af 24de Februar 1874 ang. Erstatning til Hans Syvertsen Hattrem..... 297
Nyt Andragende til Storthinget om Eftergivelse af Laan. Storthingsbeslutning af 23de April 1874..... 297
Ingvoldstads Beskrivelse af Lesjevandet af 7de November 1875 297
Nysoms Indberetning af 7de Decbr 1876 ang. Virkningen af Arbeidet..... 298
Videre Krav paa Erstatning for Fiske. Sagsanlæg mod Departementet 300
Overskjønsforretning af 19de og 20de Juli 1881 i Anledning de videre Erstatningskrav 301
II. **Forslag** 303
III. **Expropriationer, Forlig og Overenskomster**..... 303
IV. **Arbeidets Kostende** 304
V. **Processer**..... 305
VI. **Arbeidets senere Bestyrelse og Forhold til Staten**..... 306

III r.

Lesjevandenes Udtapning.

I.

Sagens administrative Behandling.

Lokalbeskrivelse.

Lesjevandene, eller Siemsvandet i Vest og Lesjevandet i Øst, forenede ved Hattremsaaen, laa efter Opmaalingskontorets Karter omtrent 1,670 Fod over Havet og havde i omtrentlig Retning fra Vest mod Øst en samlet Længde af 53,000 Fod. Den øverste Del af Siemsvandet havde ved almindelig Sommervandstand en Bredde fra 3,000 til 3,600 Fod og den nederste Del af 1,400 à 1,600 Fod. Den øverste Del af Lesjevandet var omtrent 9 à 10,000 Fod bred. Ved samme Vandstand var Dybden i Siemsvandet i Regelen kun 2 à 3 Fod og kun paa enkelte Steder 4 Fod, i Hattremsaaen med en Bredde af 2 à 300 Fod var Dybden indtil 13 Fod og i Lesjevandet ialmindelighed kun 3 à 4 Fod, medens den i enkelte Kolker og især i Vandets nederste Dels stærkt udprægede Dybfaare kunde naa til 12, 14 og endog 17 Fod. Den nordlige Bred af Søerne, hvor Bygdens bedste Gaarde ligge, og som i Reglen var opdyrket, var langs Siemsvandet temmelig flad, medens den langs Lesjevandet bestod af brattere Skraaninger. Ved den sydlige Bred af den øvre Sø gik Fjeldsiden næsten frem til Vandet, hvorimod der langs Lesjevandet paa denne Bred fandtes i forskjellig Bredde lavtliggende tildels myrlændte Strækninger med enkelte mindre Gaarde og Pladse.

Høieste Flomvand kunde antages at stige omtrent 3 Fod over almindeligt Sommervand, og paa Grund af de mange lave Bredder oversvømmede det betydelige Strækninger.

Ved Udløbet fra Lesjevand var Laugen omtrent 200 Fod bred og havde paa de første 3,750 Fod et Fald af 29 Fod. Dybden var i den øvre Del ved Bottembroen kun 2 à 3 Fod, længere nede indtil 20 Fod og aftog derpaa igjen til 2 à 3 Fod. Dens Bund bestod især paa de grundere Steder af et Lag større og mindre Stene.

Som Forholdene her vare, laa det nær at søge sig befriet for Oversvømmelserne under Flom og at søge Jordsmon indvundet af Søerne ved en Sænkning af deres Vandstand. Herom havde der ogsaa været pleiet Underhandlinger mellem Landeierne, som i den Anledning havde konsuleret Agronom Åhlstrøm og efter hans Erklæring om Jordens gode Beskaffenhed havde faaet ham til at udarbeide et Forslag til Sænkning af Søernes Vandstand (optaget i Kristianiaposten for 12te September 1855).

1855
Møde i Lesje den 28de Aug. 1855.

Til nærmere Behandling af dette Åhlstrøms Forslag sammenkaldtes Landeierne til et Møde i Kommunehuset ved Lesje Kirke den 28de August. Der fremmødte 59 Landeiere og Åhlstrøm samt Lensmand Fougner, der ledede Forhandlingerne. Efter længere Debat satte man under Afgjørelse Spørgsmaalet, om Udtapningen burde finde Sted eller ikke, og voterede 48 Landeie for, men kun 11 mod Foretagendets Fremme, medens Sognepræsten tilkjendegav, at han for Præstegaardens Vedkommende ikke fandt sig i et saadant Forhold til Sagen, at han burde afgive Stemme. Da en overveiende Pluralitet af de mødende Landeiere havde erklæret sig for Sagen, og der inden Mødet fremkom dels mundtlige dels skriftlige Ytringer i samme Retning fra Mænd, der formedelst Forfald ei havde kunnet indfinde sig, blev der i Henhold til et af Lensmanden fremsat Forslag fattet Beslutning om at søge Vandenes Sænkning iværksat og nedsat en Komite til at ordne det Fornødne i saa Henseende.

Da Kanaldirektøren i andre Anliggender Midtsommer var paa Reise opover Dalene, anmodede Amtet ham under 6te August om ogsaa at tage Forholdene ved Lesjevandene i Øiesyn, og efterat have iagttaget dem, gav han i sin Indberetning af 16de August til Departementet en kort Beskrivelse deraf, skildrende dem som gunstige for en Landvinding, og anbefalede en nærmere Undersøgelse. 1855.

Departementet gav ham derefter under 6te September Ordre til at anstille saadan og til at indkomme med Forslag og Overslag til en Sænkning. Ordre til Undersøgelse.

Disse Undersøgelser bleve efter skriftlig Instrux fra Kanaldirektøren udførte i Maanederne Juli og August af Løitnant Bang. Der blev optaget Kart over Lesjevandene i $^1/_{10000}$ og over Udløbet ved Bottembroen i $^1/_{2000}$. Profiler bleve loddede og nivellerede paa omtrent hver 500 Fod til over høieste Flom samt Længdeprofil afnivelleret fra øvre Ende af Siemsvandet til et Stykke nedover Laugen. Endelig blev Vandstandene observerede fra Undersøgelsens Begyndelse til i November Maaned ved Løftningsmoen, Holaker og Bottemsbrakken. 1856. Karter og Maalinger.

Nogen økonomisk Opmaaling, saaledes at den forventede Landvinding for hver enkelt Eier kunde beregnes, blev ikke udført, da Landvindingen efter en mellem Eierne indgaaen Overenskomst først skulde beregnes, naar Arbeidet var udført.

Den 7de Marts indsendte Kanaldirektøren til Departementet et Forslag til Sænkning af de omhandlede Vande. Efter Landeiernes Ønske gik denne ud paa en fuldstændig Udtapning af Søerne, saaledes at Søbunden ordentlig kunde dyrkes og den nye Flomvandstand i øverste Ende af Siemsvandet komme at ligge mindst 2 Fod under Søbunden. Man skulde derved idethele kunne indvinde 11,500 Maal Jord til Dyrkning, regnet fra høieste Flomgrændse. Arbeidet tænktes udført væsentlig ved Selvgravning af Vandet, idet man overalt, hvor grovere Material fandtes, ryddede det bort og ved kunstige Gravninger søgte at hjælpe Vandet til at oparbeide sig sit Leie efter en forud bestemt Retning saa vidt muligt. 3 Aar var antaget som den Tid, 1857. Kanaldirektørens Forslag af 7de Marts 1857 til Udtapning.

1857. der vilde medgaa, indtil Arbeidet var færdigt, og Omkostningerne ansloges til Kr. 32,000 foruden Erstatning for Bottembroen, Møllerne og muligens Tab af Fiske. Kanaldirektøren bemærkede dog, at Omkostningerne ved saadanne Arbeider, hvor udtømmende Undersøgelser ei kunde foretages, og hvor man for en stor Del maatte stole paa Naturens Kræfter, ei med Bestemthed kunde beregnes. Men selv under meget ugunstige Omstændigheder antog han dog, at Omkostningerne ikke vilde overstige Kr. 4 pr. Maal indvundet Land eller Kr. 46,000.

Dannelse af Komite. Andragende om Tilladelse og om Bidrag.

Efter at være gjorte bekjendte med dette Forslag dannede de interesserede Landeiere et Interessentskab, ifølge hvis Interessentskabskontrakt hver i Foretagendet Interesseret skulde deltage i Fællesudgifterne i samme Forhold, som han vandt Jord for sin Eiendoms Formærke. De opnævnte en Komite, der gjennem Amtet indsendte et underdanigst Andragende om, at der i Henhold til Lov angaaende Sænkning og Udtapning af Indsøer m. m. af 31te Mai 1848 maatte meddeles Tilladelse til at foretage en Sænkning af Lesje- og Siemsvandene overensstemmende med Kanaldirektørens Plan, samt om at der til dens Gjennemførelse maatte tilstaaes dem Kr. 10,000 som direkte Bidrag og Kr. 22,000 som Laan mod Lesje Hovedsogns Kommunes Garanti og saaledes, at Laanet tilstodes afdragsfrit i de første 5 Aar og forøvrigt med saa lange Afbetalingsterminer som muligt. Komiteen anførte i sit Andragende bl. A., at der ved dette Foretagende, som i lang Tid havde været paatænkt, men som hidtil havde maattet kjæmpe med Fordomme og misforstaaede Interesser, foruden at indvindes et betydeligt Areal dyrkbart Land, sandsynligvis vilde bevirkes en Forbedring i de klimatiske Forhold, der vare ugunstige for Agerbruget i Lesje, idet Distriktet i umindelige Tider havde været hjemsøgt af Frost og Misvæxt. Den anførte endvidere, at Jordbrugerne under Trykket af disse Forholde savnede Evne til at bære de med Foretagendet forbundne store Udgifter, saa det uden Bistand fra det Offentliges Side aldrig vilde kunne komme til Udførelse.

Amtet bekræftede i sin Følgeskrivelse Rigtigheden af, hvad Komiteen havde anført, og oplyste, at af de Eiendomsbesiddere, hvis Gaarde stødte til Vandet, og som følgelig vare interesserede i Sænkningen, havde Eierne af 243 Spd. 4 Ort 17 Skillings Skyld tiltraadt Foreningen, medens Eierne af 95 Spd. 3 Ort 5 Skillings Skyld havde erklæret sig mod Foretagendet, til hvilke sidste imidlertid ogsaa var regnet Lesje Præstegaard med en Skyld af 16 Spd. 2 Ort 2 Skilling, for hvis Vedkommende endelig Bestemmelse angaaende Deltagelse i Foretagendet dengang ei var afgiven. Amtet antog derfor, at de i Loven af 31te Mai 1848 opstillede Betingelser for Meddelelse af kongelig Tilladelse vare fyldestgjorte, og anbefalede Andragendet. 1857.

Efter Departementets Indstilling af 13de Oktober blev det derefter ved kongelig Resolution af s. Dato bestemt: Kongl. Resolution af 13de Novbr. 1857 ang. Tilladelse og Bidrag.

1. At det i Medhold af Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer m. V. af 31te Mai 1848 § 1 tillades Eierne af efternævnte i Lesje Præstegjeld i Gudbrandsdalens Fogderi liggende Gaarde — 82 Matr.-Nummere — at sænke de saakaldte Lesje- og Siemsvande i ovennævnte Præstegjeld overensstemmende med den af Kanaldirektøren under 7de Marts 1857 dertil afgivne Plan.
2. At der til dette Foretagendes Udførelse tilstaaes Eierne af førnævnte Gaarde paa Betingelse af, at Arbeidets Bestyrelse overdrages en af det Offentlige antagen kyndig Mand:
   a) et Laan af Statskassen, stort Kr. 22,000, mod at Lesje Hovedsogns Kommune indestaar for samme, og forøvrigt paa de i Lov angaaende Adgang til Laan til Jordbrugets Fremme af 26de August 1854, dens § 5 nævnte Betingelser.
   b) et Bidrag stort Kr. 10,000, der bliver at udrede af de til Bestridelse af tilfældige Udgifter ved Kanalvæsenet samt til Understøttelse af enkelte Arbeider i Elvedragene paa Budgettet opførte Midler.
3. At Departementet for det Indre bemyndiges til at antage Bestyrer af Arbeidet, samt at Udgifterne ved dennes Lønning, forsaavidt de ikke kunne afholdes af Overslagssummen Kr. 32,000, blive at udrede af de til Bestridelse af tilfældige Udgifter ved Kanalvæsenet bevilgede Midler.

Senere blev ved høieste Resolution af 16de December bestemt saadan Forandring i Post 2 Litra a, at det tillodes Lesje Hovedsogns Kommune at overtage det nævnte Høieste Res. af 16de Decbr. 1857 ang. Modifikation i Kgl. Res.

1857. Laan af Statskassen, Kr. 22,000, istedetfor vedkommende Gaardeiere selv.

Efter nogen Korrespondance mellem Kanaldirektøren og Amtet angaaende Tiden for Arbeidets Paabegyndelse, hvorom den af Grundeierne udvalgte Komite var givet Anledning til at udtale sig, foreslog Direktøren under 28de Oktober for Departementet, at Arbeidets Bestyrelse overdroges til Løitnant Bang, og at det paabegyndtes endnu samme Høst, hvilket den 29de s. M. blev bifaldt.

Arbeidets Paabegyndelse. Taxtforretning.

Arbeidet blev da paabegyndt den 18de November og fortsat til 8de December. Der blev anbragt en Dam for Udløbet af Lesjevandet strax nedenfor Bottembroen for at kunne foretage de fornødne Gravninger og Oprensninger i Elveleiet nedenfor. Dette Elveleie i Bottemstrømmen blev oprenset og øverst i Siemsvandet anbragt simple Paralleldamme af Bar, Torv og Sten, for, eftersom Vandet sænkedes nedenfor, at tvinge det til at samle sig i en bestemt Rende. Der afholdtes Taxter over Skadeserstatning til 4 Møllebrug, som berøvedes sine Vandfald, medens man maatte udsætte med Taxtforretning til Bestemmelse af Erstatning for Nedrivelsen af Bottembroen og for Afsavn af samme, indtil en ny kunde bygges, da man hverken kunde bedømme, naar dette kunde ske, eller hvad en saadan vilde koste. Broen blev imidlertid med Eiernes Samtykke nedrevet.

Bangs Rapport af 31te Decbr. 1857.

Efter en af Bang under 31te December afgiven Rapport havde Arbeidet gaaet godt, og vare Udsigterne til, at det senere skulde gaa efter Ønske, gode.

1858. Arbeidet gjenoptoges i Midten af Marts og fortsattes udover Vaaren indtil Midten af Mai, da Vandet blev for høit, og senere paa Høsten fra Midten af September til i Begyndelsen af December. Den 9de Marts 1858 afgav Bang Rapport over dette Aars Arbeider, som idetheletaget havde havt god Fremgang, om end ikke Flommen havde gravet saa meget som paaregnet, da Bunden foruden grov Sten indeholdt en haard Leerart, der ikke veg for Strømmen. Den ovenfor Dammen værende Banke viste sig ogsaa at bestaa af Materialier, der heller ikke gave efter for Strømmen, nemlig grov Rullesten, Grus og Leer. Han

Bangs Rapport af af 9de Marts 1858.

opgav deri, at Lavvandet ved Udløbet af Lesjevandet da var sænket omtrent 4.5 Fod, og ifølge hans Regnskab var der til Aarets Udgang idethele forbrugt Kr. 20,060.50. 1858.

I Aaret 1859 dreves Arbeidet fra Slutningen af Marts til Begyndelsen af Mai og fra Slutningen af Juli til henimod Midten af November, men ikke med de samme gode Udsigter til at se det fuldført for det paaregnede Beløb, idet dels streng Kulde indtraf i Vaarperioden, og dels Bundens Beskaffenhed viste sig ganske anderledes end paaregnet. I Bottemstrømmen var nemlig Bunden tildels langt mere opfyldt af stor Sten end antaget og tildels den derværende Lere saa fast, at den ikke vilde vige for Strømmen; det blev derfor nødvendigt i videre Udstrækning at anvende Gravning af smale Render for at hjælpe paa Strømmen, og under Gravningen stødte man paa Fjeld i Bottemstrømmen nedenfor Gaarden Teigen i saadan Høide over den vordende Bund, at Minering blev nødvendig i indtil 7 Fods Dybde. I Lesjevandet var ligeledes Bundens Beskaffenhed ujævn, paa enkelte Steder meget løs og paa andre saa haard, at den ikke vilde vige for Strømmen. Renden gjennem Vandet fik derved en Tendens til at oparbeide sig efter uheldige Bugtninger, saa man for at forebygge dette maatte anvende Muddring og Gravning og tildels anbringe en let Fletværksdam. I sin Rapport om Arbeidets Fremgang m. m. i 1859 af 10de Januar 1860 anførte Bang dog, at Lavvandets Sænkning ved Lesjevandets nedre Ende ved de i Aaret udførte Arbeider kunde antages at være yderligere fremmet omtrent 9 Fod, medens Faldet mellem Bottem- og Hattremsbroen i den Rende, Vandet havde oparbeidet gjennem Lesjevandet, var 6.8 Fod, hvoraf omtrent 5.7 Fod paa Stykket mellem Holaker og Hattrem. 1859. Bangs Rapport af 10de Janr. 1860.

Paa Grund af de Vanskeligheder, som stillede sig iveien, strakte den i det oprindelige Overslag beregnede og ved den kongelige Resolution af 13de Oktober 1857 til Disposition stillede Sum ikke til, saa det med Departementschefens Samtykke blev tilladt anvendt yderligere Kr. 4,000 (kfr. Kanaldirektørens Skrivelse af 16de Oktober). Ved Arbeidets Ophør i November var siden dets Begyndelse De ved Resolution bevilgede Midler forbrugte; 4,000 Kr. Forskud.

1859. forbrugt Kr. 36,264.25, og opstillede Bang i sin Rapport af 10de Januar 1860 et Overslag over, hvad Sænkningens Fuldførelse yderligere vilde koste, lydende paa Kr. 24,080.

1860. Kanaldirektørens Betænkning ang. Overskridelse af 12te Janr. 1860.

Ved under 12te Januar at oversende denne Bangs Rapport til Departementet og henvise til de deri anførte Grunde for Overskridelsen, samt ved at gjøre opmærksom paa, at Arbeidet efter de vundne Erfaringer og de flere uheldige Omstændigheder, som vare indtrufne, ikke kunde fuldføres for mindre end Kr. 56 à 60,000, der dog ikke udgjorde mere end Kr. 4.80 à 5 20 pr. Maal indvundet Land, udbad Kanaldirektøren sig Departementets nærmere Bestemmelse angaaende Arbeidets Fortsættelse.

Møde i Lesje den 5te Marts 1860, subskriberet betingelsesvis yderligere 10,000 Kroner.

Den 5te Marts sammenkaldte Amtet et Møde af de Interesserede, hvilket Kanaldirektøren overvar. Paa dette Møde fattede Landeierne Beslutning om at bidrage yderligere Kr. 10,000 udenfor den tidligere Laanesum, mod at det Offentlige overtog Udredelsen af de til Arbeidets fuldstændige Udførelse iøvrigt fornødne Midler, samt mod at hint Beløb, for hvilket Kommunen under 7de s. M. stillede Garanti, forskudsvis blev forstrukket af det Offentlige.

Kongl. Resolution af 10de Marts 1860 ang. yderligere Bevilgning af Midler.

Ved kongelig Resolution af 10de Mai 1860 blev det derefter bestemt:

1. At der af de til Oprensning af Elvedrag m. V. paa Budgettet opførte Midler naadigst tillades udredet et Beløb af Kr. 14,080 til Fuldførelse af den i kongelig Resolution af 13de Oktober 1857 og høieste Resolution af 16de December næstefter omhandlede Sænkning af Lesje- og Siemsvandene i Gudbrandsdalens Fogderi, Kristians Amt.
2. At der af samme Midler og i samme Øiemed tillades forskudt et Beløb af Kr. 10,000, der bliver at dække ved terminvis Indbetaling af det af vedkommende Landeiere med Garanti af Lesje Hovedsogns Kommune, afgiven ved Kommunebestyrelsens Beslutning af 7de Marts 1860, vedtagne Bidrag.

I Paaventе af Resolutionen havde Departementet allerede i April Maaned anvist Penge til Arbeidets Fortsættelse. Det blev drevet fra 3die til 21de Mai og fra Begyndelsen af Juli til Slutningen af December og bestod hovedsagelig i Gravning og Sprængning af en indtil 30 à 40

Fod bred Rende i Bottemstrømmen, hvor man paa 3 Steder fandt Fjeld i Bunden samt i Gjennemgravning af de haardere Banker i Lesjevandet. For at kunne udføre Gravningen i Bottemstrømmen blev øverst i samme anbragt en solid Slippedam, der aabnedes hver Aften, for at Vandet kunde rive med sig alt finere efter Gravningen gjenliggende Material. Inden Arbeidets Indstillen om Høsten var der nedenfra og op til Dammen udgravet en Rende, hvis Bund laa fra 3 til 6 Fod over den Høide, den efter Forslaget skulde have, eller øverst paa Kôten 18. 1860.

Arbeidet gjenoptoges den 14de Januar og fortsattes med en Afbrydelse fra 23de Mai til Slutningen af Juli indtil Aarets Udgang. Gjennem Banken ovenfor Dammen blev gravet en Rende, ligesom Renderne gjennem Bankerne i Lesjevandet bleve udvidede. I Bottemstrømmen blev Renden gravet dybere, saa dens Bund øverst kom paa den i Forslaget fastsatte Dybde, medens man nedenfor i Strømmen stødte paa mere Fjeld, der dog kun laa et Par Fod over den Dybde, Bunden der skulde have, hvorfor Sprængninger her foreløbig opsattes. Til disse Arbeiders Udførelse maatte en ny Dam øverst i Strømmen igjen anbringes, da den det foregaaende Aar anbragte var bleven nedtaget som ubrugbar for de større Dybder, hvortil man var naaet ned. 1861.

Til Aarets Udgang var der idethele medgaaet til Arbeidet Kr. 57,284.45, og saaledes det ved kongelig Resolutioner af 13de Oktober 1857 og 10de Mai 1860 bevilgede Beløb overskredet med Kr. 1,204.45, der med Departementschefens Samtykke foreløbig vare blevne udbetalte for ikke at standse Arbeidet i utide. I Anledning heraf forlangte Departementet under 5te December nærmere Oplysning angaaende Arbeidets Stilling, navnlig med Hensyn til, hvad der endnu maatte være tilbage at fuldføre, og om det hertil Medgaaende kunde ventes dækket ved Realisationen af den efter Arbeidets Fuldførelse antageligt tiloversblivende Material- og Redskabsbeholdning. Yderligere Overskridelse.

Bang udarbeidede en Oversigt af 20de Februar over Arbeidets Gang m. m. samt et Forslag med Overslag til de Arbeider, som maatte blive at udføre under den forestaa- 1862. Bangs Forslag med Overslag af 20de Febr. 1862.

1862. ende Vaar, inden Flommen indtraf. Disse vare beregnede at skulde koste Kr. 9,796, saaledes at det hele Arbeide siden dets Begyndelse i 1857 til nævnte Periodes Udløb skulde have kostet idethele Kr. 64,800, naar man værdsatte Material- og Redskabsbeholdningen med, hvad der deraf allerede var solgt, til Kr. 2,280. I dette Forslag havde Bang paaregnet at indskrænke Afløbsrendens Bundbredde til 80 Fod istedetfor som i det oprindelige Forslag paaregnet 120 Fod, idet han antog, at Flomvandmassen var mindre end paaregnet og ved en Oprensning i Elven længere nede at kunne bevirke et hurtigere Afløb. Endvidere havde han gjennem Fjeldpartierne ikke beregnet Udsprængning af den hele Rendebredde, da der ovenpaa Fjeldet laa saa meget Grus, som han ansaa det rigtigst først at lade bortføres af Flommen.

Kanaldirektørens Betænkning af 20de Febr. 1862 ang. Arbeidets Stilling.

Ved at oversende denne Bangs Indberetning med Forslag til Ingeniørbrigaden under 20de Februar bemærkede Kanaldirektøren, at der ikke kunde opstilles noget Omkostningsoverslag for en længere Tidsperiode end af Bang gjort, da den hele Plan var beregnet paa, at store Jordmasser skulde bortskylles ved Strømmens Magt. Med Hensyn til den af Bang foreslaaede mindre Bundbredde lovede han senere at udtale sig, naar de nærmere i den Anledning foretagendes Undersøgelser vare anstillede.

Ingeniørbrigadens Erklæring af 25de Febr. 1862.

Brigaden fandt den af Bestyreren paaregnede Besparelse ved en Indskrænkning af Bundbredden med videre Gravninger længer nede i Elveleiet tvivlsom, og antog, at de endnu ikke beregnede, gjenstaaende Mineringer tilligemed Nedrivning og Gjenopførelse af Dammen i Bottemstrømmen vilde, selv under de heldigste Omstændigheder, medføre, at Sænkningsarbeidet i det Hele mindst vilde komme til at koste Kr. 70,000 à 72,000. Forøvrigt tiltraadte den, hvad der af Bestyreren og Kanaldirektøren var foreslaaet til Arbeidets Fremme, og oversendte under 25de Februar igjen Sagen til Departementet.

For ikke at forhale Arbeidets Fuldførelse og lade den brugbare Arbeidstid gaa tabt, havde Departementet den 5te December 1861 — som oven nævnt — forskudsvis anvist

Kr. 1,580.25 og senere den 25de Januar endvidere Kr. 2,000 over de ved de kongelige Resolutioner bevilgede Midler, saaledes at Arbeiderne strax fra Aarets Begyndelse kunde fortsættes. Og under 20de Marts meddelte det Ingeniørbrigaden, at det agtede at indgaa med underdanigst Foredrag om, at der til videre Fremme af Sænkningsarbeiderne maatte blive bevilget det Fornødne af offentlige Midler, idet det samtidig gav foreløbig Bemyndigelse til at lade udføre de Arbeider, som vare nødvendige at faa gjort inden Aarets Vaarflom (oversendt Kanaldirektøren den 20de Marts). 1862.

Voxende Vand nødte til at indstille Arbeidet henimod Slutningen af Mai, hvorom Kanaldirektøren den 26de s. M. gav Indberetning.

Efter hvad der var fremkommet under de Forhandlinger, som tidligere havde fundet Sted med de interesserede Landeiere og Lesje Kommunebestyrelse, der kun samtykkede i det seneste Tilskud under udtrykkeligt Forbehold om, at det Offentlige skulde bære de muligens videre fornødne Udgifter til Arbeidets Fuldførelse, ansaa Departementet det unyttigt at forlange noget yderligere Tilskud fra Distriktet, der maatte ansees for, først ved at bidrage Kr. 22,000 og senere Kr. 10,000, at have ydet meget i Forhold til sine Evner, hvorhos der vilde beredes de Interesserede en haard Skuffelse, saafremt Foretagendet skulde standse med, hvad der var gjort. Departementet fandt det derfor nødvendigt at indgaa med Indstilling af 16de April om, at det efter Ingeniørbrigadens Betænkning endnu nødvendige Beløb Kr. 16,000 blev udredet af de til Fremme af Myrdyrknings- og Udtapningsforetagender bevilgede Midler.

Ved kongelig Resolution af 10de Mai blev det derefter bestemt: Kongl. Resolution af 10de Mai 1862 ang. yderligere Bevilgning.

At der til Fortsættelse af den i de kongelige Resolutioner af 13de Oktober 1857 og 10de Mai 1860 omhandlede Sænkning af Lesje- og Siemsvandene i Gudbrandsdalens Fogderi, Kristians Amt, naadigst tillades af de til Fremme af Myrdyrknings- og Udtapningsforetagender paa Budgettet opførte Midler anvendt et Beløb af indtil Kr. 16,000

Idethele var der saaledes nu bevilget Kr. 72,080.

1862. Fra Oktober Maaned til Aarets Udgang kunde saaledes Arbeidet fortsættes. Dybfaaren i Bottemstrømmen var da udgravet i 30 Fods Bredde med jævn Bund paa Kôten 14 eller den Høide, som den efter det oprindelige Forslag skulde have øverst, ligesom en Rende var dels gravet dels muddret gjennem Bankerne i Lesjevandet og dets Udløb. Skraaningerne paa Afløbsrendens venstre Bred vare derhos i omtrent 40 Fods Bredde rensede for Sten. Til Aarets Udgang havde Arbeidet idethele kostet Kr. 70,105.87.

1863. Den 11te Mai afgav Bang en Hovedrapport om Arbeidets Stilling, ledsaget af Profiler over Bottemstrømmen samt Regnskab, hvorefter der paa de skede Bevilgninger gjenstod foruden Redskabsbeholdninger kun Kr. 1,779.10. I Rapporten gjorde Bang opmærksom paa, at Broen ved Hattrem maatte ombygges, da den ved Sænkningen var bleven undervasket, og at der istedetfor den ved Bottemstrømmen nedrevne maatte opføres en ny, som han foreslog opført for Arbeidets Regning under den kommende Høst.

Bangs Hovedrapport af 11te Mai 1863.

Ved under 9de Juni at oversende denne Rapport til Ingeniørbrigaden bemærkede Kanaldirektøren, at man af Hensyn til Omkostningerne tidligere ikke havde foretaget noget Nivellement efter hver Gravning, saaledes at man, da heller ingen Opgave havdes over de udgravede Masser, ikke kunde forfølge Virkningen af Flomvandet. For at bøde herpaa havde han ladet Flomvandstanden det foregaaende Aar afmærke og Renderne afnivellere efter de sidste Arbeider, og først efter at han havde ladet dette gjentage, naar Flommen under det indeværende Aar var afløben, kunde man faa nogen Ide om de Summer, som for Eftertiden maatte anvendes, samt om, hvordan de burde anvendes. Af Rapporten fremgik dog at Flomvandet i den nedre Sø, Lesjevandet, var sænket saaledes, at denne kunde ansees som udtørret, idet det foregaaende Aars Flom, der rigtignok ikke var meget stor, kun stod 3 Fod over den beregnede Høide, medens i den øvre Sø kun mærkedes en ringe Sænkning. Kanaldirektøren antog, at Renden igjennem Lesjevandet, hvor Bunden er Leer og Faldet stærkt, utvivlsomt efterhaanden vilde fordybe sig om end langsomt. Som

Kanaldirektørens Betænkning af 9de Juni 1863.

Følge deraf vilde ogsaa Sænkningen af den øvre Sø Aar for Aar vise sig stærkere. Af Hensyn til de overordentlig store Masser, som skulde væk, kunde der ikke blive Tale om i sin Helhed at udgrave dem, men kun om ved smaa Korrektioner og Udgravninger af den stærkere Bund, som paa sine Steder maatte fremkomme, at hjælpe Vandet i dets Arbeide paa Rendens Forbybning. Man maatte saaledes regne paa, at der vilde medgaa flere Aar, inden den øvre Sø blev sænket, men der var al Grund til at nære godt Haab om, at Sænkningen efterhaanden vilde frembringes ved Vandets eget Arbeide. I Bottemstrømmen viste Forholdene sig i saa Henseende mindre gunstige, da Bunden udelukkende bestod af grov Sten og tildels Fjeld, og skulde man dømme efter Flomvandstanden i det forgaaende Aar, saa vilde det blive nødvendigt at foretage yderligere betydelige Gravninger der for at tilveiebringe det for Selvgravning fornødne Fald over Søerne. 1863.

I Anledning af en Forestilling af 2den September fra Eierne af Bottembroen angaaende Erstatning for Afsavn af Broen og angaaende dens Gjenopførelse oplyste Kanaldirektøren i Skrivelse af 3die November, at det efter den i 1857 afholdte Forretning ikke paalaa Arbeidet at opføre Broen ved Bottem, men at der var flere Grunde for, at det dog burde gjøre det. Materialet fra den gamle Bro var nemlig forstørstedelen opbrugt til Arbeidet. Dette vilde desuden senere have Nytte af Broen, og det laa derfor i dets Interesse, at den var tilstrækkelig stærk. Det laa derhos stor Vegt paa Brokonstruktionen, da denne maatte være saadan, at ikke Flomvandet hindredes i sit Afløb, den maatte altsaa under enhver Omstændighed approberes af Kanalvæsenet. Endvidere oplyste han, at foruden Bottembroen maatte ogsaa den ovenfor liggende Hattrembro snarest muligt ombygges, da den i sig selv var skrøbelig, og stod paa Kar, som vare blevne undervaskede og nu, da en stor Del af Faldet var koncenteret ved dem, truedes med at kastes overende. Om saa skede, vilde det blive Arbeidets Forpligtelse helt at gjenopføre den, og for at forekomme dette, havde han ved Arbeidsbestyreren, Lassen, faaet

Kanaldirektørens Erklæring af 3die Novbr. 1863 ang. Bottembroens Gjenopførelse.

1863. istandbragt en Overenskomst af 8de Oktober med Eierne af Broen, hvorefter de erklærede sig villige til selv at besørge Overbygningen paa en ny, naar Arbeidet paatog sig Underbygningen. Idet Kanaldirektøren anbefalede denne Overenskomst til Approbation samt Opførelsen af Bottembroen for Arbeidets Regning, foreslog han, at Skjønsforretningen over Afsavnet af Bottembroen opsattes til Vaaren, saafremt Departementet, efter hvad han havde anført, fandt at Bottembroen og Underbygningen af Hattrembroen burde opføres i Vinterens Løb. Med Skrivelsen sendte han tvende af Lassen udarbeidede Tegninger med Overslag til begge Broer, hvorefter Bottembroen skulde koste Kr. 1,368 og Hattrembroen Kr. 1,232.

Dept.tets Samtykke til Bottembroens Gjenopførelse for Anlæggels Regning.

Under 10de December samtykkede Departementet i, at Bottembroen i den kommende Vinter opførtes for offentlig Regning, samt i at det Offentlige overtog at opføre ny Underbygning for den ovenfor beliggende Hattremsbro, mod at Overbygningen bekostedes af vedkommende Eiere. Det paalagde derhos Kanaldirektøren at lade afholde Skjøn til Bestemmelse af Erstatning for Afsavn af Bottembroen, saasnart den dertil beleilige Tid indtraadte.

1864. Henimod Midten af April paabegyndte Lassen Opførelsen af begge Broerne og var omkring Midten af Mai færdig. Bottembroen blev, for at faa blødere Bund at ramme Pæleaagene i, lagt noget høiere op end den ældre Bro, hvorved Veistykkerne paa begge dens Ender maatte omlægges. Den kostede i det Hele Kr. 1,412. Hattremsbroen blev, for at kunne drage Nytte af den ældre under Arbeidet, lagt umiddelbart ovenfor denne og kostede Underbygningen Kr. 1,020.67.

Erstatningskrav.

Den 20de Mai blev der sat Ret til Afholdelse af Skjøn over Afsavnet af Bottembroen, men paa Skjønsmændenes Forlangende blev Skjønnet udsat til 18de Juni, da der fra Eierne langs Bottemstrømmen i en Skrivelse til Arbeidsbestyreren tillige var fremkommet Krav paa Erstatning for flere andre formentlige Tab, der skulde være foranledigede ved Lesjevandets Sænkning, saasom for Torvtagning, Skade paa Skov og Fiskeri.

1864.

I Anledning af disse Paastande indhentede Kanaldirektøren Arbeidsbestyrernes, Bangs og Lassens, Erklæringer af resp. 21de og 23de April og tilskrev under 30te s. M. Departementet for at indhente nærmere Ordre til, hvorledes man skulde forholde sig ligeoverfor de gjorte Paastande, idet han oversendte de dette Spørgsmaal vedkommende Dokumenter. Han henviste til Erklæringerne, hvoraf det fremgik, at Skaderne vare smaa, og ansaa det som rigtigst, at de taxeredes samtidig med Erstatningen for Afsavnet af Broen, forsaavidt som de vare erkjendte af Arbeidsbestyrerne. Derimod ansaa han det tvivlsomt, om man burde erkjende nogen Forpligtelse til at erstatte Fisket, da der ved Arbeidets Paabegyndelse — saavidt ham bekjendt — ikke var gjort noget Forbehold med Hensyn til det, og da det nærmest maatte tilkomme Landeierne selv som de, der havde foranlediget Sænkningen, at bære Tabet af Fisket, der var en nødvendig Følge af Sænkningen. Og skulde det oplyses, at Fisket var af større Betydenhed for enkelte Landeiere, saa kunde disse passende erstattes ved større Udlodning af det indvundne Terrain.

Bangs og Lassens Erklæringer af 21de og 23de April 1864 om Erstatningskrav.

Kanaldirektørens Erklæring derom af 30te April 1864.

I Skrivelse af 6te Mai bestemte Departementet, at intet Skjøn skulde afholdes over det Fiske, som maatte være tabt i Søerne, men kun over det, som var ødelagt i Bottemstrømmen, samt at ingen af de øvrige opstillede Krav i Henhold til Bangs Erklæring skulde erkjendes.

Dep.tets Bestemmelse af 6te Mai 1864 med Hensyn til Erstatning for Fiske.

Paa dette Grundlag blev da Taxtforretningen afholdt den ovennævnte Dag og tilkjendtes af Skjønnet Kr. 408 for Afsavnet af Broen i de forløbne 7 Aar samt for diverse Smaaskader, og Kr. 2,800 for Tab af Fisket i Bottemstrømmen. Efterat Kanaldirektøren havde indhentet Bangs og Lassens Erklæringer angaaende Skjønnet af resp. 4de August og 7de Juni, oversendte han en Udskrift af samme med de nævnte Erklæringer under 21de August til Departementet for at indhendte dets Bestemmelse med Hensyn til Rekvisition af Overskjøn. Han bemærkede ved den Anledning, at den for Afsavnet af Broen m. m. fastsatte Erstatning maatte ansees som passende, hvorimod han fandt det uforstaaeligt, hvorfor Fisket skulde være saa formind-

Taxtforretning den 18de Juni 1864 i Anledning Erstatning for Afsavn af Broen og Tab af Fiske i Bottemsrøm.

Kanaldirektørens, Bangs og Lassens Erklæringer over Skjønnet af resp. 21de, 4de August og 7de Juli 1864.

1864. sket, at Skaden kunde værdsættes saa høit. Han anførte i saa Henseende, at det paastodes, at den væsentligste Grund til Skjønnets Ansættelse af Fiskespildet skulde være den, at Vandet i Elven var fuldt af Grus, medens det før gik klart. Han fandt det nødvendigt at faa tilveiebragt bedre Oplysninger om Fiskeriets sande Værd, da det kunde befrygtes, at et Overskjøn uden saadanne vilde kvie sig for at fravige Underskjønnet.

Den 19de September remitterede Departementet Sagen angaaende Skjønnet og beordrede Kanaldirektøren til ved en dertil engageret Sagfører at lade indhente alle Oplysninger angaaende Fisket og ved en Overtaxt lade fastsætte Erstatning for samme en Gang for alle. Paa Kanaldirektørens Anmodning af 21de September erklærede Sagfører Hoelstad sig under 25de s. M. villig til at fremme Sagen.

Lassens Fremstilling af Arbeidets Stilling af 30te Marts 1864.

Efter at have udarbeidet et Kart i $^1/_{10000}$ Del med Længdeprofil efter de det foregaaende Aars Høst anstillede Maalinger, afgav Lassen under 30te Marts en Fremstilling af Arbeidets Stilling tilligemed et Forslag til de videre Arbeider, som maatte være nødvendige for at fuldende Sænkningen. Det fremgik af Sammenligning mellem den sidste og den næst før udførte Maaling, at Flommen i 1863 ingen væsentlig Indflydelse havde havt paa Udvidelse af Renden i Bottemstrømmen, hvorimod man ved at sammenligne den sidste Maaling med den første før Arbeidets Paabegyndelse kom til det Resultat, at Flommene under den hele Arbeidsperiode havde borttaget i Søerne omtrent 149,000 Kubikfavne fra Lesjevandets Udløb indtil nedenfor Præstegaarden. Som Maal for Arbeidets Virkning med Hensyn til Vandstandens Sænkning angav Lassen, at høieste Flom i Lesjevandet var sunket omtrent 11.3 Fod eller 4.7 Fod mindre end paaregnet, saaledes at der mellem Lesjevandets Udløb og Hattrembroen eller langs det egentlige Lesjevand var indvundet 2,180 Maal til ordentlig Dyrkning foruden flere tilgrændsende Myrer, og mellem Hattrembroen og Præstegaarden 1,418 Maal, der dog under de høieste Flomme i en ganske kort Tid kunde staa under Vand, lige-

ledes foruden nogle Myrstrækninger, som derved havde faaet Afløb. Ovenfor Præstegaarden derimod eller i selve Siemsvandet kunde intet Land siges at være indvundet, uagtet Flommen i 1863, der nedenfor Bottemstrømmen efter Sigende skal have været ualmindelig stor, i Siemsvandet var 3 Fod lavere end høieste Flom før Sænkningen. Hvorvidt disse to Flomme kunne ansees for omtrent lige store, var dog ikke muligt bestemt at afgjøre. 1864.

Lassen anbefalede, at det indvundne Land snarest muligt blev opmaalt og udskiftet mellem Landeierne, for at det kunde underkastes Dyrkning, og for at de flere Smaabække kunde reguleres og hindres i at anrette Skade som hidtil.

Han ansaa det for umuligt, uden Opofrelse af forholdsvis store Summer, at opnaa en saa fuldstændig Sænkning som antaget i Forslaget af 7de Marts 1857, da man ikke turde paaregne, at Flommene skulde kunne danne sig en Rende med jævnt Fald paa en saa stor Længde som 51,500 Fod. Han antog det sandsynligt, at Sænkningen neppe vilde vises i den øvre Del af Siemsvandet, og at den i den nedre Del aldrig uden ved Hjælp af Gravning kunde bringes saa vidt, at høieste Vand kom til at ligge 2 Fod under Søens oprindelige Bund, som antaget i det oprindelige Forslag.

Som en med rimelige Omkostninger opnaaelig Sænkning af Siemsvandet antog Lassen, at høieste Flom kunde bringes ned ved Hattremsbroen til Kôten 23.0 med Rendens Bund paa 17.0, ovenfor Hattremsstrømmen til Kôten 23.5 med Rendens Bund paa 17.5 og øverst ved Løftningsmoen paa Kôten 29.0 med Bunden paa 23.0.

Han anførte derpaa de til Opnaaelsen deraf nødvendige Arbeider i Bottemstrømmen og Søerne og beregnede Omkostningerne ved deres Udførelse til Kr. 83,576, medens der hidtils var medgaaet 70,983.43.

Kanaldirektørens Erklæring af 4de April 1864 over Arbeidets Stilling.

Ved under 4de April at oversende denne Lassens Indberetning til Departementet erklærede Kanaldirektøren sig enig med ham i, at det nogetnær var umuligt uden direkte Gravninger og Anvendelse af vidløftigere Forbygninger at

1864. faa Arbeidet planmæssigt fuldført, da det, selv om Bottem- og Hattremsstrømmene ved Gravning sattes i planmæssig Stand, dog vilde være et næsten utænkeligt Tilfælde, at Bunden i Søerne skulde være helt igjennem saa løs og ensartet, at den overalt vilde vige for den paaregnelige svage Strøm. De i den øvre Del af Siemsvandet udmundende Elve havde derhos et stærkt Fald og medførte meget og tungt Material. Kanaldirektøren var af den Mening, at man ikke kunde gjøre Regning paa for rimelige Omkostninger at faa indvundet Siemsvandet længere end til Løftingsmo eller kanske lidt ovenfor og derved indvinde i det hele 8,500 Maal eller 6,418 Maal mere end der allerede var gjort flomfrit. Men hvorvidt de af Lassen beregnede Omkostninger vilde være tilstrækkelige til at naa dette Maal, var vanskeligt at udtale sig bestemt om, da Udfaldet saa væsentlig afhang af Flommenes Virkning, Mulighed var der dog derfor. Men selv denne Sum var dog saa stor, at der kunde blive Spørgsmaal om ved Anvendelsen at en ringere Sum at naa et mindre, men forholdsvis fordelagtigt Resultat. I saa Henseende bemærkede Kanaldirektøren, at man ved at anvende Kr. 18,000 paa Hattremsstrømmen antagelig kunde indvinde mindst 14 à 1500 Maal, og at enhver mindre Sum med Fordel kunde anvendes i denne Strøm. Forøvrigt var han enig med Lassen i, at dersom Arbeidet fremdeles skulde drives med den oprindelige Plan for Øie, saa burde der foretages Vandmassemaalinger.

Denne Kanaldirektørens Betænkning blev tiltraadt af Ingeniørkommissionen under 25de April.

Forhandlinger og Udtalelser om Arbeidets Fortsættelse.

Ved at gjøre de interesserede Grundeiere bekjendte med denne Sagens Stilling, tilkjendegav Departementet, at det vilde tilraade Udførelsen af det mindre til Kr. 18,000 kalkulerede Arbeide, hvortil de fornødne Midler muligens kunde erholdes af Myrdyrkningsfondet, men som Betingelse for en saadan Fortsættelse af Arbeidet maatte det fastholde, at Grundeierne og Kommunen vedtoge at refundere de af Kanalfondet i Henhold til kongelig Resolution af 10de Mai 1860 forskudte Kr. 10,000, uden at nogen videregaaende Fortsættelse af Sænkningsarbeidet fandt Sted. Kommune-

bestyrelsen og Grundeierne fandt imidlertid ikke at kunne indgaa paa dette Forslag, og vilde ikke samtykke i, at den tidligere under Betingelse af Arbeidets fuldstændige Udførelse vedtagne Forpligtelse til at tilbagebetale de forskudte Kr. 10,000 skulde indtræde allerede ved Arbeidets Fortsættelse i den antydede mindre Maalestok. 1864.

Ved at indsende Vedkommendes i denne Anledning afgivne Erklæringer bemærkede Amtet, at det efter disses Indhold og efter de fra det hidtil udførte Arbeide vundne Erfaringer ikke vovede at tilraade, at der udelukkende ved Hjælp af offentlige Midler foretoges yderligere Arbeider, hvorom Grundeierne heller ikke gjorde sig nogen Forventning.

Under disse Omstændigheder antog Departementet, at der ikke burde blive Spørgsmaal om at fortsætte Arbeidet og lod det derfor ved sit daværende Standpunkt afslutte.

I Anledning af det tidligere omtalte Overskjøn fremkom der fra Landeierne Kontrastevning for at sætte hele den første Taxtforretning under Overskjøn, og da der i den Anledning fra den beskikkede Sagfører indløb Forespørgsel, om Skjønsforretningen ogsaa skulde omfatte det Bottemsbønderne tilhørende Fiske ovenfor Strømmen, samt om der skulde forsøges Forligsprøve for at tilveiebringe de fornødne Oplysninger med Hensyn til Fisket, resolverede Departementet under 11te Februar, at Overskjønnet ikke fra det Offentliges Side skulde søges udvidet til Fisket ovenfor Bottemsbroen og de øvrige i Undertaxten omhandlede Skjønsposter, hvortil det desuden ansaa det tvivlsomt, om der vilde være processuel Adgang. Med Hensyn til Forligsprøven bemyndigede Departementet Sagføreren at handle efter, hvad han fandt nødvendigt. 1865. Dep.tets Afgjørelse med Hensyn til Gjenstanden for Overskjøn.

Overskjønnet blev sluttet den 15de Juni, og ved under 15de Juli at oversende en Udskrift af Forretningen ledsagede han den med en Erklæring fra Skjønsmændene af 16de Juni, hvori de paa hans Opfordring gave Præmisser til sit Skjøn. Overskjøn den 15de Juni 1865.

Erstatningsbeløbene blev ved kgl. Resol. af 22de Decbr. 1866 tilladt udredet af Statskassens Midler med Kr. 5,279.60.

1865. Forbygning af Brud langs Elverenden. Kanaldirektørens Erklæring herom

Med Amtets Paategning af 18de Januar modtog Departementet en Forestilling fra Eierne af Gaarden Selsjord angaaende Dækning af Brud ved den ved Lesjevandets Sænkning dannede Elv. Idet det under 27de s. M. oversendte samme til Kanaldirektøren, udbad det sig hans Erklæring om, hvorvidt der var nogen Betænkelighed ved at tilstede vedkommende Grundeiere selv at søge Skade i den Retning forebygget. I Gjensvar herpaa meddelte Kanaldirektøren, at Elverenden ved Selsjord havde dannet sig nærmere den gamle Søbred end ønskeligt, samt at Elven her sandsynligvis havde faaet den fornødne Bredde. Der kunde saaledes Intet være til Hinder for at forbygge Elvebredden paa det Sted. Forøvrigt gav han en Del Oplysninger om, naar man i sin Almindelighed kunde tilstede Forbygninger langs Elvebredderne i Søerne.

I Anledning af en gjennem Amtet modtagen fornyet Forestilling af 8de Marts angaaende de omhandlede Forbygninger mod Brud langs Elverenden fra Lensmanden i Lesje indhentede Departementet under 16de s. M. en Erklæring fra Kanaldirektøren af 22de, hvori han udtalte, at den almindelige Regel, han i sin forrige Erklæring havde givet, nærmest gjaldt for det Tilfælde, at Elven truede med at skjære sig ind paa de Jorder, der før Udtapningen vare under Dyrkning, da man ikke uden for dette Tilfælde kunde vente nogen Forbygning, forinden den ved Sænkningen indvundne Jord var udskiftet. De Interesser, som Lensmanden nærmest havde haft for Øie, vilde derved i Reglen fremmes. Imidlertid kunde den givne almindelige Regel ogsaa have sine skadelige Følger, og den burde derfor ikke gjælde længer end til, at det indvundne Terrain var udskiftet, efter hvilken Tid der burde fastsættes nærmere Bestemmelser for Forbygningsretten, der knyttedes til bestemt angivne Grændselinier. Saalænge ingen Udskiftning havde fundet Sted, havde ingen Anden Interesse af at forbygge Elven end den, hvis ældre Eiendom blev truet, og saalænge kunde den tidligere givne almindelige Regel uden mærkelig Skade blive staaende, dog turde Sagen simplest ordnes saa, at man indtil Videre tillod enhver Forbyg-

ning, hvorved Flomløbet ikke indskrænkedes mere end til 350 Fod. 1865.

Efter Andragende fra de Interesserede lod Departementet Agronom Jacobsen foretage Udskiftning og Bonitering af den indvundne Jord samt afholde Skjønsforretning til Fordeling af de paa Lodeierne faldende Udgifter; og afgav Jacobsen herom Indberetning den 13de Juli. Jacobsens Boniterings-forretning af 13de Juli 1865.

Da Tilbagebetaling paa de til Foretagendet af Statskassen udlaante Beløb skulde tage sin Begyndelse, naar denne Forretning var afholdt, blev der inden Kommunen nedsat en Komite af de i Sænkningen Interesserede, som indgik med underdanigst Andragende om, at der for Storthinget maatte blive fremsat Proposition om Eftergivelse af en Del af Statskassens Fordring ifølge det bevilgede Laan paa Kr. 22,000 med hidtil paaløbende Renter, der til Udgangen af 1855 udgjorde Kr. 5,955.70. Komiteen paaberaabte sig til Støtte herfor en af Agronom Jacobsen afgiven motiveret Erklæring, hvori han anførte, at ihvorvel det under de fleste Omstændigheder kunde synes, at Indvindingen for Dyrkning af et saa stort Areal som det i Lesje indvundne turde komme til at blive af overordentligt Gavn saavel for Distriktet i Almindelighed som for de enkelte Jordbrugere i Særdeleshed, som derved fik sine Eiendomme betydeligt udvidede, saa vare dog Forholdene i denne Bygd af den Beskaffenhed, at Agronomen nærede stor Tvivl om, at de Udgifter, som Lodeierne hver for sig vilde have at udrede, nogensinde komme til at staa i rimeligt Forhold til de ved Sænkningen vundne Fordele. Jacobsen anførte derhos som betydelige Ulemper, opstaaede efter Sænkningen, at større Dele af det indvundne Land truedes med at gaa over til Flyvesandstrækningr, samt at Vandstanden i Siemsvandet efter Sænkningen overalt var bleven saa lav, at Færslen over Vandet til de Dele af Eiendommene, som laa paa den saakaldte Vestside af Dalen, i høi Grad var besværliggjort. Komiteen fremholdt endvidere, at man vilde være traadt tilbage, forinden saa store Summer vare anvendte, dersom man kunde haft nogen Formodning om, at Foretagendet skulde faaet et saa uheldigt Udfald, Andragende om Eftergivelse af Laan. Jacobsens Erklæring om Forholdene efter Udtapningen.

1866. og det saameget mere, hvis de havde kunnet forestille sig, at det endelige Resultat vilde overføre Byrderne og Udgifterne fra et større Interessentskab til nogle faa af dets Medlemmer, idet i Henhold til deres Interessentskabskontrakt ingen af Grundeierne langs det egentlige Siemsvand vilde have nogen Forpligtelse til at deltage i Udgifterne, da de ikke havde vundet nogen til Kornproduktion skikket Jord. Udgifterne vilde saaledes i sin Helhed komme til at bæres af Grundeierne ved Lesjevandet. Komiteen fandt derfor, at Statskassens Fordring burde nedsættes saavidt, at den kom til at staa i det oprindeligt tænkte Forhold til det indvundne Areal, eller saaledes, at Prisen pr. indvundet Maal Jord kom til at udgjøre Kr. 2, høist 4, eller in subsidium, at Gjælden nedsattes saaledes, som Omstændighederne overhovedet maatte findes at tillade. I begge Tilfælde ansøgte Komiteen om, at Indbetalingen maatte vorde udstrakt til 15 aarlige Terminer at regne fra 1ste Januar 1866 eller fra den Tid, Storthingets Beslutning maatte vorde afgiven. Ligeledes ansøgte den om Eftergivelse af de hidtil paaløbende Renter, saaledes at Renter alene bleve at erlægge af det Beløb, hvortil Laanesummen maatte blive nedsat, enten fra 1ste Januar eller fra Storthingsbeslutningens Dato.

Komiteens Andragende var anbefalet baade af Amt og Foged.

1866. Kgl. Prp. af 17de Febr. 1866 ang. Eftergivelse af en Del af Laanet. Storthingsbeslutning af 9de April 1866.

Departementet fandt i Betragtning af Foretagendets daværende Udfald og den længere Tid, der var hengaaet, inden Vedkommende havde kunnet høste Nytte af det indvundne Terrain, at de hidtil paaløbne Renter af Laanet under enhver Omstændighed burde eftergives, hvorimod det med Hensyn til Eftergivelse af en Del af selve Kapitalen ikke ganske billigede den af Komiteen udtalte Anskuelse, medens det dog efter Sagens Omstændigheder fandt Grund til ogsaa ved en mindre Nedsættelse af den skyldige Kapital at lette de Interesseredes Byrder. Efter dets Indstilling af 10de Februar blev der ved kongelig Resolution af 17de s. M. forelagt Storthinget følgende Proposition:

«Storthinget samtykker i, at der af et Lesje Præstegjelds Kommune af Statskassen tilstaaet Laan, stort Kr. 22,000, i

Anledning af de til Sænkning af Lesje- og Siemsvandene foretagne Arbeider eftergives de paaløbne Renter indtil 1ste Januar 1866 samt af Kapitalen Kr. 10,000, hvorimod Resten Kr. 12,000, bliver fra nævnte Dag at regne at tilbagebetale med 1/10 aarlig i 10 Aar samt at forrente med 4 pCt. aarlig af det til enhver Tid skyldige Beløb». **1866.**

Ved Storthingets Beslutning af 9de April 1866 blev denne Proposition vedtaget.

I Anledning af de af Statskassen forskudsvis forstrukne Beløb, hvormed Bevilgningerne vare overskredne, blev det ligeledes i Henhold til samme Departements Indstilling af 10de Februar ved samme Resolution af 17de s. M. bestemt: Kongl. Resolution af 17de Febr. 1866 ang. Bevilgning.

«At et Beløb af Kr. 2,090.47, der er bleven anvendt til Fortsættelse af de til Sænkning af Lesje- og Siemsvandene i Gudbrandsdalen sigtende Arbeider udenfor det ved kongelig Resolution af 10de Mai 1862 bevilgede Beløb, naadigst tillades udredet af de til Fremme af Myrdyrknings- og Udtapningsforetagender bevilgede Midler».

1868—69 Aars Storthing modtog fra Lesje Herredsstyrelse et Andragende om Eftergivelse ogsaa af den resterende Gjæld til Statskassen stor Kr. 12,000, mod at de til da forfaldne Renter betaltes, eller — saafremt dette ikke kunde indvilges — om Rentefrihed af Gjælden indtil den Tid Afdragene skulle begynde — 1ste Januar 1870 — samt om Ordning af Betalingsvilkaarene saaledes, at Gjælden erlagdes med 1/20 aarlig i 20 Aar regnet fra 1ste Januar 1870. I Andragendet udhævedes som Følge af Sænkningsarbeidet, at de indvundne Jordstykker paa det nærmeste havde vist sig uskikkede til Dyrkning, at Erfaring stadfæstede, at de Vandene tilstødende Strækninger, der før Udtapningen vandedes af Flomvandet, for hvert Aar bleve ufrugtbarere, at Elven aarlig udskar og bortførte store Stykker af det indvundne Land, samt at betydelige Fordele vare gaaede tabte ved Fiskeriets Ødelæggelse m. V. **1868.** Andragende til Storthinget om Eftergivelse af Restgjælden.

Budgetkomiteen kunde imidlertid ikke tilraade nogen yderligere Nedsættelse af Herredsstyrelsens Gjæld til Statskassen, da de anførte Klager kun vare en Gjentagelse af, hvad der var anført i Herredsstyrelsens Andragende til forrige Storthing, men vilde dog tilraade en Forlængelse af Storthingsbeslutning af 19de Novbr. 186 ang. Afbetalingstermin for Gjælden.

1868. Betalingsterminen til 20 Aar. Den indgik derfor med følgende Indstilling til Storthinget:

«Storthinget samtykker i, at Lesje Herreds Gjæld til Statskassen stor Kr. 12,000, stiftet i Anledning Lesje- og Siemsvandenes Sænkning, bliver fra 1ste Januar n. A. at afbetale med 1/20 aarlig i 20 Aar, og fra denne Dag at forrente med 4 pCt. aarlig af det til enhver Tid gjenstaaende Beløb.»

Hvilken Indstilling blev bifaldt ved Storthingets Beslutning af 19de November 1868.

Taxtforretning i Anl. Præstegaardens Tab af Fiske.

Af Sognepræsten var der foranlediget Krav paa Erstatning for Tab af Fiske for Præstegaardens Vedkommende, og blev der i den Anledning af Indredepartementet rekvireret afholdt Taxtforretning til Bestemmelse af Tabets Størrelse. Den 26de Mai afholdtes Underskjøn og den 27de Oktober Overskjøn, hvorved Erstatningen bestemtes til Kr. 3,200.

Kongl. Resolution af 12te Febr. 1870 ang. Erstatning til Præstegaarden.

Efter at have erkjendt det Offentliges Erstatningspligt i dette Tilfælde udvirkede Departementet Beløbet udbetalt ved kongelig Resolution af 12te Februar 1870, saalydende:

«At der af de til Arbeider i Elvedragene m. V. bevilgede Midler naadigst tillades udredet et Beløb af 3,200 Kr., udgjørende den Lesje Præstegaard ifølge Overskjønsforretning af 27de Oktober 1868 tilkommende Erstatniug i Anledning af de til Sænkning af Lesje- og Siemsvandet udførte Arbeider.»

1871.

Nye Krav fra Hattrem paa Erstatning for Fiske.

Eierne af Hattremsgaardene fremkom med Krav paa yderligere Erstatning af det Offentlige for Tab af Fiske, der skulde være dem paaført ved Sænkningen af Lesje- og Siemsvandene. Gjennem Amtet fremkom deres Fordring til Departementet, som under 12te Juli forlangte Kanaldirektørens Erklæring om, hvorvidt Fiskeriets Ophør var foranlediget ved Sænkningen, samt om, hvorvidt Aarsagerne til dette Ophør tildels eller idethele kunde være forbigaaende, saaledes som det efter en af O. Høge og Thore Øtstad afgiven Erklæring kunde synes muligt. Det oplyste derhos, at den ene af Hattremsgaardenes Eiere, Hans Syversen Hattrem, havde staaet udenfor Foreningen om Sænkningen, og at han saaledes i Overensstemmelse med tidligere Afgjørelse tilkom Erstatning af det Offentlige

for Tab af Fiskeri, forsaavidt det godtgjordes, at saadant Tab virkelig var forvoldt ved Sænkningsarbeidet. 1871.

Efter at have iagttaget Forholdene paa Stedet afgav den midlertidig ansatte Kanaldirektør Vogt sin Erklæring herom. Han fandt, at Fiskeriet paa Hans Syversen Hattrems Eiendom dengang virkeligen var ophørt og det som Følge af Lesjevandets Sænkning. Og dersom det grumsede Vand var Aarsagen dertil, saa var det tvivlsomt, naar denne Aarsag vilde ophøre, da der fremdeles foregik Udgravning i det øvre Vand, Siemsvandet. Han fandt Hans Syversens Krav berettiget, og havde han efter Forhandling med Vedkommende faaet skriftligt Tilbud fra ham om at erklære sig tilfreds med en Godtgjørelse engang for alle af Kr. 560. Amtet havde dog fundet det rettest at lade Erstatningen bestemme ved et Skjøn. 1873. Kanaldirektørens Erklæring over Hattrems Krav.

I Henhold til Vogts Erklæring udvirkede Departementet kongelig Resolution af 24de Februar, hvorved det bestemtes: 1874. Kongl. Resolution af 24de Febr. 1874 ang. Erstatning til Hans Syversen Hattrem.

«At der af de til Oprensning af Elvedrag m. V. bevilgede Midler naadigst tillades udredet et Beløb af Kr. 560 som Erstatning til Hans Syvertsen Hattrem for Tab af Fiskeri ved de til Sænkning af Lesje- og Siemsvandene udførte Arbeider.»

I Skrivelse af 22de Januar fornyede Herredsstyrelsen sit Andragende til Storthinget om Eftergivelse af Restbeløbet, Kr. 10070, paa sin Gjæld til Statskassen og fik dette Andragende forelagt Storthinget ved Kristians Amts Repræsentanter.

Men i Møde den 23de April 1874 fattede Storthinget følgende Beslutning: Storthingsbeslutning af 23de April 1874 ang. Eftergivelse af Laan.

«Lesje Herreds Andragende om Eftergivelse af dets Gjæld til Statskassen, stiftet i Anledning Lesje- og Siemsvandenes Sænkning, indvilges ikke.»

Fra Eierne af Sellsmyrene var der indløbet Klage over forskjellige Skader, som Laugen paa Grund af Lesjevandenes Sænkning havde paaført dem. Herom henvises til Afsnittet om Sellsmyrenes Udtapning. 1875.

Fra Løitnant Ingvoldstad modtog Kanaldirektøren en kort Beskrivelse af Forholdene i Lesjevandet af 7de No- Ingvoldstads Beskrivelse af Lesjevandene af 7de Novbr. 1875

1875. vember. Ifølge denne Beskrivelse havde Laugen fra Bottemstil Afdemsgaardene udgravet sig en Rende, der fra Lesje Kirke til henimod Hole havde 2de Løb og fra Hougsvold til Afdemsgaardene 3 Løb med mindre afstikkende og delvis forbindende Grene. Strømhastigheden var saa stor, at der fremdeles foregik betydelige Udgravninger af Elveleiet i Siemsvandet.

1876. Nysoms Indberetning af 7de Decbr. 1876 ang. Virkningen af Arbeidet.

Foranlediget ved en Oversendelse af et Aftryk af Agronom Jakobsens Virksomhed i Aaret 1873, hvori denne omtalte de gode Frugter af Lesje- og Seimsvandenes Sænkning, lod Kanaldirektøren Løitnant Nysom undersøge Forholdene. Efter i Juli Maaned at have iagttaget dem, afgav han den 7de December en Indberetning. Deri oplyste han om, at Renden gjennem Lesjevandet op til Hattremsbro i 1876 var udgravet til paaregnet Dybde, og at den siden 1863 kun ubetydeligt havde forandret sin Tracé. Ved Hattremsbro fandtes et Baand af større Stene over Elven, hvorover der havde dannet sig et næsten 3 Fod høit Fald, og som hindrede yderligere Selvgravning i Siemsvandet. Siden 1863 var dog Renden ovenfor Hattremsbro saavidt udvidet og fordybet, at Landet var fuldstændigt tørlagt lige op til Lesje Kirke, medens Grændsen for det næsten flomfri Land var rykket omtrent 5,000 Fod længre op i Høide med Gaardene Kolstad og Leren. Derfra igjen og omtrent 6,000 Fod længere op i Høide med Gaardene Tøndevoldsæter og Afdem var Søbunden kun under almindeligt Sommervand tørlagt, og ovenfor der igjen var Søen en Blanding af Sump og Vand med enkelte noget større Tjærn, hvis Dybde ved lavt Sommervand var en 2 à 4 Fod. Gjennem hele Lesjevand og tildels i den nedre Ende af Siemsvandet op til Præstegaarden havde Elven udgravet sig et regelmæssigt Profil med kun enkelte Biløb, men fra Præstegaarden og især ovenfor Kolstad forgrenede Elven sig i en Mængde Arme. Arealet af det for Dyrkning fuldstændigt indvundne Land til 1876 skulde blive omtrent..... 3,424 Maal
Arealet af det næsten flomfri Land ..... 706 «
og af Land, der kun ved almindeligt Sommervand var tørt..... 2,223 «

Siemsvandets Overflade ved almindeligt Sommervand kunde antages at være indskrænket til omtrent Fjerdedelen af dens oprindelige Størrelse. Nysom foreslog, at man skulde gjennemgrave den ovennævnte Stenmæle for derved at fremskynde Selvgravningen gjennem Siemsvandet og Tørlægningen af dettes øvre Del, samt at afstænge de flere Sidearme, som havde dannet sig, for derved at holde Hovedløbet rent og forhindre, at det indvundne Land udstykkedes i flere større og mindre Øer. Omkostningerne herved beregnede han til Kr. 1,440. Nysom bemærkede endvidere til Slutning, at det indvundne Land lige fra Bottemstrømmen op til Lesje Præstegaard næsten overalt var græsbundet. Græsvæxten var sparsom (Stargræs), blandet med Mos og Buskvæxter (Vidiebuske). Kun flækkevis saaes Flyvesand, der dels kom fra de i Brud staaende Bredder og dels fra lavtliggende Øer og Banker i Elven, der kun laa tørre ved laveste Vand. Fra Holaker til Hattremsbro var Græsvæxten noget rigere end ellers, hvilket vistnok kom deraf, at Jorden her for en Del var bearbeidet. Ogsaa paa enkelte andre Steder var der gjort Forsøg paa Dyrkning af den indvundne Søbund, paa et Sted fandtes endog en tarvelig Bygager. 1876.

Ovenfor Præstegaarden, hvor Sænkningen var mere ufuldstændig, var Græsvæxten sparsommere, men Strækningen benyttedes dog til Havn; ovenfor Lille Kolstad var derimod Vegetationen kun begyndt i enkelte Tuer og Teister.

Denne Indberetning oversendte Kanaldirektøren under 9de December til Departementet, for at den gjennem Amtet kunde meddeles Landeierne omkring Siemsvandet, saa de bleve opmærksomme paa, at de ved Udførelsen af et saa ubetydeligt og simpelt Arbeide kunde drage saa meget større Nytte af det tidligere udførte Arbeide for Lesje- og Siemsvandenes Sænkning.

Interessentskabet lod ogsaa senere paa egen Regning ved Hjælp af et af Kommunen garanteret Laan Hattremstrømmen oprense, for at Sænkningen kunde fortsætte sig videre opover Siemsvandet.

1878. Videre Krav paa Erstatning for Fiske m. m. Sagsanlæg mod Deptet.

Ved Advokat Birch-Reichenwald fremkom under 3die December Eierne af Gaardene Flagstad Løbe-No. 193, øvre, nordre Haakenstad Løbe-No. 224, søndre Haakenstad Løbe-No. 226, nordre Haadien Løbe-No. 227, midtre Haadien Løbe-No. 228 og Haadien (Søristuen) Løbe-No. 229 med Krav paa Erstatning for Tab af Fiske og Skade paa Eiendom, forvoldt dels ved Sandflugt og dels ved forandrede klimatiske Forhold som Følge af Sænkningen. Samtlige disse Eiendomme mente sig at staa udenfor det i 1857 dannede Interessentskab.

1879. I Anledning heraf indhentede Departementet Statsagronom Jakobsens Betænkning af 24de November angaaende Forholdene paa Lesje saavelsom Kanaldirektørens af 6te og 8de December.

1880. Da Klagerne endnu intet Svar havde modtaget fra Departementet, anlagde de Sag, hvorunder Erstatningsspørgsmaalet forelagdes til Afgjørelse ved Skjøn. Den 20de og 21de Juli afholdtes Vidneforhør og den 31te August Underskjøn, hvorved det samlede Erstatningsbeløb for nævnte Eiendomme værdsattes til Kr. 10,096 med den Tilføielse, at Fiskeriet havde været ophørt, siden Vandet blev udtappet, hvorfor Skjønsmændene ikke havde fundet det fornødent for sit Vedkommende at opføre noget særskildt Beløb som Erstatning for Afsavn af Fisket i de forud for nærværende Skjøn liggende Aar, idet Opgjør i denne Anledning maatte foretages mellem Parterne.

Da Principerne for dette Skjøn ikke kunde anerkjendes, forsaavidt som de vare støttede til Forandringer i Klima og Fugtighedsforholde, som umulig kunde konstateres, lod Departementet efter Kanaldirektørens og Regjeringsadvokatens Anbefaling (den Førstes af 13de November 1880) rekvirere Overskjøn.

1881. Den 19de og 20de Juli afholdtes disse Overskjøn, hvoraf Resultatet var følgende:

1881.

1. Flagestad:

Det Eiendommen tidligere tilliggende, ved Sænkning af Lesjevandene ødelagte Fiskeri taxeredes til ialt Kr. 1,800 Overskjønsforretning af 19de og 20de Juli 1881.

Mændene fandt, at Eiendommen ved Vandets Sænkning var tilflydt adskillige Fordele, der af Eierne burde erstattes, og som taxeredes saaledes:

a) for Indvinding af nyt Land	Kr. 300	
b) for Forbedring af en Strækning, der tidligere laa under Vand i Flomtiderne	« 130	
c) for Forbedring af en større Jordstrækning, der tidligere stødte ned til Vandet uden dog at oversvømmes af Flommene, men ikke kunde afgrøftes og dyrkes	« 570	
	« 1,000	
Af Differentsen	Kr.	800

svares 5 pCt. Renter aarlig fra Forligsklagens Datum.

2. Haakenstad og Haadien:

Eiendommene antoges ved Sænkningen af Lesjevandene at være blevne udsatte for Sandflugt fra de udtørrede Strækninger, som endnu ikke overalt have græsbundet sig, hvilken Sandflugt har foraarsaget og i den nærmeste Fremtid vil forarsage endel Skade, der for hver enkelt Eiendom taxeredes saaledes:

a) for *nordre, øvre Haakenstad*, L.-No. 224	Kr. 200	
b) for *søndre Haakenstad* L.-No. 226	« 225	
c) for *nordre Haadien* — 227	« 700	
d) for *midtre Haadien* — 228	« 225	
e) for *Haadien (Søristuen)* — 229	« 225	
Lateris Kr. 1,575	Kr.	800

1881. Transport Kr. 1,575 Kr. 800

De samtlige disse Eiendomme tidligere tilliggende, ved Sænkningen af Lesjevandet ødelagte Fiskerier taxeredes til ialt: ..... « 2,000

Kr. 3,575

De Eiendommene ved Sænkningen af Lesjevandet tilflydte Fordele, nemlig Indvinding af nyt Land og tildels Forbedring af Jordstrækninger, der tidligere i Flomtiderne laa under Vand, hvilket af Eierne naturligvis maa erstattes, taxeredes for hver enkelt Eiendom saaledes:

a) *nordre, øvre Haakenstad:*

for Indvinding af nyt Land 32
for Forbedring af Jord, der tidligere har lagt under Vand i Flomtider... 43
——— 75

b) *søndre Haakenstad:*

for Indvinding af nyt Land 63
for Forbedring (som Litr.a) 40
——— 103

c) *nordre Haadien:*

for Indvinding af nyt Land 210
for Forbedring (som Litr.a) 99
——— 309

d) *midtre Haadien:*

for Indvinding af nyt Land 49
for Forbedring (som Litr.a) 26
——— 75

Lateris Kr. 562 Kr. 3,575 Kr. 800

	Transport Kr. 562	Kr.3,575	Kr. 800	1881.
e) *Haadien (Søristuen):*				
for Indvinding af nyt Land 44				
for Forbedring (som Litr.a) 26				
	——— 70			
	——— « 632			
	———————	« 2,943		

Af de for Fiskeritab og for Skade ved Sandflugt bestemte Erstatningsbeløb med Fradrag af de Beløb, der ere bestemte for Forbedringer (3,575 ÷ 632 = 2,943 Kr.) svares 5 pCt. Renter aarlig fra Forligsklagens Datum (8de April 1880).

Den samlede Erstatning Kr. 3,743

II.

Forslag.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 7de Marts 1857.
Løitnant Bangs Forslag af 20de Februar 1862.
Ingeniør Lassens Forslag af 30te Marts 1864.
Løitnant Nysoms Forslag af 7de December 1876.

III.

Expropriationer, Forlig og Overenskomster.

Expropriation af 4 Møllebrug af 5te December 1857.
Erstatning for Afsavn af Bottembroen og Fiske i Bottemstrømmen m. m. Underskjøn af 18de Juni 1864 og Overskjøn af 15de Juni 1865.

Overenskost om Gjenopførelsen af Bottembroen af 8de Oktober 1863.

Mindelig Overenskomst om Erstatning til Hans Syvertsen Hattrem for Fiske ovenfor Hattrembro, bifaldt ved kongelig Resolution af 24de Februar 1874.

Skjønsforretning om Erstatning til Lesje Præstegaard for Tab af Fiske, hvorom derefter afgaves kongelig Resolution af 12te Februar 1870.

IV.

Arbeidets Kostende.

Bevilget ved kgl. Resol. af 13de Oktbr. 1857:		
som Tilskud af det Offentlige	Kr. 10,000	
som Laan af Elverensnings-fondet	« 22,000	
		Kr. 32,000.00
Bevilget ved kgl. Resol. af 10de Mai 1860 (kfr. Kommunestyrelsens Beslutning af 7de Marts s. A.):		
som Bidrag af Elverensnings-fondet	Kr. 14,080	
som Laan af Do.	« 10,000	
		« 24,080.00
Bevilget ved kongl. Resol. af 10de Mai 1862 som Bidrag af Myrdyrkningsfondet		« 16.000.00
Bevilget ved kongl. Resol. af 17de Februar 1866 som Bidrag af Myrdyrkningsfondet		« 2.090.47
Bevilget ved kongl. Resol. af 12te Februar Erstatning til Lesje Præstegaard for Tab af Fiske		« 3,200.00
	Lateris	Kr. 77,370.00

	Transport Kr.	77,370.00
Bevilget ved kongl Resol. af 24de Februar 1874 af Elverensningsfondet Erstatning til H. Syvertsen Hattrem for Tab af Fiske	«	560.00
	tilsammen Kr.	77,930.47
Afgaar for solgte Redskaber i 1868	«	930.17
	Rest Kr.	76,991.30

Af de nævnte Laan paa tilsammen Kr. 32,000 er senere ved Storthingsbeslutning af 9de April 1866 eftergivet Kr. 10,000, hvorhos Interessenterne have negtet at afbetale Laanet af 10de Mai 1860, paa Grund af at Arbeidet ikke er planmæssigen fuldført. Idethele har Interessenterne saaledes kun bidraget 12,000 Kr. til Udtapningen, medens Statskassen dertil har udredet Kr. 64,991.30, hvortil muligens bliver at tillægge de af Overskjønnet i 1881 fastsatte Erstatninger.

V.

Processer.

I 1880 blev af Eierne af Løbe-No. 193, 224, 226, 227, 228 og 229 anlagt Sag med Krav paa Erstatning for Tab af Fiske og Skade paa Eiendommene som Følge af Sænkningsarbeidet (se ovenfor).

VI.

Anlæggets senere Bestyrelse og Forhold til Staten.

Arbeidet er udført ved det Offentliges Hjælp til Fremme af private og Bygdens Interesser, og ligger efter Afsluttelsen udenfor det Offentliges Administration.